ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

1
ianuarie
martie
2013

PUBLICAȚIE ŞTIINȚIFICĂ
CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DE CONSILIUL NAȚIONAL DE ATESTARE
A TITLURILOR, DIPLOMELOR ŞI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE
DE APĂRARE „CAROL I”

C U P R I N S

Terorismul – manifestare a conflictelor asimetrice 9
Cpt.cdor.drd. PETRICĂ ION HAVRESCIUC
Cdor.prof.univ.dr. VASILE BUCINSCHI

Securitatea, terorismul şi globalizarea 22
Col.prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE
Col.drd. MARCEL VOICESCU

Caracteristicile operației întrunite, integrate şi multinaționale în cadrul conflictelor de tip hibrid..... 28
Mr.instr.sup.drd. ALEXANDRU HERCIU

Influența actualului mediu geopolitic şi geostrategic mondial asupra organizării şi desfăşurării operațiilor multinaționale..... 35
Col.prof.univ.dr. SORIN PÎNZARIU
Drd. AUREL ILIUȚĂ

Tendințe în conflictele militare ale viitorului 43
Cdor.prof.univ.dr. VASILE BUCINSCHI
Cpt.cdor.drd. PETRICĂ ION HAVRESCIUC

NATO şi Europa de Sud în timpul Războiului Rece. Perspectivă istorică şi evaluare geopolitică 53
Col.dr. LAURENȚIU-CRISTIAN DUMITRU

Rolul şi locul Ministerului Apărării Naționale în cadrul Sistemului de Apărare, Ordine Publică şi Siguranță Națională. Implicarea structurilor centrale în realizarea sarcinilor ce revin Ministerului Apărării Naționale 64
Col.drd. CONSTANTIN PAGNEJER

Fenomenul terorist – factor destabilizator pentru obiectivele unicat ale economiei naționale 71
Col.dipl.ing.drd. DAN PETRIŞOR DUMITRESCU

Corelația între democrație şi securitatea națională şi internațională 78
Mr.conf.univ.dr. DOREL BUŞE

Dimensiuni moderne ale confruntărilor militare..... 90
Col.prof.mil.dr. DORIN-MARINEL EPARU

Evoluții recente în abordarea operațiilor bazate pe efecte în NATO şi statele membre..... 100
Col.drd. SORIN SILVIU BĂLĂŞESCU

Armamentul geofizic modern – concept şi tipologie în cadrul conflictelor de tip hibrid..... 107
Drd. LUCIAN ŞTEFAN COZMA

Aspecte ale evoluției legăturii transatlantice în contextul participării statelor membre ale NATO şi UE la operații de stabilitate şi sprijin..... 118
Col.prof.univ.dr. SORIN PÎNZARIU
Drd. ALIN ALEXANDRU

Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii – un parteneriat strategic 126
Lect.univ. asociat dr. MIHAELA BUŞE

Organizarea militară a oştilor din spațiul românesc, privită în contextul european al secolului XVI („Secolul Unirii”) 135
Plt.adj. VASILE CONSTANTIN

Perspective de evoluție a sistemului de sisteme modularizat C5I2SR în armata României 148
Mr.drd. NICULAI-TUDOREL LEHACI

Evaluarea activelor necurente corporale şi necorporale în diverse situații în instituțiile publice cu particularizări în domeniul militar 155
Col. CONSTANTIN BIRIŞI

Criza financiară – definiții şi delimitări 161
Col.dr. CORNELIU DINCO

Planificarea sprijinului logistic – factor determinant în procesul de planificare a operației la nivel tactic 169
Col.conf.univ.dr. MARILENA MIORICA MOROŞAN

Noțiuni şi concepte utilizate în logistica operațiilor multinaționale 178
Col.drd. SERGIU NISTOR
Col.(r) prof.univ.asoc.dr. BENONE ANDRONIC

Tipuri de operații, forme şi procedee de acțiune folosite de forțele armate în scopul diminuării potențialului economic şi militar al adversarului 187
Lt.col.drd. VIOREL ŞTEFANCU

Determinări ale afacerilor în economia digitală 195
Col.prof.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE

Puterea, securitatea şi managementul crizei în Orientul Mijlociu – problema kurdă 209
Drd. CRISTI DANIEL LĂȚEA

Unele considerații privind transporturile multimodale în operațiile de stabilitate 217
Lt.col.lect.univ.drd. CEZAR-MIHAI PÂRLOG

Acțiuni de răspuns la criză 225
Dr.ing. CORNELIU BALTĂ

Modalități de prognozare a principalilor factori, obiective şi ținte ale acțiunilor de dezinformare în domeniul militar.....232
Comisar-şef drd. CELESTIN BRÂNZAN

Informațiile – sistem de operare important la nivelurile tactic şi operativ 237
Lt.col.drd. SORINEL POPESCU

Securitatea sistemelor de comunicații unificate în condițiile operațiilor militare de coaliție 247
Col.drd. DANIEL BRĂTULESCU

Structuri urbane cu implicații asupra prevenirii acțiunilor teroriste 252
Drd. FLORENTINA IUGAN

Cine se teme de dreptul afacerilor?.....258
Avocat lect.univ.dr. VALENTIN-STELIAN BĂDESCU
Avocat COSMIN IORDACHE

Considerații privind conceptul de „organizație publică”.....274
Drd. SERGIU GEANTĂ

Scurt istoric al evoluției dreptului comercial 280
Avocat lect.univ.dr. VALENTIN-STELIAN BĂDESCU
Avocat COSMIN IORDACHE

Încetarea contractului individual de muncă prin actul unilateral de voință al salariatului 290
Cms.lect.univ.dr. COSMIN CERNAT

Resursele umane – element major al puterii statelor 299
Dr. NICOLETA DIANA ROŞIORU

Condiții favorizante ale eficientizării comunicării între instituțiile politice şi cele militare.....307
Lect.univ.dr. IOANA VALERIA ALEXE
Asist.univ.drd. ANDREI MOISE

Poziționarea programului utilitar de raportare ReGES în activitatea de evidență centralizată a resurselor umane din România 314
Asist.univ.dr. TANIA STOEAN

Obiective, norme şi reguli ale comunicării eficiente în armată 321
Lect.univ.dr. IOANA VALERIA ALEXE
Asist.univ.drd. ANDREI MOISE

Formarea şi dezvoltarea competenței de comunicare interculturală a militarilor români participanți la operații de stabilitate şi sprijin 329
Asist.univ.drd. POLIXENIA OLAR

Vulnerabilități ale spațiului cibernetic 342
Lt.col.drd. VALENTIN MANEA

Evaluarea nevoilor studenților în clasele de limbă engleză 349
Conf.univ.dr. ANA-MARIA CHISEGA-NEGRILĂ

Predarea abilității *reading* la cursurile de limba engleză pentru personalul militar 353
Conf.univ.dr. ANA-MARIA CHISEGA-NEGRILĂ
ANDREEA IONEL

Educația fizică militară în cadrul forțelor terestre 358
Asist.univ.drd. CARMEN LILIANA PRAOVEANU

Rolul specialistului în predarea limbii engleze militare 365
Lect.univ.dr. DIANA ȚUȚUIANU

Fundamente epistemice ale influenței psihoinformaționale distale 372
Drd. ALIODOR MANOLEA

Dimensiunea sud-estică şi balcanică a construcției europene 383
Lect.univ.asociat dr. CORINA GHEORGHE

TERORISMUL – MANIFESTARE A CONFLICTELOR ASIMETRICE

TERRORISM – EXPRESSION OF ASYMMETRIC CONFLICTS

Cpt.cdor.drd. Petrică Ion HAVRESCIUC*
Flotila 95 Aeriană „Erou căpitan aviator Alexandru Şerbănescu”, Bacău
Cdor.prof.univ.dr. Vasile BUCINSCHI**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Atacurile teroriste care au avut loc, în ultima perioadă, pe întreg mapamondul demonstrează că amenințările de tip asimetric, mai ales cele cu specific terorist, chiar dacă au fost luate în calcul, nu au fost dimensionate în mod corespunzător gradului de pericol care îl prezintă pentru societate şi nu pot fi ținute sub control prin metodele de abordare politico-militară folosite de obicei. Terorismul, ca fenomen, şi grupările teroriste, alcătuite la nivel de rețea sau acționând ca entități independente, constituie una dintre cele mai grave amenințări ale acestui început de secol la adresa multor națiuni ale planetei, în raport cu atât de fragila securitate pe plan internațional.

The terrorist attacks that have occurred lately in the world prove that the asymmetric threats, especially the terrorist ones, have not been dimensioned according to the degree of danger that they pose to the society and cannot be controlled using the usual political-military approach. At the beginning of this century, terrorism - as a phenomenon - and terrorist groups – working as a network or independently – represent one of the most important threats against many nations of the planet.

Cuvinte cheie: asimetrie; conflicte asimetrice; terorism.
Keywords: *asymmetry; asymmetric conflicts; terrorism.*

Începutul de mileniu debutează, în mod nefericit, cu amplificarea flagelului terorismului, fenomen care bulversează în mod serios lumea contemporană, adăugând noi şi grave probleme celor deja existente.

* e-mail: *havresciucp@yahoo.com*
** e-mail: *vbucinschi2000@yahoo.com*

Din perspectivă istorică, terorismul nu constituie un fenomen nou, dezvoltarea sa fiind direct şi strâns legată de cea a violenței, determinată în mare măsură de existența şi intensitatea contradicțiilor care nu pot fi rezolvate prin aranjamente de compromis între indivizi, clase, state, națiuni şi, în substrat, religii.

Terorismul nu poate fi considerat o amenințare în curs de ameliorare, ci, dimpotrivă, reprezintă un pericol social deosebit de grav pentru structura şi coeziunea socială şi pentru securitatea indivizilor şi statelor. Proporțiile dezvoltării terorismului din ultima perioadă au devenit atât de alarmante, încât a condus la o reacție fără precedent a tuturor statelor.

Considerată pe vremuri ca obiectiv strategic al securității externe a statelor, lupta împotriva terorismului este, astăzi, o posibilă problemă de securitate internă şi regională.

Terorismul – formă a conflictelor asimetrice

Între adversari, de orice natură ar fi aceştia, au fost prezente sau au fost realizate diferențieri, pe parcursul conflictului dintre ei, cu avantaje sau dezavantaje, de o parte sau de alta, însă victoria a aparținut celui care a avut de partea lui asimetria.

Războiul asimetric este un termen militar care descrie războiul în care oponenții nu sunt în echilibru din punctul de vedere al capacităților militare sau al metodelor de angajare. Acea parte care este în dezavantaj din punct de vedere militar trebuie să facă apel la părțile care îl avantajează sau să valorifice eficient punctele slabe ale inamicului, dacă doreşte să obțină victoria.

Se poate spune că războiul asimetric înseamnă a planifica, a organiza acțiunile şi a acționa diferit față de inamic, pentru a pune în valoare avantajele proprii sau pentru a profita de punctele slabe ale inamicului, pentru a câştiga inițiativă sau o mai mare libertate de acțiune. Acestea rezultă din folosirea, de către unul dintre beligeranți, a unor noi capacități pe care celălalt nu le percepe sau nu le înțelege şi care pot fi la fel de bine metode total noi de atac sau de apărare, sau o combinație a acestora.

„Caracterizând confruntarea asimetrică, putem aprecia că aceasta este un tip extrem de rafinat al confruntărilor, împins până la perfidie, bazat pe acțiuni care exploatează vulnerabilități, insuficiențe în gama măsurilor de securitate şi apărare etc., care încearcă şi reuşeşte să înşele vigilența adversarului, care dejoacă şi subminează acțiuni concertate, forța unor grupări ori puterea militară superioară, prin forme şi metode atipice şi nestandardizate, ce le fac să apară semnificativ diferite de cele clasice şi urmăresc în primul rând un impact psihologic major cu repercusiuni asupra reacției coerente, oportune şi active a adversarului, folosindu-se de tactici,

tehnologii şi arme simple, dar ingenioase şi aplicate în tot spectrul operațiilor militare, şi nu numai”[1].

Metodele asimetrice au nevoie de o apreciere şi o evaluare corectă şi în profunzime a vulnerabilităților adversarului. Abordările asimetrice uzează de tactici noi, nontradiționale, arme sau tehnologii diferite şi pot fi aplicate la toate nivelurile războiului strategic, operativ şi tactic, precum şi în întreg spectrul operațiilor militare.

Mediul de securitate internațional, care poate fi considerat şi un posibil mediu operațional în ceea ce priveşte riscurile şi amenințările, este reprezentat în prezent de o lume echivocă, de o mare diversitate culturală, religioasă şi istorică şi în care politicile extremiste, criminalitatea şi de ce nu terorismul, sunt mereu prezente, în ciuda tuturor eforturilor națiunilor civilizate orientate spre securitate colectivă, integrare şi globalizare.

Analiştii politici şi militari de pretutindeni au ajuns la concluzia că lupta antiteroristă nu se poate înscrie în spectrul recunoscut al ducerii războiului. De aceea principiile şi metodele specifice artei militare clasice nu pot fi aplicate decât într-o foarte mică măsură în războiul antiterorist. Dacă la originile sale terorismul era privit doar ca o infracțiune, dezvoltarea fără precedent a acestuia a făcut să fie tratat ca şi cum ar fi război, nu un război obişnuit, ci un război asimetric, un război care nu s-a manifestat. Acest război se distinge prin:

- nu prezintă o localizare strictă, zona de confruntare fiind extinsă la nivelul întregii planete;
- marea diversitate a acțiunilor teroriste;
- lipsa de coordonare strategică, unitară;
- menținerea inițiativei strategice prin acțiuni surprinzătoare, desfăşurate rapid, oriunde şi oricând;
- intempestivitate;
- surprindere;
- ciberspațialitate;
- folosirea omului ca armă, ca mijloc de luptă.

Acest război nu are un spațiu anume în care se desfăşoară. Noțiunea de teritoriu, chiar şi de stat, era esențială în conflictele care se desfăşurau în trecut. Actorii conflictelor se identificau cu un teritoriu şi luptau pentru acesta sau încercau să cucerească alte teritorii.

Dacă luăm ca exemplu atacurile din 11 septembrie 2001 putem spune că a fost vizat teritoriul american, dar nu pentru a fi cucerit, ci pentru a pedepsi USA. La rândul ei, națiunea americană nu îşi poate stabili cu claritate

[1] Gl.bg.dr. Constantin Onişor, *Confruntările Asimetrice*, interviu în „Gândirea Militară Românească” nr. 4 / 2002.

ţintele, teritoriul pe care să-l lovească, căci adversarul este deteritorializat, iar dacă există o locaţie certă a teroriştilor trebuie avut în vedere faptul că există şi persoane care nu au nici o vină în zonă.

O altă trăsătură la fel de importantă este reprezentată de asimetria culturală care caracterizează părţile implicate în acest tip de război. Pe de o parte avem persoane care nu au teamă de nimic, sau chiar de moarte, iar în partea opusă cultura occidentală care este complet diferită şi care caută să radieze moartea şi mai ales moartea violentă.

„Mai întâi, dacă un astfel de război există, acesta este de cu totul altă natură decât cele pe care le cunoaştem noi până în prezent, cu doi adversari sau blocuri bine identificate care se înfruntă după reguli bine cunoscute, în mod esenţial cu forţe militare, oameni şi material. Avem aici, pe de o parte, o coaliţie care tinde puţin câte puţin să devină universală (ceea ce constituie o configuraţie inedită), şi pe de altă parte, un individ sau grup încă neidentificat cu claritate, şi o entitate multiformă, terorismul care acţionează cu mijloace nonmilitare şi după forme fără precedent.”[2]

Asimetria, în cazul terorismului, poate fi observată şi în mijloacele folosite de cei care doresc ca teroarea să domnească în lume. Un exemplu recent ar putea fi avioanele civile, care au fost deturnate şi dirijate împotriva unor obiective civile. În această situaţie armamentul de ultimă generaţie (portavioane, submarine atomice sau rachete supertehnologizate), nu poate fi întrebuinţat corespunzător. Mijloacele care pot să contrabalanseze această situaţie defavorabilă sunt structurile de informaţii, poliţia sau forţele special destinate acestei lupte.

Un studiu cu privire la terorism, intitulat „Terorismul anului 2000 – previziuni” a fost documentat şi înaintat către Pentagon, în anul 1994, de către un grup de 41 de experţi din toate structurile informative şi contrainformative ale SUA (şi ale altor ţări).

Studiul făcea o analiză amănunţită a fenomenului terorist şi avertiza asupra următoarelor aspecte, în mod deosebit:

- terorismul este o nouă formă de război, care nu se înscrie în tiparele obişnuite, cu trăsături asimetrice clare, şi împotriva căruia trebuie adoptată altă abordare, globală de această dată, iar strategia adoptată trebuie să capete aspecte multinaţionale, multidimensionale;
- desfăşurarea acestui tip de război este una pe verticală, iar asimetria de cunoştinţe, tehnologii, informaţii şi capacitatea de operaţionalizare a acestora este perfect vizibilă;
- terorismul este un război de lungă durată, fără a fi delimitat într-un spaţiu anume şi care foloseşte atât metode convenţionale, cât şi neconvenţionale;
- ţintele vizate nu sunt neapărat de interes strategic uneori fiind alese la întâmplare;

[2] Paul-Ivan de Saint Germain, *De nouvelles formes de guerre?*, www.frstrategie.org.

- forțele care sunt implicate în acest tip de conflict nu respectă legile războiului;
- durata unui astfel de război este nedeterminată;
- acest tip de război va fi costisitor şi cu urmări greu de anticipat;
- inamicul invizibil este terorismul de toate tipurile, şi nu lumea islamică.

Studiul făcea recomandări şi descria noua fizionomie a terorismului în perioada următoare, indicând:

- accentuarea terorismului şi chiar trecerea la superterorism (megaterorism);
- posibilitatea folosirii armelor de distrugere în masă (terorism nuclear, chimic şi biologic);
- amplificarea terorismului etnico-religios;
- disiparea fenomenului terorist în zona crimei organizate (trafic de droguri, de arme, de persoane, spălare de bani) în vederea obținerii de fonduri;
- folosirea terorismului ca şi armă strategică;
- alegerea țintelor din anumite state, SUA fiind pe primul loc.

Concluzionând, studiul prezenta, de asemenea, şi direcțiile preconizate a fi urmărite de superterorism, iar în final recomanda măsurile necesare a fi luate pentru contracararea fenomenului terorist.

În perioada următoare acestui studiu, pe întreg mapamondul au fost inițiate mai multe atacuri teroriste care au demonstrat, (dacă mai era nevoie de aşa ceva) trecerea spre un nou concept, şi anume spre superterorism. Acum se vorbeşte, ca şi cum ar face parte din normalitate, despre terorismul nuclear, chimic, biologic, cibernetic (folosirea calculatoarelor şi a internetului ca armă) deşi consecințele unor astfel de atacuri devastatoare nu le poate evalua nimeni.

Tehnologia modernă asigură teroristului o bună publicitate, localizarea cu uşurință a țintelor, mijloace de transport şi armament avansat. Transportul internațional permite teroriştilor să călătorească rapid în orice parte a lumii în timp ce mass-media mediatizează evenimentele teroriste.

Evenimentele din septembrie 2001 au marcat punctul culminant al previziunilor şi au demonstrat că lumea nu este pregătită pentru a face față noului terorism.

Asimetria fenomenului terorist

„Istoria a demonstrat că din cele mai vechi timpuri conducătorii s-au străduit să adopte tactici care să surprindă adversarul. Crearea unei anumite asimetrii voite şi controlate în zona conflictualității a reprezentat şi reprezintă un obiectiv de mare anvergură pentru toate componentele artei militare. ”[3]

[3] Dr. G. Alexandrescu, dr. Gh. Văduva, *Terorismul ca formă a acțiunilor asimetrice*, în „Impact Strategic” nr. 2/2007.

În spațiul războiului, al confruntării armate, privit din unghiuri diferite, este foarte important ca părțile implicate să creeze sau să evite disproporțiile. Este ceea ce în termeni de specialitate se numeşte „raport de forțe”. Putem spune că în acest moment disproporțiile între oponenți sunt atât de mari, mai ales din punct de vedere calitativ, încât este greu, dacă nu imposibil, ca predictibilitatea să fie un atu în luarea deciziilor.

În acest spațiu şi în contextul raportului de forțe, principii ca cele ale disproporționalității, adaptabilității, flexibilității şi eficienței îşi vor găsi cel mai bun domeniu de aplicabilitate.

Aplicarea principiului disproporționalității, în conflictele asimetrice clasice, va avea ca urmare erodarea şi într-un final distrugerea oponentului. Acest principiu nu poate fi aplicat *ad literam* împotriva terorismului din cauza lipsei unei locații certe a oponenților.

Adaptabilitatea este o condiție a strategiei asimetrice. În principiu, acesta reprezintă capacitatea de adaptare în anumite împrejurări, integrare în mediul înconjurător, de acomodare cu acesta, pentru a acționa eficient. Din definiție rezultă ca terorismul aplică foarte bine acest principiu, iar forțele care luptă împotriva acestuia încearcă să se adapteze din mers.

Flexibilitatea reprezintă capacitatea de adaptare a atitudinii şi a comportamentului în funcție de evoluția acțiunilor, precum şi capacitatea de a replanifica acțiunile în funcție de situație schimbare. Se pare că atât teroriştii, cât şi forțele care acționează împotriva lor au înțeles acest lucru şi încearcă să folosească acest principiu.

Principiul eficienței înseamnă de fapt a obține rezultate cu mijloacele şi metodele avute la îndemână. Acest rezultat, de cele mai multe ori, este direct proporțional cu ingeniozitatea, acțiunea punctuală, evoluția imprevizibilă sau controlată.

Părțile implicate în conflictul armat încearcă să obțină superioritatea, iar pentru acest lucru este necesară obținerea asimetriei. În condițiile tehnologiei de vârf s-a ajuns la o vizibilă disproporționalitate calitativă, coroborată cu o disproporționalitate cantitativă, astfel că o confruntare directă, față în față, este tot mai greu de conceput. O condiție a reuşitei este devansarea inamicului din toate punctele de vedere (tehnologic, operațional), punându-1 astfel în inferioritate.

Terorismul, în acest context, se manifestă în spectrul metodelor asimetrice pentru atingerea scopurilor. El are la bază folosirea unor concepte operaționale şi principii tactice la care inamicul nu este pregătit să răspundă, împotriva unei asimetrii cantitative, în cadrul căreia, raportul de forțe şi mijloace este net în favoarea unuia dintre beligeranți. În acelaşi timp terorismul are în vedere alegerea unor obiective de interes, lovind în

organizațiile stabile statale sau internaționale, pentru a obține o mai bună vizibilitate în mass-media şi a da amploare globală acțiunii.

Pentru a susține războiul terorist sau războiul împotriva terorismului sunt necesare resurse în cantități mari şi diversificate.

Războiul devine din ce în ce mai mult o afacere sau o parte dintr-o imensă afacere, adică un instrument al unei forțe politice şi economice, pumnul care amenință, impune sau avertizează. Acesta a fost şi, probabil, încă mai este raționamentul, care conduce la investiții semnificative în programe militare, în crearea de noi arme, care de care mai sofisticate, mai precise şi mai costisitoare.[4]

Atât războiul terorist, cât şi războiul împotriva terorismului au caracteristici specifice războaielor asimetrice:

- sunt conflicte armate;
- au manifestare în spațiul criminalității;
- cursurile lor sunt imprevizibile;
- acțiunile pot fi de mare amploare (bombardarea Afganistanului considerat spațiu pentru baze teroriste) sau cu efecte reduse (gherila irakiană);
- îmbracă uneori forme extreme (acțiunile sinucigaşe ale palestinienilor şi ale fundamentaliştilor islamici);

Atacurile teroriste sunt întotdeauna acțiuni asimetrice, constituindu-se în atacuri inițiate sau riposte complexe, foarte atent calculate şi planificate, improvizațiile rămânând de domeniul trecutului.

Chiar dacă teroriştii atacă omul, ținta vizată de fapt este statul de drept. Sunt luate în obiectiv infrastructurile critice, de transport şi comunicații şi cele ale serviciilor publice, sistemele de securitate şi forțele care le deservesc. Atacurile sunt executate pentru realizarea unor scopuri directe, inducerea fricii şi a terorii în rândul populației, sau indirecte, în sensul creării condițiilor necesare proliferării economiei subterane şi realizării unor interese financiare ilegale. Astfel de obiective nu pot fi atinse decât prin erodarea autorității statului şi instituțiilor de protecție şi securitate a cetățeanului, proprietății şi legii şi realizarea unui control direct sau indirect, prin toate mijloacele posibile, a unor zone-cheie, ce pot fi folosite în scopuri ilegale şi periculoase.

Politicile, doctrinele şi strategiile celor două părți implicate în acest tip de război sunt complet diferite. Într-o parte găsim statele care se bazează pe fundamentele războiului bazat pe rețea, a acțiunilor preventive, cu folosirea tehnologiei de ultimă generație, iar în cealaltă parte organizațiile teroriste care se bazează pe strategii de ripostă şi atac, în condițiile unei dotări net

[4] Dr. G. Alexandrescu, dr. Gh. Văduva, *Terorismul ca formă a acțiunilor asimetrice*, în „Impact Strategic” nr. 2/2007.

inferioare, cu mijloace procurate de regulă ilegal şi care încearcă să profite la maxim de vulnerabilitățile adversarului.

Acestea sunt premisele unei confruntări de tip asimetric, care induce nesiguranță, nelinişte, violență, într-un cuvânt, terorism. Acest tip de confruntare asimetrică se transformă într-un pericol imens atât datorită diversității mijloacelor folosite, dar şi faptului că acțiunile sunt diseminate în toate mediile.

Dacă încercăm să încadrăm războiul terorist în tiparele războiului modern, bazat pe rețea, putem observa că acesta a creat lipsă de simetrie şi disproporționalitate prin însuşi faptul că societatea modernă nu a găsit răspunsuri potrivite la astfel de provocări, iar modalitățile de răspuns ar trebui să fie de aceeaşi natură, adică asimetrice. Fenomenul terorist prinde formă şi capătă amploare în condițiile în care pe glob se încearcă realizarea unor alianțe a căror scop este acela de a obține unele poziții geostrategice avantajoase, cu acces la resurse şi la piețe de desfacere, în timp ce forțele ostile modernizării încearcă să reziste acestor alianțe, se reorganizează, se extind şi caută noi forme de acțiune, reprezentativ pentru acestea fiind fenomenul terorist.

Este o schimbare totală de paradigmă politică şi strategică, de la îndiguire la extindere, de la respingere la coaliție strategică împotriva acestei noi amenințări împotriva omenirii.

În toată această perioadă care a urmat evenimentelor din USA, s-a diminuat pericolul atacurilor repetate ale teroriştilor, dar pericolul nu a dispărut. Atacurile asimetrice au continuat cu atentatele de la Madrid, Istambul, Beslan, Londra etc., războiul împotriva terorismului înregistrând victorii, dar şi suficiente victime.

SUA au reuşit să izoleze atentatele de tip terorist şi în acelaşi timp să le îndepărteze de pe teritoriul american, eficiența măsurilor luate a fost remarcabilă, dar poate cu prea mari costuri şi îngrădiri.

Lupta pe fronturile antiteroriste, se pare că nu are eficiența scontată, armatele cu organizarea, dotarea şi instruirea lor clasică, nu sunt foarte eficiente, deci se impune o altă abordare.

Este necesar ca pe viitor armatele tuturor statelor să se transforme în structuri suple, care să fie apte să ducă acțiuni în orice situație strategică şi să poată reacționa, în mod corespunzător, la toată gama de amenințări specifice acestui început de mileniu. Cel mai probabil aceste structuri vor fi de tip modular, capabile să facă față războiului de rețea.

Actualmente, formele de război şi modurile de acțiune pot fi extrem de diferite, dar au acelaşi scop – obținerea efectului strategic scontat.

Astăzi, a devenit foarte important pentru armată să înțeleagă legăturile şi interdependențele dintre strategie, artă operativă şi tactică. Experiența acumulată în ultimii ani ne-a demonstrat că, în cadrul războiului dus împotriva

terorismului, acțiunile desfăşurate la nivel de subunitate sau echipă pot genera efecte strategice. În acest fel, luptătorul s-a apropiat de planificatorul strategic şi implicit, de politician. De când efectele tactice au consecințe politice, instruirea subunităților şi chiar a individului conține cerințe politice.

Războiul antiterorist, în ultimele două decenii, probabil este cel mai reprezentativ tip de conflict asimetric. Este vizibil faptul că acesta capătă dimensiuni temporale extinse, putându-se desfăşura pe față, punctual, dar cu diseminări imprevizibil de mari, fie ascuns.

Caracteristic şi de actualitate, terorismul foloseşte de la cele mai banale şi neaşteptate arme până la tehnica de ultimă generație. Datorită diverselor forme de manifestare ale terorismului acesta nu are limite. Gradul de periculozitate al acestuia nu constă neapărat în rezultatele atacurilor directe, ci mai ales în urmările produse în plan psihologic.

Dacă ținem cont de toate aceste considerente, la scară planetară, se poate spune că terorismul, în prezent, poate fi considerat, ca şi războiul, mileniului dus prin toate mijloacele posibile.

În condițiile coalizării actuale a lumii pentru lupta împotriva terorismului se naşte întrebarea dacă vor fi atacate rădăcinile acestuia, cele care au produs şi mențin fenomenul.

Asimetria în acțiunile teroriste

Terorismul este parte componentă a asimetriei, cu trăsături flexibile, cu acțiuni la întâmplare, aproape imposibil de prevăzut, de ținut sub control şi, mai ales, de contracarat şi care are ca urmare prezența unei stări permanente de alarmă, de insecuritate şi de teamă.

Evenimentele din 11 septembrie 2001, făcând o comparație cu fenomenul terorist clasic, au adus modificări esențiale în modul de planificare şi desfăşurare a unui atentat terorist:

- din punct de vedere al modului de organizare:
  - planificare îndelungată (după unii analişti ai fenomenului, între 12 şi 18 luni);
  - adunarea şi centralizarea unui număr extrem de mare de informații (din surse deschise, rapoarte tehnice din domeniul public, fotografiere etc.);
  - coordonarea perfectă;
  - conlucrarea a mai multor persoane decât atentatorii propriu-zişi;
  - o instruire prealabilă temeinică, minuțioasă şi de durată;
  - conlucrarea a mai multor organizații teroriste (marchează de fapt, începutul unei perioade de cooperare şi coordonare internațională a terorismului).

- din punct de vedere al modului de desfăşurare:
  - risc sporit de nereuşită (datorat punctelor obligatorii din desfăşurarea acțiunilor);
  - caracter multiplu şi concomitent;
  - arie de cuprindere mai mare, care a vizat nu atât populația, cât mai ales simbolurile (dorința de a lovi un sistem);
  - sacrificarea certă a victimelor;
  - existența unui interval de timp între atacuri în vederea mediatizării „în direct” (instaurarea unei terori cât mai mari);
  - aplicarea unor tehnici de manipulare psihologică;
  - destabilizare cibernetică.

Toate aceste elemente de noutate vin să justifice faptul că fenomenul terorist actual cunoaşte o dezvoltare fără precedent, constituind o amenințare asimetrică nonconvențională majoră, prezentându-se în noi forme de manifestare şi necesitând noi metode de luptă împotriva lui. Sunt evidențiate următoarele trăsături caracteristice:

- din punct de vedere al ariei de desfăşurare:
  - organizațiile teroriste tind către un caracter suprastatal;
  - lupta împotriva terorismului se duce împotriva unor nuclee răspândite în zeci de țări, de pe toate continentele.
- din punct de vedere al strategiilor şi tacticilor aplicate:
  - terorismul foloseşte strategii şi tactici diferite de cele convenționale;
  - forțele care luptă împotriva terorismului au nevoie de alte strategii şi tactici de ripostă cu accentul pe acțiuni la fel de imprevizibile ca şi cele ale grupurilor teroriste (aceste acțiuni sunt acoperite şi direcționate permanent de informațiile transmise de sateliți, ca şi de cele provenite de la sursele umane);
- din punct de vedere al diseminării informațiilor în media:
  - mediatizarea acțiunilor va suferi în ceea ce priveşte „prospețimea” datelor transmise publicului larg;
  - informațiile transmise vor trebui să țină cont de necesitatea asigurării unei protecții deosebite a forțelor proprii.
- din punct de vedere al forțelor implicate şi al țintelor urmărite:
  - efortul principal va aparține structurilor şi mijloacelor de informații;
  - desfăşurările de forțe vor avea un caracter limitat, punctual;
  - se va urmări paralizarea şi chiar nimicirea elementelor de conducere;
  - se va urmări nimicirea bazelor logistice, de instrucție şi de pregătire a forțelor teroriste, a depozitelor.

Acțiunile teroriste vor avea, în viitor, următoarele tendințe:

• *Pregătirea amănunțită a acțiunilor* – atacul de la 11 septembrie din SUA a fost pregătit timp de aproximativ 2 ani, iar atacul asupra ambasadelor SUA din Tanzania şi Kenya, din anul 1998, a fost plănuit şi pregătit timp de 5 ani.

• *Perfecționarea continuă a mijloacelor tehnice de răspândire a terorii* – în acest scop organizațiile teroriste racolează, prin diferite procedee, oameni de ştiință din fosta URSS, fosta Germanie comunistă, din China etc.

• *Diversificarea obiectivelor lovite* – în orice moment pot fi lovite obiective care nu se află în atenția forțelor de securitate. Această varietate poate fi extinsă şi la nivelul mijloacelor şi al modului de acțiune.

• *Folosirea celor mai noi cunoştințe pentru rapiditatea transmiterii mesajului terorist pe scară largă* – atacul din 11 septembrie a continuat cu lovirea celui de-al doilea turn, la o jumătate de oră după primul, timp considerat îndeajuns de către teroriști pentru ca mass-media să-şi îndrepte camerele de filmat şi să transmită în direct tragedia, sporind astfel efectul terorii;

• *Diversificarea modului de acțiune al organizațiilor teroriste* – de la avioane deturnate de echipe de comandă sinucigaşe la mijloace chimice, urmărindu-se obținerea unor distrugeri materiale considerabile ori efecte psihologice de masă.

„Războiul terorist şi, respectiv, războiul împotriva terorismului sunt tipurile perfecte de războaie asimetrice. Şi unul, şi celălalt – dacă acceptăm că sunt cu adevărat războaie, şi nu altceva, de pildă, confruntări în spațiul criminalității, al răzbunării, bătălii acerbe pentru putere şi influență etc. – sunt războaie continue, cu desfăşurări imprevizibile, de la acțiuni de mare amploare, cum a fost, spre exemplu, bombardarea Afganistanului, considerat a fi o bază teroristă, până la gherila irakiană sau la acțiunile sinucigaşe ale palestinienilor şi fundamentaliştilor islamici”[5].

Terorismul, ca şi cadru preferat de afirmare a războiului asimetric şi, în acelaşi timp, ca motiv serios de îngrijorare a prezentului şi viitorului omenirii, rămâne o problemă transnațională majoră, propulsat fiind continuu de motivații etnice, religioase, naționaliste, separatiste, politice şi economice. El reprezintă în epoca noastră, principala formă de ripostă (de acțiune) asimetrică.

În ultimii ani, utilizarea terorismului şi a insurgenței a dus la intensificarea temei şi îngrijorării în rândul populației civile, prin folosirea unor metode din ce în ce mai violente, letale, țintele fiind selectate atât dintre reprezentanții guvernamentali, cât şi din rândul societății civile.

---

[5] Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul asimetric şi noua fizionomie a conflictualității armate*, UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Concluzii

Asimetria reprezintă exprimarea unei stări de fapt şi care este prezentă în natură, în societate, în relațiile umane. Cercetătorii implicați în studierea asimetriei încearcă să analizeze cât mai exact relațiile asimetrice, oferind modele şi paradigme din ce în ce mai apropiate de realitatea lucrurilor. Asimetria îşi află un spațiu de existență şi de manifestare oriunde şi din totdeauna. Conflictele asimetrice reprezintă o proiecție a modului de manifestare a asimetriei în sfera confruntării. De fapt, datorită scopurilor urmărite precum şi a mijloacelor folosite, toate conflictele sunt asimetrice.

Amenințările asimetrice actuale rezidă din perpetuarea terorismului mondial precum şi din apariția unor alianțe între terorişti, contrabandişti, traficanții de armament, vânzătorii de vise sau de carne vie, fanaticii religioşi, alianțe care fac posibilă prezența terorii în oricare loc de pe mapamond.

Existența pe mapamond a discrepanțelor în ceea ce priveşte dezvoltarea statelor, prezența unor vulnerabilități de care trebuie să se țină cont în elaborarea strategiilor de securitate, precum şi existența intereselor divergente duc la formularea unor politici asimetrice de confruntare (informațională, economică, socială, culturală şi militară) şi, în consecință, a unor strategii pe măsură.

Pentru a elabora concepte pragmatice cu privire la securitate, gestionarea crizelor, conflictele de joasă, medie sau mare intensitate, războiul noncontact, războiul disproporționat, operațiile militare altele decât războiul, terorismul, antiterorismul şi contraterorismul, conflictele de sorginte etnică şi religioasă, sunt lucruri de care trebuie să se țină seama.

Identificarea noilor concepte strategice cu privire la asimetrie va permite o analiză mai clară a mediului de securitate, a realităților cu care se confruntă omenirea, precum şi prefigurarea sistemului de securitate viitor, inclusiv o analiză a fondurilor necesare unui astfel de sistem de securitate.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu G., Văduva Gh., *Terorismul ca formă a acțiunilor asimetrice,* în *Impact Strategic* nr. 2/2007.

Ariel M., *Terrorism as a strategy of insurgence*, în *Terrorism and political violence*, London, 2001.

Anastasiei T., Baneas I., *Terorismul – amenințare la adresa securității naționale a României*, Editura AFA, Braşov, 2004.

Berrong and Gerard, *Combatting the Terrorist Threat*, US Army War College, 1985.

Delange Christian, *La guerre contre le terrorisme*, www.fr.strategie.org

De Saint Germain Paul-Ivan, *De nouvelles formes de guerre?,* www.frstrategie.org

Onişor Constantin, *Confruntările Asimetrice (interviu)* în *Gândirea Militară Românească* nr. 4 / 2002.

Paul Vasile, Coşcodaru Ion, *Centrele de putere ale lumii*, Bucureşti, 2003.

Văduva Gheorghe, *Războiul asimetric şi noua fizionomie a conflictualității armate,* UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007.

SECURITATEA, TERORISMUL ŞI GLOBALIZAREA

SECURITY, TERRORISM AND GLOBALIZATION

Col.prof.univ.dr. Constantin IORDACHE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.drd. Marcel VOICESCU**
Departamentul pentru Relații cu Parlamentul
şi Informare Publică

Globalizarea, pe lângă multitudinea de efecte pozitive pe care le aduce, atrage inevitabil şi efecte negative. Printre acestea din urmă se numără şi escaladarea fenomenului terorist, unul dintre cele mai periculoase riscuri la adresa securității internaționale.

Terorismul internațional evoluează în paralel şi în acelaşi ritm cu globalizarea, cunoscând o dezvoltare fără precedent, de la stadiul local sau regional, până la nivelul amenințării majore la adresa securității internaționale.

In addition to the many positive effects it brings, globalization leads inevitably to negative effects. Also, these latter includes the escalation of terrorism, one of the most dangerous threats to international security.

International terrorism evolves parallel and to apace with globalization, in a unprecedented rhythm either locally or regionally, posing a major threat to international security.

Cuvinte cheie: globalizare; securitate; terorism internațional.
Keywords: *globalization; security; international terrorism.*

Mediul de securitate în contextul globalizării

După căderea „Cortinei de fier”, în anul 1989, mediul de securitate s-a caracterizat printr-un dinamism fără precedent. În acest sens, din punct de vedere instituțional, putem menționa extinderea istorică a NATO şi a Uniunii Europene, precum şi constituirea Consiliului NATO-Rusia.

* e-mail: *jordache_constantin@yahoo.com*
** e-mail: *marcel.voicescu2008@yahoo.com*

Dezintegrarea Uniunii Sovietice şi dispariția comunismului ca sistem mondial au constituit un alt element cu implicații globale. După dispariția confruntării dintre cele două superputeri, SUA şi URSS şi a blocurilor statale constituite în jurul acestora, SUA, datorită puterii sale politice, economice şi militare, a rămas unica putere superglobală.

Prin superioritatea lor tehnologică şi prin promovarea economiei liberale, Statele Unite ale Americii au fost percepute de către celelalte state ca fiind cel mai mare beneficiar al globalizării. Acesta a fost şi principalul motiv pentru care SUA au constituit una dintre principalele ținte ale nemulțumirii sociale pe care a generat-o acest fenomen. Unul dintre răspunsurile celor nemulțumiți a fost terorismul internațional, un fenomen care reprezintă astăzi o amenințare globală.

Accesul grupurilor teroriste la actualele tehnologii, inclusiv la arme de distrugere în masă, a asigurat acestora nu numai noi capacități, ci şi o extindere considerabilă a țintelor şi obiectivelor vizate. În acest sens, putem menționa că, în pregătirea şi în executarea atacurilor din septembrie 2001, au fost utilizate tehnologiile respective: telefoanele celulare, internetul, transferurile bancare on-line, simulatoarele de zbor, curse aeriene transoceanice, mijloace mass-media cu impact la nivel global, agenții de turism on-line etc. Teroriştii Al-Qaida au utilizat e-mailul pentru a comunica, stenografii pentru a ascunde mesaje codate în imagini web, rețele bancare ascunse, rețele de televiziune prin satelit etc.

După atentatele din 2001, avertizările despre alte atacuri pe teritoriul SUA au existat în permanență. Agenția Națională de Securitate a SUA, care a avut sarcina de a evalua permanent nivelul național de amenințare, a considerat că, în permanență, a existat un grad ridicat de risc de atacuri teroriste.

De asemenea, pe lista mutațiilor importante ale mediului global de securitate pot fi înscrise şi războaiele din Irak şi Afganistan. Aceste conflicte au pus şi pun în continuare serioase probleme nu numai actorilor de securitate implicați, dar şi întregii comunități internaționale.

Printre celelalte caracteristici ale mediului de securitate în contextul globalizării mai putem menționa: primordialitatea puterii economice şi a celei culturale (*soft power*), comparativ cu perioada anterioară, când predomina puterea militară (*hard power*); schimbarea naturii conflictelor şi a modalităților de ducere a războiului; accentuarea riscurilor şi amenințărilor asimetrice; accentuarea conflictelor etnice, politice, religioase; diversificarea spațiilor în care se produc amenințările (spațiul cibernetic devenind un mediu preferat pentru lansarea amenințărilor).

Un element important cu privire la transformarea profundă a mediului de securitate global l-a constituit creşterea numărului de actori şi diversificarea tipului de actori de securitate. „Apariția unor noi actori statali

de securitate, cu veleități globaliste, a determinat creşterea puternică a numărului de state-națiuni implicate în mediul de securitate la nivel global.”[1] Totuşi trebuie menționat faptul că, două dintre „...fostele şi actualele pretendentele la statutul de putere globală, respectiv Rusia şi China, nu şi-au manifestat nemulțumirea pentru puterea americană în sine, ci pentru unipolaritatea pe care aceasta a creat-o.”[2]

În epoca globalizării, la adresa securității atât naționale, cât şi zonale sau globale, se îndreaptă numeroase riscuri şi amenințări, precum: atentatele teroriste; pericolul deținerii şi utilizării de către organizațiile teroriste a mijloacelor chimice, bacteriologice, radiologice sau nucleare; conflictele etnice locale; amenințările ecologice; dezvoltarea inegală din punct de vedere economic a unor state sau a unor zone; exploatarea irațională a resurselor energetice etc.

În aceste condiții, când extinderea şi periculozitatea fenomenului terorist ating limite alarmante, se impune edificarea unei noi arhitecturi de securitate, care să se bazeze pe încredere şi cooperare internațională, pe promovarea valorilor democrației şi a economiilor performante, pe respectarea drepturilor omului, precum şi pe derularea unor acțiuni conjugate pentru contracararea fenomenului terorist.

Efectele globalizării asupra terorismului internațional

Globalizarea reprezintă una dintre principalele cauze ale escaladării terorismului internațional. Principalele efecte ale globalizării – creşterea discrepanțelor economice şi a inegalităților între statele lumii – au condus la un proces de marginalizare şi de excludere socială la nivel global, dar mai ales la generarea şi la amplificarea unui sentiment de frustrare în rândul statelor considerate „victime” ale globalizării, sentiment care stă la baza creşterii numărului amenințărilor teroriste.

Evoluția tehnologiilor în domeniul comunicațiilor şi transporturilor şi accesul din ce în ce mai facil la acestea au transformat profund şi fenomenul terorist, amplificând şi mai mult caracterul internațional al acestuia. Spațiul nu mai constituie un impediment, nici din punct de vedere al distanței, dar nici în ceea ce priveşte comunicarea. Utilizarea internetului de către rețelele teroriste a devenit un mijloc foarte uzitat pentru planificarea unor acțiuni de propagandă, recrutare de adepți, strângere de fonduri, procurare de arme şi tehnologii sofisticate.

---

[1] Ion-Aurel Stanciu, *Terorismul internațional şi globalizarea. Implicații pentru spațiul sud-est european*, Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională „Strategii XXI”, 12-13 aprilie 2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

[2] Vasile Spinean, *Considerații privind impactul globalizării asupra fenomenului terorist contemporan*, Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională „Strategii XXI”, 12-13 aprilie 2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Violența acțiunilor întreprinse de organizațiile teroriste a crescut considerabil datorită accesului acestora la noile tehnologii şi dispozitive sofisticate (explozibili foarte puternici, dispozitive electronice de detonare de la distanță, mijloace chimice, radiologice, nucleare sau bacteriologice etc.).

Noile tehnologii au provocat totodată şi noi vulnerabilități în societățile moderne, care au devenit tot mai dependente de aceste tehnologii, oferindu-le grupărilor teroriste posibilitatea de a le utiliza şi de a provoca distrugeri de mare amploare şi haos. Sunt numeroase exemple de situații în care teroriştii au utilizat mai eficient noile tehnologii decât instituțiile cu atribuții în domeniul combaterii terorismului, aparținând statelor sau unor structuri internaționale de securitate.

Erodarea identității naționale este, de asemenea, un alt efect negativ al globalizării. „Sentimentul de alienare a fost deseori evidențiat ca sursă a unei atitudini ostile a generațiilor a doua şi a treia de imigranți față de societățile în care trăiesc. Ideologiile terorismului global exploatează acest aspect, apelând printre alte mijloace la internet pentru a recruta noi adepți, propunând o identitate celor care resimt lipsa sentimentului de apartenență socială şi culturală[3].” Internetul a facilitat constituirea unor comunități virtuale, care se bazează mai mult pe promovarea ideilor şi nu pe apartenența la o zonă geografică sau teritorială. În acest spațiu, neexistând mijloace eficiente pentru a impune restricții, se pot lansa foarte uşor atitudini extremiste şi se poate induce cu uşurință sentimentul de revoltă, prin apelarea la diferite traume psihologice de care suferă numeroase persoane, în special în zonele de conflict.

Un alt efect al globalizării, cu consecințe majore în domeniul securității şi implicit în favorizarea fenomenului terorist, l-a constituit diminuarea puterii statului, proces la care şi-au adus contribuția şi extinderea permanentă a ONG-urilor în cadrul statului, precum şi extinderea alianțelor regionale şi a organizațiilor internaționale.

Eliminarea granițelor, dezvoltarea globală a infrastructurilor şi acționarea fără restricții a mass-mediei sunt alte efecte ale globalizării asupra terorismului internațional. Astfel, teroriştii pot să ajungă mult mai uşor la țintele propuse, care acum sunt mult mai expuse, iar ştirile şi uneori propaganda neintenționată pe care mass-media o face terorismului constituie un real sprijin pentru teroriști, care îşi văd astfel îndeplinite unul dintre scopurile vizate şi anume, mediatizarea faptelor lor.

Alt efect negativ al globalizării îl constituie sporirea facilităților privind finanțarea organizațiilor teroriste sau a actelor teroriste izolate, cu posibilități din ce în ce mai reduse de a fi urmărite. Evoluția tehnologică în domeniul bancar

[3] Ana Monica Popa, *Efecte ale globalizării asupra terorismului*, în Revista „Infosfera” nr. 1, Bucureşti, 2009.

şi domeniul IT au creat posibilități deosebite sponsorilor terorismului de a muşamaliza orice tip de operațiune efectuată cu această destinație.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie şi războiul global împotriva terorismului care a urmat, au relevat, în mod dramatic, dezavantajele şi contradicțiile explozive ale globalizării, modul în care fluxurile mondiale de tehnologii, comunicații, capitaluri, informații, sau ideologii, pot avea atât efecte productive, cât şi distructive. „Acțiunile rețelelor teroriste au demonstrat că globalizarea divide la fel cum uneşte, produce adversari, concomitent cu încorporarea tot mai multor participanți la procesele mondiale; ea generează prosperitate, dar şi izolare şi pauperizare.”[4]

În esență, comunitatea internațională se află de fapt în fața a două tendințe. Prima tendință este aceea de promovare a procesului de globalizare, proces care urmăreşte, în primul rând, democratizarea la nivel mondial. Cea de-a doua tendință se pretinde a fi tot un proces de globalizare, dar de fapt are ca scop final islamizarea. Susținătorii ambelor tendințe sunt practic ca doi competitori, care, fiecare, încearcă să convingă omenirea că propune soluția ideală pentru viitorul acesteia, încercând să obțină o adeziune cât mai mare la nivel mondial. Fiecare dintre aceştia este deplin convins că luptă pentru o cauză dreaptă, legitimă. Avem deci în spatele celor două tendințe două mari tabere, care îşi expun setul de idei, valori şi resurse – occidentul şi fundamentalismul islamic. Foarte multe state din Europa sunt supuse unui proces de islamizare, favorizat tocmai de procesul de globalizare pe care ele însele le-au promovat şi mai mult de atât, au constatat că nu posedă mijloacele necesare şi eficiente pentru a contracara acest proces. Statele musulmane încurajează şi sprijină efectiv migrația propriilor cetățeni către occident, în scopul răspândirii coranului pe teritoriul acestor state.

Raportul de forțe tinde să încline din ce în ce mai mult în favoarea statelor occidentale, motiv pentru care recurgerea la terorism constituie singura soluție, pentru tabăra adversă, de a se opune. Pentru ca democrația să triumfe, este foarte important ca la aceste violențe să nu se răspundă tot cu violență, ci să se identifice formele cele mai adecvate şi eficiente de ofensivă, fără grabă şi care să evite traumele colective.

Concluzii

În urma aspectelor analizate, putem spune că ne aflăm în fața unui paradox şi anume, faptul că globalizarea a fost aceea care a contribuit la extinderea la scară mondială a fenomenului terorist, iar astăzi, tocmai terorismul este acela care reprezintă principala „amenințare” la adresa globalizării.

---

[4] Vasile Soare, *Globalizare şi terorism – o relație contradictorie*, Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională „Strategii XXI”, 12-13 aprilie 2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Fenomenul globalizării va determina în permanență consecințe colaterale şi contradictorii, care vor afecta majoritatea statelor aflate în plin proces de adaptare la un nou sistem economic, politic, cultural, social şi de securitate.

Totuşi, pentru a scoate în evidență unul dintre avantajele globalizării, printre numeroasele alte avantaje, se poate afirma că răspunsul la această amenințare globală, pe care o reprezintă terorismul, trebuie să fie unul tot de natură globală. Astfel, numai profitând de avantajele pe care le oferă globalizarea, prin reunirea eforturilor unor națiuni şi organizații internaționale cu vocație globală, organizarea şi cooperarea la nivel internațional, va fi posibilă eradicarea acestui flagel.

Considerăm că, totuşi, terorismul ar trebui abordat în ordinea inversă a evoluției lui istorice. Astfel, el ar trebui controlat şi îngrădit în etape, de la nivel global la nivel regional, într-o primă etapă, iar ulterior reducerea lui la nivel subregional şi național. Poate că ar fi prea mult să sperăm că ar fi realizabilă şi o etapă ulterioară şi anume, îngrădirea terorismului până la nivelul de grup şi chiar până la ultima verigă a acestuia – individul – dar totuşi, către acest deziderat ar trebui să tindem.

BIBLIOGRAFIE

Antipa Maricel, *Securitatea şi terorismul. Prevenirea şi combaterea acțiunilor extremist-teroriste pe teritoriul României. Tendințe şi perspective la început de mileniu*, Editura Celsius, Bucureşti, 2004.

Antohi Valentin, *Globalizare versus terorism – aspecte economice ale terorismului transnațional*, Revista „Gândirea Militară Românească” nr.2, martie-aprilie, 2008.

Popa Ana Monica, *Efecte ale globalizării asupra terorismului*, Revista „Infosfera” nr.1, Bucureşti, 2009.

Spinean Vasile, *Considerații privind impactul globalizării asupra fenomenului terorist contemporan*, Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională „Strategii XXI”, 12-13 aprilie 2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Stanciu Ion-Aurel, *Terorismul internațional şi globalizarea. Implicații pentru spațiul sud-est european*, Sesiunea de comunicări ştiințifice cu participare internațională „Strategii XXI”, 12-13 aprilie 2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

CARACTERISTICILE OPERAȚIEI ÎNTRUNITE, INTEGRATE ŞI MULTINAȚIONALE ÎN CADRUL CONFLICTELOR DE TIP HIBRID

THE CHARACTERISTICS OF JOINT, INTEGRATED AND MULTINATIONAL OPERATION IN HYBRID TYPE OF CONFLICTS

Mr.instr.sup.drd. Alexandru HERCIU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Studiul complexității confruntărilor militare moderne din perspectiva „hibridă” necesită abordarea caracterului întrunit, integrat şi multinațional al operațiilor.

Forțele angajate trebuie să fie capabile să îndeplinească o gamă largă de misiuni în context întrunit, împotriva unui adversar complex, inovativ şi într-o permanentă adaptare. Acțiunile desfăşurate în mediul operațional necesită acțiuni integrate, coordonate cu actori militari şi nonmilitari dintre cei mai diversificați, chiar şi la cele mai mici eşaloane tactice. Atunci când aceştia aparțin unor națiuni diferite, operația capătă caracterul multinațional şi legitimitatea necesară.

Forța militară întrunită multinațională constituită este angajată împotriva adversarului multiplu, care execută operații convenționale, neconvenționale şi asimetrice.

Studying the complexity of modern military confrontation in terms of „hybrid” perspective requires approaching the joint, integrated and multinational character of operation.

The military forces involved must be able to perform a range of missions in joint context against a complex enemy, who is innovative and in constant adaptation. The actions in the operational environment requires integrated actions coordinated with the most diverse military and non-military actors, even at the lowest tactical echelons. When they belong to different nations, the operations gains a multinational character and the necessary legitimacy.

The multinational joint military force is engaged against a multiple opponent performing conventional, unconventional and asymmetric operations.

Cuvinte cheie: operație întrunită, integrată, multinațională; hibrid; conflict hibrid; amenințare hibridă.

Keywords: *multinational, integrated, joint operation; hybrid; hybrid conflict; hybrid threat.*

* e-mail: *herciu12@yahoo.com*

Operația întrunită este definită ca fiind „totalitatea acțiunilor terestre, aeriene şi maritime duse de o grupare constituită din forțe sau elemente şi mijloace aparținând mai multor categorii de forțe ale armatei, în mediul corespunzător specific fiecărei dintre ele, într-o zonă geografică determinată, într-o concepție unitară şi sub comandă unică exercitată de un comandament operațional întrunit în scopul îndeplinirii unor obiective strategice”[1]. În contextul dat, succesul operațiilor militare are la bază efortul întrunit al tuturor componentelor forței (terestră, aeriană şi navală sau pe efortul întrunit a cel puțin două dintre acestea) sub un singur comandant, pregătită pentru angajarea într-o operație de tip hibrid.

În acest tip de operații, accentul este pus pe comanda unică şi execuția descentralizată, asigurarea libertății de acțiune, stabilirea unui ritm de luptă adecvat şi manifestarea inițiativei pentru a face față multitudinii de activități şi modificărilor rapide ale situațiilor ce se pot produce în mediul operațional. Acțiunile forțelor terestre necesită un sprijin logistic considerabil, care presupune mijloace de transport terestru, aerian şi maritim.

Operațiile hibride se execută în contextul *acțiunii integrate* a categoriilor de forțe şi a genurilor de arme, într-un mediu operațional complex în care operează o multitudine de actori – instituții, autorități, organizații internaționale (IO), organizații neguvernamentale (NGO), națiuni – care pot influența succesul operațiilor şi care necesită o abordare cuprinzătoare[2], atentă şi detaliată pe tot parcursul procesului operațiilor. Sunt mai multe tipuri de actori sau participanți în mediul global complex al zilelor noastre. O parte dintre actori sunt țări, denumiți şi state-națiuni; actorii statali sunt încă actori dominanți, dar puterea este în „migrație” spre actori netradiționali şi concerne transnaționale. De aceea, aceştia trebuie identificați corect, studiate şi înțelese interesele, capabilitățile şi limitările fiecărei organizații, abordate din perspectiva intereselor comune identificate, stabilite parteneriate şi integrate toate capabilitățile acestora, astfel încât acțiunea comună să modeleze operațiile în toate fazele derulării procesului. Depăşirea provocărilor impuse de varietatea culturală, de interese şi de capabilități se poate realizea prin dialog şi comunicare constantă, înțelegerea situației şi identificarea problemelor de interes comun, un mod de abordare deschis şi direct, integrarea şi implicarea reprezentanților tuturor componentelor militare şi civile, naționale, multinaționale sau ale țării gazdă în activități de planificare, coordonare, identificarea resurselor şi are drept scop realizarea unității de efort pentru îndeplinirea scopurilor comun avantajoase.

---

[1] *Doctrina Armatei României*, Anexa nr. 1, Bucureşti, 2012, p. 136.
[2] *Manualul de planificare a operațiilor*, Bucureşti, 2012, p. 15.

Caracterul multinațional este imprimat de participarea la forța militară întrunită dislocabilă a unităților şi marilor unități aparținând a două sau mai multe națiuni, parteneri tradiționali sau alte state-națiuni „în cadrul alianțelor, coalițiilor sau angajamentelor internaționale, pentru îndeplinirea obiectivelor comune”[3]. Angajarea multinațională permite asigurarea unor forțe şi capabilități adecvate combaterii amenințărilor hibride diversificate şi transfrontaliere, integrează şi facilitează accesul la capabilitățile şi resursele logistice naționale şi regionale, precum şi alocarea eficientă a acestora şi amplifică efectul operațiilor informaționale, îmbunătățind percepția opiniei publice naționale şi internaționale în sprijinul intereselor proprii şi implicit legitimitatea operației.

În acest context, forțele terestre desfăşoară independent sau ca parte componentă a unor structuri integrate de arme întrunite, interagenții sau multinaționale, următoarele tipuri de operații[4]:

a) operații de tip combatant (pentru neutralizarea amenințărilor majore);
b) operații de securitate (pentru facilitarea stabilizării);
c) operații în sprijinul păcii.

Operațiile de tip combatant angajează toată puterea de luptă la dispoziție (direct şi indirect) pentru a distruge capabilitățile militare ale adversarului hibrid, în felul acesta modificînd decisiv condițiile militare în mediul operațional. Acest tip de operații implică acțiuni de luptă între forțe convenționale şi/sau neconvenționale, la scară şi cu frecvență şi intensitate variabilă.

Acesta presupune nu numai angajarea în luptă a adversarului hibrid. Realizarea întregii game de operații militare impune combinarea continuă a operațiilor ofensive, defensive şi pentru facilitarea stabilizării, a acțiunilor letale şi neletale pentru anumite perioade de timp, executarea operațiilor informaționale, menite să modeleze şi să producă schimbarea condițiilor în zona de operații. În funcție de misiune, poate predomina un anumit tip de operație. Forțele întrunite multinaționale vor înfrunta adversarul hibrid care va angaja simultan în operație forțe regulate şi neregulate, inclusiv elemente specifice criminalității pentru îndeplinirea obiectivelor lor. Acesta va întrebuința o mare varietate de acțiuni în permanentă schimbare de elemente şi tactici convenționale (arme, echipamente, structuri) şi neconvenționale (special organizate şi echipate) pentru a crea multiple dificultăți.

Indiferent de natura operațiilor adoptate, ofensive sau de apărare, scopul acestora este de a învinge adversarul multiplu. În cazul *operațiilor de securitate*, operațiile militare vizează transformarea condițiilor civile de pe teritoriul națiunii gazdă pentru facilitarea stabilizării şi asigurarea unei păci

[3] *Doctrina Armatei României*, Bucureşti, 2012, p. 22.
[4] *Ibidem*, pp. 46-48.

durabile. Aceste tipuri de operații nu vor fi caracterizate de realizarea unei stări finale clar definite, ca de exemplu victoria decisivă, ci mai degrabă, vor fi caracterizate de îndeplinirea unor obiective bazate pe condiții de evoluție graduală.

În aceste condiții, acțiunile militare vor viza cu prioritate restabilirea şi menținerea unei stări de securitate a populației locale şi a agențiilor civile, în scopul facilitării evoluției procesului de stabilizare[5]. Această contribuție va implica acțiuni de prevenire şi limitare a violenței adversarului, protecția populației şi a instituțiilor importante, sprijinul activităților celorlalți actori pentru protecția, întărirea şi restaurarea societății civile, a proprietății, a guvernării, a ordinii de drept şi a economiei împotriva amenințărilor hibride.

Adversarul hibrid va provoca forțele care desfăşoară *operații în sprijinul păcii*, în mod direct şi indirect, pe plan politic şi național utilizând campanii informaționale sofisticate şi vor căuta să execute atacuri pe teritoriul statelor aliate.

Activitățile militare trebuie să fie percepute ca fiind legitime, proporționale şi potrivite în linii generale cu situația existentă. Adversarul hibrid va căuta să altereze această percepție a populației locale şi a facțiunilor din zonă față de autoritatea forței militare multinaționale dislocată pe durata implementării mandatului şi să determine opunerea rezistenței din partea acestora. Desfăşurarea operațiilor în zone intens populate şi diferențele culturale inerente determină incertitudini legate de reacția diferitelor segmente ale populației atât față de forțele proprii, cât şi față de adversarul hibrid.

Strategia amenințării hibride este complicată, completă şi se manifestă în toate variabilele mediului operațional. În scopul realizării obiectivelor sale, adversarul hibrid este pregătit să execute:

a) operații convenționale;
b) operații neconvenționale;
c) operații asimetrice.

Realitățile conflictelor din ultimului deceniu au demonstrat că, în actualul mediu de securitate, operațiile militare au un accent preponderent multinațional, în care acțiunile convenționale se întrepătrund cu cele neconvenționale/asimetrice. În peisajul conflictului de tip hibrid *operațiile convenționale* pot reprezenta cadrul general pe care se vor grefa ulterior conflictele mai mici – dar nu mai puțin importante – generate de riscurile şi amenințările hibride. Acest tip de operații sunt apanajul forțelor militare regulate, acele forțe armate ale statelor sau alianțelor de state cu funcțiuni şi capabilități specifice ofensive şi defensive, aflate în serviciul legitim al statului.

În operațiile hibride, unitățile militare tradiționale pot fi implicate direct sau indirect, în operații convenționale şi neconvenționale, în conjuncție cu forțele neregulate şi entități pe care le poate integra şi coordona.

---

[5] *F.T.-3, Manualul de tactică generală a forțelor terestre* (proiect), Bucureşti, 2012, p. 160.

Pe cât posibil, adversarul hibrid va încerca să-şi îndeplinească obiectivele fără declanşarea conflictului armat. Acesta va încerca să-şi atingă obiectivele prin aplicarea presiunii altor instrumente de putere decât cele militare sau paramilitare. În plan regional poate ameninţa cu folosirea sau chiar va folosi forţa împotriva oponenţilor. Atunci când mijloacele non-militare nu sunt eficiente, adversarul hibrid poate declanşa conflictul armat ca mijloc pentru crearea condiţiilor favorabile spre atingerea scopului final dorit. Atât înaintea declanşării conflictului armat, cât şi pe timpul desfăşurării acestuia, adversarul hibrid va executa operaţii pentru a preveni/interzice intervenţia în zonă a altor actori regionali sau a unei forţe întrunite multinaţionale, superioară din punct de vedere militar.

Prin contrast *operaţiile neconvenţionale* cuprind o plajă largă de operaţii ale forţelor militare şi paramilitare care, de regulă, sunt de durată şi sunt conduse printre, cu sprijinul sau de către populaţia indigenă. Forţele neregulate pot demonstra capabilităţi combinate de elemente înarmate insurgente, de gherilă şi criminale.

Forţele neregulate favorizează abordările indirecte[6] şi asimetrice. Totuşi această formă de război poate angaja întreaga gamă de acţiuni militare şi capacităţi în scopul de a eroda puterea adversarilor, influenţa şi voinţa lor. Războiul neregulat în mod normal este unul de uzură, care erodează adversarii statali şi nonstatali regionali şi poate avea ramificaţii şi conexiuni cu acţiuni transnaţionale ca rezultat al globalizării politice, economice şi financiare. Scopul acestuia este de a câştiga legitimitatea acţiunilor şi influenţa asupra populaţiei relevante. Tipuri diferite de forţe neregulate pot utiliza niveluri diferite ale acţiunilor violente şi nonviolente pentru a-şi exercita influenţa. Accesul la tehnologie va avea impact asupra operaţiilor forţelor neregulate. În contextul conflictului de tip hibrid, mai cu seamă la nivel tactic, acestea pot aplica tehnici, tactici şi proceduri comune forţelor regulate, dar vor utiliza mijloace şi aplicaţii asimetrice.

Ameninţările hibride sunt inovative, adaptative, interconectate în reţea la nivel local, regional şi global, se propagă în întreg mediul operaţional şi sunt încastrate în aglomerarea populaţiei locale. Acestea se vor manifesta deopotrivă printr-o gamă largă de vechi, adaptate şi avansate tehnologii – inclusiv posibilitatea întrebuinţării armelor de distrugere în masă chimice, biologice, radiologice şi nucleare (ADMCBRN). Ei vor opera convenţional şi neconvenţional, angajând combinaţii adaptative şi asimetrice ale tacticilor tradiţionale, neregulate şi criminale şi vor întrebuinţa capabilităţi militare tradiţionale în moduri vechi şi noi.

---

[6] Colectiv, *Conducere militară planificare operaţională* – curs universitar, Bucureşti, 2009, p. 29.

Forțele şi acțiunile specifice războiului neregulat crează condițiile favorabile apariției şi dezvoltării *asimetriilor*, care de cele mai multe ori se manifestă în planul confruntării convenționale şi au drept efect înfrângerea forțelor oponentului. Unele forțe armate statale, în special cele aparținând regimurilor totalitare sau unor state cu guvernări defectuoase, pot desfăşura concomitent cu acțiunile convenționale şi acțiuni asimetrice, în sprijinul îndeplinirii unor obiective militare convenționale. Efectul operațiilor majore de tip combatant poate fi exacerbat, perpetuat sau exploatat prin acțiuni asimetrice, în scopul menținerii instabilității prin intermediul insurgenței, terorismului, criminalității şi a dezordinii sociale.

Componenta convențională a amenințării hibride, chiar şi în condițiile înfrângerii, poate fi reactivată sau poate fi susținută prin intermediul desfăşurării acțiunilor neregulate, asimetrice. Operațiile asimetrice vizează atacarea componentelor abstracte ale efortului adversarului orientat împotriva amenințării hibride, precum motivația şi încrederea soldaților şi a comandanților, deciziile politice şi diplomatice, opinia publică, interesele instituțiilor private, voința națiunii, voința şi implicarea colectivă a alianțelor şi a coalițiilor.

Unul dintre cele mai periculoase aspecte ale amenințării hibride este abilitatea componentelor sale de a se transforma „în interior” şi „în afară” în forme extrem de variate. Forțele militare autohtone, de exemplu, îşi pot dezbrăca uniforma, însemnele şi alți indicatori ai statului şi apartenenței lor şi se pot amesteca şi ascunde printre populația locală. Forțele insurgente pot abandona armele şi protesta inocent în sens invers. Criminalii pot îmbrăca efectele şi harnaşamentul forțelor poliției locale pentru a obține accesul în obiective importante. Amenințările hibride vor face uz de dificultățile unei identificări certe a actorilor amenințare ca amenințare, în avantajul lor. Mediul operațional va abunda în mulți actori executând activități împotriva intereselor statelor membre ale forței de sprijin, dar fără o semnătură vizibilă, clară a statutului lor ca amenințare. Adesea aceşti actori vor lăsa impresia semnăturilor similare forțelor oponente sau neutre.

Oponenții amenințărilor hibride vor întâmpina dificultăți serioase în ceea ce priveşte identificarea şi separarea „setului de probleme” specifice fiecărui tip de amenințare. Aceştia vor fi obligați să aplice măsuri privind realizarea economiei de forțe pentru a acoperi mai multe linii de operații, iar adversarul hibrid va continua să-şi mute efortul şi să evidențieze permanent faptul că orice opțiune ar alege acestea este una nepotrivită.

Concluzie

Forțele armate moderne trebuie să fie pregătite să execute o gamă variată de misiuni în context întrunit şi multinațional, în diferite regiuni şi într-un mediu operațional complex, şi în consecință incert, unde se va

confrunta cu o diversitate de amenințări hibride şi combinații simultane ale unor tipuri de activități care se vor schimba şi adapta în permanență. Aceasta necesită anticiparea, identificarea şi înțelegerea obiectivelor unei mari varietăți de actori cu rol în soluționarea conflictului încă din faza de planificare a operației întrunite pentru a integra, coordona şi sincroniza efortul acestora. Amenințările hibride reprezintă cel mai mare risc operațional, în viitorul apropiat şi mediu şi, prin urmare, sunt punctul asupra căruia trebuie să se focalizeze o eventuală angajare a unei structuri de forțe întrunite multinaționale.

BIBLIOGRAFIE

Doctrina Armatei României, Bucureşti, 2012.

Manualul de planificare a operațiilor, Bucureşti, 2012.

F.T.-3, Manualul de tactică generală a forțelor terestre (proiect), Bucureşti, 2012.

Colectiv, *Conducere militară planificare operațională* (curs universitar), Bucureşti, 2009.

INFLUENȚA ACTUALULUI MEDIU GEOPOLITIC ŞI GEOSTRATEGIC MONDIAL ASUPRA ORGANIZĂRII ŞI DESFĂŞURĂRII OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE

THE INFLUENCE OF PRESENT GLOBAL GEOPOLITICAL AND GEOSTRATEGICAL ENVIRONMENT OVER THE ORGANIZATION AND CONDUCT OF MULTINATIONAL OPERATIONS

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Drd. Aurel ILIUȚĂ**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Operațiile multinaționale în actualul mediu geopolitic şi geostrategic actual reprezintă singura modalitate credibilă de restabilire a unui climat de pace şi securitate şi, totodată de reconstrucție în țările care sunt implicate, într-un fel sau altul în crize politico-militare, cu caracteristici interne sau externe.

Multinational operations within the present geopolitical and geostrategical environment represent the only credible way of reestablishing a climate of peace, security and reconstruction, in countries which are involved one way or another in political and military crises, having internal and external characteristics.

Cuvinte cheie: operații multinaționale; geopolitic; geostrategic planificare; organizare.
Keywords: *multinational operations; geopolitical; geostrategical; planning; organization.*

Actualul sistem al relațiilor internaționale este în continuă schimbare atât prin modificarea ierarhiei stabilite la nivel global şi regional, în ceea ce priveşte centrele de putere, cât şi prin importanța dobândită de către unii sau alții dintre actorii scenei mondiale. Schimbările petrecute la nivel organizațional

* e-mail: *sorinpinz@yahoo.com*
** e-mail: *floris1989@yahoo.com*

în interiorul unor organizații extrem de importante precum NATO, UE, CSI, Liga Arabă etc. determină reorientarea statelor lumii către alte organizații care să le asigure acel deficit de securitate, pe care îl percepe populația sau clasa politică.

În sensul celor prezentate mai sus, extrem de edificatoare sunt demersurile unor state membre NATO şi UE de a-şi revigora sau crea structuri politico-militare de tip alianță, care să asigure un răspuns mai rapid la actualele riscuri, amenințări şi pericole decât structurile tradiționale din care fac parte. Astfel, recent, la 12 mai 2011, Polonia, Cehia, Slovacia şi Ungaria constituite în grupul de la Vişegrad (imediat după încheierea Războiului Rece) au adoptat o decizie cel puțin ciudată şi anume constituirea, începând cu anul 2016, a unei grupări de forțe de nivel tactic, în afara Alianței şi care nu va fi subordonată comenzii organizației.

Demersurile în direcția menționată ale celor patru țări vin după reale dezbateri de idei cu privire la rolul NATO în asigurarea securității statelor membre, precum şi după intervenția fără acceptul tuturor membrilor a NATO în Libia. Totodată pe fondul revigorării demersurilor Federației Ruse de a-şi recâştiga poziția dobândită până în anul 1991, cele patru țări au dubii cu privire la poziția NATO în privința unei eventuale intervenții a Alianței în cazul unei agresiuni[1].

Ceea ce considerăm că ar trebui evidențiat, în acest caz, este faptul că deşi cele patru țări au anunțate structuri de forțe care sunt puse la dispoziția NATO şi UE (de cele mai multe ori aceleaşi), în anumite cazuri (Ungaria), angajamentele lor nu sunt respectate în întregime şi evaluările din partea Alianței scot în evidență deficiențe serioase în domenii importante (echipare, dotare, pregătire etc.).

Alte poziții, la nivel global, sunt reprezentate de eforturile unor țări precum Federația Rusă, China, India, dar şi celelalte țări membre ale Grupului BRICS de a-şi impune voința şi interesele naționale în regiunea şi în zona din care fac parte, iar în cazul primelor două, chiar la nivel global.

Recentul demers al preşedintelui ales Vladimir Putin de a reface relațiile cu fostele țări din fosta Uniunea Sovietică, grupate în Uniunea Eurasia (UeU), crearea Organizației de Cooperare de la Shanghai (Rusia, China, Kazahstan, Kirghistan, Uzbekistan)[2], ascensiunea economică a unor țări precum Argentina, Brazilia şi Africa de Sud, exploziile sociale violente din țările situate în nordul Africii şi Orientul Mijlociu (Primăvară Arabă), situația umanitară din Coreea de Nord, Siria, Sahel, țările din Africa Centrală,

---

[1] I. Românu, *Vişegrad: o nouă forță militară europeană*, sinteză după Stratfor, Revista „Lumea”, nr. 8, Bucureşti, 2011, p. 35.

[2] I. Gatea, *Organizația de Cooperare Shanghai versus Bilderberg*, Revista „Lumea”, nr. 8, Bucureşti, 2011, p. 72.

relativa desprindere din influența SUA a unor țări precum Pakistanul, dosarul nuclear al Iranului şi situația din țări precum Arabia Saudită, Irak, Afganistan etc., coroborat cu slăbiciunile manifestate de statele membre ale Uniunii Europene şi cu interesul tot mai scăzut al SUA față de Europa şi reorientarea strategiei sale către Asia de Sud-Vest şi Oceanul Pacific conduc, în opinia noastră, la tot atâtea cauze care produc schimbări şi influențează modul de organizare, planificare şi desfăşurare a operațiilor multinaționale.

Lungul drum al Irakului şi Afganistanului către stabilizare şi democrație denotă eforturile, uneori fără succes, ale țărilor membre NATO şi de cele mai multe ori şi UE de a ține cât mai departe cauzele conflictelor de Europa şi spațiul nord-american, precum şi de ororile pe care fenomene, precum terorismul, traficul de materiale radioactive, de droguri şi de ființa umane îl produc la nivel societal. Din această perspectivă, „împotmolirea” țărilor membre NATO (UE) şi SUA în războiul din Afganistan, concomitent cu intervenția din Libia şi eforturile de stabilizare a Irakului, pe de o parte, iar pe de altă parte, accelerarea procesului de stabilizare şi readucere a statelor din spațiul ex-iugoslav la marea familie europeană produc convulsii şi blocaje economice, militare, diplomatice şi de altă natură la nivelul țărilor participante la operațiile multinaționale aflate în curs de desfăşurare. Peste toate acestea, suprapunerea crizei economico-financiare actuale, eforturile Germaniei şi Franței de stabilizare a zonei euro şi de implementare a unor mecanisme noi, în domeniul abordat, creează dificultăți tot mai mari țărilor membre NATO şi UE de a contribui material şi cu trupe la actualele operații multinaționale şi, cu certitudine, la cele viitoare.

Nu în ultimul rând, adâncirea unor fenomene, cum ar fi: sărăcia, lipsa resurselor, lupta pentru accesul la resursele energetice şi consumurile tot mai mari ale unor țări precum China şi India, pe măsura procentului de dezvoltare avut, la acest moment pot conduce la producerea de conflicte, fără precedent şi care pot avea efecte umanitare extrem de importante. Nu mai târziu, în acest an, China, prin oficialii de la Bejing a declarat că, în ciuda restricțiilor economice impuse Iranului de SUA şi țările membre NATO şi UE, Iranul rămâne un partener privilegiat al acestei țări, care de altfel obține aproximativ 25% din petrolul necesar, din statul arab. Pe de altă parte, poziția Chinei şi a Federației Ruse, în Consiliul de Securitate al ONU denotă puterea crescândă a acestor țări, care pe fondul slăbiciunilor manifestate de UE şi NATO îşi redobândesc sferele de influență avute, anterior.

În conformitate cu cele prezentate, considerăm că principalele elemente avute în vedere la planificarea şi la desfăşurarea operațiilor multinaționale, în acest moment şi în actualul context geopolitic şi geostrategic global, au în vedere:

• luarea în considerare a unor noi tipuri de misiune (diferite de cele specifice strategiei din timpul Războiului Rece), diverse şi extrem de diferite, unele de altele, fără restricționări din punct de vedere geografic, în afara zonei de responsabilitate a unor organizații precum UE şi, în special, NATO;

• de regulă, operațiile militare multinaționale care prevăd dislocarea de personal încep cu operații pregătitoare de tipul celor aeriene şi maritime în vederea descurajării unor anumite activități care pot contribui la creşterea gradului de ostilitate şi violență (după producerea atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2011, NATO a lansat Operația *Eagle Assist* şi Operația *Active Endeavour*, dislocând aeronave ale Alianței echipate cu Sisteme Aeropurtate de Alertă şi Control (AWACS) în Statele Unite şi acționând pentru descurajarea activităților teroriste în Marea Mediterană)[3];

• noul context geopolitic şi geostrategic a indus influențe importante şi în stabilirea relațiilor de comandă şi control (prin atragerea în operațiile multinaționale de tip alianță, în special şi a unor state nonmembre), precum şi în domeniul organizării, planificării, desfăşurării şi sprijinului logistic a operațiilor multinaționale la mari distanțe; de zonele de responsabilitate a unor organizații precum OSCE, NATO şi UE;

• organizații precum NATO şi UE au început să asigure expertiza necesară în planificarea şi în desfăşurarea operațiilor multinaționale tip coaliție şi altor organizații internaționale de securitate (în domeniul coordonării alocării de trupe, generării forțelor, punerii la dispoziție a unor sisteme de comunicații etc.);

• asigurarea de sprijin în planificarea operațiilor non-NATO care sunt mandatate de ONU atât în ceea ce priveşte personalul de stat major, precum şi sprijinul logistic. În ceea ce priveşte Afganistanul, trebuie să menționăm că NATO a sprijinit inițial ISAF, ca o operație non-NATO, înainte de a prelua comanda;

• angajarea forțelor organizațiilor internaționale de securitate dincolo de zonele tradiționale de responsabilitate a influențat pe termen lung modalitatea de stabilire a structurilor de comandă şi execuție, în special în ceea ce priveşte generarea structurilor de forțe, organizării şi planificării acțiunilor militare şi asupra sustenabilității operațiilor. Pentru NATO, operațiile din Afganistan şi Irak a influențat inclusiv prevederile noului Concept Strategic al Alianței;

• desfăşurarea ultimelor operații multinaționale au prilejuit testarea unor noi concepte atât în domeniul operațiilor, cât şi al sprijinului logistic. Astfel, pentru NATO, Afganistanul a oferit prilejul testării conceptului de

[3] D.A.R., *Palmer, Provocarea transformațională a Afganistanului*, www.nato.int/docu/review/2005/issue2/romanian/art2. html, accesat în: 01.05.2012, orele 07.46.

„comandament pe trei niveluri” (strategic, operațional şi tactic), în conformitate cu noua Structură de Comandă şi Control a Alianței. Din acest punct de vedere, Comandamentul Suprem Aliat din Europa (SACEUR) transmite ISAF directive strategice, în timp ce Comandamentul Forțelor Întrunite de la Brunssum (*Joint Force Brunssum/JFC Brunssum*) conduce managementul la nivel operațional;

- desfăşurarea operației din Afganistan a pus în valoare conceptul „reach-back”, prin preluarea unor funcții de planificare de la nivelul ISAF de către comandamentele SHAPE şi JFC Brunssum. Acest aspect a permis reducerea personalului de stat major dislocat în Afganistan şi reducerea costurilor de sprijin;
- angajarea personalului de stat major în cadrul comandamentelor de tip multinațional permite asigurarea implicării nemijlocite a tuturor țărilor participante cu trupe şi partajarea responsabilității, ceea ce contribuie la întărirea actului de comandă şi control şi eliberarea națiunii lider de sarcini suplimentare de planificare;
- exemplele ultimelor operații multinaționale a evidențiat faptul că există diferențe mari de abordare în ceea ce priveşte participarea. Astfel, unele operații multinaționale încep ca acțiuni militare de mare amploare (spațiul ex-iugoslav), iar altele (ISAF) cu efective mai mici. Ulterior, în timp ce primele scad în participare, celelalte cresc, pe măsura implicării unei organizații internaționale de securitate la conducerea operației;
- din punct de vedere operațional, experiența ultimelor acțiuni de acest tip a impus planificarea utilizării de structuri de mici dimensiuni pe suprafețe mari de teren în Afganistan, la distanțe considerabile de bazele de sprijin. Totodată a crescut necesitatea obținerii şi punerii la dispoziția trupelor de capabilități de tip expediționar şi logistic;
- operațiile desfăşurate concomitent, de către o organizație de securitate internațională sunt unite prin legături vizibile şi mai puțin vizibile care permite adeseori permutarea efortului dintr-o parte în alta şi invers (sinergia operațiilor);
- luând în considerare desfăşurarea de operații în afara zonelor tradiționale de responsabilitate, organizațiile internaționale precum NATO şi UE au fost supuse unor provocări fără precedent în domeniul logistic, îndeosebi în ceea ce priveşte capacitatea de aprovizionare/reaprovizionare a trupelor, dislocare şi redislocare (transportul strategic);
- necesitatea de sprijin a unităților dislocate pe suprafețe mari de teren impune utilizarea unor noi concepte precum cel de Echipă de Reconstrucție Provincială (*Provincial Reconstruction Team/PRT*) care să asigure suportul necesar, la nivel operațional. Acest aspect a contribuit la revizuirea procesului

de planificare operațională, prin includerea unor prevederi pentru aceste echipe, în cadrul planurilor şi ordinelor de acțiune;

• desfăşurarea simultană a operațiilor multinaționale din spațiul ex-Iugoslav, Irak şi Afganistan a obligat NATO şi UE să îşi revizuiască procedurile de generare a forțelor pentru evitarea redundanței în asigurare, între cele două organizații. Acest aspect a condus la „... extinderea gamei procesului de generare a forțelor pentru a include toate operațiile NATO, precum şi prin extinderea orizontului său temporal. Alianța a făcut ca planificarea operațională, consultarea şi procesul decizional să răspundă mai mult cerințelor asociate inițierii şi executării efective în timp util a noilor şi solicitantelor sale operații”[4].

• desfăşurarea ultimelor operații multinaționale a impus o vizibilitate crescută între relațiile politice şi militare ale Alianței. Astfel, începând cu anul 2002, între latura politică şi cea militară se observă relații reciproce evidente, ceea ce asigură un nivel de cooperare corespunzător în privința compatibilității şi complementarității forțelor NATO de pe ambele maluri ale Atlanticului;

• desfăşurarea unor operații precum cele din Irak şi Afganistan au scos în evidență necesitatea declanşării unui nou proces de planificare operațională la nivelul Alianței în ceea ce priveşte disponibilitatea forțelor statelor membre pentru operații multinaționale şi a obținerii capabilităților în domeniul transportului intrateatru (elicoptere şi autovehicule de transport, cu cabină blindată);

• necesitatea creşterii capacității de dislocare la nivelul teatrelor de operații (pentru operativitatea efectuării manevrelor de forțe şi mijloace şi pentru susținerea logistică) a impus un nou model de planificare a acțiunilor militare la nivel operativ;

• posibilitatea apariției unor situații de urgență a impus elaborarea de planuri pentru extracția forțelor din teatrul de operații, prin identificarea unor proceduri, variante de deplasare şi mijloace de transport de pe plan local.

Concluzionând asupra influenței actualului mediu geopolitic şi geostrategic mondial asupra organizării şi desfăşurării operațiilor multinaționale dorim să evidențiem faptul că aspectele în care se regăsesc aceste intercondiționări sunt multiple, acoperind toate domeniile acțiunilor şi nivelurilor artei militare. O mare parte dintre influențele prezentate, în ceea ce priveşte organizarea şi planificarea acestui tip de operații sunt deja implementate în strategii, politici, regulamentele şi manualele elaborate la nivelul NATO şi statelor membre. O altă parte nu poate fi încă implementată trebuind a fi experimentată şi analizată mult mai profund, pentru a nu produce disfuncții pe timpul aplicării diverselor prevederi.

---

[4] D.A.R., Palmer, *Provocarea transformațională a Afganistanului*, www.nato.int/docu/review/2005/issue2/romanian/art2. html, accesat în: 01.05.2012, orele 07.46.

Ceea ce ni se pare cel mai important, în condițiile actualului context geopolitic şi geostrategic mondial, este faptul că oricare dintre aspectele rezultate în urma desfăşurării operațiilor multinaționale necesită fonduri financiare ceea ce nu este la îndemâna tuturor țărilor membre NATO, UE sau şi mai mult a ONU sau OSCE. În orice caz, faptul că influențele sunt cunoscute este un câştig care se poate traduce prin luarea, în timp, a tuturor măsurilor necesare pentru îmbunătățirea procesului de management în domeniul abordat. Pe de altă parte, considerăm că acceptarea fără limitări a noului proces de organizare, planificare şi desfăşurare a operațiilor de către organizații, precum NATO şi UE poate contribui la partajarea mai vizibilă şi în condiții mai bune a costurilor aferente şi, mai mult ca orice, la respectarea angajamentelor statelor membre în ceea ce priveşte alocarea şi punerea la dispoziție a forțelor pentru astfel de acțiuni militare.

În ceea ce priveşte modul în care factorul politic înțelege să colaboreze cu cel militar suntem de părere că stabilirea unui sistem de coordonare şi de armonizare a modului în care să fie atinse obiectivele proprii reprezintă o cale eficientă de interconectare a capabilităților organizațiilor internaționale de securitate cu cele ale organizațiilor nonguvernamentale şi ale agențiilor guvernamentale. Din acest punct de vedere, apreciem că implicarea tuturor acestor organizații trebuie integrată în procesul general de planificare a operațiilor. În acelaşi timp este extrem de important ca din planul general de desfăşurare a operației multinaționale, fiecare organizație internațională să îşi elaboreze şi să îşi dezvolte propriile planuri de acțiune în scopul îndeplinirii obiectivelor operațiilor multinaționale.

În opinia noastră devine evident faptul că operațiile multinaționale reprezintă singura modalitate credibilă de restabilire a unui climat de pace şi securitate şi, totodată de reconstrucție în țările care sunt implicate, într-un fel sau altul în crize politico-militare, cu caracteristici interne sau externe. Experiența acumulată în ultimele operații multinaționale a scos în evidență că, de regulă, este mult mai la îndemână să fie declanşat un conflict decât să fie eliminate cauzele sale. În acest sens, opiniile specialiştilor în domeniul militar converg către ideea conform căreia, în momentul lansării unor operații militare, trebuie să existe o idee despre încheierea acestora şi despre cum va arăta situația postconflict la final[5].

Dintr-o altă viziune, aspectele care ar trebui, în mod obligatoriu, luate în considerare pe timpul organizării, planificării şi desfăşurării operațiilor multinaționale trebuie să vizeze şi momentul încheierii acțiunilor militare, respectiv faza postconflict. Dacă se au în vedere aceste aspecte, se apreciază că există condițiile necesare soluționării cauzelor care contribuie la izbucnirea

[5] W. Flavin, *Planning for Conflict Termination and Post-Conflict Succes*, p. 1, www.carlisle.army.mil, accesat în 28.06.2012, orele 16.35.

unor astfel de crize şi care, de cele mai multe ori, sunt materializate prin activități teroriste şi insurgența unor segmente ale populației, pe fundalul stării de sărăcie şi al lipsei stabilității[6].

Reconfigurarea noului context geopolitic şi geostrategic mondial scoate în evidență impactul pe care implicarea unor organizații ca ONU, OSCE, NATO şi UE îl au în soluționarea crizelor globale prin derularea de operații multinaționale şi, totodată rolul organismelor internaționale, guvernamentale şi nonguvernamentale în sprijinul acordat acestui tip de acțiuni militare.

Operațiile multinaționale desfăşurate în primii ani ai secolului XXI nu mai seamănă deloc cu cele care se derulau înainte de 1990 şi chiar cu cele de până în perioada anilor 2000. Fizionomia acțiunilor militare din aceste operații s-a schimbat aproape în întregime antrenând modificări structurale, conceptuale şi procesuale în noile structuri de forțe ale unor organizații internaționale de securitate, ca NATO şi UE. Din această perspectivă la nivel organizațional s-au impus derularea unor procese de transformare cu implicații profunde în toate domeniile acțiunilor militare.

Nu în ultimul rând, influențele actualului mediu geopolitic şi geostrategic mondial asupra organizării şi desfăşurării operațiilor multinaționale sunt deosebite ele regăsindu-se în prevederile unor noi concepte, structuri de forțe, respectiv căi şi modalități de acțiune. Derularea operațiilor multinaționale din spațiul ex-iugoslav, Irak, Afganistan şi alte teatre de război din Asia şi Africa au impus alocarea unor resurse considerabile de către țările membre ale unor organizații precum NATO şi UE, dar şi derularea unor procese de regândire a strategiilor militare ale statelor membre.

BIBLIOGRAFIE

Gatea I., *Organizația de Cooperare Shanghai versus Bilderberg*, Revista Lumea, nr. 8, Bucureşti, 2011.

Pîrgulescu I., Stăncilă L., *Comanda şi controlul structurilor de forțe din armata României pe timpul participării la misiuni specifice stării postconflict, în context multinațional*, în „Colocviu Strategic”, nr. 5, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2009.

Românu I., *Vişegrad: o nouă forță militară europeană, sinteză după Stratfor*, Revista „Lumea”, nr. 8, Bucureşti, 2011.

[6] I. Pîrgulescu, L. Stăncilă, *Comanda şi controlul structurilor de forțe din armata României pe timpul participării la misiuni specifice stării postconflict, în context multinațional*, în „Colocviu Strategic”, nr. 5, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2009, p. 5.

TENDINȚE ÎN CONFLICTELE MILITARE ALE VIITORULUI

TRENDS IN THE MILITARY CONFLICTS OF THE FUTURE

Cdor.prof.univ.dr. Vasile BUCINSCHI*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Cpt.cdor.drd. Petrică Ion HAVRESCIUC**
Flotila 95 Aeriană „Erou căpitan aviator Alexandru Şerbănescu”, Bacău

Confruntarea dintre entitățile umane aflate în conflict, chiar dacă poate fi controlată şi chiar modelată uneori prin unele strategii care încearcă o rezolvare paşnică, sfârşeşte de cele mai multe ori prin lupta armată.

Chiar dacă lupta armată reprezintă acțiunea umană cu efectele cele mai catastrofale, omenirea nu a încetat a o folosi ca mijloc final de rezolvare a conflictului, şi chiar mai mult, a continuat să se înarmeze cu cele mai sofisticate mijloace de distrugere pe care le-a cunoscut vreodată această planetă.

Pe fondul transformărilor care au avut loc în întreaga lume, armatele au suferit la rândul lor transformări pentru a putea face față noilor provocări.

Most of the time the confrontation between human entities during a conflict will end through an armed combat even if it can sometimes be controlled and modelled by using some strategies that seek a peaceful solution to the respective conflict.

Even if the armed combat represents the human action with the most catastrophic effects, the humankind did not stop using it as a final resort for conflict resolution and even more, it continues to arm itself with the most sophisticated means of destruction known on this planet.

While the world knows global transformation, on their turn the Armed Forces have suffered transformations in order to be able to face new challenges.

Cuvinte cheie: mediu de securitate; amenințări; tendințe în conflictele militare.

Keywords: *security environment; threats; trends in military conflicts.*

* e-mail: *vbucinschi2000@yahoo.com*
** e-mail: *havresciucp@yahoo.com*

Mediul de securitate trece printr-un continuu proces de transformare, proces în cadrul căruia pot fi identificate două orientări: una care vizează extinderea procesului de democratizare, afirmarea drepturilor omului, principiile economiei de piață şi noul concept de cooperare la scară largă între state atât la nivel european, cât şi la nivel transatlantic, şi o alta care urmăreşte fragmentarea şi dezintegrarea entităților statale multinaționale. Mediul de securitate este direct afectat prin apariția unei game largi de riscuri de natură militară şi nemilitară (un exemplu edificator în această direcție fiind apariția fenomenului terorist), fapt care implică o creştere a vulnerabilității atât a instituțiilor statale, cât şi a celor internaționale în fața acestora.

Schimbările care au avut loc, în ultimele decenii, în mediul de securitate au influențat în mod direct şi caracterul ducerii acțiunilor militare. Acest lucru a fost posibil prin implementarea noilor tehnologii, a noilor sisteme şi platforme de arme inteligente, senzorilor avansați, sistemelor C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere şi recunoaştere), precum şi prin digitalizarea câmpului de luptă modern.

Din studierea conflictelor militare care au avut loc în ultimele decenii, se pot preciza unele dintre cauzele fundamentale ale conflictelor armate contemporane:

- condițiile economice precare sunt cele mai importante cauze pe termen lung pentru conflictele armate intrastatale;
- în perioadele de tranziție, statele cu regimuri politice represive au tendința de a cauza conflicte armate;
- degradarea unor resurse vitale poate duce la conflicte violente, dar nu în asemenea măsură precum condițiile economice sau politice;
- identitățile etnice şi religioase, manipulate politic, pot deveni o cauză importantă a conflictelor armate. Formele de politizare etnică sau religioasă ca: naționalismul, extremismul, fundamentalismul religios şi xenofobia unor grupuri religioase au în comun ideea folosirii forței şi aplicarea principiilor de excludere şi de violență asupra unor minorități sau asupra altor grupuri.

Pe acest *background*, comunitatea internațională a trebuit să evalueze capacitatea sa de a face față riscurilor şi amenințărilor la adresa civilizației, democrației şi a condiției umane şi a valorilor pe care aceasta le promovează.

Deşi lupta armată este acțiunea umană cu cel mai dezastruos efect, oamenii nu au renunțat niciodată la ea, ci, dimpotrivă, au continuat să se doteze cu cele mai sofisticate mijloace de distrugere pe care le-a cunoscut vreodată această planetă. Se pare însă că şi aici a fost atins un prag critic, de la care s-au schimbat, în mod substanțial, atât coordonatele acțiunii armate violente şi vectorii de desfăşurare a acesteia, cât şi mijloacele care se folosesc şi se vor folosi în astfel de confruntări.[1]

---

[1] Dr. Constantin Moştoflei, dr. Gheorghe Văduva, *Tendințe în lupta armată*, Editura UNAp, Bucureşti, 2004, p. 4.

Ideea că dezvoltările din domeniul mijloacelor de luptă, bazate, în primul rând, pe progresele din domeniul informatic, ar fi motorul fundamental al schimbărilor în maniera de purtare a războaielor a fost foarte atrăgătoare, mai ales pentru cei care dispuneau de capacitățile necesare implementării acesteia şi puteau, în acest fel, să-şi asigure avantajul dorit. În acelaşi timp, s-au inițiat o serie de studii care să aibă ca finalitate găsirea unor concepte operaționale noi, care să fructifice avantajele conferite de noua tehnologie şi care să conducă, în final, la perfecționarea modalităților de ducere a războiului convențional.

Mult mai puțină atenție a fost acordată unei abordări paralele care avertiza asupra pericolelor ce derivau din acțiunile de tip insurgent şi terorist. Partizanii acestei abordări argumentează că „războiul neconvențional” (*irregular warfare*) dus, de regulă, de către entități nonstatale devine, pe măsura trecerii timpului, mai important şi preponderent în comparație cu formele de acțiune subsumate conflictului clasic, de tip stat contra stat.

Formele şi modalitățile de acțiune proprii primelor trei generații ale războiului – ale căror elemente decisive au fost, succesiv, forța de izbire oferită de masa de luptători, capacitatea de a produce pierderi prin utilizarea puterii de foc şi, respectiv, capacitatea de manevră – au devenit, prin neadaptarea la condițiile actuale, nerelevante şi lipsite de utilitate, nedispărând, totuşi, din panoplia posibilităților existente.

Apariția unor noi riscuri, amenințări şi vulnerabilități, precum şi optimizarea cheltuielilor în domeniul militar a dus la reducerea efectivelor armatelor şi a bugetelor militare, la restructurări, reorganizări şi transformări, şi, nu în ultimul rând, la profesionalizarea armatelor precum şi la dotarea acestora cu tehnică de vârf. Schimbarea operațiilor militare clasice cu cele de tipul operațiilor altele decât războiul sau a operațiilor de stabilitate vor avea ca finalitate apariția de noi strategii, doctrine (integrate, multinaționale) şi la o altfel de pregătire a forțelor armate în timp de pace, criză sau conflict/război.

Evoluția războiului, determinată de schimbările din domeniile politic, social, economic şi tehnic, a atins generația a patra. Trăsătura de bază a acestei noi etape constă în predominanța acțiunilor neconvenționale de tipul celor insurgente şi teroriste, constituindu-se, astfel, în cea mai periculoasă amenințare la adresa securității internaționale.

La orizont se întrevede o nouă amenințare, cea a terorismului, care afectează în prim plan domeniile sociale ale vieții în stat şi totodată modul în care reprezentanții politici ai fiecărui stat vor decide ce măsuri militare vor utiliza în combaterea acestei amenințări.

Atacurile teroriste care au avut loc pe glob, precum şi răspunsul imediat, de o înaltă precizie şi efectuat cu tehnologie de ultimă oră, constituie

un exemplu de ceea ce înseamnă un război de generația a patra. Conceptul de asimetrie a căpătat noi valențe odată cu aceste evenimente. Includerea conceptului în documente oficiale arată că se impune necesitatea aprofundării studiului în domeniul riscurilor asimetrice. Cel de-al „patrulea război mondial”, aşa cum este denumit de către unii specialişti, războiul împotriva terorismului, prezintă elemente specifice asimetriei şi este caracterizat de:

- folosirea mijloacelor neconvenționale (terorismul încearcă să ocolească total armata inamicului şi să lovească direct țintele civile, prin atacuri surprinzătoare şi mai degrabă adecvate decât rapide);
- fiecare dintre părți caută să evite spațiul de luptă în care celălalt este imbatabil şi preferă să lovească cu mijloacele avute la îndemână sau pe care şi le poate procura fără costuri prea mari;
- organizațiile teroriste se întrepătrund unindu-şi resursele, forțele şi eforturile pentru atingerea scopurilor;
- se urmăreşte obținerea unor distrugeri materiale considerabile ori efecte psihologice în masă (să ne amintim că, la 11 septembrie 2001, prin planificarea atentatelor de la World Trade Center s-a realizat transmiterea primului atentat terorist în direct – lovirea celui de-al doilea turn – tocmai pentru amplificarea fricii şi a stării de incertitudine).

Ținând cont de aceste schimbări, dispozitivele de luptă adoptate nu mai respectă caracteristici simetrice, ci asimetrice, nelineare. Lupta clasică cu respectarea proporționalității, pe poziții statice, este depăşită şi chiar mai mult trebuie evitată categoric. În spațiul de luptă modern nu mai este loc de confruntări în care adversarii se folosesc doar de acele concepte clasice precum fâşiile, aliniamentele, raioanele, adâncimile, liniile de despărțire etc.

Noile tipuri de conflicte militare pot fi evidențiate printr-o serie de aspecte particulare:

- caracterul asimetric al acțiunilor;
- mediul extins al confruntării;
- concentrarea pe centre de greutate (infrastructuri critice);
- acțiunile mediatice intense;
- folosirea noilor tehnologii;
- augmentarea cu operații informaționale;
- creşterea ponderii forțelor speciale şi a celor de reacție rapidă;
- strategia indirectă de acțiune;
- sporirea numărului de operații multinaționale şi a acțiunilor în coaliție.

Spațiul de luptă în care se vor desfăşura acțiunile militare în viitor va avea un caracter multidimensional, caracterizat prin fluiditate urmărindu-se obținerea cât mai rapidă a victoriei prin lovirea decisivă a centrelor de

greutate ale inamicului cu utilizarea unui spectru larg de operații spațiale, aeriene, navale, terestre, informaționale, psihologice şi speciale, duse simultan la nivel strategic, operativ şi tactic, continuu şi într-un ritm susținut.

O influență deosebită asupra fizionomiei viitoarelor conflicte o constituie folosirea optimă a unor principii de ducere a luptei precum:

- digitalizarea câmpului de luptă;
- modelarea şi simularea acțiunilor de luptă;
- folosirea războiului informațional şi psihologic;
- comanda centralizată şi execuție descentralizată;
- flexibilitatea;
- manevra şi mobilitatea;
- folosirea unor structuri modulare;
- folosirea structurilor multinaționale.

Războiul viitorului se va mula pe caracteristica momentului în care va avea loc, se va relaționa la situația conflictuală existentă, va ține cont de modul în care vor apărea şi vor evolua crizele, de bătăliile din sfera intereselor politice, economice, teritoriale, culturale şi de altă natură, ceea ce înseamnă că esența fenomenului nu se va schimba, iar cei care îl studiază şi cei care se pregătesc pentru a-l duce trebuie să țină seama de această realitate. Specialiştii acestui domeniu trebuie să țină seama atât de specificul acestui fenomen, prin prisma confruntării armate, cauzele care îl generează, natura entităților care se confruntă, fizionomia şi filosofia stării conflictuale, dar trebuie să țină seama, totodată, de mutațiile profunde care s-au produs în interiorul său.

Prin urmare, războiul, în forma lui clasică, privit ca şi confruntare violentă nu va dispărea cu totul. În acest moment, sunt încă foarte multe țări care duc un astfel de război (pentru teritoriu, pentru avantaje economice, din motive religioase sau etnice, ca urmare a unor diferende istorice etc.), iar concluziile care se desprind de aici nu arată că în viitorul apropiat confruntarea armată nu va dispărea cu totul dintr-un eventual război, ci îşi va reduce, în cel mai bun caz, însemnătatea.

Viitoarele conflicte militare vor continua să fie faza finală a situațiilor de conflict prezente la un anume moment în plan politic, economic şi social. Orice conflict militar, oricât de neînsemnat, în orice parte a mapamondului, nu va putea fi gestionat ca şi un fapt izolat, ca o chestiune care-i priveşte exclusiv pe cei implicați direct. Fiecare dintre aceste conflicte va impune din ce în ce mai mult, pentru rezolvarea sa, o soluție globală, ceea ce presupune implicarea comunității internaționale. Conflictele militare şi războaiele vor fi purtate la vedere, prin intermediul camerelor video, a senzorilor de orice fel, dar şi în ascuns, adică în spațiul în care informația se poate folosi ca armă. Va fi folosit tot spectrul cibernetic, psihologic şi informațional, pentru penetrarea

tuturor rețelelor în scopul folosirii acestora la câştigarea unei poziții care să permită urmarea cursurilor dorite.

Noile strategii şi concepții referitoare la desfăşurarea conflictelor militare actuale şi viitoare sunt influențate direct de:

- cauzalitatea complexă a conflictelor, care se datorează incompatibilității între sistemele politice dictatoriale sau autocratice şi cele democratice;
- decalajele foarte mari care au fost create de-a lungul timpului între țările bogate şi cele sărace (civilizația hight-tech – I.T. şi civilizațiile tradiționale);
- efectele create de diferențele tehnologice;
- modul diferit de aplicare a forței, care trece de la folosirea violenței extreme (atentatele teroriste), la strategiile de îndiguire, la cele de dominare sau la cele de impunere a unui anumit tip de comportament;
- permanenta amenințare NRBC;
- disimetria şi asimetria;
- predominanța strategiilor de alianță şi de coaliție;
- existența obligatorie a binomului acțiune-reacție;
- prevenția şi caracterul primitiv sau represiv;
- responsabilitatea.

Conflictele armate viitoare, prefigurate de operațiunile multinaționale „Desert Storm”, „Allied Force” şi „Enduring Freedom”, nu vor mai fi purtate doar într-un spațiu tridimensional, la acesta adăugându-se alte două dimensiuni, cea cosmică şi cea informațională şi care vor constitui noi medii de confruntare pentru domeniul militar.

Luarea unor decizii anticipative şi corecte este condiționată de adaptarea acțiunii militare la situațiile strategice reale şi abordarea tuturor domeniilor războiului în cadrul planificării.

O trăsătură dominantă a oricărui tip de război al viitorului o va constitui demasificarea şi neutralizarea mijloacelor prin distrugerea selectivă şi punctuală a centrelor de greutate ale inamicului, folosindu-se sistemele de armament de înaltă precizie. Tendința care apare frecvent în scenariile privind acțiunile militare ale viitorului este aceea de a urmări obținerea unor efecte strategice cu forțe de valoare tactică. Un viitor război va fi purtat, probabil, fără întrebuințarea armei nucleare, dar nu se exclude pericolul folosirii armelor chimice şi biologice de către un potențial agresor.

Fizionomia şi conținutul viitorului conflict, cu toate că transformările din mediul militar sunt foarte rapide, se înscriu pe linia a două tendințe principale de evoluție, şi anume:

- Cele mai multe dintre state continuă să-şi doteze armatele cu cele mai noi echipamente şi tipuri de armament, în primul rând echipamente inteligente şi de înaltă precizie, lucru care dă posibilitatea intervențiilor de la

mare distanță. De asemenea, dezvoltarea capabilitățile de transport şi susținere logistică pentru proiectarea forței constituie o preocupare actuală.

• Unele state sau unele forțe care au ieşit de sub controlul statului pot să se folosească de acțiuni cu caracter terorist şi crime pentru atingerea unor scopuri specifice, prin acțiuni militare asimetrice, putând afecta astfel punctele vulnerabile ale statului.

Din ce în ce mai mult trecerea la declanşarea acțiunilor militare în cazul conflictelor sunt condiționate de deciziile politice internaționale care se iau şi se impune necesitatea concentrării eforturilor colective multinaționale pentru neutralizarea riscurilor şi amenințărilor, acțiunile militare constituind doar etape în procesul complex de stabilizare a situației.

Utilizarea armatei ca şi mijloc de stingere a conflictelor se va face în conformitate cu reguli specifice, în care se vor regăsi atât principiile dreptului internațional, legile războiului/conflictului armat, cât şi interesele naționale şi cele de alianță/coaliție. Aceste reguli de angajare vor fi elaborate sub controlul democratic civil asupra armatei, prin mecanismele deja consacrate ale statului de drept şi vor răspunde nevoilor operative.

Alegerea tipului de acțiune se va face ținând cont de tipul şi amplitudinea riscurilor şi amenințărilor, şi va depinde de condiționările proprii statului (scopurile urmărite, resursele economice, tehnico-ştiințifice, financiare, umane şi de mobilizare alocate, consecințele social-politice, natura relațiilor cu alte state, strategia militară națională), dar şi de cele determinate de atitudinea/poziția organizațiilor internaționale de securitate şi a principalelor centre de putere.

Modelarea acțiunilor de luptă viitoare va trebui să țină seama de anumite *tendințe* în configurarea luptei armate.

Pentru a purta operații şi acțiuni de luptă rapide şi eficiente este nevoie de mărirea gradului de integrare intercategorială şi multinațională a acțiunilor militare. Integrarea trebuie să cuprindă planurile instituțional, organizațional, tehnic şi intelectual. Prin integrare se va obține modularea, constituirea şi generarea forțelor necesare atingerii obiectivelor urmărite prin întrebuințarea selectivă şi graduală a mijloacelor militare.

Procesul de modernizare impune costuri tot mai mari lucru care va duce la impunerea măririi eficienței în acțiuni şi operații ale categoriilor de forțe ale armatei, cât şi ale unor structuri întrunite aparținând acestora.

Trecerea la operații multinaționale face necesară realizarea şi implementarea unor strategii, doctrine, forme de pregătire şi proceduri de stat major comune, precum şi programe adecvate de înzestrare şi de planificare a forțelor.

Capacitatea de reacție mărită a armatei precum şi creşterea interoperabilității vor fi posibile prin *flexibilitate organizațională*.

Modularitatea va conduce la creşterea mobilității structurilor şi la optimizarea operațiilor logistice necesare ducerii acțiunilor militare.

Utilizarea tehnologiilor performante va duce la o mărire semnificativă a capacității operaționale, şi mai ales privind:

- mărirea distanței de acțiune şi a preciziei care vor face posibilă lovirea selectivă şi punctuală a unor obiective;
- capacitatea de a alege efectul la țintă dintr-o gamă largă cuprinsă între efectele psihologice, neletale şi cele direct distrugătoare, care va oferi deciziei militare o flexibilitate sporită;
- realizarea stării de confuzie necesare obținerii surprinderii şi victoriei prin procedee ale războiului psihologic, informațional şi prin inducere în eroare;
- sporirea capacității de reacție, optimizarea conducerii şi realizarea viabilității sistemelor tehnice.

Utilizarea tehnologiilor performante va avea ca rezultat:

- măriri semnificative ale mobilității trupelor, a vitezei de reacție;
- mărirea potențialului defensiv;
- lărgirea gamei misiunilor accesibile;
- diversificarea procedeelor de ducere a acțiunilor de luptă şi operațiilor;
- soluții noi pentru protecția multidimensională a trupelor/obiectivelor.

O trăsătură caracteristică a următorilor ani va fi *evitarea surprinderii în domeniul informațional*.

Ceea ce este nou se referă la predominanța informațională, la capacitatea senzorilor de informație de a ține sub supraveghere întreaga planetă, de a vedea absolut totul, din măruntaiele planetei până în profunzimile Cosmosului. Confruntarea în plan informațional este, deopotrivă, fizică, pentru că se vizează distrugerea senzorilor de informație şi a canalelor de comunicație ale adversarului, şi în acelaşi timp, în spațiul virtual, pentru că vizează supremația informațională. Cine stăpâneşte informația stăpâneşte totul. Voința nu se poate impune decât în condițiile în care s-a realizat supremația informațională[2].

Cel ce stăpâneşte informația şi o diseminează, în mod corespunzător, deține şi puterea reală. Informația va avea un rol tot mai important ca element de multiplicare a puterii, permițând reducerea timpului necesar luării deciziilor optime şi lovirii eficiente şi decisive a adversarului.

---

[2] Dan Ghica-Radu, *Tipologia misiunilor în condițiile noului mediu operațional la începutul secolului XXI*, în cadrul sesiunii anuale cu participare internațională a CSSAS, Politici şi strategii în gestionarea conflictualității, UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2008, p. 39.

Deoarece viitoarele operații tind a avea caracter întrunit, multinațional, dar şi pentru că va exista cooperare cu organizațiile internaționale şi neguvernamentale va fi indispensabilă *constituirea din timp a unor structuri de comandă adecvate* situației, pentru a coordona acțiunile de conducere a operațiilor, categoriilor de forțe armate şi coalițiilor diferite, în loc de ființarea ad-hoc a acestora.

Trebuie să se aibă în vedere întocmirea unui cadru operațional care să permită cooperarea strictă a sistemului logistic cu cel informațional şi cu cel al infrastructurii teritoriale. Optimizarea operațiilor şi acțiunilor integrate va necesita o logistică specializată (militară) adecvată, flexibilă şi interoperabilă. Se vor asigura resursele necesare sprijinului eficient pentru operații şi acțiuni ale unor forțe tot mai mobile pentru o reacție rapidă şi eficientă în situații de criză.

Operațiile militare ale viitorului vor necesita *sisteme tehnico-militare foarte perfecționate*, care vor mări ritmul ducerii acțiunilor de luptă, eficiența şi gradul de protecție, susținere şi supraviețuire al acestora. Toate categoriile de forțe trebuie să fie uşor deplasabile, sustenabile în teatru, să dispună de capabilități militare moderne/calitative, cu un grad înalt de protecție şi supraviețuire, să fie flexibile, mobile, adaptabile, create modular pentru a răspunde întregii game de misiuni şi operații militare (forțe expediționare).

Constituirea de forțe expediționare este una dintre cerințele NATO. Aceste forțe trebuie să fie capabile să lupte şi să învingă şi, în acelaşi timp, să facă trecerea rapidă de la starea de război la operațiile altele decât războiul şi invers.

În acest cadru complex se vor desfăşura viitoarele conflicte:

- conducerea militară trebuie să devină flexibilă adaptându-se din mers;
- se va avea în vedere utilizarea, pe scară largă, a informatizării la toate nivelurile;
- planificarea strategică va avea o importanță crescută;
- prognoza va avea un rol preponderent în contracararea factorului imprevizibil în planificarea şi în ducerea acțiunilor militare.

În secolul XXI, războiul va avea un caracter integrator, în care vor fi implicate toate categoriile de forțe armate, inclusiv elementele cosmice şi informaționale, ceea ce va necesita adaptarea acțiunii militare la situațiile strategice reale şi abordarea sistemică, integratoare a tuturor domeniilor războiului, în scopul luării unor decizii anticipative cât mai corecte. Acest lucru înseamnă o schimbare a modului de gândire şi orientarea clară cu fața către viitor.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de Securitate Națională a României, Bucureşti, 2007.
Strategia Națională de Apărare, Bucureşti, 2010.
Strategia Militară a României, Bucureşti, 2007.
Strategia de transformare a Armatei României, Bucureşti, 2007.
Bădălan E., Frunzeti T., *Asimetria şi indiosincrasia în acțiunile militare,* Centrul Tehnic Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004.
Moştoflei C., Văduva Gh. *Tendințe în lupta armată*, Editura UNAp, Bucureşti, 2004.
Mureşan M., Văduva Gh., *Războiul viitorului, viitorul războiului,* Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004.
Paul V., *Conflictele secolului XXI. Proiecții în spațiul strategic,* Editura Militară, Bucureşti, 1999.
Shalikashvili John, *Joint Vizion* 2010 (JV 2010), 1996.
Toffler A. şi V., *Război şi antirăzboi, supraviețuirea în zorii secolului XXI,* Editura Antet, Bucureşti, 2000.

NATO ŞI EUROPA DE SUD ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI RECE. PERSPECTIVĂ ISTORICĂ ŞI EVALUARE GEOPOLITICĂ

NATO AND SOUTHERN EUROPE DURING THE COLD WAR. HISTORICAL PERSPECTIVE AND GEOPOLITICAL EVALUATION

Col.dr. Laurențiu-Cristian DUMITRU*
Ministerul Apărării Naționale

La finalul ultimei conflagrații mondiale, s-a declanşat confruntarea de ordin politic, militar, economic şi ideologic între cele două grupări de state cu interese opuse, gravitând în sfera de influență a superputerilor din perioada bipolarității balanței de putere pe plan mondial, SUA şi URSS.

Europa de Sud a avut o importanță specifică pentru NATO, din care a rezultat misiunea sa, constând în asigurarea apărării colective a statelor membre din zonă, protejarea căilor de comunicație maritimă, vitale pentru Europa Occidentală şi bararea expansiunii sovietice spre nordul Africii şi Orientul Mijlociu.

At the end of the last World War, the political, military, economic and ideological confrontation arose between the groups of states with opposite interests, evolving in the sphere of influence of the superpowers during the balance of world powers in the bipolarity period between the US and USSR.

Southern Europe had a particular importance for NATO, which resulted in its mission, consisting of ensuring the collective defence of member states in the area, protecting maritime communication routes, vital for Western Europe and barring the Soviet expansion into North Africa and the Middle East.

Cuvinte cheie: NATO; Europa de Sud; integrare; extindere; riscuri; amenințări.

Keywords: *NATO; Southern Europe; integration; enlargement; risks; threats.*

* e-mail: *laurcristidumitru@yahoo.com*

Constituirea structurilor NATO în Europa de Sud

În contextul confruntării bipolare specifice Războiului Rece, NATO a constituit răspunsul Occidentului față de posibila invazie a Armatei Roşii în vestul Europei, percepută ca principală amenințare[1]. Tratatul franco-britanic de la Dunkerque, din martie 1947, şi Tratatul de la Bruxelles, din 1948, încheiat între Marea Britanie, Franța, Belgia, Olanda şi Luxemburg, au constituit etapele premergătoare formării NATO. Dacă accentul alianței în formare se punea în aceste faze pe componenta sa nordică, prin includerea Italiei în NATO, componenta sudică dobândea o semnificativă importanță. Prezența Italiei în NATO furniza o nouă dimensiune geostrategică Alianței.

Încheierea Tratatului de Pace cu Italia, la 10 februarie 1947, a constituit un test pentru aliați şi guvernul Alcide de Gasperi. Prevederile sale teritoriale, considerate favorabile lui Iosip Broz Tito, au generat presiuni ale guvernului italian asupra celui american, însă militarii americani au avertizat că o eventuală revizuire ar putea avea consecințe neplăcute în raporturile cu Estul. Guvernul italian a condiționat aderarea la NATO de revizuirea tratatului, fapt care a condus la reacția britanică. Ulterior, presiunea franco-americană a determinat cabinetul de la Roma să accepte integrarea fără această condiție. În concepția americană şi britanică, Tratatul de Pace cu Italia era satisfăcător, deoarece aceasta plătea URSS doar 100 milioane de dolari dintr-o sumă de 360 de milioane, ceda Franței patru trecători şi Iugoslaviei un mic teritoriu. Problema Trieste va fi şi ea rezolvată, în anul 1954, prin preluarea oraşului de către Italia şi a teritoriului adiacent de către Iugoslavia. Amenințarea militară sovietică era un pericol la nivel european, dar în cazul Italiei exista şi un pericol intern reprezentat de P.C. Italian. Acesta, ca şi omologul francez, era considerat cel mai puternic partid marxist occidental şi acționa în contextul unei economii distruse de război, un mediu favorabil activității comuniste. Fostul premier italian, Giulio Andreotti, aprecia că „ne amenința atunci coşmarul viitorului politic al Italiei”[2].

Pe de altă parte, în cadrul negocierilor din 1945 privind viitorul fostelor colonii italiene, Moscova ceruse Tripolitania (Libia), ca teritoriu sub mandat ONU, Viaceslav M. Molotov precizând: „Nu avem intenția să introducem sistemul sovietic în aceste teritorii, ci numai o ordine democratică, menită să corespundă aspirațiilor popoarelor”[3]. Comportamentul sovietic din Europa de Est i-a convins însă pe occidentali să respingă ideea prezenței sovietice în centrul bazinului mediteranean.

---

[1] Constantin Hlihor, *Istorie şi geopolitică în Europa secolului XX. Considerații teoretice şi metodologice*, Editura Rao, Bucureşti, 2001, pp. 43-44.

[2] Giulio Andreotti, *Statele Unite ale Americii văzute de aproape*, Editura Garamond, Bucureşti, 1991, p. 16.

[3] André Fontaine, *Istoria Războiului Rece*, vol. 2, Editura Militară, Bucureşti, 1992, p. 50.

Din punct de vedere geografic, Franța şi Italia erau, în acel moment, singurele state membre NATO din zona sudică europeană, zonă în care contextul geopolitic şi geostrategic era net favorabil Occidentului. În epocă, zona mediteraneană se afla sub dominația sau influența marilor puteri coloniale europene: Franța în Maroc, Algeria şi Tunisia, iar Marea Britanie în Gibraltar, Malta, Cipru şi Egipt. Această realitate geopolitică contura aria de interes a Europei Occidentale față de Africa de Nord şi Orientul Mijlociu, în timp ce pentru SUA, Marea Mediterană era esențială în asigurarea căilor de transport maritime spre Oceanul Indian, precum şi pentru importurile de petrol din Golful Persic. Din cumulul acestor factori, care configurau importanța Europei de Sud pentru NATO, a rezultat misiunea sa, constând în asigurarea apărării colective a statelor membre din zonă, protejarea căilor de comunicație maritimă, vitale pentru Europa Occidentală şi bararea expansiunii sovietice spre nordul Africii, Orientul Mijlociu şi Golful Persic[4].

Primul Consiliu Ministerial al NATO, întrunit în septembrie 1949, la scurt timp după ratificarea Tratatului de la Washington, a demarat constituirea organizației. În vederea asigurării planificării rapide şi eficiente a apărării comune, au fost instituite cinci Grupuri de Planificare Regională între care se număra şi cel pentru Europa de Sud şi Mediterana de Vest. La activitățile acestui grup participau SUA, Marea Britanie, Franța şi Italia. Rolul Grupului consta în elaborarea unor planuri pentru apărarea regiunii. Practic, Grupul de Planificare Regională pentru Europa de Sud şi Mediterana de Vest a fost embrionul din care s-a dezvoltat structura integrată a NATO în sudul Europei.

Agresiunea comunistă în Coreea, din iunie 1950, a pus însă problema unei reacții corespunzătoare a NATO împotriva unui eventual atac similar împotriva Europei de Vest. Ca urmare, în septembrie 1950, Consiliul Nord-Atlantic a decis crearea unei structuri militare integrate, care punea forțele armate naționale detaşate cu „statut internațional” sub o comandă unică, urmărea coordonarea politicilor de apărare şi a strategiilor militare, precum şi standardizarea armamentelor, regulamentelor, metodelor de instruire şi a logisticii. Primul Comandant Suprem al Forțelor Aliate din Europa – SACEUR, generalul american Dwight D. Eisenhower, numit în decembrie 1950, a transformat, la 27 ianuarie 1951, cele trei Grupuri de Planificare Regională din Europa în trei comandamente regionale: Forțele Aliate din Europa de Sud – AFSOUTH, Forțele Aliate din Europa Centrală – AFCENT şi Forțele Aliate din Europa de Nord – AFNORTH. În acest context, generalul Dwight D. Eisenhower a numit, la 19 iunie 1951, primul comandant AFSOUTH – CINCSOUTH, amiralul american Robert B. Carney, şeful

[4] Paul Claval, *Geopolitică şi geostrategie. Gândirea politică, spațiul şi teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, Bucureşti, 2001, pp. 86, 126, 130.

forțelor navale americane din estul Oceanului Atlantic şi Marea Mediterană, cu cartierul general la Londra. Această numire viza articularea cât mai rapidă a structurilor AFSOUTH, prin utilizarea forțelor navale americane din Marea Mediterană, având cartierul general la Napoli. Zona de responsabilitate a AFSOUTH acoperea Mediterana de Vest, în timp ce la est era delimitată de un aliniament care unea oraşul Trieste, Capul Matapan şi Tunisia.

Pe de altă parte, protecția zonei maritime dintre Franța şi Algeria rămăsese în răspunderea Franței, iar cea dintre Italia şi insulele sale revenea forțelor navale italiene. Simultan cu numirea CINCSOUTH au fost numiți primii comandanți ai Forțelor Terestre Aliate din Europa de Sud – LANDSOUTH, cu comandamentul la Verona, în persoana unui general italian şi ai Forțelor Aeriene Aliate din Europa de Sud – AIRSOUTH, cu comandamentul la Florența, în persoana unui general american, subordonați amiralului Robert B. Carney. Acesta şi-a asumat funcția de comandant al Forțele Navale Aliate din Europa de Sud – NAVSOUTH.

Integrarea Turciei şi Greciei în NATO a constituit ocazia primei reorganizări a AFSOUTH în baza deciziei Consiliului Nord-Atlantic de la Lisabona, la care au participat şi noii membri. Astfel, la 8 septembrie 1952, a fost instituit pentru această zonă un comandament terestru separat – LANDSOUTHEAST, cu cartierul general la Izmir, comandat de către un general american al cărui stat major era constituit din ofițeri ai tuturor celor şase state implicate în apărarea Europei de Sud. Totodată, a fost instituit un Centru de Comandă Avansat la Salonic, subordonat cartierului general de la Izmir.

La sfârşitul anului 1952, a fost numit comandantul noului Comandament Naval al Forțelor Aliate din Mediterana – AFMED, amiralul britanic lord Louis Mountbatten, direct subordonat SACEUR. Cartierul general al AFMED a fost activat la 15 martie 1953, în Malta, în aceeaşi zi fiind inaugurat la Napoli sediul Forțelor Navale Aliate de Sprijin şi Atac în Europa de Sud – STRIKFORSOUTH, subordonate CINCSOUTH. Zona de responsabilitate a AFMED acoperea Marea Mediterană şi Marea Neagră. În continuare, SUA au întărit apărarea terestră a zonei, desfăşurând în nordul Italiei, în octombrie 1955, Forța Specială Aliată din Europa de Sud, ale cărei misiuni au fost preluate parțial de italieni, pe măsură ce primeau armament corespunzător şi echipament militar american. În anii '60, diverşi factori interni şi externi au făcut necesară restructurarea AFSOUTH. Astfel, decizia guvernului francez din 29 martie 1966, de a-şi retrage personalul militar din structurile integrate aliate a avut implicații particulare pentru AFSOUTH, care a pierdut posibilitatea folosirii bazei navale de la Toulon. Totuşi, o misiune militară franceză a continuat să funcționeze pe lângă AFSOUTH. În aceeaşi perioadă se constată creşterea prezenței navale sovietice în Marea Mediterană

şi schimbarea orientării politice a noilor state independente din zonă, cărora URSS le furniza cantități însemnate de armament şi echipament militar[5].

Conştient că structurile integrate din zona sudică nu ar putea face față în mod corespunzător riscurilor derivând din noua situație mediteraneană, Comitetul Militar a aprobat, în 1965, propunerile SACEUR privind reorganizarea AFSOUTH care vizau desființarea AFMED, reînființarea NAVSOUTH, sub comandă italiană, cu cartierul general în Malta şi reorganizarea zonelor de responsabilitate. Totodată, a fost constituită Forța Aeriană a SUA în Mediterana – USFAIRWINGMED, cu sediul la Napoli şi subordonat AFSOUTH, rămas singurul comandament principal în zonă.

Comitetul de Planificare a Apărării, constituit fără participarea Franței, a aprobat planul de reorganizare elaborat de Comitetul Militar. La sfârşitul anului 1968, a fost constituită o nouă forță aero-navală numită MARAIRMED, cu sediul la Napoli, în vederea îmbunătățirii activității de supraveghere în Marea Mediterană, ca măsură de răspuns față de creşterea influenței sovietice în zonă. În continuare, în mai 1969, s-a înființat Forța Navală de Intervenție Rapidă în Mediterana, constituită din cinci unități de luptă (fregate sau distrugătoare). Subordonată NAVSOUTH, această forță a fost activată de 43 de ori în perioada 1970-1991.

Această structura organizatorică a NATO în Europa de Sud a fost menținută până la încheierea Războiului Rece. În toată această perioadă, AFSOUTH a trebuit să țină seama de interesele specifice ale statelor membre. Schimbările politico-militare din zona Mării Mediterane au impus, în anii ’60, o abordare pragmatică a aliaților, fapt care a accelerat procesul de integrare.

Extindere, riscuri şi amenințări în Europa de Sud

Prin integrarea simultană a Turciei şi a Greciei în NATO, la 18 februarie 1952, aria de responsabilitate a AFSOUTH s-a extins la întreaga Mediterană, în baza „Protocolului de acces la Tratatul Atlanticului de Nord al Greciei şi Turciei”, semnat la Londra, la 22 octombrie 1951. Noile sale limite erau marcate de frontierele terestre şi maritime greceşti şi turceşti[6].

Criza declanşată de către sovietici, în august 1946, a vizat controlul strâmtorilor Bosfor şi Dardanele, în contextul expirării Convenției de la Montreux. URSS a ignorat propunerea conciliantă a „porții deschise” prezentată de SUA, în noiembrie 1945, şi a cerut o apărare comună a strâmtorilor împreună cu Turcia, cerere asemănătoare celei adresate de către Viaceslav M. Molotov lui Adolf Hitler, în noiembrie 1940. Tensiunile

[5] Gaddis, John Lewis, *The Cold War*, Penguin Books, London, 2007, pp. 204-206.

[6] Constantin Buşe, Gheorghe Rădescu, Alexandru Vianu, Zamfir Zorin, *Relații internaționale în acte şi documente, vol. III (1945-1982)*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983, p. 60.

manifestate în chestiunea strâmtorilor, accentuate de cererile sovietice de revizuire a frontierei din zona caucaziană, în regiunile Kars şi Ardahan, au condus la trimiterea în rada portului Istanbul a unor nave de război americane, în 1946, primul pas al angajării SUA față de necesitățile de securitate ale Turciei. În acea perioadă, George F. Kennan, diplomat aflat la post la Moscova, explica Departamentului de Stat în „telegrama cea lungă” că Rusia încercase în mod tradițional să obțină acces la „mare caldă” prin preluarea controlului strâmtorilor. Ca urmare, un document intern al Departamentului de Stat elaborat la 1 aprilie, în pregătirea strategiei „îndiguirii”, identifica Europa de Sud-Est şi Turcia ca zone din proximitatea granițelor sovietice, care prezentau riscuri majore de securitate[7].

În cazul Greciei, situația de criză a fost generată de pericolul intern al insurgenților comunişti, care constituiau o forță redutabilă încă din timpul războiului. Sprijiniți ulterior şi de regimurile comuniste din Iugoslavia, Bulgaria şi Albania, aceştia au început să dobândească avantaj, în pofida sprijinului acordat de către Marea Britanie guvernului prooccidental regalist, ales în anul 1946[8]. În context, la 27 februarie 1947, britanicii şi-au declarat incapacitatea de a continua susținerea financiară pentru guvernele grec şi turc. Reacția americană a fost promptă, preşedintele Harry S. Truman cerând Congresului ajutoare pentru guvernele grec şi turc, în vederea susținerii lor în fața subversiunii comuniste. El a solicitat 400 de milioane de dolari (250 de milioane pentru Grecia şi 150 de milioane pentru Turcia) până la 30 iulie 1948, instruirea personalului grec şi turc, precum şi trimiterea de personal civil şi militar american în cele două state[9]. Discursul preşedintelui din 12 martie a rămas cunoscut ca „doctrina Truman” şi, concretizat într-o lege din 22 mai, a constituit formula specifică de sprijin pentru cele două state. Asistența americană a permis forțelor guvernamentale greceşti să elimine insurgența comunistă până în toamna anului 1949. Pe de altă parte, „Doctrina Truman”, dincolo de asistența concretă furnizată Greciei şi Turciei, a constituit formula de asistență pentru toate statele amenințate de comunism. În mod practic, „doctrina Truman” a constituit primul pas al SUA spre angajamente de securitate față de europeni, deşi, paradoxal, Grecia şi Turcia nu s-au regăsit apoi în prima formulă NATO din aprilie 1949[10].

Aderarea Turciei la NATO a avut ca fundal istoric adversitatea de trei secole cu Rusia. Turcia era unul dintre cele trei state ale NATO care, alături de

[7] Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura All, Bucureşti, 1998, pp. 407-408.
[8] Thiery Montbriall, *Memoria timpului prezent*, Editura Polirom, Iaşi, 1996, p. 53.
[9] Walter LaFeber, *America, Russia and the Cold War 1945-1984*, fifth edition, Alfred A. Knopf, New York, 1985, p. 52.
[10] Laurențiu-Cristian Dumitru, *România şi Tratatul de la Varşovia 1955-1968. Obediență şi nesupunere*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2009, pp. 88-89.

SUA şi Norvegia, avea frontieră comună cu URSS. De altfel, istoria şi ideologia sa nu favorizau deloc o alianță cu Moscova, care era dispusă la asistență economică doar în perspectiva neutralizării strâmtorilor, eventualitate categoric respinsă de Ankara. Printre elementele care au contribuit la admiterea Turciei în NATO au fost dimensiunea armatei, una dintre cele mai mari din Alianță, şi disponibilitatea pentru staționarea de rachete nucleare americane pe teritoriul național[11]. Ca urmare, Turcia a primit un susținut ajutor militar, consilierii americani asistând armata turcă în implementarea programelor de integrare.

O situație geostrategică nouă s-a creat prin obținerea independenței, în anii '60, de către Cipru – singura bază britanică din estul Mării Mediterane, Algeria şi Malta, fapt care a condus la ieşirea celor trei state mediteraneene din zona acoperită de garanțiile de securitate ale Tratatului de la Washington.

Perioada de sfârşit a Războiului Rece a fost marcată de cea de-a treia lărgire a Alianței, reprezentată de admiterea Spaniei în 1982, după semnarea Protocolului de aderare cu reprezentanții statelor membre NATO cu un an înainte[12]. Integrarea în NATO a marcat revenirea Spaniei în comunitatea democratică europeană. Existența regimului lui Francisco Franco a generat izolarea țării față de Europa democratică, situație care s-a menținut până la moartea dictatorului, în noiembrie 1975. Această izolare era contrabalansată de implicarea administrației de la Washington în relațiile cu Madridul. Ca urmare, în schimbul acordării de asistență economică şi militară, prin cele trei acorduri semnate la 26 septembrie 1953, la Madrid, americanii au primit dreptul de a utiliza baze aeriene şi navale de pe teritoriul Spaniei. Integrarea Spaniei a comportat practic două etape: prima, realizată de către guvern, prin procedurile standard de aderare; a doua, referitoare la statutul Spaniei în NATO, decisă prin referendumul din 12 martie 1986, statut similar celui al Franței. În pofida absenței din structurile integrate, Spania a participat la exercițiile AFSOUTH.

Existența crizelor în Europa de Sud a fost o constantă pe parcursul Războiului Rece. Principala problemă internă a AFSOUTH a constituit-o permanenta dispută greco-turcă, cu binecunoscutele sale origini medievale, dar şi cu divergențele privind delimitarea platoului continental al Mării Egee, traficul aerian în zonă şi divizata insulă Cipru. La scurt timp după integrarea în NATO, violentele manifestări antigreceşti, din 1954, de la Istanbul au pus serios în cumpănă relațiile bilaterale. Această dispută a fost urmată, în 1956

[11] Walter Weiker, *The Turkish Revolution 1960-1961*, The Brookings Institute, New York, 1963, pp. 160-161.

[12] *Protocol to the North Atlantic Treaty on the Accesion of Spain*, Brussels, December 10, 1981, http://www.nato.int/docu/basics.htm

de o rezoluție a Consiliului Nord-Atlantic referitoare la rezolvarea pașnică a disputelor între membrii NATO, în care se punea accent pe cooperarea economică şi pe unitatea organizației. Împuternicindu-l pe secretarul general cu misiunea medierii şi concilierii membrilor între care ar fi existat dispute, care îşi asumau în acest mod principiul reglementării lor pe cale pașnică, NATO îşi construia un mijloc eficient de acțiune în astfel de cazuri[13].

Independența Ciprului, obținută în 1960, nu a scos problemele insulei de pe agenda NATO, conflictul dintre comunitatea greco-cipriotă şi cea turco-cipriotă fiind în continuare un element esențial al disputei greco-turce. Poziția intransigentă a arhiepiscopului cipriot Makarios, artizanul independenței, va conduce la tensionarea continuă a relațiilor Greciei cu aliații[14]. Sfârşitul anului 1963 a fost marcat de izbucnirea unui conflict armat între cele două comunități, Grecia şi Turcia, demarând intense pregătiri militare. NATO a depus susținute eforturi pentru a menține relații normale între cei doi aliați, dar, în august 1964, Grecia şi-a retras personalul de la comandamentul din Izmir, în semn de protest față de evoluția situației, în timp ce arhiepiscopul Makarios a respins ideea unei forțe de pace a NATO. Pentru dezamorsarea situației, noul guvern elen, post-Constantin Karamanlis, a făcut apel la ONU, care a decis trimiterea unei forțe de pace în Cipru, unde un rol important îl vor avea Marea Britanie şi Canada, state membre NATO.

Lovitura de stat din Cipru, din iulie 1974, susținută de *junta* coloneilor de la Atena în vederea realizării *enosis*-ului (unirea Ciprului cu Grecia), precum şi reacția militară a Turciei, care a ocupat nordul insulei, au provocat o nouă criză în relațiile greco-turce. Noul guvern elen, care a înlocuit *junta* militară, a decis, în august 1974, retragerea personalului militar din structurile integrate aliate. Astfel, responsabilitățile în zonă ale AFSOUTH au revenit practic armatei turce şi ca urmare, la 30 iunie 1978, comandanții americani ai LANDSOUTHEAST şi AIRSOUTHEAST au fost înlocuiți cu generali turci. Pentru SUA, menținerea *statu-quo*-ului în insulă a constituit soluția optimă, evitându-se periclitarea coeziunii NATO. În paralel cu demersurile ONU, Alianța Nord-Atlantică a depus eforturi susținute în vederea reconcilierii celor doi aliați. În final, în baza unei propuneri a SACEUR, generalul american Bernard W. Rogers, Grecia a acceptat reintegrarea forțelor sale armate în structurile aliate, marcată prin prezența ministrului elen al apărării la reuniunea din 9-10 decembrie 1980 a omologilor săi din NATO. Acest eveniment a fost posibil datorită apariției unui neaşteptat factor de importanță

[13] *Resolution on the Peaceful Settlement of Disputes and Differences between Members of the North Atlantic Treaty Organization*, Paris, December 13, 1956, http://www.nato.int/docu/basics.htm
[14] Constantin Tsatsos, *Karamanlis necunoscutul*, Editura Thetis, Bucureşti, 1992, p. 92.

strategică: invazia sovietică în Afganistan din decembrie 1979, factor care a amplificat pentru NATO importanța geostrategică a Mării Mediterane.

Serioase riscuri la adresa NATO au generat loviturile de stat din Grecia, la 21 aprilie 1967 şi din Turcia, la 27 mai 1960, 12 martie 1971 şi 12 septembrie 1980. Caracterul acestor regimuri contravenea valorilor promovate şi apărate de NATO. Lovitura de stat din Grecia a produs efecte la nivelul NATO. Danemarca a intenționat să aducă problema în atenția Consiliului Nord-Atlantic, renunțând doar în urma unor intense presiuni. Deşi erau într-o poziție delicată, SUA au acceptat totuşi acest aspect, întrucât nu era afectată situația geopolitică şi geostrategică din estul Mării Mediterane. De altfel, anticomunismul şi euroatlantismul prezent în discursul noilor lideri de la Atena acopereau lipsurile regimului lor la capitolul democrație.

Răsturnarea guvernului turc al lui Adnan Menderes, în 1960, a adus Turciei şi implicit NATO un minus nedorit la capitolul imagine. Criza, declanşată anterior între premier şi militari a adus în prim-plan prezența acestora cu câteva zile înaintea loviturii de stat propriu-zise. Ca urmare, reuniunea Consiliului Nord-Atlantic desfăşurată la Istanbul, în perioada 2-5 mai, a beneficiat de prezența patrulelor armatei turce chiar în fața clădirii care găzduia sesiunea, acestea furnizând astfel corespondenților de presă occidentali subiecte de reportaj cu totul neobişnuite pentru o țară democrată aliată. Ca şi omologii lor greci, militarii turci au ținut să sublinieze de la început apartenența necondiționată a regimului lor la NATO, chiar în primul lor comunicat oficial: „Suntem loiali tuturor alianțelor şi angajamentelor noastre. Credem în NATO şi în CENTO şi le suntem loiali”[15].

În martie 1966, preşedintele Charles de Gaulle a decis retragerea Franței din structura integrată aliată. Deoarece poziția geografică a țării atribuia forțelor franceze un rol de rezervă strategică şi mai puțin cel de participant la conceptul clasic aliat al „apărării înaintate”, acțiunea generalului a permis Franței să-şi manifeste prezența capabilităților sale nucleare în cazul unei eventuale crize, fără a se pune însă problema părăsirii NATO.

Problema bazelor americane din Spania, îndeosebi cea de la Torrejon, contestate de curentul de stânga din această țară, mai ales după integrarea în NATO, a condus la o situație delicată între SUA şi guvernul socialist spaniol, condus de către Felipe González. Această situație a fost soluționată după 1988 cu ajutorul Italiei, care a acceptat primirea avioanelor retrase din Spania.

Totodată, în fundamentarea şi aplicarea „doctrinei Eisenhower”, ce îşi propunea îndiguirea blocului comunist în aria central-sudică a continentului asiatic, în anul 1955, s-a constituit Pactul de la Bagdad, ce grupa Turcia,

[15] Walter Weiker, *op.cit*, p. 21.

Irakul, Iranul, Pakistanul şi Marea Britanie. În urma loviturii de stat din 1958, monarhia irakiană a fost înlăturată de la putere, iar noul regim de la Bagdad a renunțat, în martie 1959, la calitatea de membru al organizației. Membrii Pactului de la Bagdad au convenit să transfere cartierul general al alianței la Ankara şi, în august 1959, au adoptat denumirea de Organizația Tratatului Central – CENTO. Conceptul întruchipat de CENTO era în deplină consonanță cu atitudinea generală a administrației Dwight D. Eisenhower. Aceasta acorda o deosebită importanță înființării de grupări politico-militare, apte să reprezinte un factor activ de descurajare a oricărei acțiuni agresive din partea blocului comunist[16].

Evenimentele anului 1956 au influențat, în mod semnificativ, situația geopolitică şi geostrategică din zona adiacentă Europei de Sud. Între acestea s-au numărat obținerea independenței Tunisiei şi Marocului, în martie, şi mai ales criza Suezului. Intervenția franco-britanică a fost dezaprobată de către SUA, solidaritatea NATO atingând nivelul cel mai scăzut din timpul Războiului Rece. De fapt, eşecul franco-britanic a fost doar punctul final al procesului desprinderii Egiptului de lumea occidentală, cu tendința evidentă a apropierii de URSS, dispusă să finanțeze proiectele ale lui Gamal Abdel Nasser. Anterior, liderul egiptean refuzase aderarea la Pactul de la Bagdad şi lansase un serios avertisment în presa oficială: „Arabii nu vor să fie nici la remorca englezilor, nici a turcilor, nici a NATO”[17].

În anii care au urmat crizei Suezului, în Africa de Nord şi Orientul Mijlociu a crescut influența sovietică şi s-a diminuat cea occidentală. Astfel, apărea un nou factor de risc la adresa securității NATO în Marea Mediterană: semnificativa prezență navală sovietică. Pe de altă parte, invazia Cehoslovaciei, în august 1968, a furnizat motivul ieşirii oficiale a Albaniei din Pactul de la Varşovia, fapt care a redus simțitor facilitățile avute la dispoziție de forțele navale sovietice în Marea Mediterană[18]. Această situație a constituit pentru sovietici oportunitatea de a-şi spori prezența navală în Marea Mediterană. Alături de „şocul petrolier” generat de războiul arabo-israelian din octombrie 1973, cunoscut în istoriografie ca „războiul de Yom Kippur”, prezența sovietică sporită în Marea Mediterană a fost percepută de către aliați ca un factor major de risc.

Succesul programelor de modernizare de care au beneficiat structurile integrate aliate în anii '80 a permis ca AFSOUTH să joace rolul unei „pârghii

[16] John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War*, Oxford University Press, Oxford, 2005, p. 133.
[17] André Fontaine, *Istoria Războiului Rece*, vol. 3, Editura Militară, Bucureşti, 1993, pp. 215-216.
[18] Robin Alison Remington, *The Warsaw Pact. Case Studies in Communist Conflict Resolution*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, England, 1971, pp. 48-55.

strategice”, care ar fi trebuit să aplice lovitura strategică asupra sudului URSS şi Pactului de la Varşovia, în cazul unei agresiuni sovietice în centrul Europei.

BIBLIOGRAFIE

Buşe Constantin, Rădescu Gheorghe, Vianu Alexandru, Zamfir Zorin, *Relații internaționale în acte şi documente*, vol. III (1945-1982), Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983.

Claval Paul, *Geopolitică şi geostrategie. Gândirea politică, spațiul şi teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, Bucureşti, 2001.

Dumitru Laurențiu-Cristian, *România şi Tratatul de la Varşovia 1955-1968. Obedienţă şi nesupunere*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2009.

Gaddis John Lewis, *The Cold War*, Penguin Books, London, 2007.

Hlihor Constantin, *Istorie şi geopolitică în Europa secolului XX. Considerații teoretice şi metodologice*, Editura Rao, Bucureşti, 2001.

Kissinger Henry, *Diplomația*, Editura All, Bucureşti, 1998.

LaFeber Walter, *America, Russia and the Cold War 1945-1984*, fifth edition, Alfred A. Knopf, New York, 1985.

Tsatsos Constantin, *Karamanlis necunoscutul*, Editura Thetis, Bucureşti, 1992.

Weiker Walter, *The Turkish Revolution 1960-1961*, The Brookings Institute, New York, 1963.

ROLUL ŞI LOCUL MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE ÎN CADRUL SISTEMULUI DE APĂRARE, ORDINE PUBLICĂ ŞI SIGURANȚĂ NAȚIONALĂ. IMPLICAREA STRUCTURILOR CENTRALE ÎN REALIZAREA SARCINILOR CE REVIN MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE

THE ROLE AND PLACE ON THE NATIONAL DEFENSE MINISTRY WITHIN THE DEFENSE, PUBLIC ORDER AND NATIONAL SECURITY SYSTEM. THE INVOLVEMENT OF THE CENTRAL STRUCTURES IN THE ACHIEVEMENT OF TASKS ASSIGNED TO THE NATIONAL DEFENSE MINISTRY

Col.drd. Constantin PAGNEJER*
Direcția Servicii Administrative şi Deservire

Omenirea cunoaşte un proces de profunde schimbări structurale, care determină un ansamblu de fenomene interdependente cu manifestări profunde în multiple planuri, menite să contribuie la crearea unei ordini politice, economice şi militare pe continent şi în lume.

Apărarea cuprinde un ansamblu de măsuri şi activități ce sunt luate şi se desfăşoară la nivelul statului cu scopul de a garanta cetățeanului drepturile constituționale.

Armata este apreciată atât de către populația civilă, cât şi de partidele politice, dovedindu-se un sprijin real la nevoie – calamități naturale, stări sociale critice, fiind purtătoare a unor înalte calități civice şi morale.

The world has passed through a complex process involving deep structural changes and determining a series of interdependent phenomena with profound manifestations on many levels, meant to contribute to the creation of a political, economic and military order on the continent and all over the globe.

Defense refers to a multitude of measures and activities developed at the level of the state in order to guarantee constitutional rights for the citizens.

The army is valued both by the civil population and the political parties for its high civic and moral qualities and for its real support in need, in case of natural calamities or critical social situations.

Cuvinte cheie: apărare; securitate; armată; structură centrală; misiune.
Keywords: *defense; security; army; central structure; mission.*

* e-mail: *pag0105@yahoo.com*

Sistemul de Apărare, Ordine Publică şi Siguranță Națională românesc este parte importantă ce contribuie la menținerea securității naționale şi implicit a securității europene, care este angrenată în menținerea unei stări de fapt din domeniul social, proiecție a ordinii de drept în organizarea şi în desfăşurarea activității publice de stat şi reflectă modul de respectare a normelor de conduită cuprinse în legislație, a regulilor, precum şi a proprietății publice şi private.

„Ministerul Apărării cooperează, pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, cu celelalte ministere şi organe ale administrației publice centrale de specialitate, cu autorități ale administrației publice locale, autorități administrative autonome, organizații neguvernamentale, operatori economici, cu structurile politico-militare şi de conducere militară ale altor state, precum şi ale organizațiilor internaționale la care România este parte.”[1]

În ciuda eforturilor depuse pentru crearea unui sistem legislativ capabil să reglementeze desfăşurarea vieții sociale şi să asigure respectarea ordinii publice, toate statele, chiar şi cele cu democrație avansată şi cu o dezvoltare din punct de vedere financiar s-au confruntat, se confruntă şi probabil se vor confrunta cu acțiuni de tulburare a ordinii publice, a siguranței naționale etc. Aceste acțiuni, caracterizate prin violență, distrugeri, încălcarea legii şi a drepturilor omului au cauze, modalități de manifestare şi efecte dintre cele mai diferite, dar toate se răsfrâng în mod negativ asupra populației civile. Revenirea la starea de normalitate se face prin măsuri ferme luate de guverne prin instituții politice, administrative, alte instituții cu drept coercitiv şi chiar prin forța armată. Plecând de la cauzele probabile de producere a acestor tulburări la adresa securității populației şi de la propria experiență, statele şi-au constituit structuri specializate şi au adoptat strategii pentru menținerea şi restabilirea ordinii publice.

Pare evident faptul că proiectarea şi construcția unui sistem de apărare națională trebuie să ia în considerare pericolele existente sau potențiale şi, înainte de asta, să identifice cât mai corect respectivele pericole.

Intrarea României în noul secol de dezvoltare social-istorică, marcată de aderarea la Alianța Nord Atlantică şi Uniunea Europeană, a generat un amplu proces de reforme menite să-i asigure stabilitate şi evoluție instituțională firească, corespunzătoare mediului geopolitic caracterizat şi ireversibil manipulat de mutațiile actualelor amenințări de securitate, care au devenit din ce în ce mai complexe şi semnificativ diferite față de cele din secolul precedent.

În cadrul acestui proces, reforma şi modernizarea organismului militar, în general, a constituit o preocupare constantă şi o direcție prioritară de acțiune ce a generat transformări structurale şi de conținut, fără precedent.

---

[1] *Legea nr. 346 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, 2006, art. 4.

Țara noastră contribuie la procesul de transformare a NATO, prin dezvoltarea propriilor capacități flexibile, care să fie capabile să se desfăşoare rapid şi să răspundă noilor amenințări ale secolului (terorism, creşterea crimei organizate, proliferarea armelor de distrugere în masă etc.).

Actualmente, conducerea Ministerului Apărării Naționale urmăreşte armonizarea politicii naționale de apărare cu evoluțiile din cadrul NATO, alături de o participare de substanță la dezvoltările conceptuale de la nivelul Alianței. Un rol activ al României în cadrul NATO reprezintă o condiție esențială pentru promovarea intereselor naționale la nivel interaliat şi integrarea preocupărilor de securitate ale României în procesul decizional al Alianței Nord-Atlantice. Acest obiectiv presupune[2]:

- continuarea operaționalizării forțelor puse la dispoziția Alianței;
- continuarea implementării cerințelor de capabilitate şi interoperabilitate angajate prin Obiectivele asumate față de NATO şi UE;
- participarea la operațiunile şi misiunile NATO;
- participarea la dezvoltările conceptuale privind procesul de transformare a NATO;
- contribuția la inițiativele aliate privind capabilitățile.

„România, conform obligațiilor asumate prin tratatele, acordurile şi înțelegerile internaționale la care este parte, a pus la dispoziție contingente de diferite mărimi, reprezentând toate categoriile de forțe – terestre, aeriene şi navale – ale Armatei României, care s-au integrat misiunilor multinaționale autorizate să desfăşoare operații în sprijinul păcii, de asistență umanitară, tip coaliție, apărare colectivă sau individuale, în cadrul echipelor de observare şi monitorizare, instruire şi legătură ale ONU, NATO, OSCE şi UE.”[3]

Armata României, parte integrantă a Sistemului de Apărare, Ordine Publică şi Siguranță Națională, şi-a proiectat cu pricepere şi îndemânare forța, la mari distanțe de granițele sale, în contextul războiului împotriva terorismului. Forțele Armatei României au demonstrat, în acest fel, că dețin capacitatea şi hotărârea de a-şi îndeplini misiunile până la capăt. Chiar dacă constrângerile financiare generate de criza economică mondială şi-au pus puternic amprenta şi au generat numeroase constrângeri, România s-a arătat consecventă în efortul de sprijinire a comunității internaționale în lupta împotriva terorismului şi a continuat participarea la operații în afara teritoriului național. În anul 2010, a fost reconfigurată participarea cu efective în teatrul de operații Afganistan, contribuția României în acest teatru crescând de la 1.021 de militari la peste 1.700 de militari, iar în anul următor, 2011, peste 2.000 de militari români au executat numeroase misiuni sub egida NATO, UE, ONU şi OSCE.

---

[2] http://www.mae.ro/node/1574, accesat în data de 20.01.2013.
[3] http://paris.mae.ro/local-news/443

În cel de-al treilea mileniu suntem martorii şi participanții activi ai unei perioade deosebite din evoluția omenirii, caracterizată prin producerea unora dintre cele mai importante mutații din întreaga sa istorie datorate, în esență, apariției şi dezvoltării societății bazate pe informație, societate în care se ignoră orice frontieră şi se diluează, treptat, toate constrângerile de ordin spațial şi temporal. Armatele moderne acordă acestei problematici o atenție deosebită, considerând ca pe un obiectiv primordial câştigarea bătăliei informaționale, al cărei fundament este reprezentat de introducerea pe scară extinsă a tehnologiei informației şi a mijloacelor moderne de comunicații, pe întregul spațiu de luptă. Se pare că aceasta este marea strategie actuală, de digitizare a spațiului de luptă şi a tuturor acțiunilor şi activităților de natură informațională.

În acest sens, armata națională trebuie să fie gândită pentru a face față noilor provocări de securitate ale secolului XXI, să acționeze eficient în vederea participării militarilor Armatei României la misiuni internaționale de combatere a terorismului, de sprijinire a păcii sau umanitare. Aceste misiuni, de tip coaliție sau desfăşurate sub egida NATO, UE şi ONU, sunt expresii ale îndeplinirii angajamentelor pe care România şi le-a asumat ca membru al comunității internaționale.

Ministerul Apărării Naționale este organul de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea Guvernului, prin care este condusă activitatea în domeniul apărării naționale, potrivit prevederilor legii şi strategiei de securitate națională, pentru garantarea suveranității, independenței şi unității statului, integrității teritoriale a țării şi democrației constituționale, prin implicarea structurilor sale centrale în îndeplinirea misiunilor specifice care le revin.

Structurile centrale ale Ministerului Apărării Naționale, subordonate nemijlocit ministrului apărării naționale, sunt: Departamentul pentru politica de apărare şi planificare, Departamentul pentru relația cu Parlamentul şi informare publică, Departamentul pentru armamente, Statul Major General, Secretariatul general, Direcția generală de informații a apărării, Direcția management resurse umane, Direcția financiar-contabilă, Direcția instanțelor militare, Corpul de control şi inspecție, Direcția audit intern şi Direcția medicală. Aceste structuri sunt formate sau au în subordine, după caz, state majore ale categoriilor de forțe ale armatei, comandamente, direcții, instituții militare de învățământ, instituții de cercetare ştiințifică, formațiuni şi alte structuri.

Departamentul pentru politica de apărare şi planificare coordonează şi asigură îndeplinirea obligațiilor internaționale asumate prin participarea activă a României ca membru NATO şi UE, asigură aplicarea politicii de apărare şi planificarea integrată a apărării şi coordonează cooperarea politico-militară internațională.

Departamentul pentru relația cu Parlamentul şi informare publică coordonează relația cu Parlamentul şi activitatea legislativă asigură asistența juridică şi reprezintă interesele Ministerului Apărării Naționale în fața instanțelor de judecată şi a altor organe cu activitate jurisdicțională, asigură relațiile cu alte autorități publice, precum şi cu organizațiile neguvernamentale, îndrumă activitatea de armonizare a actelor normative şi asigură asistența juridică pentru încheierea înțelegerilor tehnice în vederea cooperării cu forțele armate străine, conduce activitățile care privesc informarea publică şi mass-media militare, regimul juridic al patrimoniului imobiliar al Ministerului Apărării Naționale şi coordonează activitatea de soluționare a problemelor sociale ale personalului.[4]

Departamentul pentru armamente are ca misiune de bază managementul programelor majore de achiziții şi înzestrare cu sisteme de armament şi echipamente militare, elaborând şi coordonând politicile de achiziții în cadrul ministerului, în calitate de autoritate de reglementare în domeniu. Departamentul pentru armamente gestionează relațiile cu industria națională de apărare, asigură managementul programelor de achiziții pentru sisteme de armamente şi echipamente majore şi al contractelor aferente, precum şi al activităților de cercetare-dezvoltare, planifică şi desfăşoară activitatea de cooperare internațională în domeniul armamentelor, realizează supravegherea calității la furnizorii de echipamente şi tehnică militară, coordonează activitatea de formare, specializare şi perfecționare a ofițerilor de logistică în domeniul tehnico-ingineresc şi a altor specialişti necesari armatei, activitatea de metrologie şi standardizare tehnică şi realizează controlul specific domeniului de competență pentru importurile şi exporturile de produse speciale[5].

Statul Major General asigură, conform Legii nr. 346/2006, art. 12, conducerea, organizarea, planificarea şi operaționalizarea forțelor, ridicarea graduală a capacității de luptă şi mobilizarea armatei, conducerea operațiilor întrunite, antrenarea comandamentelor şi trupelor, pregătirea de bază şi de specialitate a personalului militar în activitate şi în rezervă, managementul carierei individuale a personalului militar, planificarea armamentelor, standardizarea în domeniul militar, implementarea sistemului de comandă, control, comunicații, computere, informații, informatică, supraveghere, recunoaştere, logistică şi infrastructură, desfăşurarea relațiilor militare internaționale, asistența religioasă în Ministerul Apărării Naționale şi încheierea înțelegerilor tehnice cu armatele altor state, promovarea valorilor specifice culturii militare şi educației civice.

Direcția generală de informații a apărării asigură, în principal, identificarea riscurilor şi amenințărilor externe, militare şi nonmilitare, la

[4] *Legea nr. 346 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, 2006, art. 9.
[5] *Ibidem*, art.10.

adresa intereselor fundamentale ale României, coordonează aplicarea măsurilor contrainformative şi cooperarea atât cu serviciile/structurile departamentale naționale şi de informații, cât şi cu cele ale statelor membre ale alianțelor, coalițiilor şi organizațiilor internaționale la care România este parte şi asigură securitatea informațiilor clasificate naționale, NATO şi UE la nivelul Ministerului Apărării Naționale.

Secretariatul general asigură realizarea şi coordonarea lucrărilor de secretariat, gestionează ansamblul relațiilor şi circulația documentelor la nivelul structurilor centrale, între minister şi autoritățile şi instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale, persoanele juridice şi fizice, monitorizează elaborarea şi transmiterea principalelor raportări periodice prevăzute de reglementările în vigoare, asigură implementarea, monitorizarea şi evaluarea, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, a prevederilor cuprinse în strategiile şi programele de reformă ale administrației publice, elaborate pe baza Programului de guvernare, precum şi a sistemului de control managerial, precum şi asigură gestionarea şi diseminarea documentelor clasificate în domeniul apărării, emise de NATO, Uniunea Europeană, statele membre ale acestora şi alte state, la nivelul Ministerului Apărării Naționale[6].

Direcția management resurse umane elaborează şi monitorizează aplicarea strategiilor, politicilor şi reglementărilor în domeniile managementului resurselor umane, carierei individuale profesionalizate şi educației militare şi asigură evidența unitară a personalului Ministerului Apărării Naționale.

Corpul de control şi inspecție exercită atribuții specifice de control general, conform legii, şi evaluarea activităților desfăşurate în Ministerul Apărării Naționale, în baza ordinului ministrului apărării naționale.

Direcția financiar-contabilă asigură îndeplinirea sarcinilor financiar-contabile ce revin ministrului apărării naționale în calitate de ordonator principal de credite.

Se poate observa că, prin structurile sale centrale, Ministerul Apărării Naționale acoperă întreg spectrul de misiuni în vederea îndeplinirii sarcinilor principale. Prin participarea activă la gestionarea şi la rezolvarea situațiilor de criză, Armata României dovedeşte că este un real factor de stabilitate, manifestându-se ca un *furnizor de securitate*. Direcțiile şi obiectivele stabilite de conducerea Ministerului Apărării Naționale vin să demonstreze opțiunea spre democrație şi economia de piață şi participarea, în mod direct şi efectiv, la circuitul de valori materiale şi spirituale universale.

Continuarea procesului de reformă a societății româneşti, consolidarea economiei de piață, întărirea instituțiilor democratice, concomitent cu grija în

[6] *Ibidem*, art. 14.

asigurarea siguranței şi bunăstării populației civile, sunt ținte primordiale în procesul de integrare deplină în structurile politice, economice şi de securitate euroatlantice.

Voința politică a marilor decidenți – mari puteri, NATO, Uniunea Europeană, organizații de securitate, coaliții – se conturează, la început de secol, şi pare a fi orientată nu spre cuceriri de noi teritorii şi impunerii de soluții favorabile învingătorului, ci spre *gestionarea crizelor şi conflictelor, prevenirea războiului şi eradicarea fenomenului terorist*. Aceasta impune o responsabilitate specială şi dimensiune globală în dinamica scopurilor şi obiectivelor acțiunilor militare. Misiunea de a stăpâni violența prin mijloace militare nu mai revine nemijlocit statelor, pentru că războiul este deja considerat în afara legii atunci când este declanşat de un stat împotriva altui stat, ci comunității internaționale.

În acest context, Ministerul Apărării Naționale pregăteşte militari capabili să răspundă cerințelor NATO, care să acționeze promt, într-o manieră profesionalistă şi integrat alături de ceilalți membrii ai coaliției.

Factorii de decizie au adoptat un complex de măsuri, care să urmărească îmbinarea acțiunilor diplomatice cu cele de coalizare a forțelor, în vederea realizării unui mediu de stabilitate şi de securitate reală în spațiul nostru de interes strategic. Participarea României la acțiunile de menținere a păcii, la lupta împotriva terorismului şi criminalității şi integrarea țării în structurile euroatlantice reprezintă, cu siguranță, o prioritate în demersul actual.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 346 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării Naționale, 2006.

Legea apărării naționale a României, nr. 45/1994.

Paşcu Ioan Mircea, *Politica externă şi de securitate a României, Note de curs,* SNSPA, Bucureşti, Facultatea de Ştiințe Politice, 2004.

Ghica Luciana Alexandra, Zulean Marian – coord., *Politica de securitate națională – Concepte, instituții, procese,* Editura Collegium - Polirom, Iaşi, 2007.

http://www.mae.ro/node/1574, accesat în data de 20.01.2013

http://paris.mae.ro/local-news/443.

FENOMENUL TERORIST – FACTOR DESTABILIZATOR PENTRU OBIECTIVELE UNICAT ALE ECONOMIEI NATIONALE

TERRORIST PHENOMENON – DESTABILIZING FACTOR FOR THE UNIQUE OBJECTIVES OF NATIONAL ECONOMY

Col.dipl.ing.drd. Dan Petrişor DUMITRESCU*
Inspectoratul pentru Situații de Urgență al Municipiului Bucureşti

Terorismul se distinge printr-o acțiune masivă de groază. Caracteristicile sale necesare pentru ca fenomenul să fie cât mai perturbant sunt producerea rapidă a unei mari rupturi psihologice şi afective între conducerea societății şi membrii ei şi generarea unei explozii de comentarii în mass-media cu un impact social paralizant şi destabilizator.

Terrorism is characterized by massive action of horror. Its features, necessary for the phenomenon to be as troublesome as, are quickly production of big psychological and emotional split between the leadership of society and its members and generation of explosion of comments in the media with a paralyzing and destabilizing social impact.

Cuvinte cheie: terorism; antiterorism; insurgență; amenințare; violență.
Keywords: *terrorism; antiterrorism; insurgency; threat; violence.*

Terorismul în sine foloseşte deliberat şi sistematic mijloace violente ori amenințări care trebuie să aibă ca rezultat provocarea de neîncredere, teamă, panică, nesiguranță, ignorând orice norme umanitare. Scopul acestuia este de a afecta grav atât structura socială, cât şi individul, luat separat, prin distorsionarea cadrului de percepție a imaginii societății de care membrii acesteia depind şi în care îşi pun toată încrederea[1].

Terorismul presupune totdeauna un pronunțat simt al frustrării, al unei nedreptăți sau injustiții sociale ori politice fiind motivat politic. Terorismul blamează de fiecare dată o instanță sau o autoritate politică, considerând că

* e-mail: *dumitrescu_112@yahoo.com*
[1] A'la Maududi, Sayyeed Abdul: *Jihad in Islam,* www.islamistwatch.org.

injustiția nu poate fi înlăturată decât printr-o metodă violentă. Din această cauză, fenomenul s-a şi autodefinit ca fiind „tactica ultimei soluții” [2].

Evenimentul terorist se remarcă printr-o acțiune masivă de groază, care să producă rapid o mare ruptură psihologică şi afectivă între conducerea societății şi membrii ei, să genereze o explozie de comentarii în mass-media cu un impact social paralizant şi destabilizator, caracteristici necesare pentru ca fenomenul să fie cât mai perturbant.

Insuficiențe în definirea terorismului

Efectele emoționale de conflict

Pericolul unui eveniment terorist induce o puternică implicare emoțională la nivelul social. Există tendința de supraevaluare a fenomenului terorist şi etichetarea simplistă (fanatici, criminali iraționali, cruzime absolută, bolnavi mintali), amplificându-se efectul de psihoză generalizată.

Propaganda şi dezinformarea oficială

Amplificarea pericolului unui eventual fenomen terorist poate fi manipulată chiar de către puterea politică responsabilă. Partidele politice aflate la guvernare pot reevalua pozitiv încrederea populației, aceasta reducându-se la creşterea puterii politice fiind fals justificate de o stare de necesitate.

Ambivalența tactică a părților în conflict

În toate cazurile diferența dintre mişcările de insurgență legitimă şi grupările teroriste este greu de evaluat efectele fiind asemănătoare:

- acelaşi grup poate adopta atât tactici teroriste, cât şi tactici legitime de insurgență;
- în acelaşi conflict pot acționa în paralel atât grupuri teroriste, cât şi grupuri de insurgență.

Discrepanța de percepție culturală

Între părțile aflate în conflict există discrepanțe culturale majore, conceptul de legitimitate nu mai este unic şi aceleaşi fapte pot fi consistente ca acte teroriste sau acțiuni legitime de insurgență.

Terorismul, ca fenomen, şi grupările teroriste, alcătuite la nivel de rețea, sau acționând ca entități independente, constituie una dintre cele mai grave amenințări la adresa securității obiectivelor economice, politice, culturale, militare şi de infrastructură, indiferent de starea în care se află națiunea – pace, criză sau război[3].

---

[2] Alex P. Schmid, Albert J Jongman, *Political Terrorism,* Amsterdam, North Holland Publising Company, 2008, apud *Terorismul. Istoric, formă, combatere,* Culegere de studii, Bucureşti, Editura Omega, 2011, p. 29.

[3] Cindy C. Combs, *Terrorism in the Twenty-First Century,* Prentice Hali, New Jersey, 2012.

Managementul siguranței şi apărării antiteroriste

Apărarea antiteroristă şi protecția obiectivelor de importanță deosebită din economia națională trebuie evaluată în permanență reprezentând un subsistem important al concepției adoptate la nivel strategic pentru prevenirea şi combaterea evenimentelor teroriste. Acest tip de activități constă într-un ansamblu de măsuri vizibile, dar agresive, care se adoptă de către forțe specializate, în anumite situații, pentru acele obiective care pot constitui ținte ale unor acțiuni teroriste. Paradoxal apare un fenomen ce perturbă activitatea de apărare a unui obiectiv: descurajarea unui atac asupra unui obiectiv, poate duce la atacarea unuia la care măsurile de protecție sunt mai puțin vizibile, dând impresia că este mai vulnerabil. Urmare a analizelor efectuate luând în calcul şi costurile mai ridicate ale măsurilor vizibile, serviciile antiteroriste preferă măsurile care sunt mai economice şi care reduc puterea de atracție asupra obiectivului protejat[4].

Protecția şi apărarea antiteroristă trebuie să se materializeze printr-un ansamblu de acțiuni şi măsuri[5]:

- culegerea informațiilor referitoare la potențialii atentatori şi la eventualele vulnerabilități ale sistemului de pază a obiectivului;
- crearea unor posturi fixe sau mobile de protecție antiteroristă;
- adoptarea unor măsuri şi dispozitive de intimidare şi descurajare a elementelor predispuse la acțiuni teroriste, prin exerciții simulate şi patrulări executate de forțe specializate;
- trecerea la dispozitivul de apărare, în situația în care obiectivul este atacat pentru: respingerea, capturarea sau anihilarea atacatorilor şi crearea condițiilor favorabile intrării în acțiune a forțelor specializate de intervenție.

Dispozitivele care se adoptă sunt determinate de amploarea şi de caracteristicile amenințărilor, configurația topometrică a obiectivului, forțele la dispoziție, precum şi de evoluția situației operative pe profil antiterorist, în ansamblul sau cu referire direct la obiectivul în cauză. Totodată, aceste dispozitive trebuie să asigure continuitatea în timp şi spațiu a apărării, realizarea unei densități optime de forțe şi mijloace în zonele mai vulnerabile ale obiectivului, legătura de vedere şi loc între elementele de dispozitiv, în special pe direcțiile probabile de acțiune ale elementelor extremist-teroriste, precum şi o conducere fermă şi neîntreruptă a efectivelor proprii.

Pe timp de război, efortul militar în luptă cu grupările diversionist-teroriste trebuie să capete o nouă configurație impusă de o altă filozofie, diferită de cea specifică confruntării cu forțele convenționale ale adversarului. Dispersarea şi

---

[4] Martha Crenshaw, *Questions to be answered, research to be done, knowledge to be applied in Reich*, Walter (ed.): *Origins of Terrorism*: Cambridge University Press, 2010.

[5] Mark Jurgensmeyer, *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence,* California University Press, Berkeley, 2010.

disimularea elementelor teroriste, ineditul şi imprevizibilul acțiunilor desfăşurate de către acestea, posibilitățile tot mai crescânde de a folosi componente ale armelor de distrugere în masă, cu predilecție specifice armelor biologice şi chimice, concomitent cu o amploare mărită a letalității în urma atacurilor teroriste, conferă un grad mare de dificultate în acțiunile teroriste.

Prin urmare, sunt suficiente argumente care ne determină să afirmăm că forțele şi capacitățile convenționale au o eficacitate redusă în prevenirea şi în anihilarea grupărilor diversionist-teroriste, la aceste considerente adăugându-se faptul că există o nuanță de asimetrie între acțiunile teroriste şi confruntarea armată clasică.

Totuşi, la nivelul forțelor armate se poate acționa cu unități (subunități) aparținând unor forțe special constituite pentru astfel de acțiuni şi anume „forțele pentru operații speciale”. În funcție de natura, dimensiunile, dispunerea şi specificul obiectivului economic de apărat, aceste forțe pot fi întărite cu elemente din forțele terestre, aeriene şi navale.

Fără îndoială, pe timp de război, protecția şi apărarea antiteroristă trebuie să fie incluse în planurile concepute şi elaborate de Comandamentul Militar Național Strategic.

Combaterea terorismului este un termen generic care reuneşte totalitatea măsurilor şi acțiunilor întreprinse de către un stat pentru a contracara pericolul terorismului.

Majoritatea programelor guvernamentale elaborate în diverse state pentru combaterea terorismului cuprind patru obiective:

1. Prevenirea (*prevention*) se realizează prin măsuri în plan politic şi diplomatic în interiorul țării, precum şi prin inițiative internaționale.

2. Previziunea (*prediction*) acțiunilor teroriste se realizează prin intermediul măsurilor informative şi contrainformative întreprinse de către structurile specializate ale statelor. Printre măsurile cel mai frecvent utilizate în acest scop se numără: culegerea de informații, schimbul de informații cu structuri specializate similare din alte state sau cu organisme internaționale; instituirea unor baze de date pe profil, alimentate de toate structurile cu atribuții în domeniul combaterii terorismului.

3. Descurajarea (*dettering*) se realizează prin măsuri de ordin legislativ şi prin instituirea unor dispozitive de protecție a principalelor categorii de obiective pretabile a face obiectul unor acțiuni teroriste (clădiri guvernamentale, ambasade, reşedințe, aeroporturi, instalații strategice etc.).

4. Reacția (*reaction*) la o acțiune cu caracter terorist vizează modul de acțiune a forțelor specializate în situația producerii unor acte teroriste pe teritoriul propriu sau îndreptate împotriva unor cetățeni ai statului respectiv aflați în străinătate. Toate statele dispun de structuri special antrenate şi

înzestrate pentru a desfăşura astfel de misiuni, ele fiind subordonate, de la caz la caz, forțelor armate sau organelor de ordine publică şi securitate.

Primul nivel se referă la algoritmele folosite de către diferite state pentru a face față evenimentelor teroriste interne sau evenimentelor teroriste internaționale care acționează în interiorul propriilor granițe, iar calea diplomatică vizează demersurile făcute în plan internațional pentru soluționarea problemei evenimentelor teroriste.

Calea politică cuprinde o mare varietate de poziții posibile, de la cele moderate (de tipul invitării organizației teroriste să participe la procesul electoral sau oferirii unor pedepse mai uşoare teroriştilor care cooperează cu autoritățile) la poziții extrem de dure (instituirea în secret a unor echipe speciale care să acționeze împotriva organizațiilor teroriste cu mijloace similare celor practicate de acestea).

Calea diplomatică se poate manifesta de la înțelegeri diplomatice (de genul acordurilor de extrădare), până la sancțiuni economice, ruperea relațiilor diplomatice sau acțiuni militare.

Nivelul doi constă în desfăşurarea unor măsuri strategice de prevenire, cum ar fi: culegerea de informații cu privire la organizațiile care ar putea acționa împotriva intereselor statului respectiv, identificarea propriilor vulnerabilități ce ar putea fi speculate de astfel de organizații şi elaborarea măsurilor de protecție necesare. Protejarea persoanelor şi obiectivelor vizate de amenințări teroriste este menită să împiedice sau să îngreuneze considerabil comiterea unor acte cu caracter terorist. Pentru a fi eficiente, măsurile de nivel doi trebuie să țină în permanență seama de evoluția riscurilor şi amenințărilor în domeniu.

Nivelul trei cuprinde reacții tactice – măsurile contrateroriste inițiate ca răspuns la un act terorist. În această categorie sunt incluse planificarea acțiunilor în situații de criză (modalități de alarmare, măsuri de control al căilor de acces, variante posibile de acțiune), negocierile în cazul luării de ostatici, loviturile de răspuns şi, de la caz la caz, acțiuni post-criză (anchetarea teroriştilor capturați, distrugerea bazelor teroriştilor cunoscuți pentru a-i împiedica să comită noi acțiuni etc.).

Confruntate cu amenințarea terorismului, diferite state ale lumii au adoptat soluții diferite de ținere a acestuia sub control.

Regimurile totalitar-represive au apelat la o gamă largă de pârghii de control şi coerciție: controlul constant al identității, ocupației şi rezidenței, al deplasărilor şi comunicațiilor; controlul strict al fabricării, stocării şi circulației oricăror materiale pretabile a fi utilizate în acțiuni teroriste (armament, explozivi, muniții) etc. Alte state, cum ar fi Israelul, au apelat la contrateroare ca principal demers de combatere a terorismului. Conducându-se după principiul „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte”, ele au recurs la atacuri

aeriene, bombardamente de artilerie, utilizarea unor comandouri de pedepsire pentru a răzbuna victimele atentatelor comise contra cetățenilor lor.

O altă abordare a problemelor generate de evenimentele teroriste, caracteristică de exemplu Franței, este denumită doctrină „de sanctuar”. Aceasta se caracterizează prin faptul că teroriştii şi organizațiile teroriste sunt tolerate atât timp cât teritoriul şi interesele franceze nu sunt atacate sau amenințate. Acest mod de abordare a problematicii, în fapt neutralitate față de evenimentele terorist, nu poate fi declarată, întrucât contactează modului de abordare la nivel internațional.

Marea majoritate a țărilor lumii a adoptat poziția intervenției ferme şi noncompromisului în demersul antiterorist. Un astfel de demers presupune luarea de măsuri drastice de eliminare a organizațiilor teroriste, a rețelelor de susținere logistică a acestora, cu scopul de a le convinge că în nicio împrejurare nu vor putea avea beneficii directe sau indirecte ca urmare a comiterii unor acte cu caracter terorist. Se consideră că orice dovadă de slăbiciune sau acceptare a compromisului poate genera o escaladare a acțiunilor cu caracter terorist.

Până în prezent, majoritatea încercărilor de contracarare a terorismului au constat în adoptarea unor norme juridice pentru reprimarea fenomenului şi în încercările de a-l controla şi a-l suprima prin forță. Acestea nu constituie însă nici pe departe soluțiile decisive şi eficiente care să împiedice escaladarea terorismului. Principalele eforturi internaționale ar trebui să vizeze identificarea şi înlăturarea cauzelor generatoare şi a factorilor favorizanți ai apariției şi proliferării fenomenului terorist. Până la atingerea acestui deziderat, principalele măsuri propuse de comunitatea internațională[6] vizează:

- revizuirea legislațiilor interne şi internaționale privind combaterea terorismului;
- adoptarea de legi privind prevenirea traficului internațional de arme, explozibil, materiale nucleare, chimice sau bacteriologice;
- întărirea cooperării internaționale pentru identificarea membrilor organizațiilor teroriste;
- supravegherea strictă a persoanelor fizice sau juridice suspectate că finanțează acțiuni teroriste;
- îmbunătățirea măsurilor de protecție a transporturilor publice, îndeosebi a aeronavelor de pasageri;
- intensificarea supravegherii rețelelor de comunicații, inclusiv a comunicațiilor pe Internet, utilizate tot mai frecvent de către membrii organizațiilor teroriste;

[6] Maurice Tugwell, *Politics and Propaganda of the Provisional IRA*, (ed): British Perspectives on Terrorism, George Alien and Unwin, London, 2009.

• sporirea bugetelor alocate structurilor de ordine publică şi siguranță națională, pentru a se asigura o mai bună dotare şi instruire a forțelor specializate în combaterea terorismului.

BIBLIOGRAFIE

A'la Maududi, Sayyeed Abdul: *Jihad in Islam,* www.islamistwatch.org.

Comb C. Cindy, *Terrorism in the Twenty-First Century,* Prentice Hali, New Jersey, 2012.

Crenshaw Martha, *Questions to Be Answered, Research to Be Done, Knowledge to Be Applied in Reich*, Walter (ed.): *Origins of Terrorism:* Cambridge University Press, 2010.

Jurgensmeyer Mark, *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence,* California University Press, Berkeley, 2010.

Schmid P. Alex, Jongman J. Albert, *Political Terrorism,* Amsterdam, North Holland Publising Company, 2008, apud *Terorismul. Istoric, formă, combatere,* Culegere de studii, Bucureşti, Editura Omega, 2011.

Tugwell, Maurice: *Politics and Propaganda of the Provisional IRA,* (ed): *British Perspectives on Terrorism,* George Alien and Unwin, London, 2009.

CORELAȚIA ÎNTRE DEMOCRAȚIE ŞI SECURITATEA NAȚIONALĂ ŞI INTERNAȚIONALĂ

RELATIONSHIP BETWEEN DEMOCRACY AND NATIONAL AND INTERNATIONAL SECURITY

Mr.conf.univ.dr. Dorel BUŞE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Ideea democrației ca izvor al păcii mondiale a apărut relativ târziu (a doua jumătate a secolului XVIII), în gândirea politică (occidentală) şi este, în mod constant, atribuită filosofului german Immanuel Kant. Mai târziu, Rudolf Rummel şi Michael Doyle sunt autorii altor două variante majore ale pacifismului democratic, pe de o parte, versiunea monadică sau generală, al cărei argument susține ideea unui pacifism general/absolut al democrațiilor, indiferent de natura internă a regimului partenerilor sau al oponenților; pe de altă parte, versiunea diadică sau relațională, ce face referire la o pace separată între democrații, menținând însă caracterul belicos al democrațiilor în relație cu nondemocrațiile. Astfel, este important ca organizațiile societății civile să supravegheze activ instituțiile puterii şi să le conteste paşnic.

The idea of democracy as a source of world peace appeared relatively late in political (Western) thought and is consistently attributed to German philosopher Immanuel Kant. Later, Rudolf Rummel and Michael Doyle are the authors of two major variants of democratic pacifism on the one hand the general or monadic version, whose argument advocates a general/ absolute pacifism of democracies, regardless of domestic partners or opponents of the regime, on the other hand, dyadic or relational version that refers to a separate peace between democracies, while maintaining the bellicose nature of democraties in relation to nondemocraties. Thus, it is important that civil society organisations actively supervise institutions of power and peacefully challenge them.

Cuvinte cheie: democrație; securitatea națională; politică externă; sistem internațional; securitatea internațională; pace universală; război.

Keywords *democracy; national security; foreign policy; international system; international security; universal peace; war.*

* e-mail: *dorel_buse@yahoo.com*

Ideea democrației ca izvor al păcii mondiale a apărut relativ târziu în gândirea politică (occidentală). Cu totul remarcabil este faptul că autorii antici sunt departe de a asocia democrația cu virtuțile pe care modernii i le atribuie: Aristotel sau Platon chiar descriu democrațiile – în accepțiunea antică a conceptului – ca regimuri mai degenerate decât tiraniile. În Florența secolului XVI, părintele ştiinței politice moderne, Niccolo Machiavelli, descrie (pe baza modelului său favorit, Roma Republicană) cum republicile sunt, în mod natural, înzestrate cu capacitatea de a construi imperii utilizând arta războiului.

Ideea democrației ca motor generator al păcii universale este, în mod constant, atribuită filosofului german Immanuel Kant care, în celebrul său eseu din anul 1795, *Zum ewige Frieden (Despre pacea perpetuă),* scris în perioada transformării radicale a Europei sub efectele Revoluției franceze din anul 1789, schițează o teorie a păcii între ceea ce el numeşte „republici”. Pentru Kant, rațiunea morală practică impune un veto absolut la adresa folosirii războiului ca instrument al politicii externe între statele republicane construite pe baza principiilor legitimității consensuale. Kant nutrea convingerea că ideea păcii perfecte este o „lege imperativă”, un program de acțiune al umanității prin intermediul rațiunii practice cu care natura a înzestrat-o.

Pentru Kant, în interpretarea lui Michael Doyle, obiectivul păcii eterne poate fi atins numai prin respectarea a trei principii („articole definitive”): principiul reprezentării republicane (articolul constituțional), principiul respectării şi promovării drepturilor umane fundamentale (articolul cosmopolitan) şi cel al interdependenței economice transnaționale[1]. Înaintea Primului Război Mondial şi, mai ales, în perioada interbelică au existat numeroase scrieri care au subliniat natura pacifistă a democrațiilor în special în rândurile internaționaliştilor liberali din tradiția kantiană. Ipoteza pacifismului democratic avea, însă, să revină pe agenda ştiințelor sociale odată cu răspândirea treptată a democrației liberale după cel de-al Doilea Război Mondial şi mai ales odată cu încetarea Războiului Rece, când corelația dintre existența regimurilor democratice şi formarea unei păci separate a atras atenția teoreticienilor Relațiilor Internaționale.

Teorii contemporane privind pacea democratică

Doi dintre cei mai reprezentativi susținători contemporani ai păcii democratice vor face obiectul unei treceri în revistă mai detaliate, subliniind însă diversitatea discursurilor analitice având ca obiect elaborarea şi sofisticarea argumentului kantian.

Rudolf Rummel şi Michael Doyle corespund în linii generale celor două variante majore ale pacifismului democratic: pe de o parte, *versiunea*

[1] Michael Doyle, *Ways of War and Peace*, Norton, New York, 1997, p. 463.

monadică sau generală, al cărei argument susține ideea unui pacifism general/absolut al democrațiilor, indiferent de natura internă a regimului partenerilor sau al oponenților; pe de altă parte, *versiunea diadică* sau relațională, ce face referire la o pace separată între democrații, menținând însă caracterul belicos al democrațiilor în relație cu nondemocrațiile.

Primul autor avut în vedere este R.J. Rummel, profesor de Ştiințe Politice la Universitatea din Hawai, care, în studiul despre pacea democratică, numeşte democrațiile „metode nonviolente” de rezolvare a conflictelor[2]. Sintagma face referire şi la „pacea globală”, pe care Rummel o corelează cu răspândirea democrațiilor.

În accepțiunea lui Rummel, există două versiuni ale păcii liberale: pe de o parte, versiunea aşa-numită a „războiului” – democrațiile nu inițiază război între ele aproape niciodată; pe de altă parte, versiunea generală (sau „monistă”) a păcii democrate – democrația este o metodă de soluționare nonviolentă a conflictelor de interese.

A opta exclusiv pentru prima versiune este insuficient pentru Rummel, deoarece această variantă ar exclude dimensiunea internă a problematicii. Rummel avansează o serie de ipoteze, dintre care cea mai importantă este caracterizarea democrației ca fiind forma de guvernare asociată cu cel mai redus grad de violență externă şi război, violență domestică sau „democid” extern şi/sau intern.

La polul opus democrațiilor, regimurile totalitare ar fi caracterizate de un grad sporit de implicare în diverse forme de violență politică externă şi război, violență domestică, democid intern şi extern. După cum se poate observa, Rummel combină idei despre comportamentul extern şi cel intern al democrațiilor, pe linia exportării caracteristicilor interne ale regimului politic în sfera comportamentului extern.

Lucrarea care a atras, în mod deosebit, atenția lumii academice asupra fenomenului păcii democrate este însă compusă din două articole publicate de către Michael Doyle, în 1983[3]. În aceste articole, Doyle afirmă că statele care aderă la principiile liberale se bucură de beneficiile unei păci separate în relație cu alte state ce le împărtăşesc forma de guvernare, dar sunt dispuse să declanşeze război împotriva statelor nonliberale. Pentru Doyle, liberalismul este deopotrivă „o ideologie şi un set de instituții distincte”, principiul său esențial fiind acela al libertății individului.

O serie de trei categorii de drepturi formează, în acest sens, esența liberalismului: libertatea în relație cu autoritatea arbitrară (libertatea cuvântului, libertatea de conştiință şi dreptul la proprietate); drepturi sociale şi

[2] *Ibidem*, p. 477.
[3] *Ibidem*, pp. 205-235 şi 323-353.

economice (şanse egale la educație, sănătate şi muncă); şi dreptul la participare şi reprezentare politică.

Instituțiile liberalismului, aşa cum sunt ele definite de către Doyle, conțin: egalitatea juridică a cetățenilor, libertatea religiei şi libertatea presei; guvernarea prin legislaturi reprezentative; proprietatea privată şi economia de piață bazată pe principiul cererii şi ofertei.

Pe plan internațional, liberalismul ar susține că statele liberale nu vor interveni în afacerile interne ale altor state: statele în care cetățenii se bucură de libertate respectă dreptul altora la independență politică.

Acest respect reciproc este una dintre cauzele pentru care statele liberale, sigure din punct de vedere constituțional, nu s-ar fi angajat în război unul împotriva celuilalt.

Deşi Doyle admite că aceste războaie nu sunt imposibile, le consideră ca fiind mai degrabă improbabile. În „zona de pace liberală", statele liberale pot avea – şi, desigur, au – interese economice diferite, dar acestea sunt rezolvate prin mijloace alternative, înainte de izbucnirea războiului.

Mai mult, susține Doyle, statele liberale tind să lupte de aceeaşi parte într-un război major. Pentru Doyle, mult mai rezervate în a inița un război, statele democratice vor lupta totuşi împotriva statelor nonliberale percepute ca potențial agresoare din considerente, cum ar fi *efortul de a răspândi valorile liberale şi de a extinde zona* de pace democratică.

Implicațiile democrației asupra păcii şi securității internaționale

Cum şi de ce democrațiile ar conduce, în ultimă instanță, la pace a fost explicat de-a lungul timpului prin avansarea unor serii de variabile dintre care amintim:

Construirea unei comunități interstatale pe baza valorilor, instituțiilor şi culturii politice comune. Conform acestui argument, democrațiile sunt caracterizate de norme paşnice de contestare politică. Populațiile democratice şi liderii lor sunt socializați în evitarea soluțiilor violente, iar medierea şi negocierea vor prevala. Apariția şi răspândirea acestor comunități determină apariția unei zone pacifiste[4].

Cu alte cuvinte, *argumentul cultural* face referire la norme, valori şi acțiuni ce caracterizează temperamentul democratic: compromis, nonviolență, respect pentru lege. Unul dintre mecanisme este diminuarea riscurilor de neînțelegere prin capacitatea de a transmite şi de a interpreta corect informațiile, împărtăşirea acestor valori – şi elementul reciprocității este esențial – ar juca un rol principal în posibilitatea transferului efectelor pozitive ale democrației din domeniul sferei domestice în cel al relațiilor interstatale.

[4] Raymond Arron, *Paix, et guerre entre les nations*, Calman-Levy, Paris, 1962, pp. 24-42.

Concomitent, politicile democratice sunt mult mai uşor create şi menținute, dacă şi sferele de interacțiune socială din afara aparatului guvernamental operează în mod democratic. Astfel, este important ca organizațiile societății civile să supravegheze activ instituțiile puterii şi să le conteste paşnic. În acest fel, *argumentul instituțional* face referire la diversele *constrângeri instituționale* active în state democratice: într-o democrație, liderii politici sunt periodic supuşi constrângerilor competiției electorale prin care pot fi amendați de către un electorat deținător al autorității supreme, inclusiv pentru angajarea hazardată într-un război.

Chiar dacă războiul s-ar solda cu o victorie, susține acest argument, în condițiile în care costurile materiale şi umane pe care populația le-ar plăti ar fi considerate mult prea ridicate, liderii riscă, în final, penalizarea electorală. Strâns legată de amendarea electorală este *transparența în procesul de luare a deciziilor*. Cum liderii politici sunt condiționați, pentru activitățile lor, de sprijinul popular şi instituțional, ei trebuie să se angajeze în discuții publice prin care să justifice şi să clarifice necesitatea acestor acțiuni.

Odată descoperite şi făcute publice, aranjamentele secrete sau inducerea în eroare a publicului se pot întoarce împotriva conducerii. Similar, dacă definim democrațiile ca „sisteme de putere dispersată”, fragmentarea centrelor decizionale atrage după sine multiplicarea şanselor de inhibare a tendințelor belicoase[5]. Acelaşi tip de argumentare o constituie şi invocarea principiului *check and balances*. Aceste constrângeri instituționale acționează în direcția descurajării inițierii războiului şi direct prin încetinirea ritmului mobilizării.

O importantă dimensiune angajată de către susținătorii pacifismului democratic o constituie analiza modului în care aspectele economice contribuie la succesul democrației şi, prin aceasta, sporeşte şansele păcii. Explicația *dezvoltării economice* are cel puțin trei variante, toate însă operând pe baza a două premise majore: în primul rând, dezvoltarea economică contribuie la promovarea democrației, care la rândul ei, contribuie la soluționarea paşnică a diferendelor; în al doilea rând, dezvoltarea economică substituie războiul ca principal mijloc de politică externă cu promovarea liberului-schimb.

Într-o primă variantă, Lipset afirmă că dezvoltarea economică reduce inegalitățile sociale şi mai ales inegalitățile în ceea ce priveşte participarea politică: pe măsură ce indivizii devin mai înstăriți şi mai educați, apetitul lor politic sporeşte, ceea ce favorizează consolidarea democrației. Pe de altă parte, R.J. Barro arată cum sistemele democratice vor avea o creştere economică mai accentuată datorită stabilității politice şi garantării drepturilor de proprietate.

---

[5] Robert Jervis, *Realism in the Study of World Politics*, International Organization, vol. III, nr. 4, p. 4.

O variantă recentă demonstrează că, în timp ce democratizarea în sine nu necesită dezvoltare economică pentru a avea loc, un grad minim de dezvoltare economică este imperios necesar pentru supraviețuirea unei democrații. Pe aceeaşi dimensiune economică, o moştenire a curentului liberal interbelic este reprezentată de argumentul *interdependenței economice.* Premisa acestuia este aceea că cetățenii a căror prosperitate depinde de continuarea neîntreruptă a comerțului vor susține şi vor încuraja o politică externă ce stimulează schimbul comercial continuu – şi, în consecință, vor fi avocați ai evitării soluțiilor belicoase ca metodă de rezolvare a conflictelor.

În contextul particular al istoriei ultimei jumătăți de secol, dominat de răspândirea democrației, explicația statu-quo-ului *extern* se referă la probabilitatea ca democrațiile să susțină în bloc actualul statu-quo al puterii, mai degrabă decât să manifeste tendințe revizioniste. Dată fiind relativa dominanță a democrațiilor din ultimii ani, este foarte probabil ca ele să fie beneficiarele directe ale actualului regim internațional – prin urmare, ele vor sprijini stabilitatea, continuitatea în relațiile economice, negocierea şi medierea.

Argumentul *sprijinului instituțional* din partea hegemonului sistemului internațional porneşte de la premisa că istoria modernă a sistemului internațional de state începe într-o mare măsură cu apariția unor state ce se bazau pe schimburi comerciale, ale căror vaste succese mondiale au condus la succesiunea liderilor mondiali angajați în promovarea liberului-schimb şi, tot mai accentuat, a practicilor politice democratice (Veneția sau Genova, Portugalia, Țările de Jos, iar apoi Marea Britanie şi, în prezent, Statele Unite). În acest sens, susțin avocații pacifismului democratic, răspândirea democrației ar depinde de existența unui hegemon mondial care ar încuraja şi ar promova practicile democratice la nivelul politic, cultural şi economic.

Teoreticienii păcii democratice au stârnit o dezbatere fructuoasă în primul rând cu reprezentanți ai (neo)realismului, atacându-i acestuia din urmă elementele centrale. Posibilitatea existenței unei păci separate şi permanente între democrații, aşa cum este ea susținută de către teoreticieni ai pacifismului democratic, subminează fundamentul viziunii tragice a realismului în Relațiile Internaționale, şi anume iminența războiului interstatal ca urmare a condiției anarhice a sistemului internațional. Din această perspectivă, punctul forte al pacifismului democratic îl constituie negarea supremației factorilor sistemici în explicarea relațiilor internaționale şi aducerea structurilor domestice în prim-planul analizei.

Aşa cum se ştie, teoreticienii (neo)realişti susțin că elementele esențiale ale relațiilor internaționale pot fi explicate fără referire la caracteristicile interne ale regimului politic. Acestea din urmă constituie, în accepțiunea realistă, analize reducționiste, întrucât reduc analiza sistemului

internațional la evaluarea factorilor domestici. Explicațiile realiste ale competiției interstatale pentru asigurarea propriei securități prin înarmare, formarea de alianțe şi, în ultimă instanță, război, sunt formulate prin analiza factorilor sistemici, precum condiția de anarhie şi distribuția puterii în sistemul de state, indiferent de natura democratică sau totalitară a acestor state. Pentru şcoala realistă, caracteristicile interne ale statelor, cum ar fi natura regimului politic, sunt, dacă nu complet irelevante pentru pace, cel puțin secundare pentru analiza cauzării războiului.

În schimb, pentru adepții pacifismului democrat, natura regimului politic intern este, dacă nu elementul, atunci unul dintre factorii decisivi în vederea construirii zonelor de pace, iar realitatea empirică, susțin ei, le confirmă afirmațiile, într-una dintre numeroasele analize statistice caracteristice literaturii pacifismului democratic se arată, de exemplu, cum războiul în epoca modernă tinde să se concentreze în zone caracterizate de absența sau atrofierea instituțiilor şi practicilor democratice.

Astfel, cele mai numeroase războaie ale secolului XlX au loc în America Latină şi în Europa, anterior democratizării acestor regiuni. În a doua jumătate a secolului XX, cea mai mare parte a războaielor are loc în zone caracterizate de absența democrației, precum Africa, Asia sau Orientul Mijlociu, în vreme ce concentrarea democrațiilor în America de Nord şi în Europa Occidentală este corelată cu absența războiului. Acceptarea acestei realități, susțin promotorii pacifismului democratic, nu echivalează cu o anulare completă a principiilor realiste, care vor continua să se aplice în exteriorul lumii democratice.

Consecința practică a identificării covariației istorice dintre democrație şi război ar conduce însă la o politică de răspândire treptată a democrației, cu speranța scăderii, dacă nu a eliminării complete a războiului ca principal instrument al politicii externe. Problematic însă este tocmai faptul că această relație cauzală nu a fost riguros demonstrată, variabile alternative de origine realistă putând fi folosite în explicarea tiparului istoric la care pacifismul democratic face referință.

Teoria păcii democratice nu este singura provocare la adresa realismului lansată de către adepții liberalismului. Pe aceeaşi linie se înscriu şi alte curente liberale, precum liberalismul comercial (care susține că interdependența economică este legată de pace), liberalismul regulatoriu/instituțional (care studiază rolul instituțiilor internaționale în determinarea/menținerea păcii) sau aşa-numitul liberalism sociologic (care se ocupă de studiul relațiilor transnaționale).

Dată fiind natura complexului argumentativ ce constituie „teoria păcii democratice”, analiza critică acoperă numeroase dimensiuni. Fără a pretinde

epuizarea întregului arsenal al criticii, principalele sale aspecte pot fi grupate în următoarele categorii:

- ambiguitatea conceptelor ce compun ecuația pacifismului democratic: „război”/„inițierea războiului”; „democrație” sau, în ultimă instanță, „pace”;
- contestarea validității datelor empirice folosite în analiza statistică sau a concluziilor derivând din analiza statistică;
- logica pacifismului democratic: critică atât a argumentului instituțional, cât şi a celui normativ/cultural;
- natura „fasciculară” a teoriei definită ca un complex de relații cauzale, complex a cărui dezagregare analitică este dificilă;
- ignorarea cauzelor alternative responsabile de existența păcii sau de absența războiului;
- concentrarea exclusivă a pacifismului democratic asupra statului modern ca unic *locus* al activității politice la nivel internațional.

Testarea ipotezei ce anunță că democrațiile nu au inițiat şi nu vor iniția război între ele este o întreprindere dificilă atât pentru realişti, cât şi pentru liberali. De aceea, în această prezentare sintetică, atenția se va concentra mai puțin asupra dimensiunii tehnice (statistice) a testării relevanței istorice şi va acorda un cadru mai amplu potențialilor factori care ar sta la baza relației cauzale dintre democrație şi pacifism.

Desigur, cea mai intensă, dar şi cea mai tehnică şi arbitrară dispută a literaturii păcii democratice se dă pe tărâmul fluctuant al definițiilor atât în ceea ce priveşte conceptul de „democrație”, cât şi cel de „război”. Astfel, principala obiecție la adresa statisticilor vehiculate este aceea că avocații păcii democratice, prin definițiile aplicate celor două concepte, exclud cu bună ştiință cazuri de război între democrații. Exemple precum Războiul Civil din Statele Unite, războiul din 1812, războiul dintre Spania şi SUA sau declarația finlandeză de război împotriva democrațiilor occidentale, în cel de-al Doilea Război Mondial, sunt numai câteva ilustrații ale acestei omisiuni.

Dificultatea asupra căreia atrage atenția această critică este aceea că şi „democrație” şi „război” sunt *concepte esențialmente contestabile (essentially contested concepts),* dificil de operaționalizat şi măsurat şi atât de subiective, încât utilizându-le, cercetătorul riscă manipularea datelor pentru a facilita o concluzie prestabilită. Mai mult, considerând varietatea semnificației conceptului de „democrație” în evoluția gândirii politice, aplicarea retrospectivă a definițiilor moderne ale liberalismului este ea însăşi discutabilă.

Tehnic, o altă obiecție semnificativă se referă la faptul că absența războiului între diade democratice (democrație-democrație) este, din punct de vedere statistic, irelevantă, întrucât războiul în sine este, raportat la scala

istoriei, un fenomen mai degrabă rar, astfel încât probabilitatea statistică a războiului între orice cuplu de state (cu atât mai mult între state democratice) este în sine foarte redusă.

Dincolo de aceste observații, o dimensiune relativ recentă a literaturii critice la adresa pacifismului democratic se referă atât la argumentul normativ (proiectarea în arena internațională a valorilor şi atitudinilor democratice, în esență pacifiste), cât şi la argumentul constrângerilor instituționale. Astfel, în ceea ce priveşte argumentul normativ, realitatea arată că, departe de a conduce cu necesitate la pacifism, guvernarea reprezentativă republicană poate conduce la agresiune externă. Doyle, de exemplu este gata să admită că instituțiile democratice sunt perfect compatibile cu o politică externă de inspirație realistă atunci când preferințele [populare] sunt, în mod complet şi integral, de orientare naționalistă, sau cu solidaritatea socialistă şi războiul internațional de clasă atunci când preferințele sunt strict egalitariene – în detrimentul libertăților individuale şi al respectului proprietății civile[6].

În aceste condiții, agresiunea statului sau a statelor democratice nu are loc numai împotriva regimurilor autocratice sau dictatoriale (ca în cazul recentei intervenții în Irak), dar şi împotriva democrațiilor instabile sau fragile – cum ar fi intervenția americană în Chile, din anul 1973. Privitor la argumentul constrângerilor instituționale, una dintre premisele fundamentale se referă la fragmentarea centrelor decizionale şi multiplicarea posibilităților de blocare a tendințelor agresive. Totuşi, realitatea pare să arate, de exemplu, că instituția prezidențială în Statele Unite a reuşit adesea să se sustragă sau să depăşească opoziția instituțională derivând din separația puterilor în stat; mobilizarea militară a regimurilor politice democratice este departe de a fi încetinită de constrângerile democratice; în sfârşit, avantajul informațional derivând din acuratețea informațiilor, transparența sistemelor democratice şi capacitatea de a semnala, în mod eficient, determinarea de a promova un anumit plan de acțiune sunt şi ele contestate.

Principala critică adresată pacifismului democratic se referă însă la eşecul liberalilor de a identifica o relație cauzală suficient de dezvoltată din punct de vedere conceptual: dincolo de veridicitatea corespondenței, aparenta corelație dintre democrație şi pace nu se constituie într-o demonstrație persuasivă a existenței unei caracteristici inerente regimurilor democratice, trăsătură ce ar diminua apetitul pentru război. Astfel, compus dintr-o serie de relații cauzale, pacifismul democratic nu este numai departe de a răspunde cerinței parcimoniei. Am văzut cum, pentru Doyle, pacifismul democratic este legat de îndeplinirea simultană a condițiilor derivând din trei dimensiuni: reprezentarea republicană, respectarea drepturilor fundamentale ale omului şi

[6] Michael Doyle, *op. cit.*, p. 463.

interdependența economică. Dar un program de cercetare alcătuit dintr-o multitudine de mecanisme cauzale ridică serioase probleme legate de falsifiabilitate şi de dificultățile generalizării.

În realitate, aşa cum arată analiştii de înclinație realistă, democrațiile par a fi înclinate spre război în aceeaşi măsură ca şi nondemocrațiile, fără a fi mai pacifiste decât alte state, în ciuda „handicapului” instituțional pe care îl au în politica externă. Aşa-numitul pacifism, medierea şi soluționarea paşnică a conflictului nu ar reprezenta apanajul exclusiv al statelor democratice: ele sunt mijloace diplomatice universale de care toate statele se pot servi, dincolo de natura internă a regimului, în măsura în care corespund interesului național.

De asemenea, dincolo de caracteristici interne, se pot identifica o multitudine de factori structurali alternativi, de expresie realistă sau nu, responsabili de lipsa inițierii războaielor între democrații: structura sistemului internațional, distanța geografică (vecinătatea), alianțele împotriva unui inamic comun sau prudența în evitarea unor conflicte prea costisitoare şi inutile/nenecesare. Una dintre cauzele alternative ale evitării confruntării militare – prudența în afacerile externe – este o constantă a realismului clasic reprezentat, de exemplu, de către Hans Morgenthau. Este adevărat că din perspectivă realistă, posibilitatea războiului nu poate fi niciodată ignorată într-o structură anarhică a sistemului internațional, dar asta nu înseamnă că teoreticienii realismului sunt avocați ai războiului. Cel mai bun exemplu îl constituie opoziția masivă a principalilor realişti atât împotriva războiului din Vietnam, cât şi împotriva invadării Irakului, în anul 2003.

Bipolarismul Războiului Rece, de exemplu, poate fi considerat unul dintre factorii sistemici cu o influență covârşitoare asupra absenței războiului între democrații în ultima jumătate a secolului XX. Conform acestei linii argumentative, democrațiile occidentale au cooperat şi s-au abținut de la atacul reciproc într-un efort colectiv de a îngrădi şi, eventual, de a reduce pericolul reprezentat de comunism. Din moment ce formarea zonei „păcii democratice” a coincis cu perioada Războiului Rece, studiile dedicate pacifismului democratic s-ar baza, susțin aceşti autori, pe exemple construite într-o perioadă în care gravitația în jurul unuia sau altuia dintre cele două blocuri a sfidat aranjamente politice exclusiv interne. Prin urmare, pacea democratică ar fi un artefact al Războiului Rece.

În sfârşit, explicațiile pacifismului democrat sunt acuzate că suferă de prezentismul caracteristic optimismului determinat de sfârşitul Războiului Rece. Sesizând transformarea sistemică în comportamentul statelor la sfârşitul Războiului Rece, adepții păcii democratice au dorit să explice acest fenomen prin procese relativ noi. Democratizarea îndeplineşte acest criteriu, însă factorii care au favorizat sau chiar au generat procesul de democratizare pot fi

răspunzători atât de existența păcii, cât şi de propagarea războiului. Mansfield şi Snyder, de exemplu, chiar dacă nu contestă posibilitatea instaurării unei păci durabile între democrațiile mature, sugerează că democrațiile imature sau procesul de democratizare în sine se constituie într-o cauză a războiului şi nu a păcii. Printre motivele care ar explica acest fenomen ce afectează atât cazurile istorice ale marilor puteri, cât şi pe cele contemporane s-ar număra:

- încercările vechilor elite de a-şi menține poziția de putere;
- sporirea apelului ideologiilor naționaliste de care atât elitele epocii precedente, cât şi noile elite sunt gate să profite;
- dificultatea controlării noul public abia mobilizat;
- pericolul instaurării unui regim autoritar populist, gata să se aventureze în exterior pentru a compensa/masca dificultățile interne ş.a.m.d.

Mai mult, nu există nicio garanție a perpetuării regimului democratic: posibilitatea reversibilității democrației pune în discuție înseşi bazele teoretice ale păcii democratice, întrucât este mult mai dificil pentru democrații să-şi arate respectul reciproc dacă longevitatea democrațiilor nu este garantată.

Concluzii

Dincolo de *prăpastia ce separă pacifismul democratic de paradigma realistă* există un punct comun, subliniat de către criticii ambelor teorii: concentrarea exclusivă asupra unităților politice suverane definite prin teritorialitate – state. Exact limitarea la aceste unități politice particulare favorizate şi de realism face obiectul uneia dintre rarele inițiative de a aborda fenomenul păcii democratice în contextul mai larg al globalizării şi al noii fragmentări mondiale. Din coliziunea tematicii pacifismului democratic cu problematica transnațională, Barkawi şi Laffey extrag concluzia că prin favorizarea statului suveran definit prin teritorialitate, teoria păcii democrate pare a fi incapabilă să considere atât efectele generale ale globalizării, cât şi transformările sociale particulare, cum ar fi impactul procesului de decolonizare, al organizațiilor transnaționale ori transformările în ceea ce priveşte folosirea forței la nivelul sistemului internațional. În sfârşit, o critică venită prin filiera teoriei critice a fost formulată de către Michael Williams, care atrage atenția asupra rolului percepției subiective şi al proceselor de construire a identității în funcționarea logicii pacifismului democratic.

Teoria conform căreia democrațiile nu inițiază război împotriva altor democrații este fundamentată pe pretenția recunoaşterii reciproce a democrațiilor ca democrații şi, dincolo de aceasta, este condiționată de acțiunea ambelor părți în conformitate cu această recunoaştere.

BIBLIOGRAFIE

Aron Raymond, *Democrație şi totalitarism*, Editura All Educational, Bucureşti, 2001.

Arron Raymond, *Paix, et guerre entre les nations*, Calman-Levy, Paris, 1962.

Bobbio N., *Il futuro della democrazia*, Torino, Einaudi, 1984.

Bobbio N., *Democrazia, maggioranza e minoranze*, Bologna, Il Mulino Offe, C., Lombardini, 1981.

Buşe Dorel, *Funcționarea instituțiilor politice în statul de drept,* Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2006.

Buzan Barry, Ole Waever, *Regions and Powers: The structure of International Security,* Cambridge University, Press, Cambridge.

Dahl R.A., *Poliarhiile, participare şi opoziție*, Institutul European, 2000.

Dahl R.A., *Despre democrație*, Institutul European, 2003.

Doyle Michael, *Ways of War and Peace*, Norton, New York, 1997.

François Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996.

Jervis Robert, *Realism in the Study of World Politics*, International Organization, vol. III, nr. 4.

Lijphart A., *Modele ale democrației*, Editura Polirom, Bucureşti, 2000.

Przeworski A., *Democrația şi economia de piață*, Editura All, Bucureşti, 1996.

Sartori G., *Teoria democrației reinterpretată*, Editura Polirom, Bucureşti, 1999.

Thomas Howard, *The Anatomy of Decisions (Anatomia deciziilor),* London, Penguin Books, 1988.

DIMENSIUNI MODERNE ALE CONFRUNTĂRILOR MILITARE

MODERN DIMENSIONS OF MILITARY CONFRONTATION

Col.prof.mil.dr. Dorin-Marinel EPARU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Astăzi, germenii unei noi arhitecturi globale de securitate ocupă un loc tot mai important în cadrul preocupărilor comunității internaționale. Când se discută despre conflict, se impune să fie avută în vedere, în primul rând, imaginea unei stări de neînțelegere, a unui dezacord – caracteristică relevantă a acesteia fiind absența violenței. Apoi, peisajul trebuie să rețină, progresiv, aspecte ce definesc confruntări de interese antagonice care au potențialul ca, în anumite circumstanțe, să degenereze transformându-se în ciocniri violente. Elementul cel mai dramatic este reprezentat de confruntarea militară paroxistică denumită război. Dinamica permanentă înregistrată de natură, valoarea şi dimensiunile aspectelor specifice confruntărilor militare, reclamă necesitatea cunoaşterii detaliate a acestora pentru raportarea corectă la ele, pentru înțelegerea corectă a determinărilor specifice şi pentru abordarea lor în manieră ştiințifică.

Today, the germ of the new global security architecture plays an increasingly important role in the international community's concerns. When discussing conflict, we must consider first the image of a state of misunderstandings, disagreements whose relevant feature is the absence of violence. Then, we should include in the setting aspects defining confrontations triggered by antagonistic interests that have the potential, under certain circumstances, to degenerate turning into violent clashes. The most dramatic element is the military confrontation called war. The permanent dynamic nature, value and size of specific aspects of military confrontations, require detailed knowledge in order to refer to them accurately, to understand correctly their specific determinations and to approach them in a scientific manner.

Cuvinte cheie: confruntarea militară; multidimensionalitate.
Keywords: *military confrontation; multidimensional character.*

* e-mail: *dorineparu@gmail.com*

Mediul de securitate internațional se află într-o transformare permanentă. „Unele schimbări sunt lineare şi previzibile – fie că decurg din evoluția obiectivă a mediului de securitate, fie că reprezintă rezultatul unor strategii şi programe. Altele au caracter surprinzător, seismic sau de discontinuitate strategică, fiind însoțite de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare şi durată. În aceste condiții, la nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală, confruntarea fiind unul dintre conceptele identitare ale existenței umane”[1].

În mod obişnuit, conflictele sunt asociate cu certurile, conflictele de interese, criza, puterea sau folosirea violenței. Dacă acceptăm că apariția şi dezvoltarea conflictelor sunt determinate de depăşirea anumitor limite, în general cunoscute, precum şi de incapacitatea actorilor implicați de a face față unor presiuni de stare, intrarea în noua eră a cunoaşterii echivalează cu un spor semnificativ al potențialului de a anticipa şi de a răspunde la situații-limită, şi al capacității de a controla disfuncțiile înregistrate. În mod logic, „aceste premise ar trebui să conducă la diminuarea sau chiar la eliminarea tensiunilor, a disfuncțiilor şi dezechilibrelor critice. Toate acestea ar urma să se producă mai ales în fazele primare, înainte de agravarea situațiilor ce pot deveni conflictuale, în etapa opoziției conciliabile, a contradicțiilor ce se pot soluționa la masa tratativelor” [2].

Conflictualitatea, în toate formele sale, exprimă starea de fapt a sistemului geopolitic global, echilibrele şi dezechilibrele sale relative, aspectele de simetrie şi asimetrie. În privința cauzalității, aceasta, deşi complexă, se regăseşte, în mai multe dimensiuni. În prezent, „politica de securitate include noi misiuni pentru forțele armate, pornind şi de la premisa că acestea sunt pregătite pentru a veni în sprijinul altor instituții cu atribuții în domeniul securității”[3].

Raportat la *confruntările militare*, multe dintre acestea au căpătat valoare tradițională. Altele sunt percepute ca fiind rodul trăsăturilor de modernitate ale societății actuale. Cu alte cuvinte, dacă confruntările militare cu valoare tradițională îmbrățişează dimensiuni de natură geostrategică, politică, economică, socială, identitară (etnico-religioasă), culturală şi civilizațională, tehnologică, juridică şi militară, atunci modernitatea societății actuale ne obligă să ne îndreptăm atenția şi către celelalte dimensiuni. Pe acestea din urmă dorim să le trecem în revistă pentru o scurtă analiză,

---

[1] George C. Marshall European Center for Security Studies. *Conflict Prevention and Management of Crisis and Conflict,* http://www.marshallcenter.org/site-text/lang-en/page-coll-ep-1/xdocs/coll/ep-syllabus-04-01/module-10.htm. accesat la: 07.02.2013.

[2] I. Crăciun, *Prevenirea conflictelor şi Managementul crizelor,* curs, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2006, p. 18.

[3] Teodor Frunzeti, colectiv, *Lumea 2011*, Editura CTEA, Bucureşti, 2011, p. 78.

deoarece nivelul atins de cercetarea ştiinţifică şi inovarea tehnologică, precum şi dezvoltarea înregistrată la nivelul aptitudinilor generale şi specifice ale factorului uman, au favorizat afirmarea acestor dimensiuni, considerate de nişă. Eficacitatea potenţială pe care o prezintă faţă de desfăşurarea conflictelor a determinat abordarea lor ca *dimensiuni moderne* ale confruntărilor militare.

Dimensiunea informaţională

Acţiunea informaţională este, fără nici o îndoială, continuă, dusă în spectrul informaţiei. Datorită faptului că informaţia deja s-a globalizat, iar suportul genezei şi circulaţiei acesteia este constituit dintr-o reţea foarte complexă, mai exact, dintr-un sistem de sisteme de reţele complexe, se poate trage concluzia că războiul informaţional este un război în reţea, dus în spaţiul informaţiei, pentru informaţie, vizând dominanţa informaţională şi, evident, manipularea informaţională.

Acest lucru nu este nou, manipularea informaţiei s-a efectuat întotdeauna. Ceea ce este nou în acest tip de război se referă la predominanţa informaţională, la capacitatea senzorilor de informaţie de a ţine sub supraveghere întreaga planetă, de a vedea absolut totul, din interiorul planetei până în profunzimile Cosmosului. Conflictul informaţional este, deopotrivă, un război fizic, prin care se vizează distrugerea senzorilor de informaţie şi a canalelor de comunicaţie ale adversarului, şi un război în spaţiul virtual, care vizează supremaţia informaţională. „Cine stăpâneşte informaţia stăpâneşte totul”[4].

Voinţa nu se poate impune decât în condiţiile în care s-a realizat supremaţia informaţională. Dintre principiile care stau la baza strategiei conflictului informaţional, cele mai importante sunt următoarele: principiul dominanţei informaţionale; principiul protecţiei informaţionale, principiul continuităţii informaţionale şi principiul IT.

Dimensiunea cibernetică

Infrastructura critică, reţelele de transport, de comunicare, internet sau sursele de alimentare sunt vitale în funcţionarea economiilor moderne. Atacurile împotriva acestora, indiferent că sunt private sau de stat, prin intermediul spaţiului virtual, au dat o nouă dimensiune spectrului conflictului, mediul cibernetic devenind o nouă potenţială armă atât în domeniul economic, cât şi politic sau militar. Mai mult, conectivitatea tot mai mare între sistemele informatice creează oportunităţi pentru atacatori să perturbe bazele de date, sistemele de comunicaţii, de alimentare cu energie electrică, conducte de transport a combustibilului, rafinării, reţele financiare, precum şi a altor elemente ale infrastructurii critice.

---

[4] A. şi H. Toffler, *Război şi antirăzboi. Supravieţuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, Bucureşti, 1996, p. 73.

Dimensiunea aerospațială

Categoric, evenimentele de la 11 septembrie 2001 au marcat întreaga omenire şi au reprezentat subiectul unor analize şi comentarii extinse în întreaga mass-media şi în literatură. Până în momentul de față, terorismul aerospațial a fost mai mult subiectul filmelor şi romanelor de ficțiune, însă, nu ar trebui neglijat, ci analizat pe baza argumentelor care vor fi expuse în continuare.

Mijloacele aero-cosmice sunt, de regulă, mijloace din categoria super *high-tech* şi pot fi folosite numai de către persoane care posedă un volum considerabil de cunoştințe în domeniu. Accesul la mijloacele aero-cosmice este foarte limitat în comparație cu accesul la cele terestre. Bazele de lansare sunt dispuse în locații cu reguli de securitate foarte stricte care fac dificil accesul în interiorul facilităților de infrastructură, precum şi la documentația tehnică sau la sistemul de comandă-control.

Mijloacele aero-cosmice sunt încă limitate ca număr, construirea şi exploatarea acestora reprezentând investiții financiare foarte mari de pe urma cărora se obțin beneficii, dacă nu la fel de mari poate unice, care determină un nivel de clasificare înalt ce autoimpune măsuri ample de securitate. În momentul în care aceste mijloace vor fi suficient de numeroase, diversificate şi „globalizate”, iar accesul la acestea va fi mai facil, atunci pot apare breşe în măsurile de securitate sau pur şi simplu personalul angajat va fi mult mai uşor de „convins” pentru a permite accesul, a furniza informații sensibile sau, de ce nu, a utiliza chiar ei capabilitățile aerospațiale în scopuri comandate de către grupările teroriste.

Controlul angajaților trebuie să fie extrem de riguros, să nu permită intimidarea sau şantajarea acestora (direct sau prin intermediul rudelor) şi în final atragerea lor în activități teroriste. Nu trebuie subestimată ingeniozitatea minții unui terorist, care fie din convingere, fie din disperare, fie pe baza unui sprijin obținut pe căi obscure poate accesa aceste locații sau capabilități. Să nu uităm că lumea traversează o perioadă de criză economico-financiară care a determinat multiple probleme sociale (scăderea nivelului de trai şi a calității vieții, şomajul, ş.a.) şi pot determina anumite persoane să devină vulnerabile la provocările şi la tentațiile provenite din partea teroriştilor.

Dar pentru a ne imagina, cât de cât, ce înseamnă terorism aerospațial (tratat foarte puțin până în prezent pe baza argumentelor expuse mai sus), trebuie să presupunem că totuşi ar exista nişe de pătrundere în aceste sisteme şi că anumite persoane sau grupuri de persoane rău intenționate ar avea acces la anumite capabilități aerospațiale.

Şi ce ar însemna acest lucru? Poate disfuncționalitatea anumitor sateliți utilizați în scopuri civile sau militare, fie pentru sistemul de poziționare globală, fie pentru cercetare în şi din spațiu; poate „infectarea” datelor transmise de către aceştia; poate controlul anumitor sisteme de avion fără

pilot cu armament la bord; poate deturnarea avioanelor militare de transport şi transformarea acestora în arme teroriste; poate interferența în sistemele de comandă-control prin care s-ar putea transmite comenzi echipajelor platformelor aeropurtate cu capabilități de cercetare, lovire, simulare în favoarea teroriştilor, în scopuri care nu servesc intereselor umanității etc. Şi acestea sunt numai câteva, poate cele mai predictibile.

Selecția riguroasă a personalului, protejarea acestuia, a vectorilor şi a infrastructurii şi, nu în ultimul rând, vigilența structurilor de protecție a informațiilor şi a forței sunt factori esențiali în contracararea acțiunilor teroriste din spațiul aero-cosmic.

Terorismul din spațiul aero-cosmic reprezintă, în mod clar, o amenințare crescândă la adresa tuturor statelor democratice, a intereselor şi a aliaților acestora. Chiar dacă instrumentele politice, economice şi informaționale ale puterii joacă un rol primordial în analizarea şi în eliminarea cauzelor din spatele atacurilor teroriste, instrumentul militar este acela care va preveni unele atacuri şi va reacționa împotriva altora. Puterea aerospațială este una dintre componentele esențiale ale puterii militare în lupta împotriva terorismului. Politicile anti şi contrateroriste (de protecție şi de acțiune împotriva actelor teroriste) trebuie periodic revizuite concomitent cu analizarea sistemică a organizațiilor teroriste şi acțiunilor acestora în scopul înțelegerii modului lor de operare şi identificarea celor mai eficiente capabilități, metode şi procedee de distrugere din aer şi de la sol ale acestora.

Puterea aerospațială contribuie la capabilitățile actuale contrateroriste furnizând mobilitate globală pentru forțele speciale, superioritate aeriană pentru protejarea acestor forțe şi atacuri de precizie care vizează infrastructura teroriştilor. Aceasta furnizează, de asemenea, capabilități de cercetare esențiale pentru descurajarea, prevenirea şi reacția la acțiunile teroriste, furnizând şi sprijinul operațiilor psihologice pentru erodarea voinței şi sprijinului popular. Chiar dacă nu există o soluție magică împotriva teroriştilor, îmbunătățirea în viitor a capabilităților puterii aerospațiale va mări eficiența acțiunilor contrateroriste şi va furniza opțiuni extinse.

Dimensiunea geospațială

Securitatea mediului geospațial este o componentă a securității globale. Este suportul ei geofizic şi geospațial, este condiția ei, aşa cum a fost întotdeauna. Nu poate exista nici un fel de securitate fără securitatea spațiului fizic şi a celui geofizic. Această securitate a spațiului geofizic nu este însă deplină şi definitivă, ea depinde de foarte mulți factori, iar omul nu este în măsură nici să-i controleze, nici să-i gestioneze. Atunci ce poate face omul?

Mai întâi, omul trebuie să ştie şi să fie convins că securitatea lui depinde în mare măsură de securitate geospațială sau de ceea ce am putea

numi geosecuritate. Marii geopoliticieni ai lumii au sesizat, în bună măsură, aceste interdependențe şi au formulat modele de cunoaştere, interpretare, folosire şi chiar de influențare a acestora.

Harold F. Mackinder vorbea de pivotul geografic terestru (*heartland*), iar Nicolas Spykman de folosirea marginii (*rimland*). De fapt, în marea lor majoritate, ei aveau în vedere spațiul de confruntare şi elemente care se confruntă, de o parte fiind situate populațiile continentale şi, de cealaltă parte, populațiile maritime. Ei n-au ieşit din orizontalitate.

Dar aviația, rachetele balistice, rețeaua de sateliți care survolează, pe orbite circumterestre, Pământul, cea de a treia, cea de-a patra şi, în final, cea de-a „n”-a dimensiune schimbă complet filosofia şi fizionomia raporturilor de confruntare şi, pe această bază, şi conceptul de securitate.

Confruntarea în spațiul cosmic nu este totuna cu bătălia pentru cucerirea Cosmosului. Acest tip de conflict presupune o extindere nelimitată, verticală, în spațiul cosmic, a teatrelor şi a mijloacelor de confruntare în plan informațional, mediatic, economic şi militar. În Cosmos, sunt amplasați senzori de informație, sisteme de informație – supraveghere – recunoaştere, sisteme GPS şi alte mijloace care facilitează folosirea nelimitată a acestui spațiu în confruntarea planetară, dar şi în cooperarea planetară.

Sistemul parteneriatelor strategice va aduce, din ce în ce mai mult, spațiul cosmic în folosul societății de tip informațional, al structurilor de drept, al democrației şi ordinii normale a lumii. Deocamdată, rețelele teroriste, crima organizată şi structurile antidemocratice nu au acces în acest spațiu. De aici nu rezultă însă că astfel de forțe nu vor putea folosi spațiul cosmic în bătălia pentru putere. Numărul țărilor care vor avea acces în spațiul cosmic va creşte, interesele se vor diversifica, posibilitățile de acțiune informațională, psihologică, geofizică şi militară se vor amplifica. Această perspectivă are cel puțin două implicații contradictorii şi, în acelaşi timp, complementare: creşterea vulnerabilităților societății viitoare şi descurajarea războiului şi a altor acțiuni, datorită cunoscutului principiu acțiune-reacție.

Există trei tipuri esențiale de securitate geospațială: securitatea geosferei, adică a planetei Pământ; securitatea atmosferei şi securitatea spațiului cosmic, mai exact, a infrastructurilor implementate de către om şi a acțiunilor desfăşurate de către om în spațiul cosmic. În acest sens, securitatea geospațială ar putea avea următoarea structură:

- *securitatea geosferei*, cu următoarele componente: securitatea litosferei; securitatea hidrosferei; securitatea biosferei.
- *securitatea atmosferei*, cu următoarele componente: securitatea troposferei; securitatea stratosferei; securitatea mezosferei; securitatea ecosferei; securitatea ionosferei.

- *securitatea spațiului cosmic*, cu următoarele componente: securitatea orbitelor sateliților artificiali ai Pământului; securitatea stațiilor orbitale; securitatea infrastructurilor spațiale; securitatea zborurilor cosmice.

Odată identificate aceste tipuri de securitate, se formează limitele în care oamenii sunt responsabili şi în care se pot angaja în gestionarea şi în influențarea securității acestor spații. De altfel, în principiu, noțiunea de *securitate*, chiar dacă este vorba de securitatea, de vitalitatea şi de echilibrul unor spații nedependente de societatea umană, priveşte, în primul rând, omul şi societatea omenească. Pe de altă parte, conştienți de implicațiile colosale ale dimensiunii cosmice a conceptului de securitate – în speță, ale conceptului de securitate globală – responsabilii cu gestionarea spațiului de securitate au instituit şi au semnat tratate de nemilitarizare a spațiului cosmic. Nu se ştie cât vor dura aceste tratate, dacă ele sunt sau vor fi respectate cu adevărat, dar ele dovedesc o importanță cu totul specială a dimensiunii geospațiale a conflictelor militare.

Dimensiunea geofizică

Confruntarea geofizică presupune un sistem de acțiuni care vizează provocarea unor calamități şi catastrofe cu influențe nocive asupra mediului de viață al oamenilor, localităților, terenurilor agricole, sistemelor de comunicații, în scopul realizării unor obiective importante, între care se situează şi distrugerea potențialului şi resurselor adversarului. „Este un război care se supune atât unei strategii directe, cât mai ales unor strategii indirecte”[5].

Formele concrete ale conflictului geofizic sunt următoarele: provocarea unor fenomene (ploi torențiale, uragane, grindină, avalanşe etc.) care să afecteze grav teritoriul inamicului şi, mai ales, acele spații în care se află elemente ale industriei de război, sisteme de arme, îndeosebi strategice, depozite şi resurse; modificarea compoziției aerului, apei şi altor elemente, pe suprafețe întinse, care să provoace pierderi imense sau să genereze o succesiune de fenomene distrugătoare; modificări ale stratului de ozon sau ale ionosferei care să afecteze grav un anumit teritoriu; acțiuni care produc modificări ale mediului, creşterea catastrofală a nivelului apelor, inundații şi chiar cutremure de pământ; modificări grave ale mediului marin; acțiuni punctiforme asupra unor regiuni din zone polare, ecuatoriale sau cu hidrocarburi, care să genereze fenomene distrugătoare; acțiuni climatice.

[5] M. Mureşan, Gh. Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 262.

Dimensiunea genetică

Confruntarea genetică este, într-un fel, o formă asimetrică a războiului continuu. În astfel de circumstanțe, fenomenul nu are o strategie sau o doctrină. Se întrevede doar posibilitatea apariției şi a unui astfel de război. Unele aspecte care țin de acesta se manifestă, şi în prezent, sub forma conflictului biologic sau a celui dominat de armele de distrugere în masă. Aici nu este însă vorba de folosirea unor arme cunoscute, ci de o nouă armă – arma genetică. Acum, în preocupările specialiştilor, se află, sub forma unor instrumente de ameliorare genetică a speciilor, o mulțime de metodologii şi de produse obținute prin inginerie genetică, prin clonare. Unele dintre acestea sunt cu totul deosebite, altele sunt mutanți.

Conflictul genetic se va duce, probabil, în următoarele coordonate: obținerea, prin mijloace genetice, a unor performanțe ieşite din comun în ceea ce priveşte calitățile luptătorilor; crearea de mutanți; crearea unor sisteme de influențare, prin mijloace genetice, a comportamentului unor populații; apariția şi proliferarea terorismului genetic.

Concluzii

Provocările deosebite la adresa mediului de securitate continuă să fie terorismul, instabilitatea sau conflictele din apropierea granițelor NATO, atacurile cibernetice, amenințările asupra infrastructurii critice, tendințele din mediul tehnologic şi constrângerile determinate de managementul mediului înconjurător şi al resurselor. Acesta continuă să fie influențat de tendința de reconfigurare multipolară a arhitecturii de putere, competiția dintre noii actori globali şi regionali pentru o nouă poziționare pe scara ierarhiei mondiale şi disputa pentru accesul la/şi controlul resurselor vitale. Toate aceste provocări impun adaptarea şi redefinirea rolului şi a modalităților de răspuns ale Armatei României, pentru diminuarea riscurilor şi contracararea amenințărilor complexe şi diverse la adresa securității naționale, având în vedere că nu pot fi ignorate nici amenințările convenționale. Apreciem că formele confruntărilor militare vor fi, desigur, mai numeroase, în viitor. Nu dimensiunea pur militară – care va fi din ce în ce mai mult pusă sub control şi mai restrânsă – se profilează ca fiind cea mai periculoasă, ci noile dimensiuni ale confruntării militare, cu nivel de complexitate emergent, intempestive, surprinzătoare şi asimetrice, din care nu va lipsi, desigur, elementul de natură armată.

Fenomenul militar modern a demonstrat că folosirea tuturor mijloacelor într-o confruntare armată dau, din ce în ce mai mult, o fizionomie nouă luptei şi operației. Confruntarea militară trebuie să vizeze soluționarea, ca ultimă alternativă a situațiilor de criză interstatale, interne, precum şi cele dintre actori nonstatali sau alte state agresoare.

Confruntarea armată modernă va avea un aspect tot mai integrator, câmpul de luptă fiind caracterizat de noi dimensiuni şi trăsături ce se regăsesc în fronturi discontinui, rapiditate în organizare, planificarea şi executarea manevrelor, lovirea concomitentă a obiectivelor atât la contact, cât şi în adâncime.

„Transformarea militară implică schimbări la nivelul doctrinelor, organizării şi structurii forțelor, capabilităților, activității de informații, instruirii, educației şi achizițiilor, managementului personalului şi programării bugetare, care, împreună cu abordările moderne ale confruntărilor, devin astfel principalele domenii de aplicare a transformării în domeniul militar”[6].

În viitor, va trebui să fie reconsiderate multe dintre procedeele şi regulile valabile în prezent şi incluse în regulamentele de luptă, poate chiar vor fi reconsiderate unele dintre legile şi principiile luptei armate. Aceste mutații vor impune, cu siguranță, adaptarea structurii, înzestrării, dotării, echipării şi pregătirii forțelor pentru a corespunde condițiilor noi ce vor fi create pe câmpul de luptă al viitorului.

România beneficiază, în prezent, de garanții de securitate unice, oferite de statutul de membru al Alianței Nord-Atlantice şi al Uniunii Europene, precum şi de bunele relații cu vecinii şi partenerii săi strategici. În acest context, țara noastră îşi menține şi îşi dezvoltă capacitățile de acțiune naționale proprii şi în comun cu Aliații, în concordanță cu profilul său strategic.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de securitate națională a României, *România Europeană, România Euroatlantică: pentru viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură şi prosperă*, Bucureşti, 2007.

Arsenie Valentin, Bădălan Eugen, Văduva Gheorghe, *Eseu despre arta strategică*, Editura Militară, Bucureşti, 2005.

Bădălan Eugen, Frunzeti Teodor, *Asimetria şi idiosincrasia în acțiunile militare*, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004.

Crăciun Ion, *Prevenirea conflictelor şi Managementul crizelor*, curs, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2006.

Dumitru Cristea, Roceanu Ion, *Războiul bazat pe Rețea – provocarea erei informaționale în spațiul de luptă*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2005.

[6] F. Repez, Gh. Deaconu, *Securitate şi insecuritate în epoca globalizării*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2011, p. 127.

Frunzeti Teodor, colectiv, *Lumea 2011*, Editura CTEA, Bucureşti, 2011.

Mureşan Mircea, Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Bucureşti, Editura UNAp, 2004.

Repez Filofteia, Deaconu Gheorghe, *Securitate şi insecuritate în epoca globalizării*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2011.

Bingham Price T., *Seeking Synergy, Joint Effects-Based Operations*, Joint Defence Quarterly, Spring 2002.

Clausewitz Carl von, *Despre război*, Editura Militară, Bucureşti, 1982.

Coutau-Bégarie Herve, *Tratat de strategie*, vol. I, trad. de prof.dr. Constantin Marinescu şi col. Constantin Garvasuc, Editura UNAp, Bucureşti, 2006.

Evans Michael, *Military Theory and the Future of War*, Naval War College Review, Volumul 56/ 3, 21 iunie 2003.

Huntington Samuel P., *Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, Bucureşti, 2002.

Schröfl Josef, *Asymmetric Warfare – A new phenomenon of international politics?*, comunicarea în Universitatea Națională de Apărare, Bucureşti, 2004.

Toffler Alvin şi Heidi, *Război şi antirăzboi*, Editura Antet, Bucureşti, 2001.

www.globalsecurity.org/military/aircraft.html

www.inet.saic.com/inet- public/ welcome_to_saic.html

www.dtic.mil/doctrine/jel/jtg_pubs.1030.pdf

www.maxwell.af.mil/au/aupress/SAAS/_Theses/Barlow/barlow.pdf

www.strategypage.com/dls/articles/20021215.asp

www.afa.org/magazine/editorial/08edit01_print.html

www.research.au.af.mil/papers/ay2000/affp/ polumbo.pdf

EVOLUȚII RECENTE ÎN ABORDAREA OPERAȚIILOR BAZATE PE EFECTE ÎN NATO ŞI STATELE MEMBRE

RECENT DEVELOPMENTS IN ADDRESSING THE EFFECTS-BASED OPERATIONS IN NATO AND MEMBER STATES

Col.drd. Sorin Silviu BĂLĂŞESCU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Operațiile bazate pe efecte (Effects-Based Operations – EBO) sau Abordarea Efectelor ca Bază a Operațiilor (EBAO) este o nouă metodă de înțelegere a efectelor în operațiile militare şi civil-militare.

The Effects Based Operation (EBO) or the Effect Based Approach to Operation (EBAO) is a new concept, generated by a philosophy which manifests by placing the effects, actions and causes in the common plan, in complex interaction and relations.

Cuvinte cheie: operații bazate pe efecte; incertitudine; război informațional.
Keywords: *Effects Based Operation (EBO); uncertainty; information warfare.*

Sfârşitul secolului XX şi începutul secolului XXI au fost caracterizate de un salt înainte al tehnologiei militare: posibilitatea lovirii selective a țintelor, sistemele de supraveghere şi de recunoaştere ce pot oferi informații detaliate despre forțele inamice, iar sistemele de analiză şi de diseminare a informației permit exploatarea rapidă a acesteia. Este evident faptul că acest proces şi-a pus amprenta asupra întregului fenomen militar.

Operația Bazată pe Efecte (EBO) poate fi definită ca un proces de obținere a unui rezultat strategic dorit asupra adversarului prin aplicarea unor game largi de operații militare şi nonmilitare la nivel economic, politic, militar. Se poate afirma că EBO este o nouă modalitate de gândire în lupta cu adversarul prin transformarea artei şi a filozofiei războiului.

* e-mail: *siu_sorin@yahoo.com*

Operația Bazată pe Efect (EBO) este un concept nou, rezultat din noul dinamism al conflictualității de tip militar şi civil-militar, care centrează efortul conceperii, planificării şi acțiunii în spațiul cunoaşterii profunde nu doar a spațiului luptei, ci şi a complexității unei intervenții în condițiile extrem de diversificate, dinamice şi fluide ale mediului politico-militar şi strategic actual şi viitor. Conceptul EBO aparține gândirii strategice americane.

Efectul operației bazate pe efecte reprezintă un eveniment condiționat, generat de un alt eveniment condiționat. Fiecare eveniment poate avea unul sau mai multe cauze, fiecare cauză generând un lanț de efecte. Se poate afirma că efectele sunt mai importante decât cauzele care le generează, deoarece trăim într-o lume bazată pe efecte şi trebuie să încercăm să eliminăm cauzele. Efectele sunt mai mult decât doar colecții de rezultate ale acțiunilor.

Printre principiile de bază ale EBO se pot enumera: pragmatismul; integrarea efectelor; complexitatea condiționată; suportul cognitiv; cunoaşterea incertitudinii.

Pragmatismul acțiunilor constă în capacitatea comandantului, planificatorului şi comandamentului (*general staff*) de a crea /produce un efect sau un lanț de posibile efecte adversarului în scopul de al destabiliza.

Integrarea efectelor reprezintă posibilitatea de a desprinde şi a înțelege esențialul lucrurilor din multitudinea de informații importante care sunt primite de la senzori prin integrarea efectelor.

Complexitatea condiționată exprimă cercetarea variațiilor. EBO nu este o operație sigură, ci reprezintă o operație care se adaptează atât la informațiile pe care le ştim cu certitudine, cât şi la cele pe care nu le ştim, dar pe care trebuie să le aflăm.

Suportul cognitiv arată că operațiile bazate pe efecte cer obținerea de informații în timp real şi capacitatea de analiză şi de sinteză în unele situații complexe şi nesigure.

Cunoaşterea incertitudinii reprezintă acceptarea acesteia. Cunoaşterea incertitudinii va genera crearea unui minim de cunoştințe pe baza cărora se poate eficientiza acțiunea militară din punct de vedere tactic, operativ şi strategic.

Efectele se pot clasifica în două mari categorii: efecte directe si indirecte. Efectele directe exprimă rezultatul acțiunilor militare fără apariția unor mecanisme de acțiune fiind foarte uşor de recunoscut şi de observat. Efectele indirecte sunt efecte sistemice ce au rezultatele obținute printr-un efect intermediar.

NATO s-a implicat în dezvoltarea acestei doctrine bazându-se pe lecțiile învățate din acțiunile militare desfăşurate în teatrele de operații din Irak, Kosovo, Iugoslavia şi Afganistan. Viziunea strategică a NATO, adaptată şi dezvoltată conceptual la nivelul Comandamentul Aliat pentru Transformare

(Allied Command Transformation) şi Comandamentul Aliat pentru Operații (Allied Command Operation), arată că viitoarele operațiuni ale Alianței se vor baza *pe efecte.* Generalul american Lance L. Smith afirma: „Este vorba de un proces bazat pe efecte şi aceasta este de fapt ideea – să renunțăm la a-i mai spune comandantului exact ce dorim ca el să întreprindă din punct de vedere tactic şi cum să o facă ,încercând mai curând să-i spunem care sunt efectele pe care dorim să le realizăm pe câmpul de luptă şi să lăsăm comandantul să ia propriile decizii în privința modului de a le obține. Acesta este nivelul tactic al gândirii bazate pe efecte. Atunci când avansăm la nivelurile mai înalte ale marii strategii ne confruntăm cu o stare sporită de confuzie, dar conceptul este totuşi acelaşi. Încercăm să obținem un efect într-o țară, regiune, zonă şi ceea ce am învățat clar în timp este ca acest lucru nu poate fi făcut doar de armate. Realizarea efectului dorit presupune alte elemente ale puterii naționale şi trebuie să gândim în acest mod”[1].

Această abordare este utilizată, în prezent, în teatrul de operații din Afganistan, unde Forța Internațională de Asistență pentru Securitate din Afganistan (ISAF) NATO acționează pe tot teritoriul Afganistanului cu aproximativ 130.000 de militari pentru asigurarea securității, implementarea programului social de reconstrucție cu Echipele de Reconstrucție Provincială (PRT) şi de instruire a Forțelor Naționale Afgane de Securitate, cunoscută sub numele de Misiunea de Instruire NATO din Afganistan (NTM – A), în scopul de asigurare a transferului treptat de responsabilitate a securității către autoritățile afgane[2].

Acțiunile de reconstrucție vizează finanțarea şi implementarea unor proiecte de construire şcoli, spitale, infrastructură, implicarea localnicilor în proiecte de agricultură în scopul reducerii treptate a acțiunilor militare împotriva insurgenților şi crearea, pe cât posibil, a unui mediu de securitate stabil.

Spre deosebire de alte misiuni ale NATO, Teatrul de Operații din Afganistan prezintă în continuare provocări deosebite pentru Alianță. Prin intermediul ISAF, NATO îndeplineşte un rol cheie de asigurare a asistenței în domeniul securității şi realizează o revoluție conceptuală. În îndeplinirea principalei sale misiuni, cea de a asigura asistență autorităților afgane, Alianța şi-a asumat noi şi complexe sarcini de stabilizare într-un mediu de departe mai solicitant decât cel al altor operații conduse de NATO. De aceea, din multe puncte de vedere, Afganistanul a devenit un caz-test pentru transformarea NATO. ISAF şi NATO sunt supuse, în fiecare zi, unor teste

---

[1] Interviu acordat de către generalul Lance L. Smith pentru revista NATO - http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/interview.html.

[2] http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120911_nato-military-committee2011_ro.pdf.

care vizează aspecte începând de la capacitatea lor de a acționa în zone îndepărtate şi deseori periculoase, până la posibilitatea de a genera forțele necesare pentru îndeplinirea cerințelor militare ale unei misiuni care se desfăşoară la o mare distanță. Asigurarea succesului continuu al acestei misiuni este, în egală măsură, importantă pentru NATO şi Afganistan[3].

Printre instrumentele avute la dispoziție în abordarea operațiilor viitoare la nivelul NATO, componenta militară este, în cele mai multe cazuri, o opțiune decisivă într-o gamă largă de situații, care include diplomația preventivă, gestionarea crizelor, misiunile umanitare, de menținere a păcii, de impunere a păcii, precum şi operațiile de stabilizare şi de reconstrucție post-conflict. Intervenția militară în accepțiunea NATO este esențială în crizele care s-au agravat, iar în multe alte scenarii – chiar de risc scăzut sau foarte scăzut – forțele militare oferă mediul de securitate de o importanță crucială pentru un spectru larg de inițiative, inclusiv cele civile.

În cadrul Conferinței Comitetului Militar NATO organizată la Sibiu, în luna septembrie 2012, Amiralul James Stavridis (US Navy), Comandant al SACEUR (Supreme Allied Commander Europe), a făcut o analiză asupra rezultatelor obținute în urma implementării tipului de operații de stabilizare şi de reconstrucție postconflict în teatrul de operații din Afganistan, scoțând în evidență faptul că din momentul aplicării planului social de reconstrucție şi de implicare a forțelor de securitate afgane, s-a observat o îmbunătățire a nivelului de trai a populației locale, îmbunătățirea asistenței medicale, crearea mediului propice de implicare a femeilor afgane în societate, iar acțiunile insurgenților au scăzut ca amploare de la an la an, ceea ce va duce la grăbirea procesului de transfer a autorității către instituțiile afgane şi de retragere graduală a forței militare din Afganistan.

Operațiile militare nu se sfârşesc cu înfrângerea forțelor insurgente, ci continuă cu fazele de stabilizare şi de reconstrucție. În mod tipic, aceste faze de lungă durată, complexe şi dificile vizând abordarea cauzelor destabilizării au o importanță crucială pentru realizarea obiectivelor politico-strategice. În cursul acestor faze, forțele militare sunt chemate nu numai să asigure şi să mențină un nivel minim de securitate, ci şi să ofere o contribuție directă şi, deseori, decisivă pe timpul interacțiunii cu populația locală, prin modalități complexe.

În prezent, se acționează din ce în ce mai mult nu numai „împotriva” sau „în favoarea” unuia sau a altuia dintre protagonişti, ci şi „între” aceştia; deseori adversarii fac parte din ceea ce trebuie stabilizat. Acest lucru înseamnă că victoria în intervențiile de „impunere” nu mai este suficientă pentru atingerea obiectivelor politico-strategice. Atunci când este necesară, folosirea forței trebuie să fie proporționată, selectivă, eficientă şi decisivă în

[3] http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/romanian/art2.html

scurt timp. Înainte de toate, trebuie să ai la dispoziție capacitatea de a acționa rapid şi, dacă este posibil în avans. În plus, este necesară monitorizarea zonelor în care se pot dezvolta riscuri şi crize, pentru a le putea localiza şi a preveni înainte de a izbucni, astfel încât să se poată adopta toate măsurile necesare în vederea evitării apariției unei crize reale.

Atunci când se intervine, este esențial să dispui de capacitatea de a face diferența între factorii destabilizatori şi de a crea condițiile în vederea surmontării acestora. Adversarul aparține aceleiaşi societăți pe care trebuie să o stabilizezi, astfel încât conceptele militare clasice trebuie adaptate în mod corespunzător. Capabilitățile, metodologiile şi instrumentele de intervenție trebuie dezvoltate prin introducerea de concepte bazate pe asigurarea producerii efectelor în concordanță cu obiectivele urmărite. Acest lucru necesită crearea de arhitecturi bazate pe rețele, care combină senzori, informații, decidenți, operatori, instrumente şi orice ar putea spori şansele de succes.

Dacă mutarea accentului conceptual pe răspunsul la noile provocări se bazează pe sinergia multinațională şi interdisciplinară având capacitatea de a obține efectele politice şi militare dorite, atunci această transformare trebuie să se realizeze prin:

- interoperabilitatea şi interdisciplinaritatea multinațională;
- integrarea la nivelul forțelor întrunite;
- capabilitățile expediționare (să fie dezvoltate printr-o structură a forțelor care trebuie să fie suplă, flexibilă, modulară, rapid dislocabilă şi sustenabilă chiar la mari distanțe);
- supremația în domeniul informațiilor;
- capabilitățile pentru asigurarea sistemelor bazate pe rețele;
- asigurarea unei angajări reale şi a capabilităților pentru protecția forțelor;
- capabilitățile pentru realizarea unei cooperări civili-militari avansate[4].

Conceptul operațiilor bazate pe efecte a impus o nouă modalitate de concepere a planificării şi ducerii operațiilor, prin prisma efectelor, fiind strâns legată de o nouă tipologie a războiului, specific erei informaționale, războiul bazat pe rețea (RBR). Cele două concepte constituie nucleul a ceea ce teoreticienii militari numesc *război din generația a patra*.

EBAO este un concept aparținând domeniului militar, care cuprinde şi vizează şi domenii ce aparțin vieții sociale şi cotidiene. Fiind un concept nou, se poate observa că țintele alese pentru a se acționa asupra lor nu sunt neapărat militare sau materiale ori abstracte, ele putând fi de natură psihologică, culturală, informațională etc., ceea ce face trimitere la faptul că

[4] Amiralul Giampaolo di Paola, Royal United Services Institute, *Transformarea NATO* - http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/art2.html#header.

este vorba de o nouă filosofie în abordarea operațiilor. Exemplele sunt multiple, în acest sens. în conflictele din ultima perioadă (*Allied Force* – Iugoslavia 1999, *Desert Storm* – Irak, 1990-1991, acțiunile Israelului în fâşia Gaza, *Enduring Freedom* – Afganistan, 2001 - 2013).

Consecința revoluției în domeniul militar (*Revolution in Military Affairs – RMA*), conceptul EBO/EBAO presupune utilizarea eficientă a potențialului oferit de evoluția şi dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor sofisticate, reprezentat de tehnologiile informaționale.

Modul de ducere al războiului se bazează pe suportul tehnologic, astfel rezultând noi tipuri de exprimare. Un exemplu îl poate constitui *războiul bazat pe rețea* (RBR). Se poate observa că EBO asigură suportul adecvat planificării şi ducerii în condiții optime a acestui tip de operație (război bazat pe rețea).

Eficiența este o trăsătură fundamentală a acțiunii umane, şi în consecință, aceasta se regăseşte în toate segmentele vieții sociale, inclusiv în domeniul militar. EBAO s-a impus ca necesitate a creşterii eficienței în raport cu un scop, acela de a reduce la maximum pierderile materiale şi umane angajate în operație, fiind o metodă de planificare şi de ducere a operației fundamentată pe cunoaştere, analiză, sinteză şi evaluare multicriterială a inamicului, astfel încât acțiunea nemijlocită asupra punctelor sale decisive, asupra centrului său de greutate, să provoace schimbarea atitudinii acestuia, precum şi realizarea unui comportament favorabil realizării scopurilor finale ale operației.

Această caracteristică impune EBAO ca metodă eficientă de abordare a operațiilor de stabilitate şi de sprijin, deci, o creştere semnificativă a panopliei de operații ce pot fi angajate, precum şi diversificarea formelor şi procedeelor de acțiune, exemplele fiind multiple în acest sens.

Operațiile Bazate pe Efecte sunt specifice conflictualității din epoca de trecere de la o societate relativ închisă, între state aflate în raporturi de suspiciune şi chiar conflict, la o epocă deschisă, flexibila şi complexă, afectând confuz (dar complex) dinamic şi aleatoriu atât statele, cât şi civilizația postindustrială, cu predilecție, a cunoaşterii, în ansamblul ei.

Doctrina Armatei României[5] utilizează în cadrul operațiilor bazate de efecte, sintagma „abordarea cuprinzătoare”, care implică materializarea managementului unei crize la cele trei niveluri ale artei militare:

- la nivelul strategic, prin creşterea încrederii şi înțelegerea mutuală între diferiți actori;
- la nivel operativ, prin cooperarea cu alte state pe durata procesului general de planificare a operațiilor, care solicită un înalt grad de interacțiune civili-militari;

[5] *Doctrina Armatei României*, Bucureşti, 2012.

- la nivel tactic, specific teatrului de operații, prin coordonarea acțiunilor cu autoritățile locale şi alte state membre implicate în execuția operației.

Din perspectiva Consiliului Militar NATO, conceptul EBAO reprezintă „aplicarea coerentă şi generală diferitelor instrumente ale Alianței integrate printr-o cooperare practică, reală cu actorii non-NATO implicați în crearea efectelor necesare realizării obiectivelor planificate şi implicit, a stării finale”[6].

În esență, EBAO derivă din abordarea generală a Alianței cu privire la securitate, nu numai din punct de vedere militar, dar şi din necesitatea unei coerențe acționale între toate instrumentele puterii, aşa cum sunt ele definite în *Conceptul strategic al Alianței*[7]. Conceptul EBO este un nou tip de planificare a operației şi reprezintă cel mai direct mod de a evalua derularea imprevizibilă şi de a încerca configurarea unui sistem de control al operațiilor, al acțiunilor militare.

Se poate afirma faptul că EBAO oferă înțelegere şi flexibilitate pentru o abordare a acțiunilor militare pe timp de pace, în situații de criză şi la război, în contextul unui efort susținut a tuturor instrumentelor puterii: militar, politic, economic şi civil.

BIBLIOGRAFIE

Midan Christophe, *Aplicarea doctrinei EBAO prin NATO şi consecințele ei în organizarea şi funcționarea statelor majore de nivel operativ,* Impact strategic nr. 4/2009.

Col. Simion Constatin, *Forțele Terestre Nr. 3/2010*, Buletin de teorie militară editat de SMFT, http://rft.forter.ro/2010_3_t/02-fm/02.htm;

Dr. Văduva Gheorghe, *Aspecte militare ale abordării operației bazate pe efecte*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2008.

http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/interview.html

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120911_nato-military-committee2011_ro.pdf;

http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/romanian/art2.html.

[6] http://rft.forter.ro/2010_3_t/02-fm/02.htm

[7] Noul concept strategic pentru apărare şi securitate al NATO, adoptat la Lisabona, în luna noiembrie 2010, Revista de Ştiință Militară, nr. 1 (22), Anul XI, 2011.

ARMAMENTUL GEOFIZIC MODERN – CONCEPT ŞI TIPOLOGIE ÎN CADRUL CONFLICTELOR DE TIP HIBRID

THE MODERN GEOPHYSICAL WEAPONS – CONCEPT AND TYPOLOGY

Drd. Lucian Ştefan COZMA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Dezvoltarea tehnologiilor de agresiune geofizică duce la apariția unor noi şi grave probleme de securitate, incluzând securitatea mediului şi echilibrul geosistemului. Se impune deci abordarea acestei probleme – în care scop este mai întâi necesară o corectă conceptualizare privind acțiunea armată (agresiunea geofizică) şi armamentul specific, precum şi stabilirea tipologiei acestui armament. Asistăm la conceperea şi la dezvoltarea unor noi forme de agresiune ce eludează restricțiile dreptului internațional. Printre acestea – agresiunea geofizică ce permite mascarea actului de agresiune sub aparența unui hazard natural.

The development of technologies aiming the geophysical aggression, leads to the emergence of new and serious problems of security, including the environmental security and the equilibrium of the geosystem. It is therefore necessary to study this problem – in that sense, it is first necessary to make the correct conceptualization of the military action (the geophysical aggression) and of the specific weapons, and also to establish their typology. We are witnessing the birth and development of new forms of aggression that circumvent the restrictions of international law. Among them, there is the geophysical aggression that allows disguising the act of aggression under the appearance of a natural hazard.

Cuvinte cheie: agresiune geofizică; armament geofizic; factori de mediu.
Keywords: *geophysical aggression; geophysical weaponry; environmental factors.*

* e-mail: *lucian.stefan@yahoo.fr*

În special după cel de-al Doilea Război Mondial, odată cu apariția şi dezvoltarea fără precedent a multidimensionalității conflictului, teatrul de conflict s-a extins în mod perfid asupra mediului ambient, cuprinzând toate componentele acestuia. Din nevoia de a eficientiza (reduce cât mai mult raportul dintre obiectivele atinse şi resursele cheltuite) sistemele de armamente, dar totodată şi de a creşte eficacitatea loviturilor, s-a recurs adeseori la metoda utilizării *energiei* şi a *interacțiunilor naturale* din cadrul geosistemului, ca arme. Astfel de arme, *ascunse sub aparența unor dezastre naturale*, au capacitatea de a produce efecte devastatoare asupra mediului, alterând *echilibrul* de ansamblu al geosistemului şi afectând, în mod sever, *infrastructura*, dar şi populația adversarului. Scopul urmărit ar fi în definitiv acela de a transforma întreg geosistemul într-un „câmp de luptă” cu realizarea acțiunilor de luptă exclusiv *prin intermediul factorilor de mediu*, în cadrul unei succesiuni extrem de rapide a etapelor şi a fazelor obişnuite acțiunilor militare, mascarea acestora sub *aparența unor hazarde naturale* având consecințe dintre cele mai grave asupra adversarului. S-a căutat aşadar *redefinirea războiului*, prin introducerea în ecuație a *factorilor de mediu* şi chiar a geosistemului în ansamblul său – acesta devenind practic „teatrul de război”. Componentele structurii geosistemului se află într-o permanentă interacțiune, care din punct de vedere funcțional conduce la formarea unor cicluri şi doar uneori, a unor hazarde, adică evenimente neciclice şi aleatorii, cu *efect de dezechilibru* asupra sistemului. Aşadar, geosistemul reprezintă un sistem complex caracterizat printr-o funcționare ciclică, în cadrul căruia se produc uneori fenomene şi procese aciclice, producând *dezechilibre locale*, *parțiale* şi *episodice*. Rolul armei geofizice este tocmai acela de a conduce la apariția sau/şi întreținerea, menținerea sau potențarea unor astfel de dezechilibre, încercarea de a controla această dinamică a echilibrului şi dezechilibrului geofizic la un moment dat, pe o arie determinată.

Agresiunea geofizică şi armamentul specific – generalități

Din perspectiva dreptului internațional public, *agresiunea* reprezintă acțiunea de atac purtată de către un stat sau grup de state, fără existența elementului de ripostă şi cu încălcarea reglementărilor de drept internațional, prin care se urmăreşte încălcarea integrității teritoriale, a suveranității şi independenței unui alt stat sau grup de state ori atingerea altor interese nelegitime, indiferent de natura acestora. Odată cu dezvoltarea tehnologică, au apărut noi categorii şi tipuri de armamente, care în ansamblu au avut tendința de a oferi un fel de contrapondere față de restricțiile legale tot mai drastice adoptate la nivel internațional. S-au dezvoltat astfel sistemele de armamente neconvenționale. O parte dintre acestea au fost şi sunt recunoscute în mod

public şi interzise ca atare de lege. Printre acestea, găsim şi *arma geofizică* prezentă sub diverse forme:

- sub formă de armament chimic sau derivat din cel chimic şi destinat alterării unor factori de mediu, incluzând alterarea sau distrugerea biocenozei pe o arie determinată;
- ca substanțe chimice de luptă destinate intervenției asupra factorilor de mediu de la nivelul atmosferei terestre joase, în scopul provocării, menținerii sau potențării fenomenelor meteorologice;
- ca substanțe chimice de luptă destinate provocării/amplificării unor fenomene fizico-chimice legate de repartiția, concentrația şi dinamica sarcinilor electrice în cadrul norilor;
- sub formă de fascicule de radiație electromagnetică dirijată, cu rolul de a altera anumiți factori de mediu;
- sub forma mijloacelor de luptă electronice acționând asupra persoanelor, având de obicei drept țintă sistemul nervos central;
- sub forma mijloacelor chimice şi electronice care acționează asupra hidrosferei utilizând acest mediu pentru transmiterea unor unde de şoc.

Fenomenele şi procesele naturale de transfer energetic pot fi supuse intervenției artificiale prin care această energie este „deturnată” şi utilizată în alte scopuri, care vizează:

- modificările aduse circuitului apei şi al căldurii în atmosfera joasă, modificarea concentrației de aerosoli ori al regimului de coagulare al acestora şi al regimului de condensare al particulelor de apă, alterând transferurile normale de căldură la nivelul maselor de aer şi apă, antrenate în dinamica lor naturală;
- modificarea încărcării electrice a atmosferei;
- modificările aduse regimului termic al atmosferei;
- alterarea conductivității scoarței şi a dinamicii electrotelurice normale;
- alterarea regimului termic sau/şi chimic al hidrosferei;
- modificările aduse regimului electric al scoarței şi ionosferei în anumite regiuni;
- alterarea stratului de ozon.

Prin realizarea agresiunii geofizice se urmăreşte aşadar intervenția dirijată asupra unuia sau mai multor factori de mediu în scopul de a se obține:

- alterarea atmosferei sub toate aspectele;
- dezechilibrele în cadrul ciclului natural al apei în natură;
- deranjarea echilibrului geotectonic şi geotermal;
- alterarea magnetosferei terestre;

• utilizarea în cadrul agresiunilor armate a principalilor factori de mediu, printre care radiațiile solare şi gradul în care acestea sunt filtrate de către atmosferă, electricitatea atmosferei şi fenomenele de transport electric, temperatura aerului şi a scoarței, umiditatea atmosferică şi ciclul apei în natură, precipitațiile şi mişcarea maselor de aer.

Pentru ca realizarea acestor agresiuni geofizice să fie posibilă, armamentul utilizat a trebuit să corespundă unor cerințe de principiu:

• să poată modifica, în mod controlat, regimul termic al atmosferei, pentru volume cât mai mari;

• să poată asigura colectarea, concentrarea şi descărcarea dirijată a electricității atmosferice spre ținte aflate la distanțe cât mai mari;

• să fie capabile de a produce, întreține sau/şi amplifica fenomene atmosferice;

• să poată interveni în cadrul straturilor înalte atmosferice pentru a modifica gradul lor de permeabilitate la radiația solară ultravioletă;

• să poată interveni asupra factorilor de mediu ionosferici şi magnetosferici;

• să poată interveni în regimul de circulație al apei în natură;

• să aibă capabilitatea de a interveni asupra regimului barimetric al maselor de aer în cadrul atmosferei joase;

• să poată face încărcarea atmosferei cu aerosoli şi interveni asupra regimului fizico-chimic al acestora;

• să aibă capabilitatea de a asigura deturnarea/utilizarea radiațiilor electromagnetice din natură, în scopul alterării altor factori de mediu sau în alte scopuri;

• să poată realiza intervenția subliminală, în condițiile lucrului la frecvențe ultrajoase, afectând sistemul nervos central al mamiferelor;

• să poată produce/emite/focaliza/dirija unde acustice în regim infra- şi ultrasonor de intensitate îndeajuns de mare pentru a produce alterarea regimului fizic al țintelor.

Aşadar, arma şi agresiunea geofizică au încetat să mai constituie doar nişte ipoteze sau tendințe de evoluție tehnologică pentru un viitor neprecizat, ci reprezintă realități îngrijorătoare ale momentului de față. Nişte realități de care va trebui să ținem seama şi față de care suntem nevoiți să ne adaptăm.

Conceptul de armă geofizică

La nivelul cercetării ştiințifice în domeniul militar, adeseori se dovedeşte anevoioasă stabilirea conceptuală a anumitor elemente supuse studiului, în situația în care acele lucruri nu au fost încă recunoscute oficial şi nu sunt ca atare definite în cadrul glosarelor standardizate ale NATO sau în

alte lucrări oficiale. Acest aspect reprezintă de fapt unul dintre motivele realizării şi a întocmirii prezentului articol.

Armamentul geofizic reprezintă o categorie de arme neconvenționale cu acțiune, în general, indirectă asupra oamenilor şi tehnicii de luptă, permițând realizarea de *acțiuni de luptă* (inclusiv agresiuni) fără ca, în mod necesar, starea de *război* să existe. Aceasta desfăşurându-se prin mascarea *acțiunilor de luptă* sub aparența unor hazarde naturale, extinderea *teatrului de conflict* asupra întregului *geosistem* (la nivel multidimensional) şi utilizarea *factorilor de mediu* în scopuri militare, pentru alterarea infrastructurii şi a biocenozei, îngreuierea/zădărnicirea activităților de *protecție a mediului* şi în acest fel – incapacitare în toate planurile (militar, politic, economic, social, de mediu) a sistemului de securitate şi apărare, astfel încât statului atacat să i se poată impune voința politică a agresorului, fără să existe niciuna dintre manifestările specifice conflictului/războiului clasic.

Într-o definire mult mai simplistă, arma geofizică reprezintă un mijloc de luptă utilizat în cadrul conflictului/războiului neconvențional şi care are capacitatea de a interveni, sub o formă sau alta, asupra factorilor de mediu, în sensul alterării sau a utilizării energiei acestora (prin colectare, dirijare ori sub altă formă) în cadrul acțiunilor de luptă. Acțiunile şi mijloacele cuprinse într-un conflict sau în război sunt, în mod obişnuit, delimitate spațial în cadrul unui *teatru de conflict/război* reprezentând în accepțiunea clasică, totalitatea teritoriilor statelor angajate în conflict/război, dar şi teritoriile pe care se desfăşoară acțiunile de luptă în afara statelor respective, acest teritoriu incluzând spațiul terestru, aerian, maritim şi cosmic. Ulterior, această definiție a fost revizuită şi completată, complexitatea şi multidimensionalitatea conflictului modern făcând să apară noi noțiuni, precum zona de interes strategic, zona de influență, zona de operații, zona de responsabilitate etc. Ceea ce interesează articolul de față, este aspectul extinderii teatrului de conflict/război *către întreg geosistemul*, prin obținerea unui caracter multidimensional şi integrarea tuturor elementelor de mediu în ecuația conflictului. Un aspect foarte important fiind reprezentat de modul în care acțiunile de luptă au devenit indirecte şi s-au transferat din „câmpul de luptă” clasic în alte dimensiuni ale mediului. În cazul utilizării armei geofizice, acțiunile de luptă diferă radical de ceea ce erau în viziunea clasică, de această dată acțiunea căpătând o formă cel mai adesea indirectă, având în centru factorii de mediu, utilizați deopotrivă ca ținte şi ca mijloace de lovire a țintei.

Una dintre particularitățile armei geofizice este aceea că vizează, în mod special, infrastructura statului supus acțiunii sale, şi nu atât personalul combatant şi tehnica de luptă. *Factorii de mediu* ce interesează arma geofizică, practic cuprind unele dintre componentele infrastructurii teritoriale,

ceea ce face ca arma geofizică să acționeze direct asupra acesteia alterându-i structura sau funcționarea. Infrastructura este direct legată de factorii naturali, de mediul geofizic în care se află cea mai mare parte a factorilor naturali. Dintre elementele acestui mediu, arma geofizică vizează în special acea componentă legată de lumea vie – *biocenoza* sau totalitatea organismelor vii, care populează un anumit mediu, formând cu el un tot unitar. Aceasta utilizează interdependența dintre lumea vie şi factorii de mediu, pentru a realiza prejudicierea organismelor vii, în special a oamenilor. Ceea ce urmăreşte de fapt arma geofizică este alterarea echilibrului natural. Prin *echilíbru* se înțelege acea stare şi proprietate; situație a unui corp ori sistem asupra căruia se exercită forțe care nu-i schimbă starea existentă la un moment dat; o stare staționară a unui fenomen. Noțiunea de echilibru are deci o mare importanță, de altfel însăşi starea de securitate putând fi la modul cel mai simplist definită *ca o stare de echilibru a societății*. Arma geofizică are drept scop alterarea acestei stări de echilibru prin afectarea structurală sau funcțională a sistemului geofizic de care este legată (tot prin relații sistemice) şi biocenoza. Se constată aşadar, fundamentarea acțiunii armei geofizice pe existența în cadrul mediului geofizic a unor *raporturi de interdependență/cauzalitate* specifice oricărei *structuri sistemice*. *Sistemul geofizic,* ca mediu de desfăşurare a acțiunilor de luptă geofizice, reprezintă ansamblul elementelor fizice şi a factorilor de mediu corespunzători planetei Pământ şi care se intercondiționează şi relaționează reciproc, aflați într-o structură sistemică. Această cercetare asupra armamentului geofizic modern ne-a condus la concluzia că măsurile şi mijloacele cele mai eficace de protecție împotriva acestei categorii de armament se iau la nivelul *protecției civile* şi a *protecției de mediu*, deoarece aici ar trebui să se găsească, întrunite, instituțiile (în sensul de ansamblu de norme şi cadru de organizare), organizațiile şi mijloacele apte să asigure permanenta supraveghere a mediului, de sesizare timpurie a fenomenelor naturale periculoase şi anomaliilor ce apar în comportamentul factorilor de mediu, depistarea timpurie a agresiunilor geofizice, dar şi intervenția cea mai rapidă şi mai eficace asupra factorilor de mediu alterați şi a elementelor de infrastructură afectate. Componenta geofizică a conflictului/ războiul geofizic reprezintă ansamblul acțiunilor şi mijloacelor utilizate în scopul alterării, modificării, intervenției sub orice formă asupra factorilor de mediu, în vederea utilizării energiei acestora (prin colectare, dirijare ori sub altă formă) în cadrul unor acțiuni de luptă purtate înăuntrul sau în afara unui context conflictual. În centrul acțiunii de luptă geofizice se află factorii de mediu, care sunt direct afectați de intervenția artificială, restul efectelor fiind cel mai adesea indirecte, mediate prin intermediul factorilor de mediu şi a interacțiunii acestora. În consecință, armamentul geofizic este direct legat de existența şi

funcționarea factorilor de mediu pe care îi utilizează alternativ, succesiv ori concomitent drept: *mediu de desfăşurare*, *mijloc de acțiune*, *intermediator al efectelor către țintă*, *mijloc purtător* pentru alți factori ce trebuie deplasați către țintă etc.

Tipologia armamentului geofizic modern

După cum s-a mai arătat, intervenția militară asupra factorilor de mediu nu este neapărat de factură recentă, ci doar dezvoltarea fără precedent a tehnicii şi a tehnologiei, în ultimul secol, a condus la realizarea cu timpul a unor tehnologii specializate de intervenție asupra factorilor de mediu. Ca o primă delimitare de ordin tipologic, se poate constata că armamentul geofizic se poate încadra în două mari categorii:

I – armament clasic adaptat pentru intervenția asupra factorilor de mediu şi utilizat ca atare;

II – armament specializat destinat intervenției asupra anumitor factori de mediu, bine precizați şi pentru care este concepută tehnologia respectivă.

Din prima categorie, putem distinge mai multe tipuri de armament clasic ce poate fi utilizat şi pentru intervenții asupra factorilor de mediu:

- *arma chimică* adaptată sub forma:

– *amestecurilor de explozivi*, destinate provocării controlate a fenomenelor de explozie sau/şi detonație şi care prin producerea undei de şoc sau altor efecte imediate ori secundare, produc alterarea unor factori de mediu (conduc de pildă la formarea în atmosferă a unor încărcături importante de aerosoli, modifică structura unor îndiguiri sau cursuri de apă, provoacă alunecări de teren, prăbuşirea unor porțiuni de versant, inițierea sau amplificarea unor fenomene geotermale sau vulcanice etc.);

– *amestecurilor incendiare* menite în principal modificării controlate a regimului termic al atmosferei şi solului, defrişării prin ardere, zădărnicirii manevrei inamice în anumite porțiuni de teren, provocării vântului şi utilizării acestuia pentru transmiterea la distanță şi amplificarea incendiului etc.;

– *amestecurilor fumigene,* destinate în acest caz nu mascării, ci încărcării atmosferei cu aerosoli ce urmează a fi utilizați în vederea producerii sau amplificării unor fenomene meteo, cum ar fi ceața, ploaia, grindina etc.;

– *substanțelor toxice de luptă*, care pot cuprinde de pildă compuşi neuroparalitici, dar mai ales exfolianți şi erbicide ori compuşi cu acțiune mixtă, concepuți pentru a afecta în mod direct mediul, iar nu atât personalul combatant sau tehnica de luptă;

– *substanțelor şi compuşilor destinați producerii de precipitații, ceață sau modificării regimului termic al atmosferei,* în acest caz acțiunea chimică fiind

direct realizată asupra factorilor de mediu, cu implicații grave şi imediate asupra echilibrului climateric, producerii şi dinamicii fenomenelor meteo;

– *elementelor chimice, substanțelor sau compuşilor destinați distrugerii ozonului din atmosferă*.

- *arma nucleară adaptată* pentru a provoca în primul rând efecte asupra mediului geofizic:

– *bomba nucleară* utilizată pentru explozii subterane destinate dereglării activității seismice sau de altă natură din cadrul scoarței terestre;

– *bomba termonucleară miniaturizată*, destinată producerii unor dereglări ale regimului termic al atmosferei şi producerii undelor de şoc transmise prin intermediul maselor de aer;

– *bomba cu neutroni şi armamentul radiologic*, destinat amplificării deosebite a nivelului de radiații în anumite porțiuni ale atmosferei ori solului, în vederea afectării anumitor factori de mediu cum ar fi stratul de ozon şi altele.

- *arma nenucleară cu puls electromagnetic*:

– *bomba electromagnetică funcționând în regimul frecvențelor radio*; poate fi utilizată independent sau în cooperare cu alte categorii de arme, pentru a produce alterarea unor factori de mediu legați de păturile înalte ale atmosferei (ionosferă) sau în alte scopuri;

– *bomba cu microunde*; poate fi utilizată pentru a acționa asupra altor mijloace de luptă geofizice, cum ar fi norii artificiali de particule coloidale sau microparticule metalice lansați în cadrul atmosferei.

- utilizarea *armei biologice* pentru intervenții asupra factorilor de mediu, cum ar fi de pildă:

– modificarea regimului chimic al unor ape stătătoare sau curgătoare ori a unor porțiuni din litoral sau din mediul maritim prin acțiunea unor factori biologici, cum ar fi de pildă bacterii, alge, meduze etc.;

– alterarea regimului termic al unor regiuni din mediul aerian sau maritim prin acțiunea unor factori biotici;

– distrugerea vegetației utilizând organisme vii, cum ar fi: anumite bacterii, termite, lăcuste etc.

- *armamentul LASER* utilizat pentru alterarea unor factori de mediu, cel mai adesea prin combinarea cu alte mijloace de luptă. De pildă, împrăştierea unor cantități mari de microparticule metalice în atmosferă şi utilizarea laserilor pentru încărcarea cu energie (electrică) a acestor nori de microparticule;
- *arma sonică*; funcționând în baza efectului sonicității, aşa cum acesta a fost descoperit şi teoretizat de către inginerul şi inventatorul român George „Gogu” Constantinescu. O astfel de armă permite

transportul dirijat şi focalizat al energiei prin mediul fluid, cu posibile aplicații în domeniul intervenției geofizice.

Din cea de-a doua categorie (armamentul specializat) am putea enumera:

• *arma acustică* – utilizând surse de infrasunete sau ultrasunete, destinate alterării unor factori de mediu, în special în domeniul intervențiilor climaterice destinate provocării ceței, ploii sau grindinei (de pildă, emisiile ultrasonore amplifică fenomenele atmosferice de coagulare a aerosolilor şi formare a picăturilor de ploaie), în mod controlat; de asemenea, emisiile de infrasunete, mai ales dacă au intensitate foarte mare, pot afecta în mod serios fenomenele şi procesele naturale din cadrul scoarței terestre, producând vibrații şi fenomene de rezonanță ce pot conduce în anumite situații la prăbuşirea unor porțiuni de versant, ruperea unor îndiguiri, prăbuşirea unor construcții cum ar fi poduri sau viaducte, distrugerea unor fortificații etc.;

• *arma cu transport aeroelectronic* – bazată pe fenomenul deplasării modulate a undelor electromagnetice din regimul luminos ultraviolet şi al celor electromagnetice din spectrul radio, fenomen care face ca unda radio să acționeze ca un ghid de undă pentru fascicolul ultraviolet, a cărui împrăştiere o împiedică şi pe care totodată îl accelerează longitudinal. Astfel de emisii modulate (ultraviolet + radio) sunt capabile să realizeze colectarea particulelor încărcate din cadrul atmosferei şi să facă transportul dirijat al acestor fascicule pe canale polarizate, în care ionii pozitivi (particulele grele) se acumulează în cadrul fascicolului ultraviolet central, iar particulele încărcate negativ (electronii) fiind mult mai uşoare se deplasează periferic (în exterior) pe traiectorii spiralate. Cu astfel de armă se poate realiza supraîncărcarea electrică a unor porțiuni de volum mare din cadrul ionosferei ori a scoarței terestre, fenomen însoțit de alterarea semnificativă a factorilor de mediu, cu efecte grave asupra climei, al fenomenelor de la nivelul scoarței terestre, şi altele.

În sens general, putem observa că utilizarea factorilor de mediu în scop militar se poate face *cu efectele cele mai importante* prin modificarea controlată a factorilor de mediu la nivelul atmosferei, în cadrul unei regiuni de volum cât mai mare. Aceasta se face, în principal, prin metode cum ar fi:

• colectarea, concentrarea şi descărcarea dirijată a electricității atmosferice către un punct din aer ori de la sol;

• producerea fenomenelor atmosferice extreme, cum ar fi tornadele;

• intervenția asupra păturilor atmosferei superioare în scopul de a altera pătura de ozon, cu afectarea câmpului electric şi magnetic terestru.

Putem afirma că armamentul geofizic modern cel mai performant este bazat în special pe utilizarea *proceselor şi fenomenelor de transport* (din atmosferă şi litosferă) *şi descărcarea sarcinilor electrice*.

Concluzii

Dintre cele prezentate în acest articol au rezultat câteva concluzii, cum ar fi:

- factorii de mediu caracterizează procesele de schimb din geosistem; dinamica şi ciclicitatea acestor fenomene şi procese stau la baza echilibrului din cadrul geosistemului;
- energia din natură, dar şi procesele de schimb existente la nivelul tuturor factorilor de mediu pot fi utilizate în scopuri militare, pentru producerea unor efecte de mare intensitate şi amploare;
- intervenția asupra factorilor de mediu poate fi în măsură să modifice acele fenomene şi procesele naturale de schimb existente între elementele geosistemului, creând astfel dezechilibre majore;
- armamentul geofizic modern urmăreşte modelul fenomenelor şi proceselor naturale, intervenind în cadrul acestor fenomene şi procese prin intermediul factorilor de mediu;
- tehnologiile moderne aplicate pentru realizarea intervențiilor asupra factorilor de mediu, în general nu sunt pretențioase şi nu presupun cheltuieli prea mari de resurse;
- înzestrarea cu această categorie de arme ar putea fi o soluție pentru statele considerate nedezvoltate şi care nu dispun de suficiente resurse pentru a-şi asigura înzestrarea cu armament clasic.

În prezent, din cauza interdicțiilor legale cu privire la intervențiile asupra factorilor de mediu în scopuri militare, acest domeniu este insuficient studiat şi teoretizat, neexistând în mediul public decât puține lucrări care să trateze acest subiect, iar modul în care este studiată această problemă este unul mult prea vag şi bazat pe generalități. Aşa cum s-a mai menționat, documentele oficiale NATO sau ale altor organizații militare, în general evită să abordeze astfel de subiecte, care rămân astfel de apanajul autorilor de ipoteze şi speculații, acestea fiind de cele mai multe ori lipsite de suport ştiințific.

Se impune aşadar ca la nivelul cercetării în cadrul Ştiințelor Militare, să acordăm mai multă atenție acestui domeniu al armamentelor şi acțiunilor (armate) geofizice. Acest articol a deschis problema studiului conceptual privind arma geofizică, încercând totodată şi stabilirea unui prim model de tipologie pentru această categorie de armamente. Subiectul rămâne însă deschis, reclamând continuarea şi avansarea activității de cercetare în domeniu.

BIBLIOGRAFIE

Airinei Ştefan, *Geneza Pământului*, Editura Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1977.

Andronovici Constantin, *Dreptul internaţional şi cosmosul*, Editura Junimea, Iaşi, 1981.

Doneaud Andrei, Beşleagă Nicolae, M*eteorologie Sinoptică, dinamică şi aeronautică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1966.

Dragoman Ion, *Dreptul conflictelor armate, protecţia drepturilor omului în timp de conflict armat*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1998.

Dumitrescu Elena, C*urs de climatologie R.S.R.*, litografia Universităţii Bucureşti, Facultatea de geologie-geografie, Bucureşti, 1976.

Mandravel Cristina şi Guţul-Văluţă Melania, *Pământenii – duşmanii terrei ?*, Editura Albatros, Bucureşti, 1987.

Moraru Simion, *Erupţiile solare, sursă dinamică a electricităţii atmosferice,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

Petrescu Iustinian, *Pământul – o biografie geologică*, Editura Albatros, Bucureşti, 1978.

Roman Petre, *Introducere în fizica poluării fluidelor*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.

Roşu Alexandru, *Terra – geosistemul vieţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1987.

Ştefan Gheorghe, M*eteorologie pentru piloţi*, Comandamentul Aviaţiei Militare, Bucureşti, 1990.

ASPECTE ALE EVOLUȚIEI LEGĂTURII TRANSATLANTICE ÎN CONTEXTUL PARTICIPĂRII STATELOR MEMBRE ALE NATO ŞI UE LA OPERAȚII DE STABILITATE ŞI SPRIJIN

ASPECTS OF THE EVOLUTION OF TRANSATLANTIK LINK WITHIN THE CONTEXT OF PARTICIPATION IN STABILITY AND SUPPORT OPERATIONS BY NATO AND EU MEMBER STATES

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Drd. Alin ALEXANDRU**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Legăturile transatlantice între NATO şi UE referitoare la participarea la operații multinaționale trebuie să asigure dezvoltarea unui parteneriat solid, credibil şi folositor ambelor organizații, să permită extinderea cooperării practice şi continua armonizare a agendei comune, în domeniul securității, precum şi adaptarea şi restructurarea, astfel încât cele două entități să poată răspunde corespunzător solicitărilor mediului de securitate internațional.

The transatlantic links between NATO and EU related to the presence within multinational operations have to provide for the development of a solid and credible partnership, useful to both organizations, to allow the extension of practical cooperation and continuous harmonization of the common agenda in the security domain, and also for their adaptation and structural reorganization in order to answer in a good way to the demands of the international security environment.

Cuvinte cheie: parteneriat; cooperare; legături; stabilitate; colaborare.
Keywords: *partnership; cooperation; links; stability; collaboration.*

Parteneriatul strategic între NATO şi Uniunea Europeană a cunoscut atât perioade de linişte, cât mai ales de tensiune, îndeosebi în ultima perioadă de timp, pe fondul accelerării eforturilor UE de a-şi edifica o politică proprie

* e-mail: *sorinpinz@yahoo.com*
** e-mail: *alynalexandru@gmail.com*

de securitate şi apărare, la nivelul organizației. Cu toate aceste fricțiuni, inerente de altfel, între două organizații internaționale de securitate, chiar şi în condițiile în care marea majoritate a statelor membre fac parte atât dintr-una, cât şi din cealaltă, între cele două entități există o colaborare fără precedent atât în domeniul politic, cât mai ales în cel militar.

Evoluția legăturii dintre cele două organizații a cunoscut momente şi evenimente extrem de importante, pe măsura afirmării UE ca organizație care dispune de o forță militară proprie, de capabilități militare considerabile (pe măsura puterii sale economice) care îi oferă instrumentele militare de îndeplinire a obiectivelor sale strategice.

Unul dintre primii paşi în direcția consolidării relației transatlantice a fost inițiat de către Alianța Nord-Atlantică, în 1999, cu ocazia Summitului de la Washington, moment în care au fost puse bazele Identității Europene de Securitate şi Apărare (ESDI). Inițiativa a contribuit la consolidarea relației transatlantice, precum şi la dezvoltarea (ulterior) a politicii externe şi de securitate a UE. În acest sens, începând cu anul 2001, între cele două organizații a luat ființă *Parteneriatul Strategic NATO-UE* în vederea prevenirii şi soluționării crizelor şi conflictelor în spațiul European şi dincolo de acesta. Din punctul nostru de vedere acest parteneriat a consolidat relația existentă între cei doi piloni de securitate transatlantică şi a contribuit la redefinirea relațiilor dintre cele două organizații.

În sensul celor prezentate, dorim să scoatem în evidență că primul exemplu de colaborare în domeniul securității între celor două organizații poate fi considerat *acordul cadru*, semnat la *Ohrid*, în care s-au depus eforturi comune de prevenire a războiului din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM).

Tot în anul 2001, NATO a desfăşurat în această republică, fost iugoslavă, operația de stabilitate şi sprijin denumită codificat, *Essential Harvest*. Derulată pe o perioadă de 30 de zile, operația a vizat dezarmarea grupurilor de etnici albanezi şi distrugerea armamentului recuperat. Ulterior această acțiune militară a fost urmată de o alta, denumită *Amber Fox*, cu o durată de 3 luni, perioadă în care forțele NATO au asigurat protecția observatorilor internaționali care au urmărit implementarea acordului de pace din fosta Republica Iugoslavă a Macedoniei.

Demn de evidențiat este faptul că, în dorința de a reduce apariția regresului, NATO a fost de acord să continue sprijinul acordat, în această operație printr-o alta de acelaşi tip (stabilitate şi sprijin) denumită codificat *Allied Harmony,* după care, începând cu 2003, acțiunea fost preluată de către forțele Uniunii Europene.

În sensul celor prezentate, începând cu sfârşitul lunii martie 2003, Uniunea Europeană a lansat prima sa operație de stabilitate şi sprijini *Operația Concordia,* care a reprezentat, prima implementare a acordului de tip Berlin+.

Rod al cooperării militare între NATO şi UE, un comandament NATO de mici dimensiuni a continuat să funcționeze la Skopje, în Macedonia, în scopul sprijinului acordat autorităților locale pentru dezvoltarea reformei în domeniul apărării şi a adoptării standardele NATO, în domeniu. Derulată până în decembrie 2003, operația menționată a fost urmată, imediat, de o alta, denumită *Operația Proxima*, misiunea de poliție civilă, derulată până la finele anului 2005.

O altă misiune desfăşurată în comun (preluată) de cele două organizații este reprezentată de misiunea NATO din Bosnia-Herțegovina, care s-a încheiat în decembrie 2004, după acțiuni militare derulate pe mai bine de nouă ani de zile. Imediat după încheierea de către NATO a operației de stabilizare şi sprijin din această țară fost-iugoslavă, denumită *Forța de Implementare (IFOR)/Forța de Stabilizare (SFOR)*, pe fondul cooperării intense dintre Alianța Nord-Atlantică şi UE, operația a fost preluată de cea din urmă, care a inițiat imediat *Operația Althea*, cu un efectiv total de aproximativ 6.000 de oameni.

La fel ca şi în celelalte operații desfăşurate în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Comandantul Suprem Aliat Adjunct din Europa al NATO a fost numit Comandant Operațional, acționând sub îndrumarea politică şi orientarea *Comitetului Politic şi de Securitate al Uniunii Europene* (PESC). Din această perspectivă, colaborarea NATO-UE a fost exemplară atât structurile de forțe implicate, cât şi comandanții numiți la diverse eşaloane ierarhice acționând în conformitate cu procedurile operaționale ale Uniunii Europene.

În opinia noastră, primele eforturi comune ale celor două organizații, în domeniul cooperării militare, în speță pentru participarea la operații de stabilitate şi sprijin au scos în evidență necesitatea concentrării ambelor entități asupra capabilităților lor esențiale, creşterii interoperabilității tehnicii şi echipamentelor utilizate şi, nu în ultimul rând, asupra compatibilități în plan normativ şi conceptual, al pregătirii şi al instruirii forțelor proprii.

În istoria cooperării în plan militar, în vederea desfăşurării acțiunilor militare pentru menținerea climatului de pace şi securitate în zona lor de responsabilitate şi în afara acesteia, începând cu anul 2006 (momentul Summitului de la Riga), NATO anunța, prin Secretarul General că *Forța de Răspuns a NATO* (N*ATO Response Force/NRF*) este pe deplin operațională. Din acest punct de vedere, în conformitate cu deciziile luate la nivelul Alianței, NRF era în măsură să îndeplinească misiuni în întregul spectru de operații, în special de stabilitate şi sprijin, pe întregul mapamond. Concomitent, Uniunea Europeană urmărea, încă de la înființarea, în anul 2004, a *Grupurilor Tactice de Luptă*, naționale şi multinaționale să asigure un grad sporit de compatibilitate cu NRF.

În momentul de față, Grupurile Tactice de Luptă sunt compuse din 1.500 de militari. Dintre cele care sunt operaționale la momentul de față, două dintre ele (de tipul CJTF) sunt în permanență gata să desfăşoare acțiuni de luptă, asigurând Uniunii Europene o capabilitate militară „pregătită să acționeze în orice moment” pentru a răspunde la crizele din întreaga lume. În plan militar se consideră că, dincolo de aceste eforturi, sunt necesari paşi importanți în domeniu, precum coordonarea între civili şi militari, pentru a oferi siguranța că Grupurile Tactice de Luptă îşi vor putea exercita întregul potențial.

Ceea ce era de aşteptat se întâmpla sub ochii tuturor şi anume suprapunerea de forțe între NRF şi Grupurile Tactice de Luptă. Țările membre NATO şi UE, cu mici excepții, nu aveau alocate forțe şi mijloace distincte pentru cele două forțe militare. Astfel, pentru a evita suprapunerea între NRF şi Grupurile Tactice de Luptă atât NATO, cât şi UE au demarat acțiuni comune în domeniul cooperării pentru a se asigura că cele două forțe se pot completa reciproc.

Un alt aspect de semnalat, în domeniul abordat ar fi fondurile puse la dispoziție de țările membre NATO şi UE pentru operaționalizarea şi susținerea structurilor de forțe alocate la cele două organizații. Astfel, suntem de părere că nivelul de colaborare dintre cele două organizații ar trebui să crească la un nivel acceptabil, determinat de rolul asumat de cele două organizații în domeniul securității globale, care să asigure siguranța obținerii de rezultate maxime, ca urmare a folosirii cu eficiență a fondurilor.

În baza ambițiilor sale de a rămâne un actor la nivelul scenei globale, NATO s-a angajat, în anul 2002, în Afganistan, zonă situată „în afara ariei sale de responsabilitate”. Asumându-şi responsabilitatea conducerii forțelor din Afganistan (*Forța Internațională de Asistență de Securitate/ ISAF*) începând cu anul 2006, Alianța Nord-Atlantică a intrat într-un dialog constructiv cu țări situate în zone geografice diferite față de spațiul tradițional, cel euroatlantic, precum Australia, Noua Zeelandă sau Pakistan.

În aceeaşi măsură ca şi NATO, Uniunea Europeană s-a implicat din ce în ce mai mult în operații de stabilitate şi sprijin atât în interiorul, cât mai ales în afara frontierelor sale devenind, în acest fel un actor extrem de important (dimensiunea militară) al sistemului relațiilor internaționale. Pe baza acceptului statelor membre, UE s-a implicat în operații de gestionare a situațiilor de criză, reformă a sectorului securității, aplicare a legii şi asistență a frontierelor atât cu caracter militar, cât şi civil. Balcanii, Caucazul, Europa de Est, Mediterana şi Orientul Mijlociu, Republica Democrată Congo şi Indonezia reprezintă tot atâtea zone geografice în care Uniunea Europeană s-a implicat în ultima perioadă de timp. De altfel, dislocarea trupelor sale în Republica Democrată Congo, în 2006, a scos în relief faptul că UE nu mai doreşte să rămână un actor „de mâna a doua” al sistemului internațional de securitate.

Diferențele de opinie şi suprapunerile de utilizare a forțelor de către cele două organizații par, în acest moment să fie la un nivel minim istoric, deoarece atât NATO, cât şi UE au înțeles că punerea în comun a forțelor, mijloacelor şi a fondurilor financiare nu face decât să sporească valoarea celor două organizații, din punct de vedere geopolitic şi geostrategic.

Modul în care NATO şi UE au cooperat în soluționarea crizei umanitare din Darfur (fără implicarea aranjamentelor tip Berlin), a demonstrat, după cum sublinia fostul secretarul general NATO, Jaap de Hoop Scheffer, că între cele două organizații nu trebuie să existe rivalități şi posibilități vizibile de duplicare a eforturilor. Din această perspectivă ar trebui să existe „... un dialog susținut pe tema armonizării transformării militare şi a asigurării existenței unei cooperări fără asperități în domeniul planificării avansate şi al capabilităților, combinat cu existența unor structuri flexibile pentru comunicare”[1].

Cooperarea militară, în domeniul operațiilor de stabilitate şi sprijin, între NATO şi UE nu se reflectă numai în Kosovo, unde ambele organizații se confruntă cam cu acelaşi gen de problematici. În acest caz se apreciază că există suficient spațiu „de manevră” atât pentru politici complementare, cât şi pentru identificarea unor noi domenii de cooperare. Din punctul nostru de vedere, în cazul Kosovo, cooperarea dintre NATO şi UE este extrem de strânsă, însă rezultatul acțiunii comune a celor două organizații nu depinde numai de eforturile proprii, ci mai degrabă de mandatul oferit de către Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU.

NATO şi UE cooperează deja de o bună perioadă de timp în alte zone, precum Balcanii sau Afganistanul. Astfel, în regiunea extinsă a Mării Negre NATO şi UE încearcă să se completeze reciproc[2], îndeosebi datorită faptului că au obiective comune (menținerea stabilității, îmbunătățirea imaginii şi a perspectivelor economice ale regiunii, promovarea reformei în sectorul securității, reducerea traficului de arme, droguri şi ființe umane, managementul frontierelor etc.)[3].

Acționând prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate, UE vizează conştientizarea țărilor din zonă de riscurile, amenințările şi pericolele existente şi care afectează nu numai statele membre UE, ci şi cetățenii proprii ai acestora şi acționează pentru stabilirea unei bariere la frontierele sale, în toate cele trei medii (terestru, aerian şi maritim). Pe de altă parte NATO, prin

---

[1] C. Toader, *Cadrul normativ care reglementează operațiile de stabilitate şi sprijin desfăşurate de NATO şi UE*, referat la Cursul de management al sistemelor tehnice pentru ofițeri ingineri, Academia Tehnică Militară, Bucureşti, 2011, p. 16.

[2] F.R.jr., Simmons, *Zece ani de Consiliu al Parteneriatului Euro-Atlantic: Reflecții personale*, Revista NATO, Parteneriate vechi şi noi, 2007.

[3] C. Toader, *op.cit*., p. 17.

implicarea în Afganistan, promovează o concepție „punte/barieră” pentru această zonă[4].

Un produs al doctrinei şi al politicilor SUA în domeniul militar, Echipele de Reconstrucție Provincială (*Provincial Reconstruction Team/PRT*) din Afganistan s-au dovedit un ajutor de neprețuit pentru stabilizarea situației din zonele de dispunere ceea ce a atras şi din partea UE fonduri financiare considerabile pentru susținerea activităților desfăşurate. Astfel, nu mai înainte de anul 2006, UE a început să investească fonduri în proiectul PRT.

În noiembrie 2006, Comisia Europeană a aprobat 10,6 milioane de Euro pentru a sprijini furnizarea de servicii şi o mai bună guvernare prin intermediul PRT ale NATO. Pe alte coordonate UE a luat măsuri pentru sprijinirea misiunii NATO din Afganistan, prin înființarea unei misiuni civile pentru asistență în domeniul statului de drept şi instruirea poliției.

În concluzie, atât NATO, cât şi UE au de înfruntat un ansamblu comun de riscuri, amenințări şi pericole, în domeniul securității statelor membre. Din acest punct de vedere, statele membre NATO şi UE urmăresc creşterea nivelului de cooperare şi obținerea unor rezultate mult mai bune, în domeniul abordat, pentru ambele organizații. Oportunități de a creşte marja de colaborare instituțională între NATO şi UE sunt nenumărate, la baza lor fiind experiența acumulată din colaborările anterioare. Pe de altă parte atât NATO, cât şi UE consideră că ar fi ideal să fie identificate noi domenii de cooperare, care să asigure dezvoltarea unui parteneriat solid, credibil şi folositor ambelor organizații, să permită extinderea cooperării practice şi continua armonizare a agendei comune, în domeniul securității, precum şi adaptarea şi restructurarea, astfel încât cele două entități să poată răspunde corespunzător solicitărilor mediului de securitate internațional.

Din perspectivă militară, NATO şi UE trebuie să continue eforturile de obținerea a capabilităților necesare desfăşurării acțiunilor militare prin alocarea fondurilor necesare NRF (în cazul NATO) şi Grupurilor Tactice de luptă (în cazul UE) şi obligatoriu pentru strângerea relațiilor dintre NATO şi Agenția Europeană pentru Apărare, în vederea realizării unor capacități compatibile şi eficiente.

Atât NATO, cât şi Uniunea Europeană se impune să dispună de capabilități integrate pentru a face față întregii game de misiuni asumată prin tratate. Un astfel de demers impune, cu siguranță, dezvoltarea relațiilor de cooperare cu organizațiile guvernamentale şi nonguvernamentale, cu organizațiile internaționale care aderă şi se implică în operațiile de stabilitate şi sprijin, precum şi strângerea relațiilor dintre Comisia Europeană şi NATO. În acest sens, la nivelul decizional al celor două organizații se impune

[4] A. Vershbow, *European Defence: European and American Perceptions*, Paris 2000.

revigorarea procesului consultativ care să asigure deblocarea relației NAC-PSC, prin identificarea unor acorduri alternative de dialog.

Procesul consultativ, menționat la paragraful anterior, impune ca NATO şi UE să se consulte înainte de a lua o decizie pentru implicarea într-o operație de stabilitate şi sprijin, luând în considerare extinderea misiunilor în afara ariilor lor de responsabilitate (*Out of Area*). Este evident faptul că, prin noua arhitectură de securitate, relațiile celor două organizații pot depăşi disfuncțiile existente, atâta timp cât fiecare dintre ele înțelege să fie mai flexibile şi să admită anumite compromisuri, evidente, de altfel.

Dacă NATO, prin intermediul SUA înțelege să acorde mai mult respect raționamentelor aliaților europeni membri ai Uniunii Europene, în situațiile în care UE decide să se implice într-o operație de stabilitate şi sprijin atunci şi statele membre UE ar trebui să depună eforturile necesare de asigurare a sprijinului solicitat pentru operațiile conduse de NATO, inclusiv în situațiile în care armata SUA sunt implicate puternic şi pentru o perioadă mare de timp.

Suntem de părere că, în momentul în care cele două organizații vor fi perfect conştiente de rolul lor, ca actori majori ai sistemului de securitate internațională, relațiile dintre cele două organizații vor cunoaşte noi coordonate de dezvoltare. Atât NATO, cât şi UE nu mai trebuie să se concureze, în plan politico-militar, în soluționarea situațiilor de criză.

Pe baza celor prezentate devine evident că prin creşterea nivelului de implicare al Uniunii Europene în operațiile de stabilitate şi sprijin, țările membre NATO au numai de câştigat, inclusiv SUA[5]. Astfel, dacă demersurile de început ale UE au vizat spațiul european, la momentul de față eforturile organizației au depăşit de mult limitele euroatlantice.

Din această perspectivă, NATO are numai de câştigat, având în vedere că UE consideră Orientul Mijlociu o problemă prioritară, fiind pe deplin interesată în soluționarea situațiilor de criză din acest areal geografic. În sensul celor prezentate considerăm că relația NATO-UE va fi tot mai puternică în domeniul securității ceea ce oferă ambelor organizații avantaje nebănuite pentru a face față cu succes noilor provocări din domeniul securității internaționale. Intensificarea relațiilor dintre cele două organizații nu poate decât să asigure un climat de pace şi de securitate corespunzător pe ambele maluri ale Atlanticului.

---

[5] F.G. Burwell, D. Gompert, L.S. Lebl, J.M. Lodal, W.B. Slocombe, *Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture*, Anexa 1. Detalii la http://www.acus.org.

BIBLIOGRAFIE

Burwell F.G., Gompert D.C., Lebl L.S., Lodal J.M., Slocombe W.B., *Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture*, Policy Paper, March 2006.

Patriciu V., *Cinci ani de UE – între pragmatism şi dezamăgire*, Revista Lumea, nr. 3, Bucureşti, 2012.

Savu Gh., *Parteneriatul strategic NATO-UE. Rolul capabilităților militare*, în revista Infosfera, nr. 1, Bucureşti, 2011.

Toader C., *Cadrul normativ care reglementează operațiile de stabilitate şi sprijin desfăşurate de NATO şi UE*, referat la Cursul de management al sistemelor tehnice pentru ofițeri ingineri, Academia Tehnică Militară, Bucureşti, 2011.

Vershbow A., *European Defence: European and American Perceptions*, Paris, 2000.

UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI STATELE UNITE ALE AMERICII – UN PARTENERIAT STRATEGIC

EU AND US – A STRATEGIC PARTNERSHIP

Lect.univ. asociat dr. Mihaela BUŞE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii, cele două puteri economice majore din lume, au ales cooperarea în loc de concurență şi, astfel, relațiile transatlantice au condus la beneficii semnificative pentru ambii parteneri. Cele două puteri au dezvoltat importante legături economice, politice, sociale şi culturale. Obiectivele comune ale Uniunii Europene şi ale Statelor Unite ale Americii sunt: promovarea democrației, a drepturilor omului şi a economiei de piață, a securității, luptei împotriva proliferării armelor, distrugerii mediului, a traficului de droguri şi a terorismului.

The European Union and the United States, two major economic powers in the world, have chosen cooperation instead of competition, and thus transatlantic relations have resulted in significant benefits for both partners. The two powers developed important economic, political, social and cultural links between them. The common objectives of the European Union and the United States: to promote democracy, human rights and market economy, security, actions against the proliferation of weapons, environmental destruction, drug trafficking, terrorism.

Cuvinte cheie: Uniunea Europeană; Statele Unite ale Americii; declarație transatlantică; cooperarea economică; cooperarea politică; securitate; terorismul.
Keywords: *European Union; United States; Transatlantic declaration; economic cooperation; political cooperation; security; terrorism.*

Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii, două mari puteri economice la nivel mondial, au ales colaborarea în locul competiției, şi astfel relațiile transatlantice s-au materializat în beneficii importante pentru ambii parteneri. De asemenea, este bine cunoscut sprijinul SUA pentru integrarea

* e-mail: *mihaela200730@yahoo.fr*

europeană, materializat în zilele noastre prin Uniunea Europeană. Obiectivele comune ale Uniunii Europene şi ale Statelor Unite ale Americii, pe plan internațional, vizează promovarea democrației, drepturile omului şi economia de piață, precum şi asigurarea securității, acțiuni împotriva proliferării armelor, a distrugerii mediului înconjurător, a traficului de droguri, a terorismului.

După cel de-al Doilea Război mondial, în 1947, Statele Unite ale Americii au conceput Planul Marshall, un plan de relansare economică, destinat reconstruirii Europei şi stopării răspândirii influenței Uniunii Sovietice spre Vest. Tot la inițiativa SUA, la 4 mai 1949, s-a constituit Organizația Atlanticului de Nord (NATO), o alianță politico-militară ce reunea statele Europei occidentale, SUA şi Canada în scopul asigurării securității membrilor săi şi a apărării statelor europene membre față de tendința de expansiune a URSS. De asemenea, SUA a susținut fondarea Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului (CECO), care s-a materializat, în 1951, şi a constituit baza înființării Comunității Economice Europene ce a evoluat ulterior într-o o uniune economică şi politică, Uniunea Europeană.

Cooperarea politică

Comunitatea Europeană şi Statele Unite ale Americii au avut relații diplomatice din 1953, dar în noiembrie 1990, această cooperare a fost oficializată pentru prima dată prin *Declarația transatlantică*. Scopul acestui demers îl constituia intensificarea cooperării euro-americane atât prin realizarea unui cadru mai extins al dialogului instituțional transatlantic, cât şi prin întâlniri periodice la cel mai înalt nivel. Astfel, s-a stabilit un sistem de consultații regulate: consultații bianuale între preşedinția Consiliului UE, Comisie şi preşedintele SUA; consultații bianuale între miniştrii de externe Comunitatea Europeană, Comisie şi ministrul de externe al SUA; consultații ad-hoc între ministrul de externe al Preşedinției Consiliului UE şi ministrul de externe al SUA; consultații bianuale între Comisie şi guvernul american la nivel de cabinet; informarea reprezentanților SUA asupra politicii externe şi de securitate comună (PESC) de către preşedintele UE la nivel de miniştri[1].

Parteneriatul dintre SUA şi Uniunea Europeană consfințea printre obiective sprijinirea democrației, a statului de drept şi respectarea drepturilor omului şi a libertății individuale, precum şi protejarea păcii şi securității internaționale prin stabilirea de relații de colaborare cu alte națiuni pentru a împiedica agresiunile, prin implicarea în soluționarea conflictelor din lume, şi prin consolidarea rolului Organizației Națiunilor Unite şi a altor organizații internaționale.

[1] *Parlamentul European, Relațiile transatlantice: SUA şi Canada*, http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7246_ro.htm, accesat la 17.01. 2013.

În aceeaşi ordine de idei, *Declarația transatlantică* prevedea realizarea unor eforturi susținute în scopul consolidării cooperării reciproce în domenii diverse: economie, ştiință, cultură, educație. De asemenea, amenințările transnaționale[2] constituie un pericol important atât pentru cei doi parteneri semnatari ai acestui document, cât şi pentru întreaga lume, astfel încât sunt prevăzute acțiuni comune pentru: combaterea şi prevenirea terorismului; a producției ilegale, a traficului şi a consumului de droguri; a spălării banilor; lupta împotriva criminalității internaționale; prevenirea proliferării armamentelor nucleare, chimice şi biologice; protejarea mediului înconjurător atât pe plan internațional, cât şi pe plan intern.

Începând cu anul 1995, relațiile dintre Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii au la bază *Noua Agendă Transatlantică*. În cadrul întâlnirii la nivel înalt, UE-SUA, a fost adoptată o declarație de obligativitate politică, *Noua Agendă Transatlantică* şi un plan de acțiune comun al UE şi SUA. Noua agendă oferă ambelor părți posibilitatea de a-şi uni forțele pentru atingerea următoarelor obiective: promovarea păcii, dezvoltarea şi democrația în întreaga lume, reacția la provocări globale, dezvoltarea comerțului mondial, crearea de punți de legătură între cele două maluri ale Atlanticului. Planul de acțiune conține peste 150 de domenii în care UE şi SUA au convenit să coopereze atât pe plan bilateral, cât şi pe plan multilateral. Pentru promovarea păcii şi a stabilității, Uniunea Europeană şi Statele Unite se obligă să colaboreze pentru dezvoltarea unei Europe stabile şi prospere. Colaborarea şi acțiunile comune se concentrează asupra reconstrucției statelor din fosta Iugoslavie, promovarea reformelor democratice şi economice în Europa Centrală şi de Est, în Rusia, Ucraina şi în alte foste republici ale URSS, asigurarea păcii în Orientul Apropiat şi o acțiune comună în probleme de dezvoltare şi ajutor umanitar[3].

Noua Agendă Transatlantică a fost adoptată, la Madrid, de către preşedintele Comisiei Europene, Jacques Santer, prim-ministrul spaniol Felipe Gonzalez, preşedintele Consiliului, ca reprezentanți ai Uniunii Europene, iar din partea SUA, de către preşedintele Bill Clinton. Acest angajament politic deschide drum spre o colaborare mult mai intensă, pe mai multe planuri, în mult mai multe domenii, pentru ca, acționând împreună, Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii să reuşească să îşi atingă obiectivele şi să rezolve problemele cu care se confruntă.

---

[2] *Transatlantic Declaration on EC-US Relations*, 1990, p. 3, http://eeas.europa.eu/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf, accesat la 18.01.2013.

[3] *Relations Transatlantiques: les États-Unis et le Canada*, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/fr/FTU_6.4.7.pdf, accesat la 12.01.2013.

Cooperarea economică

În cadrul întâlnirii la nivel înalt dintre UE - Statele Unite ale Americii din 18 mai 1998, de la Londra, a fost lansată o nouă inițiativă în domeniul economiei: *Parteneriatul Economic Transatlantic*. Ambii partenerii şi-au propus să-şi intensifice cooperarea bilaterală şi multilaterală. De asemenea, sunt prevăzute acțiuni comune în domeniile comerțului şi investițiilor. Prin urmare, Parteneriatul Economic Transatlantic vizează atât dezvoltarea sistemului comercial mondial, cât şi intensificarea relațiilor economice dintre UE şi Statele Unite ale Americii[4]. Pe lângă acțiunile de cooperare şi negocierile comerciale prevăzute ca mijloace de punere în aplicare a Parteneriatului Economic Transatlantic este menționat angajamentul de a-şi consolida eforturile pentru a rezolva problemele bilaterale de comerț şi disputele[5], o dovadă a bunei-credințe şi a încrederii dintre cele două părți.

Războiul din Irak determină răcirea relației transatlantice, însă începând cu anul 2005 se remarcă o revigorare a dialogului şi cooperării între Statele Unite şi Uniunea Europeană. Astfel, în cadrul summit-ului economic a avut loc la Washington, în iunie 2005, cei doi parteneri au lansat „inițiativa care vizează consolidarea integrării economice şi a creşterii transatlantice”[6]. Această inițiativă vizează următoarele domenii: cooperarea în materie de reglementare; inovarea şi tehnologia, comerțul, transportul şi securitatea; energia; protejarea drepturilor de proprietate intelectuală; investițiile; concurența; piețele de capital; achizițiile publice şi serviciile. În acelaşi an, la 30 noiembrie, la Bruxelles, s-a desfăşurat prima întâlnire ministerială economică cu caracter informal a Uniunii Europene şi a Statelor Unite ale Americii, în care s-a discutat despre integrarea economică transatlantică şi provocările economice comune. În cadrul acestei întâlniri, au fost aprobate un program de lucru comun, *Implementation of the Economic Initiative of the June 2005 EU-US Summit: Joint EU-US Work Programme,* şi o platformă comună, *Common EC Platform*, care au fost concepute pentru a asigura punerea în aplicare eficientă a inițiativei economice.

La Summit-ul de la Viena, din 21 iunie 2006, sunt prezentate deja rezultatele notabile ale Parteneriatului transatlantic. De asemenea, cooperarea celor două puteri a fost descrisă ca fiind una fructuoasă atât în domeniul securității internaționale, în Orientul Mijlociu, Iran, Balcanii de Vest,

---

[4] *UE et Etats-Unis d'Amérique*, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/europe-828/union-europeenne-et-monde/relations-exterieures/ue-et-etats-unis-d-amerique/, accesat la 15.01.2013.

[5] *Transatlantic Economic Partnership 1998*, http://eeas.europa.eu/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf, accesat la 12.01.2013.

[6] *The United States and the European Union Initiative to Enhance Transatlantic Economic* Integration and Growt, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/international/bilateral/usa/doc/declaration_economique_en.pdf, accesat la 12.01.2013.

Bielorusia, Sudan, cât şi în eforturile comune de a promova comerțul şi investițiile transatlantice. În acest context, s-a hotărât consolidarea parteneriatului strategic prin adoptarea unor acțiuni prioritare pentru a sprijini cooperarea euro-americană în următoarele patru domenii[7]: promovarea păcii, a drepturilor omului şi a democrației la nivel mondial; abordarea provocărilor globale, inclusiv de securitate; promovarea prosperității şi a oportunităților; promovarea cooperării strategice în domeniul energiei şi securitatea energetică, schimbările climatice şi dezvoltarea durabilă.

Referitor la relațiile UE-SUA, Preşedintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso a spus că acestea „s-au consolidat considerabil în ultimul an şi lucrăm împreună sistematic pentru a aborda provocările comune în plan economic, politic şi de mediu. Datorită faptului că împărtăşesc valori şi interese comune, UE şi SUA sunt parteneri potriviți pentru a prelua conducerea. Întâlnirea noastră la nivel înalt a confirmat că acest an este unul productiv şi a consolidat parteneriatul nostru global”[8]. Prin urmare, acest Summit marchează o nouă etapă în consolidarea relațiilor dintre Uniunea Europeană şi Statele Unite.

Summitul UE – SUA desfăşurat la Washington, la 30 aprilie 2007, a adoptat un „acord-cadru pentru promovarea integrării economice transatlantice între Statele Unite şi Uniunea Europeană”. Elementele fundamentale ale acestui cadru au fost adoptarea unui program de lucru pentru cooperare şi stabilirea unui organism politic, Consiliul Economic Transatlantic (CET), responsabil pentru supravegherea, îndrumarea şi dinamizarea punerii în aplicare a acestui program de lucru. Deşi a avut un debut anevoios, lucrările CET sub administrația Obama s-au desfăşurat cu succes. CET a făcut recent progrese în câteva cazuri, în special cu privire la principiile referitoare la comerțul tehnologiei informației şi comunicației[9].

Cooperarea împotriva provocărilor globale

La Summitul UE-SUA desfăşurat la Brdo (Slovenia), la 10 iunie 2008, principalul subiect al discuțiilor l-au constituit provocările globale: criminalitatea organizată transnațională, corupția pe scară largă, terorismul, gestionarea crizelor, schimbările climatice, politica energetică, securitatea energetică. În Declarația comună[10], UE şi SUA îşi afirmă deschiderea de a

---

[7] *Vienna Summit Declaration* 26 june 2006, http://eeas.europa.eu/us/sum06_06/docs/decl_final_210606_en.pdf, accesat la 14.01.2013.

[8] *EU-US Summit - Vienna June 2006*, http://eeas.europa.eu/us/sum06_06/index_en.htm, accesat la 14.01.2013.

[9] *Relations Transatlantiques: les États-Unis et le Canada*, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/fr/FTU_6.4.7.pdf, accesat la 12.01.2013.

[10] 2008 EU-U.S. Summit Declaration, http://www.eu2008.si/en/News_and_Documents/Press_Releases/June/0610EU_USA_Declaration.html, accesat la 14.01.2013.

continua să joace rolul de lider pe scena internațională şi să consolideze cooperarea transatlantică acționând eficient asupra provocărilor cele mai urgente, precum promovarea păcii în lume, stabilitatea, democrația, drepturile omului, justiția penală internațională, statul de drept şi buna guvernare; să intensifice cooperarea pentru a preveni conflictele şi reconstrucția post-conflict; să combată flagelul terorismului protejând libertățile fundamentale ale democrației; să promoveze o economie transatlantică deschisă, competitivă şi inovatoare, prin libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor şi a capitalului; să lupte împotriva schimbărilor climatice, să promoveze siguranța şi eficiența energetică, să ajute țările în curs de dezvoltare să iasă din sărăcie şi să lupte împotriva bolilor infecțioase.

Referitor la Parteneriatul transatlantic, UE şi SUA consideră că au cea mai importantă relație bilaterală din lume, relație care a cunoscut o dezvoltare susținută pe parcursul anilor, iar activitatea Consiliului Economic Transatlantic este notabilă, scopul final fiind acela de a-l transforma într-o platformă eficientă pentru a reduce barierele în calea comerțului şi a investițiilor transatlantice. De asemenea, se negociază semnarea unui nou acord de Securitate aeriană UE-SUA, care va consolida securitatea transatlantică şi va îmbunătăți securitatea în cadrul sistemelor de transport aerian ale părților semnatare. Ca urmare a discuțiilor care vizau dreptul cetățenilor din țările membre UE de a călători fără viză în SUA, aceasta din urmă îşi ia angajamentul de a extinde acest drept pentru toate țările care fac parte din UE.

În 2009, pe 3 noiembrie, la Washington, în cadrul summit-ului UE-SUA, au fost dezbătute provocări globale majore, cum ar fi relansarea economică, schimbările climatice, dezvoltarea şi problemele de politică externă. De asemenea, s-a convenit crearea Consiliului Energiei UE-SUA şi stabilirea obiectivelor acestuia: intensificarea dialogului pe probleme energetice strategice de interes reciproc, încurajarea cooperării privind politicile energetice şi consolidarea colaborării în domeniul cercetării privind dezvoltarea durabilă şi tehnologiile energetice curate[11]. Tot cu ocazia desfăşurării acestui summit a fost aprobată şi Declarația cu privire la neproliferare şi dezarmare.

La 20 noiembrie 2010, s-au reunit la Lisabona, Portugalia, reprezentanții Uniunii Europene şi ai Statelor Unite ale Americii pentru întâlnirea anuală la nivel înalt, unde au fost dezbătute provocări globale, cum ar fi relansarea economică, securitatea şi cooperarea pentru dezvoltare, schimbările climatice, probleme de securitate care vizează atât la cetățenii celor două puteri, cât şi securitatea în întreaga lume. Dată fiind amploarea

[11] *The EU-U.S. Energy Council*, http://ec.europa.eu/energy/international/bilateral_cooperation/doc/usa/2009_energy_council_joint_press_statement.pdf, accesat la 18.01.2013.

ameninţărilor în domeniile cyber-securităţii şi cyber-criminalităţii din ultimii ani s-a stabilit formarea unui Grup de lucru UE-SUA privind securitatea cibernetică şi criminalitatea informatică, care va aborda probleme specifice şi va raporta rezultatele înregistrate, după un an de analiză şi evaluare. În domeniul combaterii terorismului, colaborarea celor doi parteneri s-a soldat cu negocieri încununate cu succes în privinţa încheierii unui acord privind Programul de urmărire a finanţărilor în scopuri teroriste[12].

Preşedintele Consiliului european, Herman Van Rompuy[13], afirmă că în timpul lucrărilor summit-ului UE-Statele Unite ale Americii, din 20 noiembrie 2010, a reconfirmat cu preşedintele Obama, importanţa relaţiei transatlantice şi deschiderea de noi căi de cooperare pe probleme de creştere, ocuparea forţei de muncă şi de securitate.

Valori şi interese comune – un destin comun

Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii împărtăşesc valori şi interese comune, precum promovarea păcii şi stabilităţii în lume, dezvoltarea economică la nivel global, libertatea şi prosperitatea, democraţia, respectarea drepturilor omului. Ambii parteneri înfruntă aceleaşi ameninţări globale: crima organizată, terorismul, criminalitatea informatică, securitatea energetică, proliferarea nucleară, traficul de droguri, schimbările climatice, relansarea economică, prevenirea conflictelor etc.

SUA este cel mai important partener comercial al UE. Împreună contribuie la realizarea a 54% din PIB-ul mondial. UE şi SUA reprezintă unul faţă de celălalt cel mai important partener de investiţii, în timp ce comerţul reciproc asigură pentru milioane de oameni un venit sigur[14]. Economia transatlantică are la bază aproximativ 15 de milioane de lucrători de pe ambele maluri ale Atlanticului. Fluxurile bilaterale de comerţ şi investiţii au atins 3,3 miliarde dolari pe zi, în medie, în timp ce piaţa europeană rămâne cea mai mare piaţă pentru Statele Unite ale Americii (de cinci ori mai mult decât piaţa chineză). Spre UE sunt direcţionate aproximativ 56% din investiţii din SUA. Investiţiile străine directe (ISD) constituie coloana vertebrală a relaţiilor economice transatlantice. Deşi, în prezent, ţările cu economii industrializate investesc, în primul rând, în ţările în curs de dezvoltare, companiile europene investesc cel mai mult în Statele Unite ale Americii, şi viceversa: în

[12] *Council of the European Union*, EU-US Summit 2010, Joint statement, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/117897.pdf, accesat la 18.01.2013.

[13] *Le Secrétariat général du Conseil, Le Conseil Européen en 2010*, Luxembourg, Office des publications de l'Union européenne, 2011, p. 12.

[14] *Message to the EU-U.S. Summit* (Transatlantic Economic Council Statement), http://www.state.gov/p/eur/rls/or/131046.htm, accesat la 14.01.2013.

anul 2009, investițiile europene în Statele Unite au fost de 13 ori mai mari decât în China şi India. În ciuda crizei, Statele Unite şi Uniunea Europeană rămân fără îndoială, una pentru cealaltă principalul partener[15].

Relațiile comerciale nu sunt singurele care unesc interesele Uniunii Europene şi ale Statelor Unite ale Americii. Este vorba şi de relații în domeniul justiției şi al afacerilor interne, mediul înconjurător, energie şi securitatea energetică, educație şi formare profesională, ştiință şi tehnologie. De asemenea, o mare importanță este acordată consolidării relațiilor în plan politic şi militar. În prezent, fiind considerate superputeri la nivel internațional, trebuie să acționeze conform intereselor pe care le au în diferite colțuri ale lumii şi să stabilească pacea şi democrația. Acționând de comun acord, eforturile lor au mai multe şanse de reuşită şi le asigură succesul în rezolvarea unor situații care nu ar putea fi soluționate la fel de eficient. Acesta este motivul care determină o colaborare cât mai strânsă a UE şi SUA, în vederea asigurării şi menținerii rolului de lider pe scena internațională.

Astfel, UE şi SUA cooperează în domeniul de gestionare a crizelor civile şi militare şi în cel de prevenire a conflictelor. Eforturile depuse s-au concretizat în luna martie 2008 prin aprobarea unui plan de lucru privind gestionarea crizelor şi prevenirea conflictelor (Work Plan EU-US Technical Dialogue and Increased Cooperation in Crisis Management and Conflict Prevention).

Relațiile dintre UE şi SUA au trecut şi prin momente tensionate marcate de divergențe de opinii referitoare la plantele modificate genetic, limitele obligatorii pentru emisiile de dioxid de carbon, Curtea Penală Internațională, combaterea preventivă a terorismului internațional şi impactul asupra drepturile omului şi ale cetățenilor, stocarea de mine antipersonal. Dialogul politic intens asigură însă modalitatea cea mai eficientă de a ajunge la un consens în situațiile în care părerile trebuie aduse la un punct comun. Interesele comune sunt însă mult mai numeroase în raport cu micile neînțelegeri şi determină o cooperare continuă şi mențin relația de colaborare continuă dintre cele două părți.

Concluzii

Parteneriatul strategic dintre Uniunea Europeană şi Statele Unite ale Americii are la bază valori şi interese comune care au consolidat în timp, în ciuda unor divergențe inerente, în beneficiul ambelor părți, un drum transtlantic.

Summit-urile UE-SUA au întărit ideea importanței unei relații stabile şi puternice între UE şi SUA. Reprezentanții celor două puteri sunt conştienți de faptul că, doar împreună, printr-o strânsă cooperare, acestea devin mai puternice pe scena mondială şi îşi pot menține statutul de lider internațional.

---

[15] *Les relations économiques transatlantiques*, http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/321969, accesat la 14.01.2013.

BIBLIOGRAFIE

Le Secrétariat général du Conseil, *Le Conseil Européen en 2010, Luxembourg*, Office des publications de l'Union européenne, 2011.

Council of the European Union, *EU-US Summit 2010*, Joint statement, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/117897.pdf

UE et Etats-Unis d'Amérique, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/europe-828/union-europeenne-et-monde/relations-exterieures/ue-et-etats-unis-d-amerique

EU-US Summit - Vienna June 2006, http://eeas.europa.eu/us/sum06_06/index_en.htm

Les relations économiques transatlantiques, http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/321969

Message to the EU-U.S. Summit (Transatlantic Economic Council Statement), http://www.state.gov/p/eur/rls/or/131046.htm

Parlamentul European, *Relațiile transatlantice: SUA şi Canada*, http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7246_ro.htm

The United States and the European Union Initiative to Enhance Transatlantic Economic Integration and Growt, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/international/bilateral/usa/doc/declaration_economique_en.pdf

Transatlantic Declaration on EC-US Relations, 1990, p. 3, http://eeas.europa.eu/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf

Transatlantic Economic Partnership 1998, http://eeas.europa.eu/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf

Vienna Summit Declaration 26 june 2006, http://eeas.europa.eu/us/sum06_06/docs/decl_final_210606_en.pdf

ORGANIZAREA MILITARĂ A OŞTILOR DIN SPAȚIUL ROMÂNESC, PRIVITĂ ÎN CONTEXTUL EUROPEAN AL SECOLULUI XVI („SECOLUL UNIRII”)

THE MILITARY ORGANIZATION OF THE ARMIES IN THE ROMANIAN SPACE, IN THE EUROPEAN CONTEXT OF THE 16TH CENTURY

Plt.adj. Vasile CONSTANTIN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Secolul XVI, prin impactul revoluției tehnicii militare, a determinat crearea unei armate române puternice, capabile să lupte pentru independență şi unitate, concomitent, împotriva a trei mari puteri ale vremii: Imperiul habsburgic, Imperiul otoman şi Regatul Poloniei.

The sixteenth century, through the impact of military technology revolution, led to the creation of a strong Romanian army capable of fighting simultaneously for independence and unity, against three great powers of the time: Habsburg Empire, the Ottoman Empire and the Kingdom of Poland.

Cuvinte cheie: infanterie; halebardă; muschetă; cavaler; tun; mercenar; cazarmă.
Keywords: *infantry; halberd; musket; knight; cannon; mercenary; barracks.*

Secolul XVI a marcat mari tensiuni sociale, în care întregul continent îşi căuta un nou echilibru, fapt ce a generat numeroase războaie interstatale în Europa, iar în partea de est şi sud-est a acesteia, supremația politică şi dominația au început să fie disputate de către Imperiul Otoman, Rusia şi Austria, acestea exercitându-şi controlul asupra țărilor din această parte a continentului.

* e-mail: *vasilec90@yahoo.com*

Pe plan extern, Imperiul Otoman, sub conducerea sultanului Soliman I Magnificul (1520-1566), a atins dimensiuni spațiale nebănuite şi a promovat o politică de anvergură universală. Sultanul, poreclit „Le grand turc” („Marele turc”), a jucat rolul unui „arbitru” al Europei, în timp ce Imperiul Otoman era considerat un important factor de echilibru în balanța politicii mondiale din acea vreme.

Cel mai important eveniment politico-militar din secolul XVI, l-a constituit desființarea regatului Ungariei, ca urmare a dezastrului de la Mohacs (1526), produs de invazia otomană, declanşată la ordinul lui Soliman I Magnificul.

Pentru Țările Române şi alte țări din bazinul Dunării de Jos, dispariția regatului medieval ungar a constituit un adversar în minus care a atentat în repetate rânduri la independența şi la suveranitatea lor, dar totodată a însemnat şi pierderea unui sprijin (chiar şi simbolic), în lupta împotriva unui duşman periculos, Imperiul Otoman.

Nu trebuie omis faptul că existența celor trei mari imperii: Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic şi Imperiul Țarist a întârziat dezvoltarea economică, socială şi politică şi au pricinuit mari distrugeri țărilor noastre. Din punct de vedere al evoluției politico-militare un loc esențial în această perioadă, l-au ocupat luptele de apărare conduse de către Radu de la Afumați, Petru Rareş şi Ioan Vodă cel Viteaz, războiul de independență al Țărilor Române în anii 1594-1596 şi unirea realizată de către Mihai Viteazul în anii 1599-1600.

„Secolul unirii” a demonstrat capacitatea românilor din cele trei țări surori de a-şi uni eforturile sub acelaşi sceptru, conştiente că numai în cadrul statului unitar centralizat puteau face față amenințării externe din partea unor puteri care le periclitau integritatea teritorială şi autonomia statală.

Actul de unire a celor trei țări surori nu a fost pe placul marilor puteri din zonă care au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a destrăma unirea țărilor române din anul 1600, deoarece acestea erau conştiente de faptul că, uniți, românii urmau să devină un obstacol de netrecut în calea oricărei pretenții de dominație asupra lor şi asupra spațiului în care se aflau de milenii.

După prăbuşirea regatului maghiar la Mohacs, poporul român a fost obligat să întreprindă solidar o acțiune de salvgardare a statului românesc transilvan, fapt care explică de ce opera de unificare a început tocmai cu trecerea munților în Transilvania de către oştile muntene.

Dacă în prima parte a secolului XVI, sistemul militar a avut caracteristicile specifice secolului XV, în a doua parte a secolului XVI, au început să se producă mutații, odată cu modificarea statutului politic al Țărilor Române determinat de intrarea lor sub suzeranitatea otomană (Țara Românească – 1529, Moldova – 1538, Transilvania – 1541).

„Oastea cea mică” devine, din a doua jumătate a secolului XVI, elementul de bază în cadrul sistemului militar. În componența „oastei mici”

intrau: curtenii feudalilor şi domnitorului, slujitorii statului feudal (călăraşii şi dorobanții), mercenarii (unguri, polonezi, cazaci, secui), haiducii (albanezi, sârbi, bulgari – din populația refugiată de pe teritoriile cucerite de către turci). Pe de altă parte „oastea cea mare”, deşi folosită în confruntările militare de unii voievozi din Moldova şi Țara Românească, a fost elementul la care s-a apelat din ce în ce mai puțin.

Slăbirea instituției domniei şi creşterea puterii boierilor (nobililor) a avut drept rezultat printre altele, aservirea majorității țăranilor liberi, cei care au constituit anterior elementul de bază al oastei mari. Dezvoltarea cantitativă şi calitativă a armamentului de foc, intrarea acestuia în dotarea oştilor române într-un număr din ce în ce mai mare a avut drept rezultat creşterea efectivelor de mercenari, bine pregătiți în întrebuințarea acestor mijloace de luptă moderne.

Infanteria

În Europa, în cadrul infanteriei, arma individuală de atac (armă albă) rămânea în continuare tradiționala lance (care în secolul XVI atingea lungimea de 6 m). Modificată ca dimensiune şi adăugându-i la capătul ascuțit o secure pe o parte şi un cârlig pe cealaltă, mercenarii elvețieni au creat *halebarda* (adoptată la scurt timp şi de către germani).

Halebardierii purtau la şold, la fel ca şi lăncierii, uneori, şi ca archebuzierii, şi o sabie, mai scurtă şi mai uşoară ca cea a cavaleriei, şi care putea fi mânuită cu o singură mână. *Arbaleta* a continuat să fie preferată până către anul 1540, deşi de mult se impusese arma de foc-*archebuza* (numită la sfârşitul secolului XV, „culevrina de mână”).

Arcul lung era arma tipică a soldaților englezi (şi scoțieni). Această armă şi-a dovedit faima în bătăliile de la Crecy şi Azincourt, după aceea arcul s-a răspândit şi în nordul Franței şi în Țările de Jos. Totuşi asemenea arme naționale au trebuit să cedeze locul armelor de foc.

Tot în secolul XVI, dispare *spada grea* mânuită cu ambele mâini. Singurii care o mai utilizau erau lăncierii germani, iar cu timpul această armă îşi reduce din lungime şi greutate, ea fiind redusă la rolul de autoapărare[1], servind şi pentru a da lovitura de grație. Între armele de foc un loc aparte îl ocupa *muscheta* (o archebuză perfecționată împrumutată de la spanioli şi apărută în timpul războaielor religioase, era dotată cu fitil şi bătea până la 400 m, dublu față de archebuză care trăgea la 200 m).

Muscheta putea perfora de la 200 m o cuirasă obişnuită, dar tirul ei era extrem de lent şi avea nevoie să fie sprijinită pe un suport; inconvenientul muschetei, la fel ca al archebuzei, consta în aceea că pe timp de ploaie nu era

[1] Ov. Drîmba, *Istoria culturii şi civilizației universale*, vol. IX, Editura Vestala, Bucureşti, 1998, p. 246.

funcțională. De asemenea se folosea în acea vreme şi *schioppo* (un tip de archebuză fără trăgaci, mânuită de către doi oameni şi, de asemenea, trăgând sprijinită pe o furcă).Varianta ei, numită *schiopetto* (calibru mare şi țeavă mai scurtă), putea trage după anul 1550, până la 500 de paşi.

Proporția dintre diferitele arme folosite de infanterie este greu de stabilit cu precizie. Astfel se ştie că, în 1548, la Veneția, proporția armelor era următoarea: 60% lăncieri, 10% halebardieri, 30% archebuzieri[2]. În anul 1589, proporția era alta, după cum urmează: 30% lăncieri, 10% halebardieri şi 60% diferite arme de foc. Pe de altă parte, în Spania, procentajul era: 30% lăncieri, 10% halebardieri, 25% muşchetari şi 35% archebuzieri.

În Franța, se avea în vedere ca numărul lăncilor şi halebardelor să fie egal cu cel al armelor de foc. În general, preferința pentru armele de foc este în mod evident în creştere, dar şi pentru lănci în raport cu celelalte arme albe.

În raport cu ce se întâmpla în Europa, oştirea română cuprindea trei genuri de arme de bază, corespunzător standardelor continentale de organizare militară: infanteria, cavaleria şi artileria. În „secolul unirii”, infanteria devine din ce în ce mai mult, arma principală ca urmare a predominanței tot mai accentuate a armelor de foc. În alcătuirea dispozitivelor pregătitoare pentru bătălie, unitățile de infanterie erau dispuse în cadrul marelui patrulater pe care îl forma întreaga oaste. Dispozitivul de luptă al unităților de infanterie era dreptunghiular, în scopul de a face față atacurilor inamice declanşate din indiferent ce direcție.

De regulă, infanteriştii erau grupați în unități după felul armamentului din dotare: pe de o parte, arme de foc portative (archebuze, puşti); pe de altă parte, arme albe (sulițe, arcuri, arbalete, ghioage, securi, săbii etc.). De menționat este faptul că, în Europa, oştile erau dotate cu un număr mare de arme portative de foc, în comparație cu oştile existente în spațiul românesc.

Formațiile dreptunghiulare de infanterie erau compuse din efective variabile de la 200 până la 1.000 de oşteni, urmărindu-se realizarea unei mase de izbire îndeajuns de puternică, dar şi asigurarea protecției împotriva şarjelor cavaleriei. Pe timpul desfăşurării campaniilor sau bătăliilor, unități sau subunități de infanterie executau şi alte misiuni de luptă: ambuscade, cercetare la inamic, siguranță în cantonament etc.

Menționăm, că în timpul domniei lui Ion Vodă cel Viteaz (1572-1574), bătaia armelor portative a crescut de la 30 la 300 de paşi, iar armamentul şi muniția în cea mai mare parte era procurat din afara Moldovei, din oraşe, precum: Braşov, Bran, Bistrița, Sibiu, Sighişoara (Transilvania) sau din Lwow, Königsberg şi altele, renumite în fabricarea acestor materiale de război[3].

---

[2] Ov. Drîmba, *op.cit.,* p. 247.

[3] *Arta Militară a moldovenilor în perioada domniei lui Ion Vodă cel Cumplit*, Editura Militară, Bucureşti, 1959, p. 32.

Infanteria lui Ion Vodă cel Cumplit cuprindea luptători cu arme de azvârlire şi luptători care deţineau arme diverse necesare luptei corp la corp, astfel: suliţe de împuns, cângi de trântit jos de pe cai, ciomege (ghioage, fusturi), securea, coasa folosită la secerarea picioarelor cailor şi ale duşmanilor, arcul (bine cunoscut de moldoveni) şi puşca într-un număr mai redus.

Infanteria era dotată cu un număr redus de arme de foc (puşti) ca urmare a situaţiei economice slabe a Moldovei. Tot în vremea lui Ion Vodă cel Cumplit, infanteria mai era dotată şi cu scări de escaladare numite „loitre” introduse de către domnul Moldovei, după modelul celor în uz pe atunci în Germania.

Convins că infanteria este regina războiului, voievodul moldovean a căutat să-i perfecţioneze acţiunile, fapt demonstrat la asediul Brăilei (unde infanteria a avut un rol hotărâtor la cucerirea oraşului). Cu prilejul bătăliei de lângă lacul Cahul (1574), Ion Vodă cel Viteaz reuşeşte să concentreze un efectiv de 20.000 de infanterişti.

În celelalte două ţări române (Ţara Românească şi Transilvania), armele albe aflate în dotarea infanteriei erau, în secolul XVI, aproape identice. Se constată un număr mare al armelor portative de foc existente în Transilvania, prin comparaţie cu cele două ţări române surori.

Cavaleria

Rolul cavaleriei în cadrul armatelor secolului XVI a scăzut simţitor, mai ales în rândul oştilor din vestul Europei. Acest lucru s-a observat în principal la nivelul cavaleriei grea, care prezenta mai multe inconveniente, care constau în următoarele:

- puţini erau cavalerii ce îşi permiteau să-şi achiziţioneze o armură nouă (echivalentă cu preţul unei ferme);
- piesa care proteja gâtul cavalerului, fixată de armură nu-i permitea cavalerului să se întoarcă la stânga şi la dreapta, iar vizorul coifului fiind foarte mic, îi reducea foarte mult din vizibilitate;
- calul nu avea mobilitatea necesară în mişcări (protejat şi el de o cuirasă foarte grea sau de o piele groasă de bou la fel de grea);
- procurarea cailor de luptă era dificilă, numai Franţa, Burgundia şi Italia dispuneau de aceştia într-un număr suficient, în schimb Spania ducea o mare lipsă de cai (în locul acestora nobilii spanioli apelau la catâri);
- echipa necesară unui cavaler era dificil de constituit (aşa numita sa „familie” – *lancia*).

Odată cu creşterea rolului lăncilor, a halebardelor şi armelor de foc, lancea unui cavaler şi-a pierdut progresiv importanţa. Cavaleria şi-a schimbat radical funcţiile de luptă rezumându-se la acţiuni de intervenţie rapide, de hărţuială şi de urmărire a inamicului. Cavaleria grea a mai supravieţuit doar

la: Milano, Veneția şi în Franța, şi doar ca gardă de prestigiu, pentru a satisface ambițiile principilor şi a marilor nobili.

Raportat la Europa, în Țările Române, în secolul XVI, nu se poate vorbi de o cavalerie grea, aici predominând cu preponderență cavaleria uşoară. Astfel, luptătorii călări erau înarmați cu „lănci lungi cât sunt sulițele mijlocii de 25 de palme, purtau la şa buzdugan şi la şold iatagan”.

Sabia era utilizată în lupta călare, iar iataganul în lupta pedestră. Domnitorul Ioan Vodă cel Viteaz (1572-1574) a pus un accent deosebit pe cavalerie. De pildă, în cadrul bătăliei de la Jiliştea (1574) cavaleria sa a jucat un rol hotărâtor în ceea ce priveşte soarta bătăliei. La Jiliştea, elementul surpriză a fost decisiv (vornicul Dumbravă a reuşit să captureze străjile inamice, din avanposturi nereuşind să scape niciunul dintre cei 400 de inamici, ca să dea de ştire grosului oştirii).

Haşdeu ne informează că din 62.000 de duşmani, cel puțin 50.000 au căzut pe câmpul de luptă, de la Jiliştea. Cu 10.200 de călăreți, Ion Vodă cel Cumplit a încercuit cel puțin 62.000 de duşmani, adică un efectiv cel puțin de şase ori mai numeros. Un oştean de-al lui Ion Vodă cel Cumplit a ucis cel puțin cinci de-ai duşmanilor (lucru atestat şi de o cronică turcă). Caii din dotarea cavaleriei lui Ion Vodă erau străpunşi la nări pentru a respira mai uşor, acest lucru făcându-i să fie mai rapizi. De menționat este şi faptul că oştenii care luptau călare erau dotați cu arme albe (sulițe).

În oastea lui Mihai Viteazul, puşcaşii şi archebuzierii ocupau un loc distinct, izvoarele indicând efective variabile. De pildă, în octombrie 1595, în compunerea avangărzii oastei condusă de către marele domn, care urmărea trupele lui Sinan Paşa, se găseau „1.000 de archebuzieri români călare”. În 1595, un martor ocular afirma că majoritatea lefegiilor erau înarmați ca tătarii, cu iatagane şi arcuri şi unii dintre ei cu archebuze lungi, călărind pe cai mici şi robuşti.

Atât în cazul infanteriei, dar şi al cavaleriei, ca mijloace de protecție, în „secolul unirii” au continuat să fie folosite scuturile, cămăşile de zale si armurile, numărul acestora fiind corespunzător necesarului de dotare a oştilor şi eficienței la arme albe existente la acea vreme. De pildă, în lista de armament trimisă din Königsberg, în 1569, lui Alexandru Lăpuşneanu, figurau 30 de cămăşi de zale şi 30 de mănuşi de fier.

În oastea lui Ion Vodă cel Viteaz unii oşteni aveau „zale de fier”, iar boierul muntean Albu Golescu, căzut în *bătălia de la Jilişte*, este reprezentat pe piatra de mormânt purtând coif de tip calotă. Dintre luptătorii transilvăneni care au participat la campania din toamna anului 1595, circa 7.000 de ostaşi aveau cămaşă şi mănuşi de zale şi aveau pe cap un coif, care le acoperea gâtul şi fața.

În prima jumătate a secolului XVII, odată cu sporirea puterii de penetrație a gloanțelor, armurile au început să-şi piardă din importanță, iar

cavaleria era folosită mai ales pentru executarea izbirii dispozitivului de luptă inamic şi pentru manevrele de învăluire.

Unități sau subunități de cavalerie primeau misiuni de siguranță a marşului sau pentru cercetare şi diversiune la inamic. În anumite împrejurări, cavaleria oastei (sau doar o parte a ei) era pedestrită, luptând alături de infanterie, cum a procedat voievodul Radu Şerban cu haiduci călări, în prima bătălie de lângă Braşov (în 1603).

Locul cavaleriei în cadrul dispozitivului de luptă era, de regulă, pe flancuri, pentru a proteja unitățile de infanterie aşezate în centru. Formația de luptă a cavaleriei în cadrul dispozitivului era, ca şi în cazul infanteriei, în formă de dreptunghi, pe două sau mai multe linii.

Pe timpul campaniilor militare, cavaleria îndeplinea şi alte misiuni specifice modului de luptă al oştirilor române: hărțuire, recunoaşteri, atacuri nocturne, urmărirea adversarului etc.

Cavaleria cuprindea corpuri de cavalerie permanente şi corpuri de cavalerie nepermanente. În cadrul corpurilor de cavalerie permanente intrau: călăraşii (slujitorii), curtenii, haiducii călări, sulițaşii secuii (primipilii, fruntaşii) şi lefegii. În cadrul corpurilor nepermanente de cavalerie se aflau cetele boiereşti şi oastea insurecțională nobiliară (în Transilvania).

Artileria şi trupele de mercenari

Difuzarea tot mai largă a armelor de foc şi, în primul rând, influența artileriei asupra conducerii şi condițiilor generale ale războaielor au dus la o organizare militară şi la o tactică mult superioară celor anterioare. Încă de la sfârşitul secolului XVI, artileria s-a dovedit decisivă pentru soarta bătăliilor (un exemplu a fost bătălia de la Marignano, din 1515, în care artileria franceză şi-a decimat adversarul, cooperând foarte bine cu arme, precum infanteria şi cavaleria).

La Marignano, artileria a fost folosită pentru prima oară ca artilerie de câmp, alături de celelalte arme aici utilizându-se tunuri adevărate şi nu armele individuale portative ale artileriei uşoare: culevrina, serpentina, achebuza pe suport ş.a.[4]

Pentru a fi eficiente în câmp deschis, tunurile trebuiau să aibă mobilitate, care până atunci le lipsise. În acelaşi timp nu vor mai fi fabricate din fier (fontă, de fapt), ci dintr-un aliaj în care predomina bronzul. Proiectilele nu vor mai fi confecționate din piatră, ci din fier sau fontă)[5].

În Europa, progresele realizate de artilerie au fost certificate de campania lui Carol al VIII-lea, în Italia, ale cărui tunuri mobile puteau trage

[4] Ov. Drîmba, *op.cit.*, p. 236.
[5] *Ibidem*, p. 237.

într-o oră mai multe salve, decât cele ale artileriei italiene într-o zi. S-a perfecționat totodată şi sistemul de dirijare şi de corectare a tirului.

După anul 1544, atât artileria franceză, cât şi cea a lui Carol Quintul şi-au redus calibrele. Reculul mortierelor (care după 4-5 lovituri erau scotea din funcție) a fost amortizat printr-un arc de compensație. S-au inventat grenadele de mână, sulițele lansate de archebuză, proiectilele mingi din câlți impregnate cu sulf pentru a fi lansate aprinse asupra inamicului.

În anul 1570, a apărut prin unirea a mai multor archebuze la un loc (un fel de mitralieră numită „orgă”), care însă a fost abandonată în curând. Totuşi pentru guvernele statelor, artileria (în general, armele de foc) a constituit o creştere considerabilă a costurilor războiului. Artileria necesita multă muniție, animale de povară (cam 40 de cai sau boi, tractau un tun de calibru mediu), apoi genişti, fierari, dulgheri pentru separarea afetelor, căruțe şi căruțaşi, pietrari pentru cioplit ghiulele de piatră când se terminau cele din fier.

Efectul moral pe care îl produceau tunurile (impresionante prin aspect, dimensiuni şi greutate 4-5 tone) era, desigur, apreciabil, dar nu şi eficace (tirul era lent şi imprecis), deoarece după fiecare salvă afetul trebuia din nou aliniat, nu existau două tunuri cu prestații identice etc.[6]

Artileria a fost utilizată pe câmpul de luptă, în Europa, pentru prima dată, de către germani, în anul 1328, pe timpul unor acțiuni militare din Prusia, iar de englezi, în 1399, în luptele de la Cambray şi, în anul 1346, în cele de la Crecy.

În Franța, Elveția şi în multe alte țări, artileria s-a folosit pe la mijlocul secolului XIV, iar în Rusia, către sfârşitul acestui secol[7]**.** Comparativ cu ce se petrecea pe continent, în Țările Române, primele guri de foc au fost întrebuințate la sfârşitul secolului XIV, construirea sau achiziționarea acestora fiind strâns legate de evoluția politico-economică a statelor feudale româneşti, de organizarea şi de structura oştilor acestora. Este mai mult ca sigur că primul voievod român care a folosit bombarde (tunuri), pentru apărarea cetăților a fost Mircea cel Bătrân (1386-1418).

Cu secolul XVI a început o nouă etapă a luptei Țărilor Române împotriva dominației otomane, artileria acestora cunoscând în acest veac o evoluție fără precedent atât din punct de vedere calitativ, cât şi numeric. În întreaga Europă, au apărut zeci de arsenale în care tunurile se fabricau în serie, țevile acestora fiind din fier, fontă sau bronz, iar greutatea a crescut de la 4 la 32 livre (o livră = 0,45392 kg) şi calibrul între 40 şi 180 mm.

În acest secol a apărut distincția netă între artileria de câmp (uşoară) şi artileria grea (de asediu). Tunurile din prima categorie puteau fi trase de 4 la 6

---

[6] *Ibidem*, p. 238.

[7] V. Stănculescu, C. Ucrain, *Istoria Artileriei Române în date*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 13.

cai (boi), iar cele de asediu a căror greutate depăşea uneori 4 tone puteau fi trase de 16–36 de cai. Bătaia tunului a crescut în această perioadă, în mod evident, distanța până la care se puteau arunca ghiulele de formă sferică fiind de 400 – 600 m.

În cadrul oştilor voievozilor români din „secolul unirii” (Petru Rareş şi Ioan Vodă din Moldova, Neagoe Basarab, Mircea Ciobanul, Petru Cercel şi Mihai Viteazul, în Țara Românească), numărul gurilor de foc a crescut continuu, iar din punct de vedere calitativ caracteristicile acestora au fost în mod simțitor îmbunătățite.

În Transilvania, o serie de oraşe-cetăți ca: Braşovul, Sibiul, Bistrița, Alba Iulia, Sighişoara, au continuat să fie importante centre în care s-au fabricat, în mod curent, tunuri şi muniția necesară. În Sibiu, au fost scrise de către Conrad Hass, directorul arsenalului, primele tratate de pirotehnie şi tot aici au fost realizate primele prototipuri ale artileriei reactive[8].

În Țara Românească, oştile au fost înzestrate cu tunuri mai inferioare din punct de vedere al calității, dar şi al numărului față de cele din Moldova, din aceiaşi perioadă (secolul XVI). Abia în timpul lui Mihai Viteazul (1593-1601), artileria cunoaşte o intensă dezvoltare în Țara Românească.

Între anii 1595 şi 1599, parcul de artilerie al lui Mihai Viteazul a crescut de la 12 la 80 de tunuri de diverse calibre. Acest lucru se explică atât prin înțelegerea de către autorul primei uniri a Țărilor Române, a necesității artileriei pe câmpul de luptă, cât şi prin faptul că în urma campaniei anului 1595, al cărei episod eroic a fost Călugărenii, Mihai Viteazul a capturat de la turci câteva zeci de tunuri.

După intrarea victorioasă în Alba Iulia, documentele vremii atestă intenția lui Mihai Viteazul de a organiza câteva arsenale în cetățile Transilvaniei, după modelul celui existent la Alba Iulia.

Prin comparație cu perioada precedentă, artileria s-a dezvoltat şi s-a diversificat tot mai mult ca gen de armă de importanță deosebită pe câmpul de luptă. Pe plan general european, în secolul XVI, se înregistrează numeroase căutări în direcția stabilirii unei proporții corespunzătoare exigențelor câmpului de luptă între artilerie şi celelalte genuri de armă.

Potrivit unor evaluări făcute de către reputați specialişti din această perioadă, se apreciază că în funcție de întregul efectiv (infanterie şi cavalerie), o piesă de artilerie (un tun) revenea la 500-1.000 de oşteni (proporția ideală fiind de un tun la 500 de militari)[9].

Plecând de la aceste standarde continentale în structurarea oştirilor se observă că, în cadrul oştilor române, ponderea artileriei era corespunzătoare.

---

[8] V. Stănculescu, C. Ucrain, *op.cit.*, p. 15.

[9] *Istoria Militară a poporului român*, vol. III, Editura Militară, Bucureşti, 1987, p. 58.

Astfel, în campania din Transilvania, Mihai Viteazul a asigurat un tun la 750 de militari, în timp ce în bătălia de lângă Lacul Cahul (1574), proporția în oastea lui Ion Vodă cel Viteaz, era de o gură de foc la 250 de oşteni.

În cadrul dispozitivului de luptă tunurile erau dispuse, de regulă, în fața frontului (grupate în unul sau mai multe locuri) sau în intervalele dintre unitățile compacte de cavalerie ori de infanterie.

În coloanele de marş piesele de artilerie se aflau totdeauna în compunerea grosului acesteia, intercalate cu unitățile de infanterie[10]. Artileria ajunsese la un nivel înalt de dezvoltare pe timpul domniei lui Ion Vodă cel Viteaz (1572-1574).

Calibrele artileriei, variau între 10 şi 19 cm pentru artileria grea, de asediu şi între 4 şi 9 cm pentru artileria de câmp. Greutatea proiectilului varia între 1,4 kg şi 46,7 kg, iar a tunului între 150 kg şi 4.500 kg.

Din izvoarele timpului reiese că moldovenii dispuneau de artilerie grea şi de câmp şi că personalul care o deservea era uneori străin. Cu prilejul bătăliei de lângă lacul Cahul (1574), domnul Moldovei deținea 80 de tunuri de o mărime extraordinară[11].

Bătăia unor tunuri ajunsese până la 1.000 de paşi, la multe armate, artileria se desfăşura înaintea infanteriei şi cavaleriei asigurându-se numai acoperirea strict necesară. Ion Vodă şi-a desfăşurat artileria înaintea infanteriei, în bătălia de lângă lacul Cahul, din anul 1574[12].

Tot în timpul domniei voievodului moldovean se păstra întotdeauna o rezervă de foc, în care scop, tunurile erau încărcate şi trăgeau numai la comandă. A apărut tot atunci „focul de salvă” atât pentru armele de foc portative, dar mai ales pentru tunuri.

Armamentul şi muniția în cea mai mare parte era procurat din afara țării, din unele oraşe transilvănene sau din: Liov, Könisberg şi alte centre renumite în fabricarea acestor materiale de război.

Generalizarea şi perfecționarea armelor de foc au determinat pe lângă alte consecințe de ordin militar şi creşterea numărului de lefegii, cu o mai temeinică pregătire. În acea vreme, mercenarii îşi făceau o meserie din participarea la campaniile militare.

În secolele Renaşterii, toate țările, dar şi oraşele mari s-au folosit de către mercenari, fiind angajate în lupta lor contra dominației locale feudale sau ecleziastice. În Franța şi în Burgundia, 15% din efective erau alcătuite din mercenari (mai ales englezi şi flamanzi).

---

[10] *Ibidem*, p. 58.

[11] Al. P. Ilarian, *Tesaurul de Monumente Istorice pentru România*, vol. IV, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1862, p. 240.

[12] Al.P. Ilarian, *op.cit*, p. 240.

Mercenarii se defineau, nu prin plata unei solde, ci prin dimensiunile unităților cărora le aparțineau (de obicei, între 600 şi 4.000 de oameni) şi prin dependența lor, nu de o autoritate politică, ci de către un anteprenor care încheiase un contract cu guvernul.

Principalii mercenari de infanterie din Europa, în secolul XVI, erau elvețienii care după înfrângerea de la Marignano (1515) şi (1522) îşi pierd locul în favoarea lăncierilor germani. Soldații de garnizoană erau încartiruiți în casele cetățenilor, cu care stabileau relații de prietenie şi de lucru remunerat în orele lor libere. Cazărmile au început să apară abia spre sfârşitul secolului XVI. Între anii 1570 şi 1580, Veneția a construit locuințe speciale pentru soldați în unele oraşe ale sale de garnizoană. Peste 20 de ani, Țările de Jos i-au urmat exemplul. O armată de 50.000 de oameni era considerată, în secolul XVI, o armată enormă, în Europa.

Muntenia şi Moldova dispuneau de mai multe categorii de lefegii: *cătanele* (oşteni veniți din Transilvania), *cazacii* (îndeosebi în timpul domniei lui Mihai Viteazul), *seimenii*, *levenții* (veniți din Moldova în Muntenia), *drăganii* sau nemții[13].

Din a doua jumătate a secolului XVI, mulți oşteni lefegii din Moldova şi din Muntenia erau recrutați din Ardeal. Despot-Vodă avea în rândurile oştilor sale un număr însemnat de asemenea lefegii, iar pe căpitanii de mercenari se baza în luarea deciziilor. În 1562, acelaşi principe şi-a trimis reprezentanții să adune 100 de călăreți cu „armătură uşoară” şi 150 de pedestraşi, dându-le leafa pe o lună.

Ceva mai târziu, Petru Şchiopul avea în garda sa mai mult de 500 de lefegii proveniți din Transilvania. Se constată că în timpul domniilor lui Aron Tiranul şi Ştefan Răzvan, numărul lefegiilor a crescut la câteva mii. Pe lângă lefegii proveniți din statele vecine sud-dunărene şi Polonia, existau în rândurile oştilor şi lefegii de origine românească (cazul dorobanților din armata lui Mihai Viteazul).

Printre lefegii marelui domn s-au înrolat numeroşi iobagi români din Transilvania. După cum se plângeau nobilii maghiari lui Mihai Viteazul, în adunările Dietei, din iulie 1600, „iobagii şi slugile ne fug dinaintea dărilor şi trec între călăraşi şi pedestraşii Măriei Tale, unii apoi între haiduci, alții între pedestraşii din cetăți, de unde ne amenință cu uciderea şi cu devastarea[…]; mulți oameni lipsiți şi neplătiți au trecut între lefegiii Măriei Tale”.

Necesitatea organizării într-un termen scurt a unei oştiri puternice a obligat pe domnii români să recurgă şi la înrolarea de oşteni străini plătiți (sârbi, unguri, poloni, nemți etc.)[14]. Recrutarea se făcea pe baza unor scrisori trimise de domn prin emisari speciali.

---

[13] *Istoria Militară a Poporului Român,* vol. III, Editura Militară, Bucureşti, 1987, p. 46.
[14] *Ibidem*, p. 47.

S-au păstrat câteva scrisori de acest gen, din perioada anilor 1595-1597, documente în care se specificau: condițiile în care urmau a fi angajați mercenarii pentru o leafă lunară de 5 taleri pentru călăreți şi 3 taleri pentru pedestraşi, hrană (pâine şi carne zilnic), postav sau haine pentru un an, pradă de război, daruri şi uneori arme.

Un document de epocă ne aduce la cunoştință faptul că domnul trimitea odată cu cererea de înrolare şi sume de bani care erau oferite în avans celor ce doreau să slujească în oastea românească. Totuşi din punct de vedere al remunerației şi al dragostei de țară, dar şi a fidelității față de domnul în slujba căruia activau, lefegii localnici erau preferați de către domni în detrimentul celor străini care solicitau o leafă mult mai mare.

În Transilvania, garda principelui, care putea avea un efectiv de 2.000-3.000 de oşteni, constituia principalul corp de lefegii. Astfel, la 1595, garda de infanterie personală a serenisimului principe Sigismund Bathory era alcătuită din 2.000 de trabanți bine înarmați cu archebuze, făcând impresia unei trupe „foarte chipeşă”.

Lefegiii transilvăneni formau, de regulă, garnizoanele cetăților de margine, în 1583, căpitanul cetății Oradea dispunea de: 800 de călăreți şi 800 de pedestraşi. Concomitent lefegii alcătuiau armata permanentă a țării, care, în 1583, număra 4.000 de călăreți de elită şi câteva detaşamente de pedestraşi.

În 1565, Ioan Sigismund a avut intenția să aducă din „țările frânce”, mai ales din Italia, un număr de 500 de puşcaşi care să alcătuiască garda sa de corp. Comandanții gărzii aceluiaşi principe erau doi italieni: Giovano Andrea Gromo şi Morgante Manfroni.

Specialiştii militari italieni erau mult apreciați în epocă pe întreg continentul. Astfel, într-o cerere adresată imperialilor, Mihai Viteazul solicita să i se trimită din Italia: „Due vallorossi coloneli, capitani pratochi della gurra uno che sia capo della cavaleria et altro della militia a piedi” („doi colonei bine pregătiți, căpitani cu experiență de război, unul care să fie în fruntea cavaleriei şi celălalt în fruntea pedestrimii”)[15].

În perioada analizată, între cele trei țări române au avut loc numeroase schimburi de oşteni cu plată:

- *cătanele* din Muntenia şi Moldova, erau oşteni veniți din Transilvania;
- *primii trabanți* din secolul XVI, din Muntenia şi Moldova, tot din Transilvania veniseră;
- *levenții* erau moldoveni care slujeau cu plată în Muntenia;
- uneori *seimenii* din Țara Românească s-au înrolat în oastea Transilvaniei sau a Moldovei la mijlocul secolului XVII.

[15] *Ibidem*, p. 48.

Faptul că domnitorii celor trei principate se ajutau reciproc cu aceste detaşamente de lefegii a determinat generalizarea experienței militare româneşti, cu efecte pozitive asupra eficienței acțiunilor de luptă, îmbogățind doctrina şi arta militară proprie.

Secolul XVI, prin impactul revoluției tehnicii militare, a determinat crearea unei armate româneşti puternice, capabile să lupte pentru independență şi unitate, concomitent împotriva a trei mari puteri ale vremii: *Imperiul habsburgic, Imperiul otoman şi Regatul Poloniei.*

BIBLIOGRAFIE

Arta Militară a moldovenilor în perioada domniei lui Ion Vodă cel Cumplit, Editura Militară, Bucureşti, 1959.

Drîmba Ovidiu, *Istoria culturii şi civilizației universale*, vol. IX, Editura Vestala, Bucureşti, 1998.

Ilarian P. Alexandru, *Tesaurul de Monumente Istorice pentru România*, vol. IV, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti,1862.

Iorga Nicolae, *Istoria Armatei Româneşti,* Editura Militară, Bucureşti, 1970.

Istoria Militară a Poporului Român, vol. III, Editura Militară, Bucureşti, 1987.

Romanescu Gheorghe, *Marile bătălii ale românilor,* Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1982.

Romanescu Gheorghe, *Oastea românilor de-a lungul veacurilor,* Editura Militară, Bucureşti, 1976.

Stănculescu Victor, Ucrain Constantin, *Istoria Artileriei Române în date*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.

PERSPECTIVE DE EVOLUȚIE A SISTEMULUI DE SISTEME MODULARIZAT C5I2SR ÎN ARMATA ROMÂNIEI

PERSPECTIVES ON EVOLUTION OF THE C5I2SR MODULARIZED SYSTEM OF SYSTEMS IN THE ROMANIAN ARMED FORCES

Mr.drd. Niculai-Tudorel LEHACI*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Restructurările fundamentale traversate de lume, schimbările tehnologice şi asimilarea rapidă a noilor tehnologii duc la schimbări majore ale produselor, serviciilor şi organizațiilor. Tehnologia îşi difuzează rapid puterea atât către persoane individuale, cât şi către organizațiile şi națiunile pregătite şi capabile să o folosească. Această schimbare reprezintă nu doar o oportunitate, cât mai ales o provocare pentru definirea şi realizarea unor noi sisteme de comandă şi control.

The fundamental restructuring that the world goes through the technological changes and fast assimilation of the new technologies lead to major changes of products, services, and organizations. Technology rapidly spreads its power towards individuals, organizations and nations ready and able to use it. This change is not just an opportunity but a challenge to define and develop new command and control systems.

Cuvinte cheie: sistem; capabilitate; interoperabilitate; tehnologie; comandă; control.
Keywords: system; capability; interoperability; technology; command; control.

Evoluțiile semnificative din punct de vedere cantitativ şi calitativ ale tehnologiei determină mutații majore în spectrul militar, în general, cu accente semnificative pe sistemele de comandă şi control. Tendința generalizată existentă către o utilizare extinsă a tehnologiei informației şi a comunicațiilor în sistemele de apărare are în vedere dezvoltarea unor

* e-mail: *lehaci.tudorel@unap.ro*

capabilități operaționale cu costuri minime, în cele mai multe cazuri, intenția principală fiind orientarea către lucrul în rețea, prin constituirea rețelelor de surse de informații, executanți, comandanți etc. Conectivitatea globală între forțe aliate va fi o capabilitate critică pentru misiune şi un atu important pentru mobilitate, timp de răspuns şi angajarea în operații. Interoperabilitatea sistemului şi integrarea informației trebuie realizată în spațiul de luptă pentru maximizarea avantajelor.

Concepte precum războiul bazat pe rețea (NCW) şi capabilitățile NATO facilitate de rețea (NNEC) sunt desemnate să dezvolte şi să extindă funcțiuni importante, ca de exemplu: culegerea, procesarea şi diseminarea informațiilor; calitatea deciziei şi eficiența comenzii; cooperarea între structuri diferite şi între niveluri diferite ale aceleiaşi structuri; flexibilitatea utilizării unităților şi sistemelor de apărare. Aceste *capabilități extinse* implică metode perfecționate sau chiar metode noi de conducere a operațiilor, iar prin introducerea acestora se poate ajunge la transformări profunde în organizarea apărării privind atât utilizarea sistemelor tehnice, cât şi tactica şi instruirea personalului. Dezvoltarea conceptelor coincide, totodată, cu eforturile de adaptare la situația geopolitică globală existentă la începutul mileniului III, cu amenințările sale de securitate, fragmentate şi uneori neclare.

Se constată că soluțiile sunt axate pe dezvoltarea unei arhitecturi orientate către servicii (Service Oriented Architecture – SOA) şi configurarea unor rețele de rețele folosind tehnologii de comunicații diverse, respectiv, combinarea unităților şi sistemelor adaptate situației[1]. Această abordare oferă posibilitatea de a interconecta şi de a utiliza sistemele existente într-o manieră eficientă, făcând disponibilitatea lor ca „servicii de rețea" pornindu-se de la integrarea în rețea a sistemelor existente şi dezvoltarea ulterioară a acestora, cum ar fi un proces gradual care presupune dezvoltări succesive. Abordarea implică, de asemenea, utilizarea tehnologiei civile atunci când aceasta îndeplineşte cerințele relevante ale fiecărei aplicații.

Arhitectura orientată spre servicii presupune ca funcționalitatea sistemului de comunicații, informatic sau de comandă şi control să fie disponibilă sub formă de serviciu care poate fi accesat de către orice utilizator autorizat, mobil sau staționar, conectat la rețea, conceptul fiind în concordanță cu tendința generală din industria de comunicații şi informatică. Arhitectura sistemului de comandă şi control orientată pe servicii presupune eliminarea sistemelor consumatoare de bandă, proiectate numai pentru un scop specific şi înlocuirea acestora cu sisteme create din alte sisteme, aşa numitul „sistem de sisteme”. Aceasta înseamnă că sistemele individuale, care pot fi distribuite,

[1] Valentin Vasile, *Sistemul C4ISR de nivel strategic din forțele armate ale unor state membre NATO*, Referat de cercetare ştiințifică, UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2008, pp. 49-50.

sunt folosite ca module interconectate, permițând interconectarea acestora în diferite moduri. O astfel de abordare se concretizează într-o serie de avantaje, cum ar fi: investițiile financiare mai eficiente şi posibilitatea de adaptare la cerințele unei situații particulare prin reconfigurarea în timp real a modulelor constituente în aşa numitele sisteme adaptate la situație. Astfel, un sistem de comandă şi control nu trebuie privit ca un sistem izolat, ci ca un sistem de sisteme distribuit, unde fiecare sistem oferă sau consumă servicii.

Sistemul de comandă şi control al Armatei României are o structură complexă cunoscând evoluții în concordanță cu doctrinele militare, conceptele de comandă - control, nevoile operaționale, nivelul tehnologic şi nivelul resurselor asigurate. Structura actuală este bazată pe un ansamblu de componente şi subsisteme, aflate în funcțiune, în dezvoltare sau întrerupte temporar, cu diferite niveluri de implementare. Evidențierea performanțelor, dar mai ales a limitărilor sistemului existent au fost prezentate în diferite rapoarte ale structurilor cu atribuții în domeniu. Din analiză rezultă că, deşi s-au făcut eforturi mari pentru asigurarea infrastructurii şi a serviciilor de comunicații şi informatice, în Armata României, există o serie de limitări ce trebuie eliminate, cele mai importante dintre acestea fiind: nivelul de asigurare cu servicii de comunicații şi informatice a unor acțiuni militare; mobilitatea redusă a sistemelor existente.

Având în vedere limitările prezentate, se impune inițierea unei transformări radicale, de substanță, în toate domeniile care contribuie la asigurarea capabilităților de comandă şi control. Este necesar ca dezvoltarea capabilităților de comandă şi control interoperabile NATO şi UE, pe timp de pace, criză şi război să se facă simultan cu asigurarea infrastructurii şi serviciilor de comunicații, informatice, de securitate informațională şi apărare cibernetică, pentru realizarea sprijinului comenzii şi controlului în condiții de eficacitate operațională şi eficiență economică, în țară şi în afara teritoriului național. În acest sens, prin Concepția de modernizare şi optimizare a sistemului de comunicații şi informatic al Armatei României (SCIAR) au fost stabilite, la nivel național, principalele ținte în dezvoltarea serviciilor de comunicații şi informatice, în sensul că acestea trebuie să fie „sigure, stabile, protejate, continue şi interoperabile”[2], indiferent de locul de dislocare astfel încât să susțină capabilitățile Ministerului Apărării Naționale în îndeplinirea misiunilor.

Există, aşadar, o preocupare constantă, lucru normal de altfel, la toate palierele armatei şi în structurile cu responsabilități în domeniul siguranței naționale, asupra asigurării interoperabilității cu structurile similare şi partenere ale coalițiilor din care România face parte. Asigurarea serviciilor de comandă şi control, oriunde pe teritoriul național sau în afara lui, cu gradul de

[2] *Concepția de modernizare şi optimizare a sistemului de comunicații şi informatic al Armatei României (SCIAR)*, Bucureşti, 2011, p. 8.

mobilitate suficient îndeplinirii misiunilor, presupune dezvoltarea la nivel național a unui sistem de comandă şi control care să răspundă tuturor nevoilor de implementare a capabilităților stabilite până la acest moment, pe de o parte şi să aibă capacitatea de a i se implementa noi capabilități, pe de altă parte, în concordanță cu evoluțiile tehnologice şi doctrinare viitoare.

În acest moment, Armata României se află în plin proces de dezvoltare a propriilor sisteme de comandă şi control. Principiile[3] care stau la baza acțiunilor din cadrul programelor de dezvoltare a sistemului de comandă şi control constau în:

- asigurarea interoperabilității sistemelor vizând interconectarea facilă şi controlată a acestora, transferul de informații şi servicii între componente şi cele similare din alte sisteme;
- asigurarea compatibilității tehnice şi funcționale a subsistemelor componente, precum şi a sistemelor, în ansamblu, cu mediul în care lucrează;
- realizarea şi dotarea echipamentelor tehnice şi a produselor software cu module comune care asigură bazele compatibilității din fazele de proiectare şi de realizare a sistemelor;
- asigurarea flexibilității sistemelor prin standardizare şi prin utilizarea componentelor hardware şi software şi a subsistemelor (echipamentelor) fixe şi mobile;
- asigurarea unei fiabilități ridicate prin utilizarea unor echipamente cu rate de defectare mici, corecția erorilor, standardizarea echipamentelor şi a procedurilor de lucru, implementarea unor programe de mentenanță viabile;
- pregătirea personalului şi folosirea procedeelor şi a echipamentelor specializate care să asigure un grad ridicat de securitate informațională;
- stabilirea şi aplicarea măsurilor de asigurare şi de protecție electronică şi fizică.

În dezacord cu referirile la *cooperare* şi *interoperabilitate,* destul de frecvente în majoritatea documentelor ce privesc domeniul comenzii şi controlului, se observă că este utilizat, în continuare, conceptul C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere şi recunoaştere). În acest sens, este necesar ca la nivelul structurilor abilitate să fie impusă dezvoltarea capabilităților de *cooperare* şi *interoperabilitate* atât la nivel național, dar mai ales internațional, în acord cu conceptele UE privind abordarea atotcuprinzătoare, multidisciplinară *(Comprehensive Approach)* şi a celui privind concentrarea şi utilizare în comun a capabilităților militare *(Pooling and Sharing),* precum şi a conceptului NATO de apărare inteligentă *(Smart Defence).* Toate acestea ne îndreptățesc să apreciem că următorul pas

[3] Gl.mr.dr. Cristea Dumitru, *Concepția C4I2SR în Armata României*, în „Gândirea Militară Românească” nr. 3/2005, p. 30.

în dezvoltarea sistemului decomandă şi control va fi sistemul de sisteme modularizat de tipul C5I2SR (comandă, control, comunicații, computere, cooperare, informații, interoperabilitate, supraveghere, recunoaştere).

În esență, transpunerea în practică a sistemului trebuie să asigure suportul tehnologic şi informațional, astfel încât să respecte o serie de cerințe principale stabilite prin consultări politico-militare la nivel național şi în cadrul NATO, printr-un proces de schimb de informații între structurile cu responsabilități, în vederea identificării şi recunoaşterii riscurilor şi amenințărilor la adresa securității naționale, definirii opțiunilor de răspuns, armonizării pozițiilor şi luării unor decizii.

Complexitatea şi intensitatea transformărilor din mediul de securitate contemporan determină o revizuire fundamentală a scenariilor de desfăşurare a acțiunilor militare. Operațiile întrunite impun angajamente internaționale care solicită componentelor militare caracteristici deosebite (agilitate, flexibilitate, interoperabilitate şi mobilitate), ceea ce reflectă profilul expediționar al acestora. Plecând de la aceste realități, se constată că modernizarea elementelor componente şi implementarea de noi capabilități la nivelul sistemelor de comandă şi control nu poate fi decât imperativă. Astfel, transformarea sistemelor şi structurilor de specialitate existente este condiționată de elaborarea şi aplicarea unui program coerent de dezvoltare a capabilităților C5I2SR, care vizează realizarea superiorității decizionale şi obținerea unor efecte coerente, prin asigurarea unui ansamblu distribuit de componente de bază şi funcționale, informaționale şi tehnice, ce interacționează organic sub acțiunea factorului uman, pentru facilitarea proceselor de monitorizare, avertizare timpurie, planificare operațională, comandă şi control, precum şi asistarea deciziei. Aceste capabilități asigură baza logică motivațională pentru organizarea şi relaționarea strategiilor, doctrinelor, concepțiilor, proceselor şi procedurilor existente la nivelul organismului militar. Totuşi dezvoltarea lor implică metode de perfecționare sau chiar metode noi de conducere a operațiilor, iar asta înseamnă că introducerea acestor capabilități poate conduce la transformări profunde în organizarea apărării privind utilizarea sistemelor tehnice pe de o parte, dar şi tactica şi instruirea personalului, pe de altă parte.

Echipamentele folosite în dezvoltarea sistemului, trebuie să aibă în decursul ciclului de viață o nouă calitate, obligatorie, să suporte infuzia de soluții tehnice noi, pe măsura apariției acestora. În lipsa acestei calități, fie vor deveni lipsite de performanță în scurt timp de la achiziție, creând dezechilibre de potențial militar, fie vor trebui înlocuite rapid, ducând la creşterea generală a cheltuielilor. În acest sens este necesar şi foarte important atât pentru planificatori, cât şi pentru personalul tehnic, cunoaşterea şi anticiparea perspectivelor de evoluției în domeniu, pentru o corectă alegere a tipurilor echipamente.

Dezvoltarea şi implementarea unui „sistem de sisteme modularizat” prezintă o serie de avantaje incontestabile. Utilizarea combinată a unor rețele diferite duce la o eficiență sporită şi la o diminuare a costurilor pentru echipamentele operaționale, în comparație cu rețelele tradiționale, în plus acestea pot fi configurate dinamic, pe baza cerințelor de resurse existente la un moment dat. În acelaşi timp, un alt avantaj major este reprezentat de eliminarea punctului critic al sistemului, datorită arhitecturii de rețea distribuită şi transmiterii bazată pe pachete. Dacă o componentă a unui echipament se defectează sau este neutralizată, alte componente continuă să funcționeze, iar fazele procesului de comandă – control se realizează pe căi alternative. Integrarea şi utilizarea sistemelor şi a elementelor de infrastructură existente permite dezvoltarea capabilităților fără costuri suplimentare de achiziție a unor sisteme noi, iar avantajul creat de gradul ridicat de libertate în combinarea resurselor conduce la utilizarea optimă a acestora. Pentru scopuri diferite şi în diferite tipuri de conflicte, resursele pot fi alocate şi combinate astfel încât să fie obținută performanța potrivită. Prin selectarea doar a resurselor suficiente, necesare unei situații, resursele nefolosite pot fi disponibile altor scopuri. Aceasta înseamnă că nu este necesar ca resursele să fie duplicate. Nici avantajul „dezvoltării evolutive” nu este de neglijat, cum ar fi un proces gradual care presupune dezvoltări succesive facilitat de conceptul de „sistem de sisteme”. Ca urmare, nu este totdeauna necesară achiziția unui sistem complet într-o singură tranşă, o organizație se poate concentra pe soluțiile existente pentru nevoile operaționale imediate realizând apoi, succesiv, completarea acestora într-o manieră evolutivă coerentă. Abordarea dă posibilitatea de a interconecta şi de a utiliza sistemele noi şi cele existente cu costuri minime, făcându-le funcționale prin disponibilitatea serviciilor în rețea.

Nu în ultimul rând, lecțiile învățate din operațiunile curente indică faptul că națiunile ar trebui să coopereze pentru a oferi capabilități la nivelul cerințelor câmpului tactic. Devine clar că provocarea majoră constă în capacitatea colectivă de a maximiza rezultatele la nivelul capabilităților cu resursele disponibile, limitate. Summit-ul NATO de la Chicago a formalizat această „provocare” şi a deschis „era Smart Defence”. Fără a fi un slogan sau o doctrină, *Smart Defence* constituie o inițiativă ambițioasă, cu finalitate deschisă şi care vizează un orizont de timp extins. Filozofia sa primară priveşte dincolo de un set limitat de proiecte dezvoltate pe termen scurt către un nou mod de gândire şi abordare a planificării şi dezvoltării capabilităților. Mai mult, ne oferă o marjă de manevră pragmatică: trebuie ca „împreună să obținem mai mult, cu mai puțin”. În acest context apreciem că este necesară o regândire a sistemelor de comandă şi control, în sensul accentuării componentei de *cooperare şi interoperabilitate*.

În concluzie, perspectiva implementării unui nou sistem de comandă şi control valoarea adăugată se materializează în economii financiare, îmbunătățirea capabilităților şi a interoperabilității, în creşterea rolului inovării, utilizarea celor mai bune practici şi în valorificarea crescută a noilor tehnologii. Pentru atingerea obiectivelor interesele naționale şi cele globale trebuie să conveargă, iar dialogul dintre industriile de apărare şi guverne trebuie intensificat, asta concretizându-se în forțe moderne, adecvat echipate şi strâns conectate, experimentate şi bine comandate, astfel încât să poată opera în coaliție sau independent în orice mediu operativ.

Soluțiile C5I2SR se bazează pe o arhitectură deschisă, folosind standarde deschise pe niveluri diferite şi interfețe utilizate în mod curent. Standardele comune şi interfețele facilitează atât compatibilitatea între sistemele noi, cât şi între sistemele moştenite încapsulate. Standardele deschise permit, de asemenea, producătorilor de sisteme diferite şi servicii să fie implicați în evoluția soluțiilor C5I2SR. Este costisitor şi deseori superfluu să existe câte o rețea de comunicații pentru fiecare context operațional. Abordarea prezentată susține utilizarea unei rețele constituită din alte rețele utilizând tehnologii de comunicații diverse, aşa numitele rețele de comunicații eterogene. Rețelele de comunicații pot fi din domenii variate, cum ar fi sistemul de apărare, guvern, domeniul public şi pot include rețele de bandă largă, rețele radio, rețeaua de telefonie fixă, diverse rețele mobile.

BIBLIOGRAFIE

Dragomirescu Valentin, *Comanda şi controlul acțiunilor militare ale marii unități operative din forțele terestre utilizând sisteme tehnice de sprijin specifice,* Teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Dumitru Cristea, *Concepția C4I2SR în Armata României*, în „Gândirea Militară Românească” nr. 3/2005.

Roceanu Ion, *Fundamente ale sistemelor C4I*, Editura UNAp, Bucureşti, 2004.

Vasile Valentin, *Sistemul C4ISR de nivel strategic din forțele armate ale unor state membre NATO*, Referat de cercetare ştiințifică, UNAp „Carol I”, Bucureşti 2008.

Concepția de modernizare şi optimizare a sistemului de comunicații şi informatic al Armatei României (SCIAR), Bucureşti, 2011.

Concepția C4ISR pentru Armata României, SMG, Bucureşti, 2004.

EVALUAREA ACTIVELOR NECURENTE CORPORALE ŞI NECORPORALE ÎN DIVERSE SITUAȚII ÎN INSTITUȚIILE PUBLICE CU PARTICULARIZĂRI ÎN DOMENIUL MILITAR

EVALUATION OF TANGIBLE AND INTANGIBLE ASSETS IN VARIOUS SITUATIONS IN PUBLIC INSTITUTIONS WITH CUSTOMIZATIONS IN THE MILITARY FIELD

Col. Constantin BIRIŞI*
Ministerul Apărării Naționale

Imobilizările corporale şi necorporale se înregistrează în contabilitate la momentul transferului dreptului de proprietate în cazul celor achiziționate cu titlu oneros sau la data întocmirii documentelor, în cazul celor construite sau produse de instituție, respectiv primite cu titlu gratuit.

Tangible assets and intangible assets used to accounting at the time of transfer of ownership in case of purchased with payment or the date on which the documents in the case of the constructed or produced by the institution or received free of charge.

Cuvinte cheie: imobilizări corporale; active fixe.
Keywords: *tangible assets; fixed asset.*

În funcție de momentul în care se realizează, evaluarea elementelor patrimoniale în situațiile financiare poate să fie evaluare inițială, evaluare ulterioară recunoaşterii inițiale sau evaluare la valorificare şi scoatere din funcțiune.

Contabilitatea este guvernată printre altele de postulatul conform căruia „nimic din ceea ce reflectă „ştiința conturilor” nu a scăpat operațiunii de evaluare, de exprimare în etalon monetar”[1].

În teoria şi în practica de contabilitate s-au conturat trei criterii cu privire la evaluarea fluxurilor şi a stocurilor de patrimoniu:

* e-mail: *costinbirisi@yahoo.com*

[1] M. Ristea, M. Dima, *Contabilitatea Societăților Comerciale*, Editura Universitară, Bucureşti, 2003.

- valoarea de utilitate sau valoarea reală;
- valoarea de piață ca referință de preț;
- timpul.

Primul criteriu, valoarea de utilitate, consideră că valoarea trebuie să reprezinte „costul” sau „sacrificiul”[2] consimțit la un moment dat pentru a aduce bunul respectiv în patrimoniu şi efectul pe care l-ar produce asupra patrimoniului întreprinderii în eventuala utilizare a bunului sau efectul înregistrat asupra patrimoniului ca urmare a vânzării bunului pe piață.

Valoarea de utilitate poate fi privită şi din prisma „pierderii” sau „sacrificiului” pe care l-ar suporta o întreprindere, dacă ar fi lipsită de un bun.

Într-o altă accepțiune, valoarea de utilitate poate fi înțeleasă drept suma de bani pe care un potențial cumpărător ar accepta să o plătească pentru cumpărarea unui bun, în starea în care acesta se află la momentul tranzacției. Aceasta este o valoare reală, întrucât este recunoscută de părți implicate în cadrul contractului comercial.

Valoarea de piață, folosită în cadrul tranzacțiilor directe, reprezintă prețul care poate fi obținut/plătit pe o piață activă, în condițiile în care activele de pe piață sunt relativ omogene, pe această piață ar exista cantități suficiente, de asemenea, active tranzacționate, în aşa fel încât, oricând pot fi găsiți potențiali cumpărători şi vânzători, iar prețurile sunt disponibile pentru a fi cunoscute de public.

Valoarea reală a unei „substanțe” patrimoniale este determinată printr-un proces complex, iar evaluarea acesteia se raportează întotdeauna la un anumit moment al exercițiului financiar. Altminteri, nimic şi nimeni nu poate exista în afara timpului. Orice evaluare contabilă este ancorată în timp prin intermediul principiului continuității. Valoarea reală are ca punct de plecare timpul trecut (costul istoric sau valoarea de intrare), este reapelată prin reevaluare la timpul prezent, asigurându-se astfel un termen de referință pentru viitor. Orice evaluare prezentă glisează mereu între o valoare trecută (cost istoric) şi o valoare probabilă sau estimată, pe care întreprinderea o aşteaptă să o realizeze la timpul viitor.

Legea prevede că la data intrării în întreprindere, imobilizările corporale trebuie să fie evaluate la cost de achiziție sau cost de producție, după caz.

Costul unei imobilizări achiziționate este format din prețul său de cumpărare, la care se adaugă taxele vamale, taxele nerecuperabile şi toate cheltuielile directe atribuibile, angajate pentru a aduce activul în starea de utilizare prevăzută în cărțile tehnice sau în alte documente. În cadrul prețului

[2] Cicilia Ionescu, *Sisteme Contabile Moderne*, Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2005.

de cumpărare se va ține cont de toate rabaturile şi remizele plătite de către beneficiarul bunului.

Cheltuielile directe atribuibile se referă la cheltuielile de pregătire a zonei, cheltuielile de transport şi manipulare inițiale, cheltuielile de instalare, onorariile cuvenite arhitecților, inginerilor şi costul estimat de lichidare (scoatere din funcțiune), costuri de transport în zona de punere în funcțiune sau utilizare, în măsura în care acestea sunt contabilizate ca un provizion.

Cheltuielile administrative şi alte cheltuieli generale nu intră în structura costului activului, exceptând situația în care astfel de cheltuieli pot să fie directe legate de achiziția sau punerea în stare de utilizare a bunului. Acelaşi tratament este suportat şi de cheltuielile de demarare şi cele preliminare exploatării.

Atunci când plata contravalorii unei imobilizări se face ulterior achiziționării, dincolo de condițiile obişnuite, bunul este contabilizat la prețul său dat de plata imediată, iar diferența este considerată o cheltuială a perioadei de credit (cheltuială financiară).

Prin valoarea de intrare a unei imobilizări se înțelege:

- valoarea de intrare aferentă fiecărui mijloc fix, reevaluată în conformitate cu prevederile legale;
- cheltuielile de achiziție pentru active fixe procurate cu titlu oneros;
- costul de producție pentru active fixe construite sau produse de unitatea patrimonială;
- valoarea actuală pentru active fixe dobândite cu titlu gratuit, estimată la înscrierea lor, în activ, pe baza raportului întocmit de către experți sau cu aprobarea ordonatorului de credite ierarhic superior al agentului economic, responsabilului cu gestiunea patrimoniului, în cazul persoanelor juridice fără scop lucrativ sau a ordonatorului de credite bugetare, în cazul instituțiilor publice;
- valoarea de aport acceptată de către părți pentru mijloacele intrate în patrimoniu cu ocazia asocierii, conform statutelor sau contractelor, determinată prin expertiză.

Pentru investițiile puse în funcțiune parțial sau total, cărora nu li s-au întocmit formele de înregistrare ca imobilizări corporale, valoarea de intrare reprezintă valoarea stabilită în situațiile de lucrări, la data punerii în funcțiune. La terminarea investițiilor şi la trecerea lor în categoria activelor corporale, valoarea de intrare se majorează cu eventualele cheltuieli efectuate între data punerii în funcțiune şi data întocmirii procesului verbal de punere în funcțiune.

În cazul sondelor provenite din lucrările de foraj executate pentru explorări şi prospecțiuni geologice, care au dat rezultate şi urmează a fi folosite în scopul de producție, valoarea se obține prin înmulțirea numărului

de metri ai adâncimii de la care se exploatează cu prețul mediu efectiv realizat pe metru liniar forat, în anul anterior trecerii în categoria imobilizărilor corporale, la sondele de exploatare săpate în condiții asemănătoare. Totodată, pentru sondele de țiței şi gaze provenite din lucrările de foraj executate în vederea exploatării şi prospecțiunii geologice, valoarea de intrare se stabileşte în mod similar.

Pentru imobilizările corporale rezultate din lucrări miniere, executate pentru explorări şi prospecțiuni geologice care au dat rezultate, valoarea de intrare în patrimoniu este formată din totalul cheltuielilor efectuate în acest scop, inclusiv cheltuielile necesare trecerii în regim de producție.

În situația animalelor de reproducție, valoarea de intrare este reprezentată de costul de producție al animalelor pentru carne la care se adaugă sporurile de preț în funcție de categoria biologică.

Ca urmare a actualizării valorii de intrare a mijloacelor fixe în baza prevederilor legale[3], activele fixe a căror valoare de intrare este mai mică decât limita stabilită prin hotărâre a guvernului vor fi menținute în continuare în evidența contabilă ca mijloace fixe, în analitice distincte, iar valoarea rămasă neamortizată se recuperează prin includerea integrală în cheltuielile instituției publice sau prin includerea în cheltuielile acesteia într-o perioadă stabilită de către o comisie tehnică, cu aprobarea ordonatorului de credite. Aceste active fixe corporale în momentul când vor fi scoase din folosință sau declasate vor urma regimul de scoatere din funcțiune/declasării activelor fixe corporale.

Totuşi, nu se trec la categoria de obiecte de inventar activele fixe care nu au însuşiri comune obiectelor de inventar, cum ar fi: terenurile, clădirile, construcțiile, mijloacele de transport etc., indiferent de valoarea acestora. Aceste active rămân în evidență ca mijloace fixe de natura obiectelor de inventar şi urmează regimul de scoatere din folosință şi de casare a mijloacelor fixe.

Dacă o entitate realizează un activ în regie proprie, pentru sine, costul de producție este determinat prin utilizarea aceloraşi principii operaționale în cazul unui activ achiziționat. Pentru activele produse de întreprindere valoarea de intrare este egală cu costul de producție, care cuprinde costul materiilor prime şi materialelor consumabile folosite şi celelalte costuri directe atribuibile producției.

De asemenea, în costul de achiziție mai pot fi cuprinse: costurile indirecte de producție, în măsura în care condițiile de exploatare o solicită, o parte dintre cheltuielile generale centrale, care au participat la producția

[3] Art. 23 din Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3471 din 25 noiembrie 2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind reevaluarea şi amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice.

bunului, cheltuielile financiare, în măsura în care ele corespund dobânzilor referitoare la capitalurile împrumutate pentru finanțarea producției.

Activele fixe corporale şi necorporale procurate cu titlu oneros, intrate într-o unitate militară, sunt evaluate şi sunt înregistrate în contabilitatea acestora la valoarea de intrare, denumită valoare contabilă sau la costul de achiziție, prevăzut în factura fiscală sau în alte documente de însoțire, după efectuarea recepției cantitative şi calitative de către comisia numită de comandantul unității care are calitatea de ordonator de credite, stabilită prin ordin de zi pe unitate. La costul de achiziție al unui bun, ce reprezintă prețul de cumpărare, la care se adaugă eventualele taxe nerecuperabile, cheltuieli de transport-aprovizionare, precum şi alte cheltuieli efectuate până la intrarea în gestiune a bunului respectiv sau generate de punerea în stare de funcționare a bunului.

Pentru bunurile produse în atelierele proprii ale unității, evaluarea acestora se realizează la cost de producție în care sunt incluse cheltuielile efectuate cu realizarea acestora. În costul de producție al bunului sunt cuprinse costurile de achiziție al materiilor prime şi consumabilelor, celelalte cheltuieli directe de producție, precum şi cota cheltuielilor indirecte de producție alocate, în mod rațional, care sunt legate efectiv de realizarea acestuia.

Pentru bunurile obținute de către o unitate militară cu titlu gratuit, ca urmare a contractelor de sponsorizare, donație sau ca urmare a trecerii din domeniul public în domeniu privat al statului, evaluarea se va efectua la valoarea justă. Valoarea justă reprezintă suma pentru care activul ar putea fi schimbat de bună voie între două părți, în cadrul unei tranzacții, cu un preț determinat în mod obiectiv.

O problemă specifică o reprezintă elementele separate de active fixe. Astfel, cărțile din bibliotecă, sistemele periferice de calculator, elementele mici de echipamente, luate individual, sunt nesemnificative; totuşi, dacă aplicăm criteriile la valoarea agregată pot deveni semnificative. Majoritatea pieselor de schimb şi echipamentelor de rezervă sunt înregistrate drept stocuri, dar dacă se aşteaptă utilizarea lor pe durata a mai mulți ani ele pot fi calificate drept active fixe.

Nu pot figura în costul activului fix costurile anormale generate de risipa de materii prime, de folosirea ineficientă de forță de muncă precum şi a altor resurse implicate în procesul de producere a activului pentru sine, acestea fiind trecute pe cheltuieli în exercițiul financiar respectiv, în măsura în care legea nu prevede altfel, iar toate profiturile interne sunt eliminate, acestea fiind trecute la venituri.

Pe durata de viață a activului, datorită utilizării lui în scopul pentru care a fost creat, acesta suferă o serie de deprecieri, cauzate de factorii de mediu, de timp, dezvoltării tehnologice, fapt care conduce la efectuarea unor reparații sau modernizări, prin urmarea efectuarea unor noi cheltuieli, pentru

ameliorarea performanțelor, denumite cheltuieli ulterioare. Aceste investiții se pot efectua fie cu fondurile prevăzute în bugetul propriu de venituri şi cheltuieli, fie prin subvenții, transferuri sau fonduri nerambursabile în cazul în care statul este interesat de modernizarea sau de mărirea performanțelor unor active sau chiar pentru scoaterea din funcțiune a acestora şi aducerea zonei în care este amplasat bunul respectiv la starea inițială a acesteia.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale şi necorporale, republicată în Monitorul Oficial 242 din 31 mai 1999, cu modificările şi completările ulterioare.

Legea nr. 82/1991 contabilitate, republicată, Monitorul Oficial nr. 48/2005, 48/2005.

Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, cu modificările ulterioare, Monitorul Oficial nr. 597 din 13 august 2002; 597 din 13 august 2002.

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3471 din 25 noiembrie 2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind reevaluarea si amortizarea activelor fixe deținute de instituțiile publice.

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3055 din 29 octombrie 2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene.

Ştefan Constantin, *Contabilitatea imobilizări corporale şi necorporale din întreprinderi şi instituții publice*, Editura Tribuna Economică, 2006.

Nobes CW, Parker R., *Standarde Internaționale de Contabilitate*, Editura „Prentice Hall”, 2008.

http://europa.eu.int – *Portalul Uniunii Europene.*

CRIZA FINANCIARĂ – DEFINIȚII ŞI DELIMITĂRI

FINANCIAL CRISIS – DEFINITIONS AND DELIMITATIONS

Col.dr. Corneliu DINCO*
U.M. 01684, Alba Iulia

Deteriorarea gravă a economiei majorității statelor lumii, provocată de criza financiară actuală, reprezintă una dintre marile amenințări actuale la adresa securității mondiale, deoarece a creat enorme decalaje, a sărăcit sute de milioane de oameni şi state întregi şi a împrăştiat sămânța resentimentului şi a nemulțumirilor la nivel global.

Serious damage to the economy of most countries, caused by the current financial crisis, is one of the threats to global security because it created huge gaps between states, entering or approaching bankruptcy of some millions of impoverished people, and determined the spread of resentment and discontent globally.

Cuvinte cheie: criză; sistem financiar, capital; globalizare.
Keywords: *crisis; fincncial system; capital, globalization.*

Lipsa interdependenței dintre economie şi finanțele mondiale a dus la fricțiuni între state, cu grave consecințe asupra dezvoltării pe termen lung, asupra stabilității şi securității globale. Când un sistem este în dezechilibru, indiferent care este acest sistem, el tinde prin mecanisme şi supape de refulare din interior să revină în echilibru. În cazul când acest lucru nu este posibil, sau când perturbările sunt prea mari pentru ca autoadaptarea să se producă, este necesară intervenția asupra lui din exterior. Dar sistemele mari, complexe, sistemele de sisteme, revin foarte rar la starea inițială de echilibru.

Criza financiară internațională a pătruns şi a afectat prin implicațiile sale economice întreaga structură de interdependențe mondială şi a dus la crearea unei neîncrederi grave în funcționarea corectă a instituțiilor financiare contemporane. Acest lucru a creat în cascadă consecințe politice, strategice şi sociale cu totul şi cu totul noi, la care de regulă nimeni şi niciodată nu s-ar fi gândit.

* e-mail: *dincocorneliu@yahoo.com*

Putem afirma că şi haosul din sistemul financiar a generat recesiunea economică şi a afectat profund deopotrivă cetățenii, cercurile de afaceri şi piețele de capital. Declanşată în Statele Unite ale Americii, criza actuală s-a extins şi în celelalte zone ale lumii. Chiar dacă nu a afectat grav pe toată lumea, toată lumea s-a lovit de ea şi toată lumea trebuie să țină cont de efectele ei. În momentul actual, statele şi ceilalți actori de pe scena mondială trebuie să-şi folosească toate resursele pentru a-şi orienta rezultatele proceselor politice către pace, securitate şi stabilitate atât în plan național, cât şi în plan internațional. Asigurarea relaționării securității cu dezvoltarea economică şi crearea unei stabilități financiare, va avea ca rezultat o îmbunătățire a respectării democrației şi drepturilor omului la nivel global şi va duce la o creştere a calității vieții în majoritatea statelor lumii.

Unii analişti consideră actuala criză financiară ca un accident inevitabil, dar nu neobişnuit, de-a lungul ciclului economic, o urmare a politicii dobânzilor foarte scăzute practicate, în ultimii ani, în SUA şi în Europa. O analiză amănunțită a crizei duce la concluzia că aceasta este determinată de cauze structurale. Globalizarea piețelor financiare şi inovațiile financiare, în condițiile unor reglementări precare sau a lipsei acestora, ca şi diferitele conflicte de interese au creat premise pentru actuala criză. Dincolo de o relaxare iresponsabilă a condițiilor de creditare pe diverse piețe imobiliare şi pe alte piețe din SUA şi din Europa, în ultimul deceniu, originea crizei financiare trebuie căutată în efecte ale masivelor fluxuri de capital transfrontaliere şi ale utilizării tot mai ample de instrumente financiare/ derivative (precum securizarea obligațiunilor), care nu sunt transparente şi nici tranzacționate efectiv pe piețe. În consecință, piețele financiare au devenit, în foarte multe zone, tot mai netransparente, iar identificarea celor care şi-au asumat riscuri şi evaluarea acestora au devenit deziderate aproape de neatins.

Trebuie spus că, în evoluția umanității, crizele pot fi definite ca fiind situații caracterizate de o instabilitate pronunțată, sunt însoțite de o volatilitate şi de o incertitudine în creştere. În situații de criză (orice formă ar îmbrăca ea) ne aflăm într-o permanentă stare de nelinişte şi de nesiguranță legată de viitor, teamă sau chiar panică. Instinctul nostru de apărare şi de conservare ne îndeamnă să ne comportăm uneori irațional şi să accentuăm şi mai mult această volatilitate, deoarece fiecare dintre noi, cu capacitatea cognitivă pe care o avem, filtrăm informația şi înțelegem fenomenul în felul nostru transpunându-l apoi într-un anumit comportament legat de piață.

Lucrările şi dicționarele de specialitate definesc termenul de *criză* în mai multe moduri:

- „moment dificil în evoluția unei societăți; recesiune; lipsă de mărfuri, de timp, de forță de muncă etc.”[1];

[1] Elena Ciobanu, Maria Păun, Magdalena Popescu-Marin, Zizi Ştefănescu-Goangă, *Dicționar român de neologisme*, Editura Floarea Darurilor, Editura Rotech Pro, Bucureşti, 2000, p. 128.

• „1. moment critic reprezentând schimbarea bruscă a stării fizice şi psihice a cuiva (manifestată prin reacții, gesturi etc. neobişnuite; ... 3. (Ecn) Moment sau fază primejdioasă (hotărâtoare) prin care trece comerțul, industria sau finanțele unui stat; 4. (Ecn) Perioadă de tensiune, de tulburări (adesea decisive) din viața unei societăți; 5. Perioadă când afacerile merg prost; ... 9. Lipsă acută de bani (de mărfuri, de timp etc.).”[2]

• „manifestare a unor dificultăți (economice, politice, sociale etc.); perioadă de tensiune, de tulburare, de încercări (adesea decisive) care se manifestă în societate. Lipsă acută (de mărfuri, de timp, de forță de muncă)[3];

• „fază primejdioasă şi hotărâtoare în viața socială, constând într-o manifestare violentă a contradicțiilor economice, politice şi sociale”[4];

• „manifestare violentă a contradicțiilor; moment periculos şi decisiv; tulburare”[5];

• „manifestare violentă a contradicțiilor (economice, politice, ideologice, militare etc.)[6];

• „fază în evoluția unei societăți marcate de mari dificultăți (economice, politice, sociale, militare etc.)[7].

Criza se mai poate defini şi ca o perioadă în dezvoltarea unui sistem caracterizată prin acumularea accentuată a dificultăților şi eruperea conflictuală a tensiunilor fapt care face imposibilă funcționarea sa normală şi declanşează presiuni puternice pentru schimbare.

Orice sistem poate fi la un moment dat confruntat cu o criză care-i pune în pericol funcționarea şi imaginea pozitivă. Mai mult, o criză prost gestionată poate să aducă atât prejudicii sistemului, dar în acelaşi timp se poate transforma într-un pericol social. Gestionarea cu succes a situațiilor de criză reprezintă un lucru extrem de dificil care implică capacitatea de prevedere a crizelor, realizarea cu anticipare a unor scenarii pentru fiecare situație prevăzută, precum şi un răspuns prompt şi eficient la apariției ei.

---

[2] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Micul dicționar academic*, volumul 1, literele A-C, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001, p. 727.

[3] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 241.

[4] Litera Internațional, *Noul dicționar explicativ al limbii române*, Editura Litera Internațional, 2002, http://www. webdex.ro /online/noul_dictionar_explicativ_al_limbii_romane/CRIZA, accesat în 29.01.2013.

[5] Florin Marcu şi Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986, http://www. webdex.ro /online/dictionar_de_neologisme/criza, accesat în 29.01.2013.

[6] Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, 2000, http://www. webdex.ro/online/marele_ dictionar_de_neologisme/criza; accesat în 29.01.2013.

[7] Marcel D. Popa, Alexandru Stănciulescu, Gabriel Florin-Matei, Anicuța Tudor, Carmen Zgăvărdici, Rodica Chiriacescu, *Dicționar Enciclopedic*, Editura Enciclopedică, 1993-2009, http://dexonline.ro/definitie/criza, accesat în 29.010.2013.

Din cele prezentate mai sus putem desprinde câteva caracteristici generale ale crizelor:

- declanşarea lor neaşteptată;
- impactul asupra sistemului ca întreg, chiar dacă inițial se declanşează la nivelul unor subsisteme;
- existența unor efecte negative care vizează atât planul material, cât şi pe cel simbolistic, prin deteriorarea imaginii sistemului.

Există unii specialişti care clasifică aceste crize astfel: *crize sociale* (inflație în creştere, şomaj, sărăcie), *crize financiare* (volatilitate accentuată pe piețele de capital, căderea burselor şi revenirea lor spectaculoasă), *crize politice* (care pot degenera în războaie), *crize locale sau internaționale*, crize *cauzate de dezastre naturale* sau crize *economice generalizate*[8].

Termenul de *criză financiară* este utilizat, de regulă, într-o multitudine de cazuri în care instituțiile financiare pierd brusc o mare parte din „valoarea” lor. La sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, multe crize financiare au fost asociate cu panici bancare şi multe recesiuni au coincis cu acestea. Alte situații, care sunt adesea numite crize financiare, presupun prăbuşirea burselor şi izbucnirea unor „baloane” (bule speculative) financiare, crize monetare şi pierderea rezervelor. Mulți economişti au susținut diverse teorii despre apariția şi dezvoltarea crizelor financiare, precum şi despre modalitățile de prevenire şi rezolvare a acestora.

Este dificil să facem aprecieri când o criză financiară devine una economică sau dacă o criză economică generează o criză financiară sau invers. Criza financiară nu este decât o formă de manifestare a crizei economice şi reflectă o neîncredere în sistemul financiar şi o dereglare a mecanismelor de piață**.** Bursa este barometrul economiei şi tranzacționează afaceri de diferite dimensiuni şi din diferite sectoare. În momentul în care piața acestor afaceri (piața imobiliară, piața petrolului, piața muncii) suferă dereglări sau corecții importante ele se vor reflecta în profitabilitatea afacerilor listate la bursă şi, implicit, în prețul activelor financiare (acțiuni sau obligațiuni) care depind direct de aşteptările investitorilor. Panica legată de economie nu face altceva decât să accentueze amplitudinea acestor corecții şi să inducă noi incertitudini în economie. De aici şi până la reducerea apetitului pentru economisiri şi investiții şi apoi la creşterea dobânzilor pe piață nu este decât un pas.

Din păcate se constată o criză doar atunci când efectele acesteia afectează un număr foarte mare de oameni/companii. Crizele pot exista însă într-o stare latentă şi să nu fie atât de vizibile, deteriorând încetul cu încetul existența noastră. Probabil încălzirea globală nu va genera o criză decât atunci

[8] http://cristianpaun.finantare.ro/2008/12/13/ce-este-o-criza-financiara/, accesat în 27.01.2013.

când nivelul apelor oceanelor va creşte brusc cu 5 m şi va genera dificultăți în găsirea rapidă de soluții eficiente. La fel, politica expansionistă a băncii centrale nu va genera o criză decât atunci când ne vom da seama cu toții de acest lucru şi ne va fi dificil să ajungem la un consens sau un echilibru pe piață. Crizele nu sunt greu de previzionat (cauzele acestora fiind destul de clare), însă cel care va face o astfel de predicție va fi greu de crezut de către cei mai mulți dintre noi mult prea puțin preocupați de efectele încălzirii globale sau a expansiunii monetare şi mai preocupați de cum să valorificăm cât mai bine poziția noastră privilegiată (a se vedea exemplul lui Robert Triffin, care a prezis, cu câțiva ani înainte, căderea Sistemului de la Bretton Woods şi care nu a fost băgat în seamă până când nu a avut loc criza respectivă[9]).

Nu este prima dată când economia mondială se confruntă cu perioade de recesiune. Poate este pentru prima dată, după foarte mulți ani (Marea criză interbelică începută în 1929 şi continuată pe mai mulți ani sau Căderea Sistemului de la Bretton Woods în 1971), când avem de a face cu o criză localizată la nivelul țărilor dezvoltate (nu doar la nivelul țărilor în curs de dezvoltare). Local, mai putem aminti şi alte crize:

- *Criza datoriilor din America Latină* (începută în Mexic) din 1980. În urmă cu treizeci de ani, băncile americane, britanice şi japoneze reciclau profiturile producătorilor de petrol prin datoriile riscante ale guvernelor sud-americane şi foloseau împrumuturile sindicalizate pentru a oferi nechibzuit credite fără a lua în seamă pericolele. În anul 1982, guvernele din America de Sud au primit bani de la FMI pentru a plăti datoriile pe care le aveau la bănci, care altfel riscau să se prăbuşească din cauza nesăbuinței în afaceri. Ca şi în cazul de acum al Greciei, banii au fost dați cu o mână şi luați cu cealaltă. În schimbul împrumuturilor, FMI a cerut condiții draconice de austeritate, care au adus țărilor respective un deceniu pierdut, cu şomaj ridicat, dinamici economice slabe şi un grad de sărăcie mai mare. Guvernele au plătit scump *bailout-urile*, deoarece Fondul se temea că o abordare mai relaxată ar încuraja statele să se angajeze într-o nouă frenezie a împrumuturilor. În anul 1990, economia Americii de Sud ajunsese să fie cu 8% mai mică decât în 1980. Şocurile nu au uşurat povara datoriilor care, din contră, au crescut. În cinci ani după anul 1982, raportul datorie / PIB al Mexicului s-a dublat, deoarece economia s-a prăbuşit, iar datoriile țării au fost restructurate. În pofida temerilor că iertarea de datorii va fi „răsplătită” printr-un comportament de elev neascultător, guvernele sud-americane şi-au învățat lecțiile.
- *Criza economică din Camerun* (1980 – 2001): probleme legate de deficitul comercial, deficitul guvernamental şi inflația accentuată.

[9] http://cristianpaun.finantare.ro/2008/12/13/ce-este-o-criza-financiara/, accesat în 27.01.2013.

• *Criza economiilor şi împrumuturilor din SUA* din perioada1989-1991.

• *Prăbuşirea preţurilor bunurilor din Japonia* din anul 1990.

• *Criza mecanismului de schimb ERM din UE* (1992 - 1993): a culminat cu retragerea lirei sterline din ERM I ca urmare a atacurilor speculative care au costat Banca Angliei 3,4 miliarde lire sterline (pierdute într-o singură zi – 16 septembrie 2002, cunoscută şi sub denumirea de „Miercurea Neagră”[10]).

• *Criza economică din Mexic* (atacurile speculative şi creşterea datoriilor mexicane) din perioada 1994-1995. Aceasta s-a soldat cu adoptarea unor politici mai restrictive cu privire la creditarea de către noul preşedinte ales în Mexic (Ernesto Zedillo) şi care a pus capăt unui „bubble” economic creat pe fondul falsei impresii a unui capital disponibil destul de uşor pe piață (este cunoscută această criză şi sub numele de „Greşeala din Decembrie”), a unui sistem bancar mult prea laş şi dispus la creditare cu orice preț. Această criză economică a fost urmată de alte crize în întreaga Americă Latină (Brazilia, Argentina, Chile, Uruguay) cunoscută şi sub numele de „Efectul Tequilla”.

• *Criza financiară din Asia*[11] (devalorizări şi crize bancare în întreaga Asie) din anii 1997-1998. A început cu o criză puternică în Tailanda urmată apoi de o criză generalizată la nivelul altor țări din regiune (Coreea de Sud, Malaezia, Indonezia, Filipine, Hong Kong). Această criză are la bază expansiunea creditului care a generat dezvoltarea unor proiecte antreprenoriale şi care în condiții normale nu s-ar fi realizat. Efectele au fost devastatoare pentru toate țările din regiune: în anul 1998, de exemplu, PIB-ul Coreei de Sud a scăzut la 33% din PIB-ul din anul 1997, PIB-ul / locuitor a scăzut în anul 1998 cu 42% în Indonezia, 21% în Tailanda. Aceste țări nu şi-au revenit complet nici în prezent.

---

[10] În politică şi în economie, *Miercurea neagră* se referă la evenimentele din 16 septembrie 1992, când guvernul conservator britanic a fost nevoit să retragă lira sterlină din Mecanismul European al Ratei de Schimb (ERM), după ce aceştia nu au putut să o păstreze la o valoare ridicată. În anul 1997, Trezoreria Regatului Unit a estimat costul crizei la 3,4 miliarde lire sterline, după http://www.asistenta-contribuabili.ro/mari-crize-economice-care-au-afectat-umanitatea/ accesat în 29.01.2013.

[11] A fost o perioadă de criză financiară care a cuprins o mare parte din Asia, începând din iulie 1997, existând posibilitatea unei prăbuşiri economice la nivel mondial. Criza a început cu colapsul financiar din Thailanda cauzat de decizia guvernului thailandez care a lăsat moneda națională să se devalorizeze față de dolarul american, după ce eforturile de susținere ar fi avut conotații financiare severe. La acea vreme, Thailanda a dobândit o datorie externă care aproape a dus țara în stare de faliment, chiar înainte de prăbuşirea monedei sale. Pe măsură ce criza se răspândea, majoritatea țărilor din Asia de Sud şi Japonia şi-au văzut valutele în scădere, acțiunile devalorizate şi o creştere precipitată datoriilor private, după http://www.asistenta-contribuabili.ro/mari-crize-economice-care-au-afectat-umanitatea/ accesat în 29.01.2013.

• *Criza financiară rusă*[12] (devalorizarea rublei şi creşterea datoriilor) din anul 1998. A fost indusă, în opinia specialiştilor, de criza din Asia de Sud – Est având drept cauze scăderea drastică a exporturilor de petrol şi gaz (şi alte materii prime) către această regiune (de care Rusia era puternic dependentă), dar şi de neplata taxelor şi impozitelor de către o parte însemnată de companii din sectorul energetic şi industriei prelucrătoare. A fost dublată şi de o criză politică (războiul din Cecenia, autoritatea în scădere a lui Elțîn).

• *Criza economică argentiniană* (criza sistemului bancar) din anii 1999-2002. A avut ca şi cauză corupția din sistemul guvernamental, care s-a împrumutat excesiv de pe piețele internaționale şi a demarat tot felul de proiecte publice de „dezvoltare” dovedite a fi ulterior mecanisme complexe de spălare a banilor la nivel internațional. O altă cauză este legată de cursul de schimb fix practicat de Argentina, pe o perioadă îndelungată (10 ani), care a dus la ieftinirea importurilor şi, ulterior, la şomaj.

• *Criza financiară globală* şi răspândirea în Europa a crizei creditelor ipotecare din SUA, din anul 2008.

În concluzie, putem afirma că toate aceste exemple arată că există o istorie a crizelor şi că această istorie este una chiar recentă. Mai mult, criza actuală diferă prin amploarea ei de aceste crize afectând, în momentul de față, un număr foarte mare de țări. Dacă până acum afectate erau cu precădere țările în curs de dezvoltare, în actuala criză au fost implicate şi cele mai dezvoltate țări ale lumii.

---

[12] Recesiunea globală din anul 1998, care a început cu criza financiară asiatică din iulie 1997, a exacerbat criza economică din Rusia. Dată fiind scăderea prețurilor la principalele materii prime, țările dependente de exportul acestora au fost cel mai grav afectate. Scăderea accentuată a prețului petrolului a avut consecințe severe pentru Rusia. În martie, a izbucnit o criză politică importantă în momentul în care Elțin i-a demis pe primul-ministru Victor Cernomîrdin şi întregul său cabinet, în 23 martie. Elțin l-a numit în funcția de premier interimar pe un tehnocrat de 35 de ani, practic necunoscut: ministrul energiei Serghei Kirienko. În efortul de întărire a rublei şi de oprire a ieşirii valutei din țară, Kirienko a ridicat rata dobânzii la 150%. FMI-ul a aprobat, la 13 iulie, un împrumut de urgență de 22,6 de miliarde dolari. În ciuda tuturor măsurilor luate, ratele împrumuturilor externe depăşeau în acel moment veniturile din taxe şi impozite. Dându-şi seama că această situație nu poate fi suportată, investitorii au continuat să părăsească Rusia, în ciuda ajutorului acordat de FMI. În scurtă vreme, criza financiară s-a redeclanşat, iar valoarea rublei a continuat să se prăbuşească. Pe 17 august, guvernul şi Banca Centrală au fost nevoiți să suspende plata datoriilor externe pentru o perioadă de 90 de zile, să restructureze întregul sistem al datoriei naționale şi să devalorizeze şi mai mult rubla. S-a declanşat căderea libere a rublei, iar ruşii au început să caute cu disperare să cumpere dolari americani. Ultimii investitori străini au părăsit țara, iar criza financiară a declanşat o fugă masivă a capitalurilor din Rusia. http://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Rusiei_postsovietice, accesat în 30.01.2013.

BIBLIOGRAFIE

Carta Albă a Securității şi Apărării, Bucureşti, 2004.
Strategia de Securitate Națională a României, Bucureşti, 2007.
Programul de guvernare 2008-2012, http://www.gov.ro.
Ciobanu Elena, Maria Păun, Magdalena Popescu-Marin, Zizi Ştefănescu-Goangă, *Dicționar român de neologisme*, Editura Floarea Darurilor, Editura Rotech Pro, Bucureşti, 2000.
Florea Lavinia, *Globalizare şi securitate economică*, Editura Lumen, Bucureşti, 2007.
Marcu Florin, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986.
Marcu Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, 2000.
Popa Marcel D., Alexandru Stănculescu, Gabriel Florin-Matei, Anicuța Tudor, Carmen Zgăvărdici, Rodica Chiriacescu, *Dicționar Enciclopedic*, Editura Enciclopedică, 1993-2009.
Profiroiu Marius, Popescu Irina, *Politici europene*, Editura Economică, Bucureşti, 2003.
http://www.asistenta-contribuabili.ro/
http://www.cotidianul.ro/
http://crizafinanciara.com/
http://www.jurnalul.ro/
http://www.mediafax.ro/
http://ro.wikipedia.org/

PLANIFICAREA SPRIJINULUI LOGISTIC – FACTOR DETERMINANT ÎN PROCESUL DE PLANIFICARE A OPERAȚIEI LA NIVEL TACTIC

PLANNING OF LOGISTICS SUPPORT – AN IMPORTANT FACTOR IN THE PLANNING OF OPERATIONS

Col.conf.univ.dr. Marilena Miorica MOROŞAN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Planificarea sprijinului logistic, indiferent de forma acțiunilor de luptă, reprezintă o activitate complexă, un proces intelectual elaborat şi realizat de către compartimentul logistic, pentru asigurarea unui grad de suport logistic optim, în vederea îndeplinirii misiunilor primite de forțele luptătoare.

Planning of logistic support is a complex activity, an intellectual process developed and implemented by logistics department to ensure an optimum level of logistic support for combat forces in order to accomplish the received missions.

Cuvinte cheie: sprijin logistic; planificare; fază; estimare; ordin de operații.
Keywords: *logistics support; planning; phase; estimation; order of operations.*

Planificarea acțiunilor de luptă constă în cunoaşterea ştiințifică şi în timp real, a spațiului de luptă şi a dimensiunilor adiacente ale acestuia, iar scopul ei este de a concentra forțele şi mijloacele în punctele slabe ale inamicului, de a-i înfrânge voința sa de luptă şi de a-l face să se recunoască învins.

Planificarea sprijinului logistic a unei operații se află într-o strânsă relație de interdependență cu planificarea operației şi se execută în scopul multiplicării puterii de luptă a structurilor luptătoare. Realizarea acestei activități trebuie să se bazeze pe un spectru larg de informații referitoare la

* e-mail: *marlinmoro@yahoo.com*

zona de operații şi amenințările specifice şi pe care forțele de logistică trebuie să le ia în considerație pentru a le face față[1].

Ca părți inseparabile ale acțiunilor militare, operațiile şi sprijinul logistic sunt complementare şi interdependente. Astfel, în cadrul etapelor de planificare, pregătire şi executare a operațiilor, fiind necesară integrarea eforturilor planificatorilor atât ai operației, cât şi ai sprijinului logistic, în vederea luării în discuție a tuturor factorilor care le pot influența, precum şi a posibilităților de reducere a amprentei acestora.

Modalitatea în care organele desemnate planifică sprijinul logistic, luarea în calcul pe baze pertinente a influenței acestor factori contribuie la succesul sau insuccesul unei operații cu atât mai mult cu cât dimensiunea acestora poate creşte sau descreşte în funcție de misiunile stabilite a fi îndeplinite. Din categoria factorilor care influențează procesul de planificare, pot face parte: experiența logistică, procedurile de operare standard, standardizarea logistică, mărimea eşalonului militar, dimensiunea sprijinului logistic şi intensitatea acțiunilor militare. De asemenea, factorii de influență în planificarea sprijinului logistic, prezentați anterior sunt determinați de destinație, distanță, durată şi cererea de sprijin logistic a operației.

Din analiza fiecărui factor trebuie să rezulte deducții, iar din respectivele deducții trebuie să rezulte unele sarcini. Aceste sarcini nu trebuie să rămână doar sub forma declarativă şi lăsate a fi rezolvate la sfârşitul procesului de planificare. Unele dintre sarcini pot fi luate în considerare imediat după ce au fost definite, de unele componente ale structurii de planificare şi conducere a sprijinului logistic, iar altele pot fi distribuite spre rezolvarea structurilor de sprijin logistic.

Un prim factor care trebuie luat în calcul pentru realizarea interoperabilității sunt procedurile de operare standard. Aceste proceduri se referă la metodele de lucru ale statelor majore, la procedeele de ducere a acțiunilor de luptă şi la documentele de conducere şi raportare (inclusiv cele pe linia sprijinului logistic).

Pentru desfăşurarea în bune condiții şi într-un timp cât mai scurt a planificării, la nivelul unei mari unități tactice se poate întocmi un set de proceduri de operare standard pentru un anume tip de operație sau pentru toată perioada de desfăşurare a operațiilor militare, care trebuie adus la cunoştința tuturor forțelor, inclusiv celor de sprijin logistic şi care trebuie respectate de către toți participanții la acțiunile militare. Elementele esențiale ale procedurilor de operare standard se transmit comandamentelor forțelor subordonate prin directiva de planificare, fiind incluse de către acestea în propriile lor proceduri de operare.

---

[1] *L-2, Manualul conducerii sprijinului logistic în operațiile întrunite*, Bucureşti, 2008, p. 10.

Executarea întocmai a activităților planificate privind sprijinul logistic depinde, deopotrivă, de experiența personalului angrenat. Cunoaşterea modalităților de operare standard, pentru diferite forme ale acțiunilor militare, de către structurile de sprijin logistic, asigură în mare măsură succesul unei operații.

De asemenea, în procesul planificării sprijinului logistic, trebuie avute în vedere toate domeniile funcționale ale sprijinului logistic, datele inițiale avute la îndemână, concepția de desfăşurare a operației, dar mai ales modificările ce pot interveni în desfăşurarea acțiunilor militare datorită acțiunilor inamicului asupra forțelor proprii, deoarece „planificarea unui sprijin logistic adecvat poate oferi o imagine de ansamblu a resurselor disponibile la un moment dat astfel încât comandanții să anticipeze cu acuratețe posibilitățile reale de ducere a operației”[2].

Planificarea sprijinului logistic este responsabilitatea modulului logistic şi este menită să asigure forțele cu tot ceea ce le este necesar pentru susținerea ritmurilor preliminate ale operațiilor pe perioadele estimate şi la intensitatea dorită. Scopul planificării sprijinului logistic este de a elabora anexele de sprijin logistic la Planul şi ordinul de operație, destinate să genereze suportul logistic necesar pentru ducerea operației.

Planificarea sprijinului logistic se realizează pe faze, respectându-se ordinea cronologică a activităților, în totalitate sau parțial. Nu se poate face însă o delimitare strictă a acestora, deoarece sunt activități care se desfăşoară pe parcursul mai multor faze.

Cele şase faze ale procesului de planificare a sprijinului logistic sunt:

1. Cunoaşterea situației sprijinului logistic care se bazează pe procesul de elaborare a bazei de documentare şi asigură dezvoltarea şi menținerea unui nivel de cunoaştere adecvat realizării evaluărilor pe timpul planificării şi desfăşurării operației.

Aceasta include obținerea informațiilor necesare şi elaborarea bazei documentare despre zona de responsabilitate logistică, precum şi monitorizarea continuă a acesteia pentru sesizarea oricăror schimbări ale situației.

2. Aprecierea şi evaluarea opțiunilor, cunoscută şi sub denumirea de „Inițierea planificării”, începe cu primirea unui nou Ordin/Plan de operații. În situația în care inițierea are loc pe baza ordinului preliminar, în procesul de planificare se vor utiliza ipotezele de planificare. Inițierea planificării sprijinului logistic se declanşează în urma orientării făcute de către comandant sau şeful de stat major şi primirii Anexelor „R” şi „S” la Ordinul de operații de la eşalonul superior sau numai ca urmare a orientării, dacă este o planificare deliberată. În această fază se emit un număr variabil de ordine

[2] Marilena Moroşan, *Logistica forțelor din rezerva strategică pe timpul pregătirii şi execuției misiunilor specifice*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007, p. 192.

preliminarii, cu intenția de a înlesni procesul de planificare paralelă şi pregătirea forțelor din subordine pentru misiune.

Subfazele acestei faze sunt:

- primirea şi însuşirea misiunii;
- evaluarea inițială a situației sprijinului logistic;
- elaborarea îndrumărilor inițiale ale şefului modulului logistic pentru planificare;
- elaborarea paragrafului „sprijin logistic” al ordinului preliminar.

Însuşirea misiunii este activitatea desfăşurată de către şeful modulului logistic pentru a înțelege concepția eşalonului superior privind sprijinul logistic, conținutul şi specificul misiunilor primite, forțele, sursele de aprovizionare şi unitățile/formațiunile, detaşamentele prestatoare de servicii puse la dispoziție, precum şi starea epidemică şi epizootică din zona de responsabilitate logistică.

Evaluarea inițială a situației presupune analiza:

- timpului la dispoziție de la primirea misiunii până la data începerii operației;
- timpului necesar pentru planificarea şi pregătirea misiunii atât pentru eşalonul respectiv, cât şi pentru structurile din subordine;
- situației curente a sprijinului logistic şi a cerințelor de actualizare a acesteia;
- timpului necesar pentru realizarea liniei de sprijin logistic;
- cerințelor inițiale de informații către eşalonul superior.

Şeful modulului logistic trebuie să determine timpul avut la dispoziție pentru procesul de planificare, ținând cont de momentul probabil de introducere în luptă. În acest sens, propune repere pentru declanşarea activităților de sprijin logistic în scopul asigurării timpului necesar pentru pregătirea structurilor militare subordonate.

Timpul necesar pentru planificarea acțiunilor şi emiterea Anexelor „R” şi „S” depinde de o serie de factori, cum ar fi condiția fizică a personalului, calitatea orientării personalului implicat în planificare, nivelul de pregătire şi experiența planificatorilor, precum şi gradul de coeziune al compartimentului.

Elaborarea îndrumărilor inițiale ale planificării sprijinului logistic. În această subfază se stabilesc, de principiu, următoarele: prioritățile pe linia sprijinului logistic; constituirea liniei de sprijin logistic; manevra de forțe, mijloace şi materiale; concepția executării mişcării şi transporturilor; modalitățile de restabilire a tehnicii la caracteristicile specifice; măsurile privind coordonarea compartimentelor subordonate şi/sau activităților pentru executarea planificării.

Paragraful „sprijin logistic” al ordinului preliminar trebuie să conțină un minim de informații esențiale referitoare la natura misiunii şi resursele puse la dispoziție, astfel: zona de responsabilitate logistică; termenele limită ale planificării şi desfăşurării operației; dislocările tactice necesare; sarcinile pe linie de logistică privind pregătirea forțelor pentru misiune; orientările pentru planificare ale şefului modulului logistic.

3. Orientarea personalului subordonat, participant la planificarea logisticii se execută de către şeful modulului logistic şi are scopul de a stabili ce trebuie făcut pentru transpunerea în practică a concepției de sprijin logistic a eşalonului superior.

În această fază se vor desfăşura următoarele activități:

a) estimarea situației în care se face o evaluare pentru a înțelege situația logisticii la data primirii ordinului, infrastructura şi resursele materiale existente în zona de responsabilitate logistică, condițiile meteorologice, precum şi posibilitățile de acțiune ale inamicului asupra forțelor de logistică proprii;

b) analiza misiunii eşalonului superior se execută în baza estimării situației pentru identificarea sarcinilor primite, explicite şi/sau deduse, precum şi identificarea efortului principal pentru a realiza suprapunerea efortului logistic peste acesta şi asigurarea condițiilor îndeplinirii misiunii. De asemenea se examinează principalii factori de influență ai planificării sprijinului logistic determinați de destinație, distanță, durată, precum şi de cererea de sprijin logistic a operației. Scopul acestei activități este de a defini clar ceea ce trebuie realizat;

c) briefingul de analiză a misiunii este activitatea informativă care integrează efortul analitic al statului major, prin care acesta revede estimarea situației, formulează misiunea proprie, elaborează şi prezintă designul operației şi *Orientările pentru planificare ale comandantului,* document destinat atât propriului stat major, pentru trecerea la elaborarea CONOPS, cât şi unităților subordonate pentru executarea procesului de planificare. În cadrul acestui briefing şeful modulului logistic prezintă date referitoare la situația logisticii, identificarea sarcinilor primite, explicite şi/sau deduse, resursele puse la dispoziție de eşalonul superior, ratele de consum şi gradul de suport logistic;

d) elaborarea Orientărilor pentru planificare ale comandantului se definitivează după desfăşurarea briefingului de analiză a misiunii. Din Orientările pentru planificare ale comandantului, şeful modulului logistic reține: dispozitivul de luptă probabil; mijloacele de întărire puse la dispoziție; concepția în care se pregăteşte şi se prezintă estimarea sprijinului logistic; modalitățile derulării activităților pentru realizarea sprijinului logistic; când trebuie să fie gata de luptă; procedurile de stat major. Pe baza acestora se întocmeşte Planul de activitate al modulului logistic.

Imediat după ce comandantul emite orientările de planificare, statul major transmite structurilor subordonate un ordin de avertizare. Din punct de

vedere logistic acesta conține informațiile adecvate începerii pregătirilor specifice planificării şi executării activităților de sprijin logistic urgente.

Elaborarea concepției sprijinului logistic se desfăşoară pentru stabilirea modului în care trebuie executată operația, în scopul îndeplinirii misiunii cu eficacitate şi eficiență, în concordanță cu intenția comandantului eşalonului superior. Elaborarea concepției începe cu revederea *Orientărilor pentru planificare ale comandantului*, care stau la baza actualizării estimărilor efectuate de statul major în vederea elaborării cursurilor de acțiune.

În cadrul planificării sprijinului logistic această fază ar putea avea următoarele subfaze:

a. analiza situației sprijinului logistic, care constă în studierea: acțiunilor probabile ale inamicului şi posibilitățile acestuia de a lovi structurile de logistică; variantelor de dispunere în teren a structurii de sprijin logistic; situației şi misiunilor structurilor luptătoare şi a celor de logistică; surselor de aprovizionare; unităților prestatoare de servicii; terenului şi căilor de comunicație; posibilităților de realizare a mentenanței şi de completare a stocurilor de materiale; existentului şi stării mijloacelor de transport proprii şi posibilitățile de completare din zonă; măsurilor sanitar-epidemice ce trebuie luate; măsurilor pentru asigurarea resursei financiare; măsurilor de asigurare a acțiunilor şi protecția structurilor de logistică.

b. elaborarea cursurilor de acțiune şi proiecțiilor liniilor de sprijin logistic adecvate acestora. Pe baza cursurilor de acțiune ale inamicului, cel mai periculos şi cel mai probabil, se vor elabora cursurile de acțiune preliminare care vor fi definite în termeni generali şi se va verifica viabilitatea acestora.

c. jocul de război care se desfăşoară pentru a determina avantajele şi dezavantajele, pentru a le îmbunătăți şi pentru a identifica alte sarcini care să le facă mai viabile. Când este posibil, întreg statul major va participa la jocul de război, deoarece fiecare ofițer de stat major este specialist în domeniul său şi poate cunoaşte cel mai bine modul de planificare a acțiunilor armei (specialității) de care aparține.

d. organizarea şi executarea recunoaşterilor de logistică reprezintă una dintre activitățile importante desfăşurate de structura de conducere logistică pentru elaborarea concepției sprijinului logistic în vederea alegerii cursului optim al acțiunii. Această activitate are scopul de a verifica datele cunoscute despre zona logistică, influența caracteristicilor acesteia asupra sprijinului logistic, precum şi de a stabili gradul de fezabilitate al cursului acțiunii, din punct de vedere logistic.

Organizarea recunoaşterilor de logistică este atributul şefului modulului logistic, care împreună cu subordonații săi stabileşte compunerea grupelor de recunoaştere ce se constituie, itinerariile de deplasare şi punctele de oprire,

problemele ce se urmăresc la fiecare punct de oprire, mijloacele de transport utilizate, măsurile de protecție şi pază a grupelor, ora, modul şi locul unde se raportează rezultatul recunoaşterilor.

Recunoaşterile de logistică se execută în scopul precizării locurilor de dispunere a elementelor liniei de sprijin logistic, stabilirii căilor de comunicație adecvate, identificării posibilităților de folosire a unor capacități de reparații şi a unor surse de aprovizionare, precum şi a unor unități, formațiuni ori detaşamente de prestări de servicii sau de lucru, existenței formațiunilor medicale din zona de responsabilitate logistică şi capacitățile acestora.

e. analiza cursurilor de acțiune şi prezentarea estimării sprijinului logistic în cadrul briefingului de luare a deciziei. Rezultatele deciziei comandantului cu privire la selectarea cursului de acțiune optim se materializează prin:

- orientări clare cu privire la cursul de acțiune care va fi dezvoltat în Concepție;
- îndrumări suplimentare şi termene pentru elaborarea Concepției;
- probleme de raportat, nevoi de clarificări de la eşalonul superior;
- aspecte care necesită stabilirea legăturilor, coordonare, cooperare şi/sau recunoaştere[3].

Pe timpul briefingului de luare a deciziei, şeful modulului logistic prezintă Estimarea sprijinului logistic, care se întocmeşte ținând seama de influența factorilor de logistică asupra pregătirii şi ducerii acțiunii, având ca rezultat concluziile, recomandările şi propunerile ce conturează cursul de acțiune optim selectat.

În cadrul prezentării estimării sprijinului logistic se fac referiri la: „principalele deficiențe pe linie logistică pentru fiecare curs de acțiune probabil; avantajele şi dezavantajele pe linie logistică, ale fiecărui curs al acțiunii, analizat de statul major; metode şi căi pentru depăşirea dezavantajelor evidențiate”[4].

Şeful modulului logistic prezintă concluzii privind: când şi cum poate fi asigurată, din punct de vedere logistic, misiunea primită; care curs al acțiunilor poate fi sprijinit cel mai bine; ce anume face ca un anumit curs al acțiunilor să fie mai avantajos din punct de vedere logistic; care curs al acțiunii ar trebui să rețină atenția comandantului, el poate propune modificări ce ar putea fi aduse cursurilor acțiunii pentru a deveni optime, din punctul de vedere al acordării sprijinului logistic.

f. elaborarea şi aprobarea Concepției operației este subfaza în care se fundamentează următoarele elemente: dispozitivul şi cursul probabil de

---

[3] *Manualul de planificare a operațiilor*, Bucureşti, 2011, p. 151.
[4] *L-2, Manualul conducerii sprijinului logistic în operații întrunite*, Bucureşti, 2008, p. 20.

acțiune al inamicului; misiunea reformulată prevăzută în cursul de acțiune optim; dispozitivul şi cursul de acțiune propriu. În acest timp, modulul logistic întreprinde *dezvoltarea concepției sprijinului logistic* pe baza misiunii sprijinului logistic; liniei de sprijin logistic stabilite; concepției aprovizionării şi reaprovizionării; concepției şi planificării transporturilor; concepției mentenanței; concepției infrastructurii; concepției sprijinului medical; serviciilor de campanie; organizării comunicațiilor şi informaticii; cooperării şi coordonării; forțelor şi mijloacelor necesare pentru protecția structurilor de execuție a sprijinului logistic.

4. Elaborarea Anexelor „R” şi „S” de sprijin logistic la Planul de operație se declanşează şi se realizează pe baza concepției sprijinului logistic. În această subfază are loc procesul de armonizare şi de sincronizare a tuturor aspectelor privind sprijinul logistic.

Anexa „R” la Planul de operație este documentul de bază pentru conducerea sprijinului logistic şi se elaborează în funcție de situație, misiune, execuție, domeniile sprijinului logistic şi alte elemente cu influență în asigurarea sprijinului logistic.

5. Execuția, evaluarea şi revederea Anexei „R” de sprijin logistic la Planul de operație se realizează „prin exercitarea comenzii şi controlului asupra forțelor şi capabilităților la dispoziție pentru executarea integrată, coordonată sau sincronizată a operației”[5].

Marile unități şi unități tactice se concentrează pe îndeplinirea misiunilor primite, care conduc, în final, la realizarea efectelor de nivel operativ şi/sau strategic. Pentru acordarea eficientă a sprijinului logistic este necesară adaptarea rapidă la schimbările din zona de responsabilitate.

Evaluarea presupune monitorizarea rezultatelor acțiunilor executate în zona de responsabilitate logistică. Pe timpul acestei faze, şeful modulului logistic execută evaluarea situației, având ca obiectiv măsurarea eficacității sprijinului logistic.

Revederea Anexei „R” de sprijin logistic la Planul de operație poate avea loc permanent sau periodic, ca urmare a schimbărilor intervenite în concepția de sprijin logistic şi trebuie să se concentreze pe asigurarea libertății de acțiune şi pe suficiența resurselor logistice. În situația când concepția aprobată prezintă modificări majore față de cea realizată pentru aprobare, poate fi necesară reluarea unor etape anterioare din cadrul procesului de planificare, inclusiv de la etapa de orientare.

Elaborarea Anexelor „R” şi „S” la Planul de operație se încheie odată cu aprobarea şi transmiterea acestora la structurile subordonate.

---

[5] *Manualul de planificare a operațiilor*, Bucureşti, 2011, p. 151.

6. Tranziția are drept scop dezvoltarea şi coordonarea planului de operație cu predarea responsabilităților către instituțiile sau organismele civile, naționale sau internaționale (ONU, UE, OSCE, UA) prezente în zona de responsabilitate şi pentru redislocarea forțelor într-o manieră controlată, astfel încât să se evite influențarea negativă a situației din regiune. Redislocarea forțelor presupune deplasarea acestora dintr-o zonă de operații în alta, deplasarea fiind unul dintre atributele organelor de logistică. De asemenea prin tranziție se poate înțelege şi trecerea de la un anumit tip de operație la altul. Astfel, prin planificarea optimă a redislocării şi a dezangajării forțelor se urmăreşte crearea efectelor dorite, pozitive pentru forțele proprii, astfel încât să se îndeplinească misiunile stabilite, deoarece executarea întocmai a operațiilor planificate duce la îndeplinirea misiunii forțelor proprii nemaifiind nevoie de prelungirea acestora.

Planificarea sprijinului logistic la nivel tactic trebuie să răspundă necesității adoptării unor măsuri de urgență sau a soluțiilor de conjunctură, ținându-se cont de faptul că acceptarea acestor măsuri presupune costuri suplimentare cu implicații asupra desfăşurării ulterioare a acțiunilor de luptă. Însă planificarea optimă a sprijinului logistic are ca rezultat asigurarea forțelor cu tot ceea ce este necesar pentru susținerea ritmului luptei, pe perioadele estimate şi la intensitatea dorită.

BIBLIOGRAFIE

L-2, Manualul conducerii sprijinului logistic în operațiile întrunite, Bucureşti, 2008.

Manualul de planificare a operațiilor, Bucureşti, 2011.

Moroşan M., *Logistica forțelor din rezerva strategică pe timpul pregătirii şi execuției misiunilor specifice*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007.

NOȚIUNI ŞI CONCEPTE UTILIZATE ÎN LOGISTICA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE

TERMS AND CONCEPTS USED IN THE LOGISTICS OF MULTINATIONAL OPERATIONS

Col.drd. Sergiu NISTOR*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.(r) prof.univ.asoc.dr. Benone ANDRONIC**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Odată cu extinderea şi diversificarea amenințărilor la adresa stabilității internaționale şi acțiunile forțelor armate au trecut printr-un profund proces de transformare şi adaptare la noile realități.

Procesul de identificare a unor noi strategii militare necesită adeseori modificări conceptuale şi structurale ale proceselor, respectiv organizațiilor logistice care sunt destinate sprijinului logistic al actualelor structuri militare combatante. Nu este lipsit de importanță ca acest proces de analiză a logisticii în operații multinaționale să înceapă prin analiza diferitelor definiții date logisticii şi sprijinului logistic.

The expansion and diversification of threats to international stability and actions of the armed forces have undergone a profound process of transformation and adaptation to new realities.

The process of identifying new military strategies often requires conceptual and structural changes of processes, namely logistics organizations intended to ensure the logistic support of current combat military structures. It is equally significant that this process of logistic analysis in multinational operations begins by analyzing different definitions of logistics and logistic support.

Cuvinte cheie: logistică; sprijin logistic; amprentă logistică; logistica de serviciu; logistica bazată pe rețea.

Keywords: *logistics; logistic support; logistic footprint; in-service logistics; network centric logistics.*

* e-mail: *sergiunistor@yahoo.com*
** e-mail: *benoneandronic@yahoo.com*

Prin intermediul analizei doctrinare şi a documentelor programatice (de viziune în timp) din domeniul logistic, suntem de părere că numai în acest fel poate fi evidențiată cel mai bine legătura dintre conceptele logistice şi cele operaționale.

Logistica, care reprezintă ştiința planificării şi executării mişcării şi asigurării forțelor, cuprinde acele aspecte ale operațiilor militare care se referă la:

- proiecția şi dezvoltarea, achiziția, depozitarea, transportul, distribuția, întreținerea (mentenanța), evacuarea materialelor şi scoaterea acestora din uz;
- transportul personalului;
- achiziția, construcția, întreținerea (mentenanța), exploatarea clădirilor şi scoaterea lor din uz;
- achiziția sau furnizarea de servicii suport;
- sprijinul medical.

Logistica militară reprezintă un complex de măsuri şi activități, desfăşurate pe timp de pace, în situații de criză şi la război, într-o concepție unitară, pentru asigurarea resurselor materiale necesare forțelor în vederea susținerii pregătirii şi ducerii operațiilor.

Sprijinul logistic reprezintă totalitatea activităților ce se desfăşoară de către structurile logistice, în scopul asigurării forțelor cu tot ceea ce le este necesar pentru menținerea suportului logistic necesar ducerii acțiunilor militare[1].

Această ultimă definiție subliniază primordialitatea logisticii în proiectarea şi în desfăşurarea unei acțiuni militare şi necesitatea constituirii unor structuri logistice adecvate.

Definiția dată de documentele oficiale ale NATO, în care logistica reprezintă ştiința planificării şi executării deplasărilor, a refacerii şi întreținerii (mentenanței) forțelor armate este acceptată şi aplicată şi în cadrul operațiilor multinaționale conduse de către ONU. Astfel, putem aprecia faptul că, într-o definiție mai amplă, logistica se referă la următoarele activități: proiectarea şi dezvoltarea, achiziția, depozitarea, transportul, distribuția, întreținerea (mentenanța), evacuarea şi reforma materialelor; transportul personalului; achiziția sau construcția, întreținerea, folosirea şi declasarea de instalații; achiziția sau furnizarea de servicii; suportul medical şi serviciile de sănătate.

Definiția care provine din domeniul activităților economice arată că „logistica face parte din structura care planifică, implementează şi controlează depozitarea bunurilor, dar şi serviciile şi informațiile din punctul de plecare până în punctul de consum, astfel încât să îndeplinească cerințele consumatorilor”[2].

---

[1] *L-1/Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2008, art. 1 (alin.1), p. 1.

[2] Wade W. Norman, *The Combat Service Support & Redeployment SMARTbook*, Doctrinal Guide to Combat Service, 2008, p. 45.

Identificarea asemănărilor existente în cadrul proceselor militare şi civile ar trebui să conducă organele de decizie din domeniul logisticii militare la o analiză detaliată/atentă a proceselor militare logistice. Astfel, apar posibilități multiple de a adopta şi de a adapta cele mai bune practici logistice din domeniu.

La nivel mondial se apreciază că transformarea doctrinelor din domeniul militar, a conceptelor operaționale şi strategice şi a proceselor logistice, a început din anul 2001, când în Armatele Alianței Nord-Atlantice apar noi concepte doctrinare privind *operațiile multinaționale* şi, mai ales, după operațiile „Desert Shield” şi „Desert Storm” desfăşurate în Irak de coaliția multinațională de forțe, pentru înlăturarea regimului lui Saddam Hussein. Amplul proces de transformare al forțelor armate, care a început la nivel global odată cu derularea acțiunilor militare în Irak, s-a axat îndeosebi pe capabilitatea (capacitatea) operațională a forțelor combatante, necesitând capacități superioare de manevră, structuri bine dimensionate, cu posibilități multiple de protecție a forței, dar şi pe realizarea unor structuri de sprijin logistic care să contribuie la reducerea amprentei logistice (*footprint*), bazate pe prepoziționare şi pe utilizarea reaprovizionării din teatrele de operații.

Aceste transformări sunt aplicabile în toate domeniile funcționale ale sprijinului logistic, de la reaprovizionare la sprijinul medical şi implicit asupra domeniilor conexe. Toate aceste aspecte ale transformării impun însă alocarea unor fonduri considerabile şi, nu în ultimul rând, un sistem de transport performant, precum şi accesul necondiționat în punctele de îmbarcare-debarcare (aeroporturi, porturi, stații de cale ferată etc.).

Schimbările strategice intervenite pe continentul european au impus ca obligație de prim ordin problema susținerii forțelor pe perioade îndelungate şi, implicit, a impus găsirea unor noi căi de sprijin logistic, fie prin capabilitățile naționale ale fiecărei țări participante, fie prin acorduri bi sau multilaterale.

Pentru asigurarea sustenabilității, pe perioade variind între 6 şi 12 luni, țările participante la operații multinaționale au fost obligate să-şi asigure fluxuri de sprijin logistic permanent, la mari distanțe de infrastructura obişnuită. Pe de altă parte şi liniile de comunicație existente între teritoriul național şi teatrul de operații devin factori de vulnerabilizare a acțiunilor desfăşurate de contingentele naționale şi forța multinațională, indiferent de măsurile de securizare a acțiunilor şi protecție a forțelor în operațiile multinaționale.

Logistica militară a răspuns noilor provocări ale contextului economic şi de securitate specific începutului de mileniu trei, dar în ultimii ani după operațiile multinaționale desfăşurate în Irak şi în Afganistan s-au dezvoltat o serie de noi concepte.

Trei dintre acestea s-au impus în majoritatea proceselor de transformare în care este implicată logistica militară, şi anume: *logistica bazată pe distribuție,*

logistica focalizată şi logistica de serviciu sau service-ul logistic; conceptele sunt asemănătoare în ceea ce priveşte conținutul, fiind interconectate şi completându-se reciproc.

Logistica bazată pe distribuție este definită ca fiind acea capabilitate multidimensională prin care se asigură sistemului militar resursele umane şi materiale necesare desfăşurării unei operații, în cantitățile şi calitatea adecvată, atunci când este nevoie de acestea la locul şi la momentul oportun.

Acest tip de logistică vizează rapiditatea şi precizia livrării resurselor şi serviciilor suport şi mai puțin menținerea unor cantități mari de materiale în depozite.

Logistica focalizată vizează, în principal, furnizarea unui sprijin logistic eficient în teatrele de operații presupunând capacitatea de a asigura unei forțe multinaționale personalul, resursele logistice echipamentele adecvate şi serviciile suport, în locul, momentul şi cantitățile necesare, pe timpul constituirii şi desfăşurării unei operații multinaționale în orice teatru de operații.[3]

Logistica de serviciu sau service-ul logistic („In-Service Logistics”) este considerată ca fiind puntea de legătură dintre logistica de producție şi logistica de consum. Cunoscută şi sub denumirea de *logistica de susținere* ea are în vedere acele funcții asociate cu procurarea (achiziționarea), recepționarea, depozitarea, distribuția şi punerea la dispoziție a materialelor şi a echipamentelor care sunt solicitate în vederea menținerii în stare de operativitate a echipamentelor (mentenanța acestora) şi reaprovizionării forțelor luptătoare. Acest tip de logistică constă în asigurarea că sistemul de arme/echipamente este disponibil şi gata de utilizare, el începând cu decizia de a aduce sistemul „into the inventory” (la inventarul complet). Principala organizație responsabilă pentru acest tip de logistică este NAMSO (The NATO Maintenance and Supply Organization – Organizația NATO pentru Întreținere şi Aprovizionare).[4]

Conceptele se interconecteză cu un concept operațional, mult mai cunoscut, *cel al operațiilor bazate pe efecte*, care au ca scop îndeplinirea obiectivelor strategice şi politice, fără a avea pierderi majore în personal şi în tehnică de luptă şi subsumat acestuia *logistica bazată pe rețea (network centric logistics)*.

Logistica bazată pe rețea este un concept cerut şi, în acelaşi timp, posibil, datorită uriaşului salt făcut în tehnologia informației. *Operațiile bazate pe efecte au dus la fundamentarea războiului în rețea*, experimentat în campania din Irak şi care a asigurat forțelor americane o progresiune rapidă în

[3] *NATO Logistic Handbook*, Bruxelles, 2007, cap. 13, art. 1302.

[4] *NATO – Guide*, Part X – Programmes and activities, Chapter 36, Logistics, Public Diplomacy Division, NATO, December 2011, Brussels, Belgium, p. 632.

derularea operației ofensive. În această operație, forțele luptătoare nu au fost susținute, în mod corespunzător, de structurile logistice, mai greoaie, şi poate mai puțin pregătite pentru o astfel de strategie (dacă nu structural, cel puțin la nivel operațional). Lipsa unui sprijin logistic corespunzător a condus la scăderea ritmului de înaintare al marilor unități luptătoare şi astfel progresia rapidă a trupelor a trebuit să fie oprită.

Logistica Bazată pe Rețea sau logistica în rețea reprezintă un concept care a apărut ca urmare a operației multinaționale desfăşurate în Irak. Specialiştii în domeniu au elaborat şi au implementat acest concept având în vedere validarea unei serii de teorii, prin care:

- cele trei domenii (structural, acțional, conceptual) ale acțiunilor militare vor deveni total integrate;
- rolul şi funcțiile celor trei domenii se vor modifica, ca urmare a nevoii de integrare;
- acțiunile militare vor acoperi o plajă foarte largă de tipologii şi vor necesita adaptarea la noul mediu de securitate;
- vor fi necesare mecanisme dinamice de adaptare a comenzii şi a controlului, precum şi a logisticii pentru integrarea domeniilor acțiunilor militare;
- integrarea va transforma activitățile fiecărui domeniu pentru a răspunde mai bine obiectivelor acțiunilor militare viitoare.[5]

În urma analizei aspectelor sprijinului logistic care s-au manifestat cu această ocazie, de neimaginat pe timpul planificării operațiunilor militare, s-a constatat că recunoaşterile de logistică nu au fost duse până la capăt; rutele de reaprovizionare şi evacuare s-au suprapus pe drumurile de pătrundere ale trupelor, nu au fost în măsură să asigure un flux de transporturi adecvat, în timp ce nevoile de carburant şi de apă devenea tot mai mare.

S-a demonstrat că logistica trebuie să se adapteze, ea însăşi, la astfel de situații, întrucât capacitatea de sustenabilitate a unei operații într-un teatru de operații este esențială.

Cercetând documentele ce reglementează logistica Alianței Nord – Atlantice am observat că, în logistica militară, apar şi alte concepte logistice, cum ar fi: *concentrarea sprijinului logistic; recapitalizarea forței; amprenta logistică redusă (logistics foot print); capabilitățile logistice care simt şi răspund (sense and response logistics capability); sprijinul logistic la timpul oportun (just in time).*[6]

Să le analizăm pe rând pentru a observa asemănările şi deosebirile dintre ele.

---

[5] Col. Benone Andronic, *Sprijinul logistic în rețea*, în „Gândirea Militară Românească”, nr. 4/2007, Editura Statului Major General, Bucureşti, p. 32.
[6] *Idem.*

Concentrarea sprijinului logistic este conceptul care cere integrarea informațiilor invențiilor şi inovațiilor din domeniul tehnologic, în scopul regândirii doctrinei şi practicii domeniului logistic. Prin dezvoltarea acestui concept se poate realiza integrarea sistemului de comandă şi control al logisticii în sistemul C2 al forțelor luptătoare. În acest fel, se va realiza oportunitatea şi concentrarea sprijinului logistic al operațiilor multinaționale în teatrul de operații.

În sprijinul şi, în acelaşi timp, din interiorul acestui concept sunt inițiative de genul Joint Total Assets Visibility (Vizibilitate Întrunită Totală asupra Mijloacelor) şi Global Combat Support System (Sistem Global de Sprijin în Luptă), care vor putea asigura deplasarea contingentelor naționale ale forței în teatrul de operații, reaprovizionarea automată, precum şi informațiile de mentenanță necesare sistemelor operaționale pentru a obține o reacție logistică de răspuns mult mai rapidă la cererile forței.

Sistemul Global de Sprijin în Luptă (GCSS) reprezintă un sistem automat şi integrat de sprijin logistic, propus în cadrul armatei americane, pentru a înlocui mai mult de 60 de sisteme fragmentare de management al informațiilor asupra patrimoniului armatei. Realizarea acestui sistem s-a impus pentru a lua în calcul integrarea şi utilizarea capabilităților bazelor de date existente, astfel încât el să devină mai sensibil la acțiunile inamicului.

Prin realizarea acestui sistem, se urmăreşte integrarea informațiilor din domeniile funcționale ale logisticii (reaprovizionarea, mişcarea şi transportul, mentenanța, sprijinul medical, infrastructura, protecția structurilor de logistică, serviciile de campanie, contractarea, Sprijinul Națiunii Gazdă) cu cele din domeniile conexe ale sprijinului logistic. În acest fel se va putea realiza informarea oportună a comandanților structurilor de sprijin logistic pe timpul desfăşurării operației multinaționale, prin eliminarea cererilor redundante de materiale venite de la trupe şi se va reduce timpul de întârziere în expedierea proviziilor.

Recapitalizarea forței este un concept care are ca obiectiv extinderea duratei de viață a sistemelor operaționale din dotarea contingentelor naționale ale forței multinaționale, reducerea costurilor necesare sprijinului logistic al operațiilor, îmbunătățirea preciziei sistemelor de armament, mentenabilitatea, securitatea şi siguranța în funcționare.

În ceea ce priveşte logistica armatei noastre, dacă dorim să fim interoperabili, apreciem că acest proces va trebui să se axeze pe domeniul tehnologic, ca urmare a dezvoltării unor programe de înzestrare şi modernizare a forțelor combatante şi implicit a celor logistice. Astfel, constatăm că efortul de recapitalizare a logisticii ar trebui să se bazeze pe un program de reconstrucție, care trebuie accelerat pentru refacerea sistemului şi readaptarea lui structurală, precum şi pe un program de refacere a unor părți

ale sistemului, astfel încât să fie remediate deficiențele capacităților logistice existente. Iată de ce suntem de părere că, pentru a se ajunge la rezultatele dorite, o atenție sporită trebuie acordată programelor de achiziții (de producție) aflate în derulare şi operațiunilor de mentenanță ale sistemului logistic. Aceste operațiuni de mentenanță trebuie derulate în permanență, pentru a putea identifica la timp nevoile de întreținere şi pentru a îmbunătăți sistemul logistic, în scopul de a-1 face să funcționeze mai mult şi fără corecții majore în domeniile funcționale ale acestuia.

Amprenta logistică redusă (logistics foot print) este un alt concept utilizat în domeniul logistic, prin care se urmăreşte optimizarea nivelului stocurilor de materiale (muniții, carburanți-lubrifianți, hrană, materiale tehnice (geniu, auto şi blindate, chimice), comunicații şi informatică, sanitare etc., necesare forțelor luptătoare pe timpul desfăşurării operațiilor multinaționale într-un teatru de operații, în relație directă cu sprijinul de informații pentru structurile logistice.

Apreciem că reducerea amprentei logisticii presupune o regândire a structurilor de sprijin logistic, a stocurilor de materiale şi a serviciilor suport, reducându-le la minimum posibil, pentru a le da o mobilitate crescută în teatrul de operații şi, astfel, să poată scăpa uşor descoperirii şi atacului adversarului.

Totodată, susținem ideea specialiştilor în domeniu, potrivit căreia prin reducerea amprentei logistice, sistemul logistic ar trebui „să îndeplinească următoarele cerințe: organizat în rețea; integrat structurii de forțe; conectat tot timpul la resurse; flexibil”.[7] În acest sens credem că soluția corectă ar putea fi proiectarea unor noi structuri logistice, care să îndeplinească aceste cerințe şi, în acelaşi timp, ținând cont de dimensiunea timpului fizic, crearea, pregătirea şi dotarea lor în concordanță cu conceptele şi cu cerințele operaționale actuale.

Putem aprecia că, pentru realizarea unui sistem logistic compatibil cu cerințele impuse de războiul bazat pe rețea, ar trebui demarat un proces de readaptare a structurilor logistice existente la exigențele venite din partea noului concept, astfel încât acestea să aibă acces nelimitat la resursele existente şi, extrem de important, ele să fie înzestrate cu mijloace de transport dotate cu platforme de comunicare independente.

Structura sistemelor logistice va trebui să fie reconsiderată, în concordanță cu fizionomia modernă a acțiunilor militare, ceea ce impune ca şi acestea să fie modulare, flexibile şi integrabile, aidoma componentelor forței, bazate pe elemente unitare de asigurare cu muniții, carburanți-lubrifianți, alimente şi echipamente, ale căror consumuri nu mai seamănă deloc cu cele din conflictele secolului trecut.

---

[7] Nicolae Dolghin şi alții, *Războiul Bazat pe Rețea şi viitorul strategiei militare*, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol 1”, Bucureşti, 2004, p. 21.

Astfel, teatrul de operații actual şi, probabil, cel viitor, va cuprinde forțe de dimensiuni reduse, cu structuri modulare, care dispun de senzori tot mai performanți şi de mijloace de lovire deosebit de precise şi la distanță mare.

Forțele proiectate, aşa cum am arătat, beneficiind de o mobilitate sporită, asigurată cu o logistică ale cărei caracteristici sunt date de posibilitățile ridicate de manevră, organizarea structurală pe module şi o înaltă specializare, vor presupune realizarea unor sisteme de comandă şi control pe o bază tehnologică performantă, astfel încât să permită conducerea cu uşurință a acestora în teatrul de operații.

Un alt concept care a suscitat multe discuții este conceptul de *Capabilități Logistice care Simt şi Răspund (SRLC).* Prin acest concept se urmăreşte îmbunătățirea condițiilor de îndeplinire a misiunilor şi de trai a tuturor militarilor participanți la operații multinaționale trezind interesul, în special, în rândul logisticienilor armatelor țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice. Implementarea acestuia ar putea veni tocmai din dorința de a răspunde la o întrebare care apare tot mai des în logistica operațională, şi anume: Ce sistem logistic ar trebui proiectat pentru a putea sprijini cât mai bine forțele care acționează în războiul bazat pe rețea? Se consideră că implementarea unui astfel de sistem logistic, care ar permite expedierea unor cantități importante de materiale, determinate pe baza impulsurilor transmise de către anumiți senzori aflați la trupe, capabili să emită anticipat semnale de alarmă, în funcție de derularea evenimentelor operaționale şi care se apreciază că ar aduce beneficii notabile.

Un astfel de sistem logistic vizează asigurarea nevoilor directe ale contingentelor naționale ale forței multinaționale, care ar permite unor structuri de sprijin logistic din forțele dislocate într-o anumită regiune, să intervină, la cerere, în reaprovizionarea acestora, cu mijloace aeriene avute la dispoziție, dislocate în baze logistice de teatru.

Fizionomia acțiunilor militare, ce se prefigurează a se desfăşura în viitor, este aceea în care se aşteaptă ca forțele luptătoare să acționeze în cadrul întrunit, semiindependent, dispersat şi cuplate în rețea, desfăşurând acțiuni concurente şi nu secvențiale. Sistemul logistic descris ar putea însemna noi mecanisme pentru procurarea, rechiziționarea şi furnizarea rapidă a proviziilor, care să facă față unei game largi de influențe venite din partea factorilor de mediu şi de timp.

Astfel, se poate spune că capabilitățile logistice care simt şi răspund sunt mai puțin îndreptate către o *preplanificare previzionată,* ci mai mult către o *planificare din mers*, deoarece pe baza unui sistem de comunicații bine puse la punct se poate integra cu succes într-un sistem de comandă şi control, care transferă autoritatea către eşaloanele inferioare.

Adoptând o tehnologie adecvată, sistemul logistic îşi va folosi senzorii pentru recunoaşterea consumurilor, încadrarea lor în tipul cererilor potențiale şi va răspunde în timp oportun acestora. Astfel, conceptul de cerere de materiale este eliminat reaprovizionarea făcându-se pe baza recunoaşterii consumului real efectuat. De asemenea, sistemul accentuează capacitatea forțelor bazate pe rețea de a schimba între ele informațiile logistice, de a avea o perspectivă comună asupra spațiului de luptă, de a asigura o avertizare timpurie asupra consumurilor şi nevoilor de materiale. Sistemul permite, totodată, angrenarea tuturor structurilor logistice în urmărirea materialelor pe întreg spațiul al teatrului şi, mai ales, permite reconfigurarea sa ori de câte ori situația o impune.

Sprijinul logistic la timpul oportun (just in time) reprezintă o abordare care deja şi-a făcut loc în cadrul conceptului de logistică bazată pe rețea, care încearcă să reducă incertitudinile pe câmpul de luptă prin previzionarea consumurilor şi optimizarea stocurilor de materiale. În acest fel se doreşte crearea unui sistem logistic perfect adaptat teatrului de operații, astfel încât, contingentele naționale ale forței multinaționale în operație să fie sprijinite cât mai bine din punct de vedere logistic.

În urma analizei asupra conceptelor logistice existente, suntem de părere că operația multinațională care reprezintă în prezent şi va reprezenta şi în viitor singurul tip de „confruntare militară” în care sunt şi vor fi angajate forțe militare considerabile (cu toate capabilitățile de care dispun acestea) a dus la transformarea doctrinelor din domeniul militar şi implicit la modificarea conceptelor logistice, acestea adaptându-se continuu noilor forme de confruntări armate.

BIBLIOGRAFIE

NATO Logistic Handbook, Bruxelles, 2007.

SMARTbook, Doctrinal Guide to Combat Service, 2008.

Andronic Benone, *Sprijinul logistic în rețea*, „Gândirea Militară Românească”, nr. 4/2007, Editura Statului Major General, Bucureşti.

Dolghin Nicolae şi alții, *Războiul Bazat pe Rețea şi viitorul strategiei militare,* Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol 1”, Bucureşti, 2004.

Minculete Gheorghe, Minculete Anca, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol 1”, Bucureşti, 2004.

TIPURI DE OPERAȚII, FORME ŞI PROCEDEE DE ACȚIUNE FOLOSITE DE FORȚELE ARMATE ÎN SCOPUL DIMINUĂRII POTENȚIALULUI ECONOMIC ŞI MILITAR AL ADVERSARULUI

TYPES OF OPERATIONS, ACTION FORMS AND PROCEDURES USED BY THE ARMED FORCES IN ORDER TO DIMINISH THE ECONOMIC AND MILITARY POTENTIAL OF THE OPPONENT

Lt.col.drd. Viorel ŞTEFANCU*
Comandamentul Comunicațiilor şi Informaticii

Analiza binomului putere *economic - putere militară* scoate în evidență complementaritatea şi interdependențele dintre resursele unui stat şi capacitatea de luptă a forțelor sale armate. Neutralizarea surselor de putere economică a unui stat, interzicerea sprijinului structurilor luptătoare prin întreruperea fluxurilor de aprovizionare şi distrugerea resurselor logistice sunt acțiuni care influențează decisiv rezultatul confruntărilor. În acest context, se impune reorientarea strategiilor şi tacticilor către forme şi procedee de acțiune specifice confruntării economice, precum atacul strategic, blocada, interdicția terestră, aeriană şi navală.

The analysis of the relationships between the economic power and the military power of a state emphasises the complementarity and the interdependencies between the resources of the respective state and the combat power of its armed forces. Neutralizing the sources of the economic power of the state, denying the support provided to the combat units by interrupting the logistic flow and destroying the logistics resources are actions that decisively influence the outcome of a conflict. In this context, it is necessary to redirect the strategies and tactics towards forms and procedures that are specific to the economic confrontation, such as the strategic attack, the blockade and the land, air and maritime interdiction.

Cuvinte cheie: putere economică; putere militară; atac strategic; operații de interdicție; blocadă; zone de excludere.
Keywords: *economic power; military power; interdiction operations; blockade; exclusion zones.*

* e-mail: *viorelstef21@yahoo.com*

Puterea economică şi puterea militară, instrumente esențiale ale puterii statale, se află într-o relație de interdependență complexă. Economicul este fundamentul constituirii şi susținerii organismului militar care, la rândul său, garantează stabilitatea şi securitatea necesare dezvoltării. Pornind de la aceste corelații, au fost elaborate teorii şi concepte, concretizate în forme şi procedee de acțiune militare, dar şi de altă natură, care vizează diminuarea potențialului economic şi, implicit, al capacității de luptă a unui adversar potențial sau declarat. Specificul acestor acțiuni constă în desfăşurarea lor atât pe timpul confruntărilor armate, cât şi în timp de pace sau în diferite etape ale crizelor, ca forme de manifestare ale unui nou tip de război – războiul continuu.

În timp de pace şi în situații de criză, rolul principal revine instrumentelor economic, politic şi diplomatic, instrumentul militar limitându-se la a constitui un mijloc de presiune, intimidare sau amenințare atunci când este necesară impunerea unor condiții în detrimentul intereselor competitorilor. Astfel, fără a desfăşura acțiuni specifice, forța armată contribuie, prin rolul său de „sabie a lui Damocles”, la atingerea obiectivelor strategice ale statului. Este de remarcat faptul că acest tip de intimidare este eficace mai ales în situația în care forțele adversarilor sunt, în mod evident, disproporționate, asimetrice.

Există şi scenarii în care, pentru exercitarea controlului asupra unor zone care dispun de resurse vitale pentru asigurarea continuității dezvoltării economice, se recurge la intervenții militare, dar fără ca prin aceasta să se ajungă la un conflict armat. Practic, pe fondul unei puternice ofensive diplomatice, care lansează şi susține diferite concepte pentru justificarea acțiunilor militare (responsabilitatea de a proteja, respectarea drepturilor omului, războiul global împotriva terorismului, acordarea asistenței umanitare), în aceste zone sunt dislocate rapid forțe expediționare care pun adversarul şi comunitatea internațională în fața faptului împlinit. Deoarece statele capabile să desfăşoare astfel de acțiuni fac parte din rândul marilor puteri şi dispun de suficientă influență în cadrul organismelor internaționale de securitate pentru a obține o rezoluție favorabilă, intervențiile deschid calea unei prezențe militare de lungă durată în teritoriile ocupate. Beneficiind de protecția şi de influența pe care simpla prezență în zonă a forțelor armate o induce, contractorii – „coloniştii economici” sau „noii colonişti” – îşi stabilesc, dezvoltă şi consolidează relații economice la un nivel greu de atins în altfel de condiții.

Exercitarea controlului asupra resurselor de către forțele armate nu este caracteristică doar conflictelor interstatale. În statele dictatoriale, militariste sau eşuate, precum şi în cele în care au loc mişcări separatiste, centrifuge, situațiile în care armata şi-a folosit puterea pentru a obține avantaje economice sunt destul de frecvente (de exemplu: R.D. Congo, în perioada

1993-2003, în care armata a impus taxe, a militarizat sectorul minier sau a obligat populația la muncă forțată[1]).

Acțiunile desfăşurate în timp de pace, în scopul diminuării potențialului economic al adversarului, care nu presupun în mod necesar implicarea directă a forțelor armate, sunt numeroase. Printre acestea se numără: sancțiunile economice (retragerea clauzei națiunii celei mai favorizate, înghețarea conturilor, boicotul, embargoul), impunerea taxelor la import, cumpărarea preeemptivă de bunuri, exproprieri şi exercitarea de presiuni asupra forurilor financiare pentru neacordarea unor împrumuturi. În timp ce, pentru majoritatea acestor acțiuni, forțele armate au un rol pasiv, ele pot primi şi misiuni de interceptare şi inspectare a navelor comerciale care să garanteze eficacitatea embargourilor. Prin măsurile luate se urmăreşte împiedicarea achiziționării componentelor esențiale ale celor mai moderne tipuri de armament, interzicerea accesului potențialului adversar la resurse financiare, dar şi la resurse naturale, în special materii prime strategice, care ar putea fi folosite pentru dezvoltarea capacităților sale critice şi a puterii militare. De exemplu, sancțiunile impuse pentru nerespectarea de către un stat a tratatelor privind neproliferarea armelor nucleare vor viza, cu predilecție, interzicerea aprovizionării cu uraniu sau alte materiale radioactive.

O formă indirectă prin care se obține diminuarea puterii relative a unui competitor strategic o constituie asistența acordată unui terț (care poate fi un stat aliat, un stat partener sau alt actor), formă care se regăseşte în conținutul doctrinelor şi strategiilor actuale sub denumirea de „asistență acordată unei națiuni în domeniul securității sau stabilității” sau „ajutor de urgență în domeniul securității naționale”. Asistența poate include inițierea unor programe de dezvoltare a capacităților militare, instruire, furnizare de echipamente moderne, muniție, armament şi ajutor financiar. Caracteristic asistenței în domeniul stabilității interne este că prin aceasta se satisfac mai ales interesele furnizorului şi doar în plan secundar cele ale beneficiarului[2]. Totodată, ajutorul poate fi acordat şi statelor care au un rol important în stabilitatea şi echilibrele de putere în plan regional[3], de către actorii interesați în menținerea *status-quo-ului*.

Un tip de acțiune desfăşurată permanent de către structurile specializate ale forțelor armate este spionajul. Aflate în strânsă conexiune cu spionajul industrial, unele misiuni specifice ale spionajului militar pot aduce prejudicii

---

[1] United Nations High Commissioner for Human Rights, DEMOCRATIC REPUBLIC OF THE CONGO, 1993–2003, *http://www.ohchr.org/Documents/Countries/ ZR/DRC_MAPPING*_REPORT_FINAL_EN.pdf

[2] Eugen Bădălan, Teodor Frunzeti, *Acțiunile militare altele decât războiul*, Editura Militară, Bucureşti, 2001, p. 73.

[3] *Ibidem*, p. 71.

importante adversarului prin achiziționarea informațiilor din domeniul industriei de apărare, îndeosebi din cel al cercetării şi dezvoltării, prin furtul secretelor de fabricație, dar şi prin subversiuni şi sabotaje.

Diminuarea potențialului adversarului este obiectivul fundamental al operațiilor specifice luptei armate, aşa cum rezultă din definiția acestora („nimicirea”, în cazul ofensivei şi „producerea de pierderi” în cazul operației defensive). Dacă la nivel tactic aceasta se obține prin aplicarea puterii de luptă, în special a puterii de foc, asupra personalului, tehnicii şi echipamentului, la nivel operativ şi strategic atacurile sunt îndreptate şi asupra elementelor complexului militar-industrial şi a obiectivelor politico-militare. Apariția unor concepte cum ar fi „războiul noncontact” şi „operațiile bazate pe efecte“ readuce în atenție importanța atacurilor strategice, a operațiilor de interdicție şi a blocadelor. În viziunea specialiştilor militari[4], operațiile bazate pe efecte se concentrează nu pe acțiunea executată, ci pe rezultatul acesteia.

Operațiile de interdicție

Acest tip de operații se desfăşoară în scopul diminuării potențialului de luptă al adversarului, care nu a fost încă angajat în confruntarea nemijlocită. Unii autori[5] clasifică acțiunile de interdicție desfăşurate împotriva resurselor, în funcție de obiectivele vizate, în acțiuni de interdicție logistică, pentru interzicerea şi dezorganizarea aprovizionării adversarului şi acțiuni de interdicție de surse, împotriva unor ținte prioritare, cum ar fi platformele industriale sau capacitățile de producție. Interdicția de surse, fiind îndreptată împotriva unor obiective care întrunesc, în multe situații, caracteristicile unor centre de greutate, trebuie analizată în cadrul atacurilor strategice.

Lista țintelor operațiilor de interdicție include surse de aprovizionare proprii sau de teritoriu (depozite de unitate sau centrale, furnizori economici), elemente de infrastructură (porturi, aerodromuri, poduri, noduri şi căi de comunicații), forțe şi mijloace aflate în deplasare şi în raioane de dispunere. Prin lovirea infrastructurii, se diminuează capacitatea de funcționare a centrelor de greutate ale adversarului[6]. Pe lângă distrugerea fizică a resurselor, efectele acestor operații produc izolarea elementelor componente ale liniilor de sprijin logistic, fragmentarea eşaloanelor, limitarea libertății de acțiune, pierderea inițiativei, întârzieri, zădărnicirea planurilor de acțiune, încetinirea ritmurilor de aprovizionare.

---

[4] Mihail Orzeață, *Războiul continuu*, Editura Militară, Bucureşti, 2001, p. 219.

[5] Vasile Bucinschi, *Dimensiunea aeriană a războiului aeroterestru*, Editura UNAp „Carol I”, 2007, pp. 145-146.

[6] Traian Anastasiei, *Aspecte ale acțiunilor în mediul aerian*, Editura UNAp „Carol I”, p. 98.

Deoarece țintele vizate se află dispuse departe de aliniamentul de contact, dincolo de adâncimea dispozitivului de luptă al forțelor care se confruntă nemijlocit, rezultă că în astfel de operații trebuie întrebuințate categorii şi tipuri de armament cu bătaie sau rază de acțiune suficient de mari, dar şi forțe capabile să acționeze în condiții de izolare.

Pentru reducerea la minimum a efectelor acestor acțiuni, se impune reducerea numărului depozitelor centrale şi dispersarea lor pe spații cât mai mari, în adâncime, alegerea unui teren care să dispună de suficiente culoare de mobilitate, drumuri de rocadă şi de pătrundere, dotarea cu mijloace de transport cu o mare capacitate de trecere, precum şi organizarea detaşamentelor de asigurare a mişcării.

Atacul strategic

Atacurile strategice sunt atacuri executate împotriva obiectivelor vitale ale adversarului – atât militare, cât şi economice sau politice – în scopul diminuării capacității şi voinței acestuia de a continua lupta[7]. Lovirea acestor obiective vitale, care sunt totodată şi surse din care derivă puterea economică, politică sau militară a unui adversar (centre de greutate), va produce efecte asupra forțelor armate angajate direct în luptă, dar mai ales asupra capacității generale de apărare a unui stat.

Considerat de către unii autori „o variantă a blocadei”[8], atacul strategic, spre deosebire de celelalte acțiuni militare, urmăreşte obținerea victoriei fără nimicirea forțelor armate[9]. Întreruperea sau perturbarea ciclurilor de producție, distrugerea complexelor industriale şi a resurselor de importanță strategică, într-un ritm mai rapid decât cel al regenerării lor, vor avea ca efect imposibilitatea asigurării continuității sprijinului logistic, diminuarea moralului populației şi, în final, scurtarea duratei războiului. În etapa post-conflict, refacerea economică va fi deosebit de costisitoare şi de lungă durată, cu impact asupra restabilirii echilibrului de forțe.

Experiența conflictelor recente relevă faptul că, pentru executarea unor campanii susținute de atacuri strategice, sunt întrebuințate cu prioritate mijloace aparținând forțelor aeriene, iar în măsura în care dispun de capabilități de lovire de la mare distanță şi cele ale forțelor navale. Atacurile sistematice desfăşurate de NATO împotriva obiectivelor industriale ale Republicii Federale Iugoslavia, în 1999, au fost hotărâtoare pentru obținerea

---

[7] Joint Doctrine for Strategic Attack, disponibil pe Internet la adresa http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp3_70sd.pdf, accesat la 15.01.2013.

[8] Herve Coutau-Begarie, *Tratat de strategie*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2006, p. 360.

[9] Air Force Doctrine Document 2-1.2, disponibil pe Internet la adresa http://www.bits.de/NRANEU/others/END-Archive/USAF-afdd2_1_2%282003%29.pdf, accesat la 10.01.2013.

victoriei şi au demonstrat, totodată, că puterea aeriană are capacitatea de a decide rezultatul unui război fără sprijinul semnificativ al celorlalte categorii de forțe ale armatei. Forțele speciale dispun de o mare flexibilitate acțională şi sunt întrebuințate pentru desfăşurarea unor acțiuni cu obiectiv limitat, punctuale, cu un minimum de pierderi colaterale, sau pentru executarea unor misiuni neletale, dar cu impact deosebit, cum ar fi capturarea sau eliminarea liderilor politici şi militari (de exemplu, Bin Laden).

Atacurile vor fi executate, de regulă, în prima fază a confruntărilor, anterior angajării directe dintre forțele terestre. Cei mai adecvați vectori de lovire, din perspectiva caracteristicilor tehnico-tactice, care le permit străpungerea apărării adversarului cu pierderi relativ mici şi lovirea precisă a obiectivelor, sunt rachetele de croazieră lansate de pe nave sau submarine şi bombele inteligente lansate de la bordul aeronavelor. Deoarece nu sunt vizate doar obiective militare, în executarea atacurilor strategice apar probleme legate de respectarea dreptului războiului. Astfel, deşi aşezările urbane sunt centre de resurse importante, acestea nu pot fi atacate decât în anumite condiții (prevederile dreptului internațional interzic atacarea localităților neapărate şi atacurile fără discriminare).

Proliferarea conflictelor de tip asimetric, specifice ultimelor decenii, nu a diminuat importanța atacurilor strategice. Acest fapt a fost demonstrat, printre altele, şi de atentatele teroriste din 11 septembrie 2001, direcționate împotriva unor centre de greutate financiare.

Blocada

Blocada reprezintă un ansamblu de acțiuni prin care se izolează, încercuieşte sau asediază un stat sau o forță adversă, în scopul împiedicării aprovizionării sau primirii de ajutor militar[10]. Deoarece, în conformitate cu legislația internațională, instituirea blocadei este un act de război[11], uneori, în scopul evitării escaladării unui conflict, a fost folosit termenul de „carantină” (de exemplu, în 1962, în timpul crizei rachetelor cubaneze). Prin izolarea adversarului de sursele de aprovizionare externe, blocada – terestră, navală sau aeriană, după categoria de forțe care are cea mai mare contribuție la impunerea ei – are un rol deosebit în reducerea treptată a potențialului militar şi economic al acestuia. În absența posibilității de a-şi completa stocurile de muniții şi alimente, o forță încercuită nu va putea duce o luptă de durată.

Blocada prezintă trăsături care ne îndreptățesc să afirmăm că este, în acelaşi timp, o formă de sprijin a războiului economic şi comercial. Aceasta

[10] Stephen Lendman, *Blockades: Acts of War*, disponibil pe Internet la adresa http://www.globalresearch.ca/blockades-acts-of-war/9866, accesat la 16.01.2013.
[11] http://www.britannica.com/EBchecked/topic/69580/blockade, accesat la 12.02.2013.

implică, de regulă, acțiuni de durată care să înfrângă rezistența adversarului prin uzură. Deosebit de vulnerabile la astfel de acțiuni sunt statele insulare. O campanie masivă de interzicere a traficului comercial naval sau de minare a principalelor porturi, desfăşurată de forțele navale sau aeriene, privează adversarul de resursele necesare continuării războiului, fiind totodată o formă eficientă de impunere a respectării sancțiunilor economice şi de exercitare a presiunilor politice în scopul amendării unui comportament nedorit. Exemplele de blocade navale sunt numeroase, putând fi amintite: blocada instituită în timpul războaielor napoleoniene, Bătălia pentru Atlantic şi Războiul Pacificului din cel de-al Doilea Război Mondial şi, mai recent, operațiile „Maritime Guard”, „Sharp Fence” şi „Sharp Guard” desfăşurate în Marea Adriatică împotriva Iugoslaviei, pentru impunerea sancțiunilor economice. O modalitate atipică de gestionare a unei blocade a avut loc în 1948, atunci când statele occidentale, în principal SUA, Marea Britanie şi Franța, au răspuns blocadei terestre impusă de URSS împotriva Berlinului printr-o operație aeriană de transport de anvergură, cunoscută şi sub denumirea de „Podul aerian al Berlinului”.

În condițiile războiului modern, o blocadă este condiționată de obținerea în timp real a informațiilor pentru executarea eficientă a misiunilor de patrulare, interceptare şi inspectare a convoaielor. Pentru impunerea sancțiunilor, rațiuni legate de costuri fac ineficientă întrebuințarea forțelor navale, dar mai ales a celor aeriene, pentru interceptarea mijloacelor izolate, cum ar fi cele care transportă bunuri de contrabandă.

În scopul restricționării fluxurilor comerciale şi a transporturilor militare, în cadrul operațiilor militare altele decât războiul, forțele armate participă la instituirea zonelor de excludere aeriană, terestră şi navală pentru impunerea sancțiunilor împotriva unui stat. Deşi, teoretic, zonele de excludere pot fi instituite şi unilateral, în practică doar puține state dispun de capacitățile militare necesare exercitării controlului asupra unor spații aeriene, terestre sau maritime extinse. De exemplu, Marea Britanie a instituit, în anul 1982, în timpul războiului din Malvine, o zonă de excludere maritimă cu raza de 200 de mile marine, fapt care a îngreunat sprijinul logistic argentinian, obligat să se bazeze pe mijloacele de transport aerian[12], mult mai costisitoare şi cu capacități reduse, comparativ cu cele ale navelor de sprijin logistic. În unele situații, când sancțiunile sunt autorizate de organismele internaționale de securitate, acestea pot decide intervenția unor anumite state – şi nu a unei coaliții multinaționale – pentru creşterea eficienței acțiunilor şi reducerea costurilor[13].

---

[12] Mircea Gologan, *Războiul din Falkland. Ce au făcut bine şi unde au greşit beligeranții?*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007, p. 64.

[13] Eugen Bădălan, Teodor Frunzeti, *Acțiunile militare altele decât războiul*, Editura Militară, Bucureşti, 2001, pp. 61-62.

În cadrul operațiilor militare altele decât războiul, măsurile specifice destinate impunerii zonelor de excludere şi a blocadelor pot declanşa reacții ale opiniei publice şi ale organismelor internaționale, cu precădere atunci când acestea afectează semnificativ condițiile de trai ale populație civile (de exemplu, impunerea de către Israel a blocadei Fâşiei Gaza, determinată de strategia de luptă împotriva terorismului adoptată de acest stat).

Atunci când blocada se desfăşoară împotriva unei localități, aceasta poartă numele de asediu. Folosit pe scară largă în secolele trecute şi considerat desuet de către unii teoreticieni militari, în prezent, asediul câştigă în importanță ca urmare a schimbării modalității de desfăşurare a conflictelor, printre care se numără trecerea de la operațiile liniare la cele pe obiective în care se întâlneşte frecvent lupta la încercuire. Printre cele mai recente asedii se numără cele ale oraşelor Dubrovnik, Vukovar şi Sarajevo în timpul războiului din Iugoslavia, respectiv Misrata în timpul războiului civil din Libia.

BIBLIOGRAFIE

United Nations High Commissioner for Human Rights, *Report on the Democratic Republic of Congo, 1993-2003*, disponibil la adresa www.un.org

United States Air Force, *Joint Doctrine for Strategic Attack*, 2010.

Anastasiei Traian, *Aspecte ale acțiunilor în mediul aerian,* Editura UNAp „Carol I”, 2007.

Bădălan Eugen, Frunzeti Teodor, *Acțiunile militare altele decât războiul,* Editura Militară, Bucureşti, 2001.

Bucinschi Vasile, *Dimensiunea aeriană a războiului aeroterestru*, Editura UNAp „Carol I”, 2007.

Coutau-Begarie Herve, *Tratat de strategie*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2006.

Gologan Mircea*, Războiul din Falkland. Ce au făcut bine şi unde au greşit beligeranții?*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Orzeață Mihail, *Războiul continuu*, Editura Militară, Bucureşti, 2001.

DETERMINĂRI ALE AFACERILOR ÎN ECONOMIA DIGITALĂ

DETERMINATIONS OF BUSINESS IN THE DIGITAL ECONOMY

Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Economia digitală reprezintă rețeaua globală a activităților economice şi sociale, care sunt activate de platforme, cum ar fi: internetul, rețelele mobile şi senzorii.

Potrivit obiectivelor funcționale, economia digitală are trei componente primare: infrastructura de sprijin, procesele electronice de afaceri şi tranzacțiile prin comerțul electronic.

O economie digitală este una care este în primul rând legată de producția şi vânzarea de produse electronice şi servicii de către companiile care funcționează într-un mediu virtual şi care livrează acele bunuri şi servicii prin intermediul comerțului electronic. Maximizarea beneficiului economiei digitale necesită acțiune la toate nivelurile de guvernare, industrie şi comunitate.

The digital economy is the global network of economic and social activities that are enabled by platforms such as the internet, mobile and sensor networks.

According to functional objectives, digital economy has three primary components: supporting infrastructure, electronic business processes, and electronic commerce transactions.

A digital economy is one that is primarily concerned with the production and sale of electronic goods and services by businesses that function in a virtual environment and deliver those goods and services via electronic commerce. Maximizing the benefit of the digital economy requires action taken by all levels of governments, industry and the community.

Cuvinte cheie: economie digitală; afaceri electronice; comerț electronic; marketing electronic; rețele internet; presiuni de afaceri.

Keywords: *digital economy; e-business; e-commerce; e-marketing; internet network; business pressures.*

* e-mail: *minculetegh@yahoo.com*

Aspecte ale economiei digitale

Sub aspect conceptual „noua economie” sau economia digitală a apărut la sfârşitul secolului XX, pe fondul evoluției a două tendințe în economia mondială: globalizarea şi dinamica fără precedent a tehnologiei informației şi a comunicațiilor, moment care a provocat aşa-numita revoluție a cunoştințelor şi care a marcat trecerea de la economia bazată predominant pe resurse fizice la cea bazată pe cunoaştere.

Aceste tendințe structurale din economia mondială prefigurează – în opinia unor cercetători – o nouă revoluție industrială, bazată pe progresul tehnologiei informației şi comunicațiilor, care au capacitatea de a transforma fundamental întreaga viață economică şi socială a secolului XXI.

Cercetătorii în domeniul transformărilor economice generate de noile tehnologii au formulat mai multe denumiri pentru noua economie, care au ca subiect comun transformările generate de penetrarea şi de utilizarea accelerată a noilor tehnologii în activitățile de producție şi în afaceri. Deosebirile dintre acestea provin, în egală, măsură din elementele analizate, din interpretarea diferită dată noilor fenomene de către diverşii autori, cât şi din dificultatea dimensionării contribuției fiecărei componente a noilor tehnologii la transformările ce au loc în economie.

Economia digitală este o economie în care accentul se pune pe munca înalt calificată, datorită revoluției tehnologiei bazată pe Internet şi pe informație.

În economia digitală, organizațiile devin din ce în ce mai competitive, fiindcă au la dispoziție informația necesară prin intermediul Internetului, iar piața de desfacere nu mai este una națională, ci una internațională (fiindcă este bazată pe Internet).

În era digitală, economia de profil influențează viața zilnică a cetățenilor prin oferirea de noi provocări şi opțiuni cu privire la: comerțul electronic, carduri, sisteme de control de trafic inteligente, telefoane mobile din ce în ce mai sofisticate. Conectarea la distanță prin Internet, conferințele şi videoconferințele on-line, comunitățile virtuale, imaginile virtuale etc.[1].

Potrivit lui Philip Kotler, considerat părintele marketingului modern, economia mondială se reconfigurează ca urmare a acțiunii mai multor elemente, printre care cele principale sunt: tehnologia, globalizarea, ecologismul, criza economică etc[2]. În figura nr. 1 sunt prezentați factorii principali cu implicații majore în funcționarea economiei digitale în societatea bazată pe cunoaştere.

---

[1] Mihai Rusoaie, *Modele e-business în România*, Master of Business Administration – Executive, Universitatea „Politehnica”, Facultatea de Management în Producție şi Transporturi Timişoara, 2008, p. 10.

[2] Philip Kotler, Gary Armstrong, *Principiile marketingului*, Editura Teora, Bucureşti, 2008, p. 773.

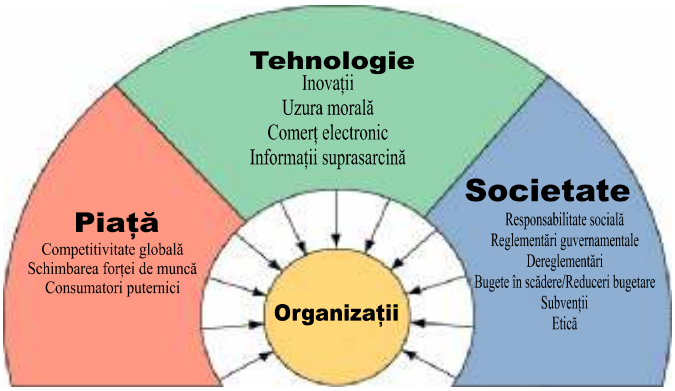

Fig. 1 *Factorii principali care generează schimbarea în economia digitală*[3]

În economia digitală, actorii sunt şi vor fi producătorii, comercianții, intermediarii şi consumatorii, care vor relaționa între ei prin legături electronice, iar unitatea de bază a economiei va fi firma/compania care proiectează şi desfăşoară afaceri inteligente.

În condițiile economiei bazate pe cunoaştere, mediul de afaceri devine electronic, fiindcă organizațiile (bazate pe profit sau nonprofit) sunt supuse adaptării permanente la presiunea factorilor externi, pentru a se menține pe piață prin obținerea unui avantaj competitiv şi în rețea.

Aşadar, mediul economic este influențat de combinația factorilor sociali, juridici, fizici şi politici care influențează activitățile de afaceri. Schimbările semnificative privind oricare dintre factorii menționați pot crea presiuni asupra organizațiilor. Potrivit figurii 2, cele trei tipuri de presiuni asupra activităților de afaceri sunt determinate de factorii amintiți: *piață, tehnologie şi societate*.

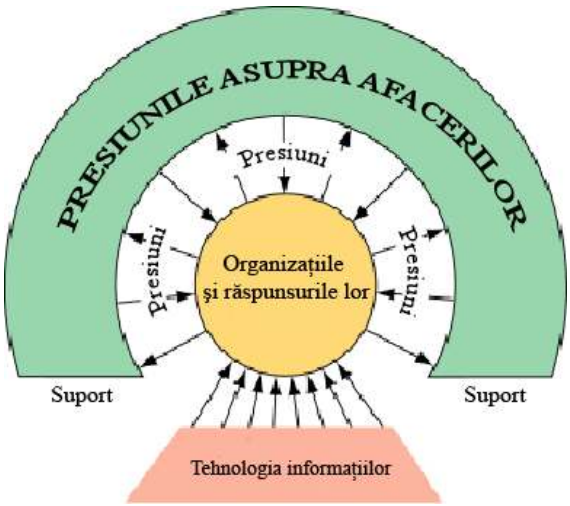

Fig. 2 *Suportul IT pentru răspunsul organizațional la presiunile de afaceri*[4]

---

[3] Turban Leidner, McLean, Wetherbe John Wiley & Sons, Inc., *Information Technology For Management 5th Edition*, mis.ir/e-book/ppt%20MIS1/sec2.ppt, accesat în 12.01.2012.

[4] http://www.powershow.com/view/3bc53-NjdhN/The_Modern_Organization_in_the_Digital_Economy_powerpoint_ppt_presentation, accesat în 13.01.2012.

Economia digitală este o economie virtuală în care nu mai există granițe fizice, comunitățile virtuale fiind bazate pe interese comune şi nu pe aşezarea geografică. În cadrul economiei digitale se pune accent pe excluderea intermediarului. Astăzi, furnizorii tranzacționează direct cu cumpărătorii, fiindcă informația circulă direct şi rapid.

Vechea economie era bazată pe produse fizice. Valoarea unui produs era formată din suma valorilor părților componente. Aşadar, costul produsului însuma cheltuielile de realizare fizică, precum şi cheltuielile relativ mici cu designul şi cercetarea.

În economia digitală, valoarea unui produs este dată atât de suma valorilor părților componente (părți fizice), cât şi de designul, marca şi tehnica folosită (părți intangibile ale produsului).

Principalele *caracteristici ale economiei digitale* sunt: marea majoritate a produselor sunt produse intangibile; procesele de muncă repetitive sau care necesită eforturi de muncă fizică mari au fost automatizate; cu ajutorul Internetului se pot efectua tranzacții electronice, nemaifiind necesară prezența fizică a celor două părți, vânzător şi cumpărător; informația este accesată rapid şi cu un cost redus; este o economie bazată foarte mult pe colaborare, nu pe control; locația geografică nu mai este foarte importantă; produsele intangibile sunt mai greu de se pune accentul pe persoană, pe cunoştințele ei, pe rezultatele muncii şi mai puțin pe vechimea în firmă; se pune accent pe brevete, rapoarte de cercetare etc.; se are în vedere economia globală; apar noi indicatori de măsurare a economiei, cum ar fi: procentul de joburi de management, profesionale; nivelul educației forței de muncă (se pune accentul pe muncă înalt calificată); procentul de populație adultă on-line; indicatori statistici privind tehnologia: lățimea de bandă de Internet (Mbps); tipurile de telecomunicații existente şi procentul utilizării; folosirea Internetului de către producători; folosirea calculatoarelor în şcoli; numărul de domenii de Internet comerciale; dezvoltarea economiei este măsurată prin numărul de brevete de invenții, valoarea obținută din cercetări academice, fondurile de capital de risc, numărul de tranzacții on-line; ca urmare a folosirii Internetului are loc: reducerea costului tranzacțiilor, creşterea performanței, crearea unor piețe bazate pe tehnologiile actuale[5].

Cercetătorii noii economii nu au urmărit numai identificarea dimensiunilor caracteristicilor menționate pentru realizarea transformării, ci şi, în mod special, căile prin care aceasta poate să fi realizată în scopul creşterii economice.

---

[5] Marinela Mircea, *Managementul afacerilor în economia digitală*, Editura Economică, Bucureşti, 2009, p. 12.

Unele delimitări privind afacerile în economia digitală

În condițiile economiei bazate pe cunoaştere, mediul de afaceri tinde să devină electronic, fiindcă organizațiile (bazate pe profit sau nonprofit) sunt supuse adaptării permanente la presiunea factorilor externi, pentru a se menține pe piață prin obținerea unui avantaj competitiv.

Specialiştii apreciază că adaptarea companiilor la cerințele comerțului electronic necesită proiectarea la nivelul organizațiilor a unor strategii de integrare a afacerilor digitale. În acest scop, economiştii afirmă că firmele trebuie să-şi adapteze sistemele de conducere la realitatea virtuală prin utilizarea managementului şi a marketingului flexibile, robuste şi cu un grad ridicat de automatizare.

Un instrument important, care poate aduce un plus de valoare oricărei afaceri îl reprezintă tehnologia informației şi comunicațiilor. Acesta evidențiază în procesul de utilizare facilități superioare privind: fiabilitatea; performanța, flexibilitatea, securitatea, funcționalitatea afacerii (rapiditate şi eficiență); tranzacții inteligente; colectarea datelor despre tranzacții; oferirea de valoare clienților; furnizarea informațiilor aferente produselor şi serviciilor etc.

Departamentul Comerțului şi Industriei din Marea Britanie descrie afacerile electronice, astfel: „reproiectarea proceselor economice prin tehnologiile informaționale şi de comunicații sau chiar reinventarea unui model de afaceri şi integrarea acestora în totalitate cu procesele interne ale firmei”[6].

În urma rezultatelor practice se poate afirma că cele mai importante caracteristici ale afacerilor electronice sunt: viteza, accesul globul, costul scăzut; controlul clientului (având ca opțiune satisfacerea nevoilor acestuia); fără bariere (proiectarea afacerii electronice care să permită atragerea şi reținerea celor mai buni cumpărători); interdependență (afacerile electronice implică realizarea de alianțe flexibile şi externalizarea proceselor către terți); servicii eficiente şi eficace oferite clienților; reducerea stocului de produse sau constituirea lui având în vedere doar produsele solicitate; noi oportunități de desfacere a produselor (noi clienți, noi piețe de desfacere, vânzări repetate, vânzări complementare)[7].

Potrivit aprecierii specialiştilor, afacerile electronice sunt ceva mai complexe decât comerțul electronic, fiindcă cuprind pe lângă procesele de aprovizionare – vânzare şi procesele economice care asigură funcționalitatea internă a organizației[8].

Comisia Europeană grupează *indicatorii economiei digitale* pe domenii de analiză, astfel[9]:

---

[6] *Ibidem*, p. 40; apud: IBS, 2000.
[7] *Ibidem*, pp. 40-41.
[8] *Ibidem*, p. 40.
[9] *Idem.*

• *domeniul tehnologic*: infrastructura TIC; infrastructura Internet; digitizarea; virtualizarea; multimedia; evoluția Internetului;

• *domeniul industrial*: de măsurare a informației; de comerț; pentru măsurarea capitalului de cunoştințe; pentru măsurarea performanței; pentru alianțele de firme; pentru noi tipuri de afaceri;

• *domeniul economic*: pentru măsurarea producției; pentru măsurarea performanței; pentru comerț exterior; pentru investiții străine; pentru comerț electronic; de afaceri; de deregularizare; pentru preț şi profit; pentru producția şi difuzarea informației;

• *domeniul social*: factorii demografici, sociali şi economici; care măsoară nivelul de pregătire; care măsoară nivelul de viață; de cultură; sociali; care măsoară impactul tehnologiei; care măsoară impactul Internetului; de măsurare a timpului folosit.

În era digitală, economia de profil influențează viața zilnică a cetățenilor prin oferirea de noi provocări şi opțiuni cu privire la: comerțul electronic, carduri, sisteme de control de trafic inteligente, telefoane mobile din ce în ce mai sofisticate, conectarea la distanță prin Internet, conferințele şi videoconferințele on-line, comunitățile virtuale, imaginile virtuale etc.[10].

Astăzi, companiile, indiferent de mărime, au aceleaşi posibilități de dezvoltare a afacerilor on-line. Aşadar, dacă companiile mari şi-au construit de-a lungul anilor „activitățile de planificare şi cercetare atente, de întărire a brandului şi de marketing”, internetul plasează firmele mici – ca nou veniți „pe picior de egalitate cu marile corporații, permițându-le să concureze de la egal la egal pentru noi afaceri”[11].

Facilități ale afacerilor prin Internet

Cercetătorul britanic Tim Berners-Lee, creatorul World Wide Web (WWW – în anul 1989, în Laboratorul de Fizică Moleculară al Centrului European de Cercetare Nucleară din Geneva) a definit modelul lumii văzute ca rețea, în care informațiile şi datele se leagă între ele, conferind puterea, ce sporeşte în urma combinării cunoştințelor în cadrul multiplelor legături care au loc[12].

Ideea construirii „www”, la care a participat ulterior şi cercetătorul Robert Caillian, a pornit de la dorința de a crea un spațiu comun pe Internet, unde vizitatorii să aibă posibilitatea să găsească sau să ofere informații cu caracter util. Scopul inițial viza crearea unei modalități de schimb de informații în domeniul fizicii nucleare între oamenii de ştiință din acest domeniu[13].

---

[10] *Idem*.

[11] John Middleton, *Maeştrii afacerilor on-line*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2010, p. 13.

[12] Peter Fisc, *Geniu în marketing*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2008, p. 303.

[13] Cine a inventat World Wide Web, Hosty.RO, 07.02.2011; http://www.hosty.ro/blog/întrebări-frecvente/cine-a-inventat-world-wid-web/

Internetul nu se confundă cu „www”, chiar dacă aparent cineva ar putea să creadă că cele două noțiuni sunt identice. În realitate, „www” se referă la totalitatea site-urilor din lume care reunite constituie „World Wide Web” [14].

La început, mulți specialişti au susținut ideea că introducerea Internetului ar face inutile vechile reguli de fundamentare şi concretizare a strategiei şi avantajului competitiv. În acest scop, Michael Porter – renumitul specialist mondial în teoria avantajului competitiv, profesor la Harvard Business School, evidențiază tocmai opusul afirmației anterioare, respectiv: „Singurul mod prin care companiile pot obține un profit peste medie este promovarea unei competitivități de durată – scăzând costurile de producție, impunând un preț premium sau ambele”[15].

Pe baza practicii economice, specialiştii afirmă că odată cu utilizarea Internetului, profitabilitatea afacerilor poate să scadă, dacă societățile comerciale nu se disting, mai mult ca oricând, prin propria lor strategie. Rezultă, aşadar, că Internetul trebuie considerat ca un element complementar de către câştigătorii în business şi nu ca pe un mijloc de renunțare la metodele tradiționale de competiție. În acest sens, potrivit lui M. Porter, firmele trebuie să renunțe la hăituirea clienților prin tot felul de metode (obținerea de venituri indirecte prin publicitate, taxe pentru găzduirea reclamelor pe Internet, promoții prin canale de distribuție etc.), în detrimentul concentrării asupra unei calități care să atragă după sine un preț atractiv pentru clienți. În acelaşi timp, Porter afirmă că „Internetul însuşi va fi neutralizat ca sursă de avantaje pe măsură ce companiile îi vor adopta tehnologia”[16].

Potrivit lui John Middleton, sursele avantajului strategic de business constă, ca întotdeauna, „în concurența prețurilor, diferențierea produselor, uşurința intrării şi ieşirii de pe piață” etc. Importanța Internetului constă în modul în care acesta poate influența pozitiv aceste proceduri tradiționale[17]. În acest domeniu nu se mai întâmplă totul după bunul plac al marilor performeri. Firmele noi care apar pe piață şi se bazează pe Internet sunt mai agile şi mai inovatoare decât companiile gigant. În aceste condiții, Internetul plasează, fără îndoială, nou veniții dinamici şi pe picior de egalitate cu corporațiile mari, ceea ce le permite să concureze plecând din acelaşi punct.

Tehnologia Internetului oferă avantaje cumpărătorilor şi dezavantaje intermediarilor. Astfel în condițiile competiției acerbe a produselor şi a serviciilor pe piețele globale, clienții/utilizatorii au posibilitatea ca prin

---

[14] *Când spunem www, înseamnă internet?* http://www.hosty.ro/blog/întrebări-frecvente/când-spunem-www-înseamnă-internet/

[15] John Middleton, *op.cit.*, p. 15.

[16] *Idem*.

[17] John Middleton, *op.cit.*, p. 16.

agenții de căutare de pe internet să identifice cele mai ieftine produse într-un timp scurt (de ordinul secundelor), iar noii intermediari numiți şi „infomediari” au creat o nouă formă de comerț, prin care cumpărătorul stabileşte prețul în cadrul lanțului de distribuție şi nu vânzătorul[18].

Dezavantajul Internetului pentru intermediari este dat de tehnologia informației care îi pune pe producători în contact direct cu clienții lor, ceea ce determină falimentarea lanțului de distribuție şi scoaterea în afara jocului acelor care şi-au câştigat existența prin cumpărarea angro şi vânzarea cu amănuntul. Aşadar, „funcțiile de intermediere între consumatori şi producători sunt eliminate”[19].

Potrivit aprecierii specialiştilor, Internetul şi canalele digitale de comunicare aduc după sine modalități noi de creare a profitului. În acest scop se realizează alianțe sau parteneriate bazate pe Internet ca „rețele de afaceri” sau „b-webs”. *O rețea de afaceri*, potrivit economiştilor de prestigiu[20], este „un sistem distinct de furnizori, distribuitori, furnizori de servicii comerciale şi de infrastructură şi clienți care utilizează Internetul pentru nevoile lor primare de comunicare şi tranzacții”. O asemenea rețea de afaceri, bazată pe alianțe/parteneriate are, în mod normal, un partener principal care dirijează şi coordonează strategiile şi procesele.

Potrivit afirmației eruditului manager american Andy Grove, „în cinci ani, toate companiile vor funcționa pe Internet sau nu vor mai exista deloc. Cu alte cuvinte, companiile care nu vor folosi Internetul pentru a-şi îmbunătăți modul în care fac afaceri, vor fi distruse de competitorii care îl utilizează”[21].

Marketingul modern în era digitală

Transformările socio-economice, tehnologice şi informaționale la nivel global, pe fondul crizei resimțite de câțiva ani, au făcut ca atât indivizii, cât şi companiile să-şi regândească conduita de afaceri şi să fundamenteze strategii adecvate. În aceste condiții, adaptarea sau rezistența la schimbare fac ca firmele să fie, să devină sau să rămână profitabile ori să dispară de pe piață.

Astăzi, tehnologia reprezintă rodul gândirii umane superioare, fiind fundamentul infrastructurii materiale şi determinant major al globalizării. Revoluția tehnologică a mileniului trei este dominată de mai multe forțe principale, printre care şi *digitalizarea*. Aşadar informația este transformată în „biți”, care sunt aranjați de computere permițând astfel codificarea şi fluxul

[18] *Ibidem*, p. 17.
[19] *Ibidem*, p. 19; apud: Don Tapscott, *The Digital Economy*.
[20] *Ibidem*; apud: Tapscott, Ticcoll şi Lowy, *Digital Capital*.
[21] *Ibidem*, p. 79; apud: Andy Grove, *Only the Paranoid Survive: How to Exploit the Crisis Points that Challenge every Company and Career*, Harper Collins, 1996.

electronic al produselor digitale – de pildă muzica şi imaginile video – prin comerțul electronic şi piețele electronice.

Astăzi, suntem martorii începuturilor unei ere a marketingului 3.0 sau a orientării spre valori. În loc să-i trateze pe oameni ca pe simpli consumatori, marketerii îi abordează ca pe ființe umane în întregul lor, cu minte, inimă şi energii sufleteşti.

În condițiile comerțului electronic, marketingul on-line reprezintă modul în care compania studiază piața, realizează, promovează şi vinde produsele sale. În acest scop, tehnologia informației aduce un plus de valoare prin reducerea costurilor privind: publicitatea, prin distribuirea informațiilor pe Internet; livrarea anumitor produse; informarea clienților despre produsele şi sarcinile oferite etc.

Cele mai importante instrumente oferite de economia digitală pentru facilitarea creşterii valorii unei afaceri prin marketingul on-line sunt: internetul, intranetul şi extranetul; bazele de date; accesul wireless, sistemele de management al relațiilor cu clienții; sistemele de planificare a resurselor companiei; integrarea aplicațiilor; sistemele de management pentru lanțurile de aprovizionare – livrare; soluțiile de afaceri inteligente etc[22].

În ultimii treizeci de ani, marketingul a trecut de la o abordare de masă (aceleaşi produse destinate tuturor consumatorilor potențiali) la o abordare personalizată a clienților (conceptul „one to one”). Aplicarea permite selectarea şi ierarhizarea clienților pe de o parte, pe de altă parte determină alocarea unor resurse umane, tehnologice, materiale si financiare diferitelor ținte vizate de strategiile de marketing. Potrivit practicii economice din ultimul deceniu, marketingul de tip „one to one” implică firmele în căutarea produsului care corespunde cel mai bine nevoilor consumatorului potențial şi nu invers. Scopul fundamental al acestui tip de marketing îl reprezintă valorificarea la maxim a cererii actuale, fiindcă are la bază persoana şi nu piața. Aşadar, o bună cunoaştere a profilului consumatorului facilitează adaptarea ofertei la diferiți clienți[23].

Potrivit aprecierii economiştilor, marketingul de tip „one to one” se materializează, în funcție de strategia de afaceri a firmei pe baza a două concepte: *Outbound Marketing şi Inbound Marketing*[24].

Outbound Marketing sau marketingul tradițional se concentrează în general asupra influențării unui număr cât mai mare de clienți potențiali prin metode ca: *apeluri telefonice către persoane din diferite baze de date,*

---

[22] *Ibidem*, p. 31.

[23] Mihaela Belu, Dorel Paraschiv, Ana Maria Comănescu, *Tranzacții pe internet*, Editura Economică, Bucureşti, 2004, p. 35.

[24] http://www.inboundmarketing.ro/inbound-marketing/ce-este-inbound-marketing-ul/, accesat în 15.12.2012.

reclame în diverse publicații, reclame TV sau Radio, bannere, participarea la târguri şi expoziții etc.[25]. Principiul ce stă la baza acestor metode este de a aduce mesajul publicitar în atenția masei de către clienți potențiali şi de a-i califica până la momentul în care aceştia vor dori să încerce produsul sau serviciul oferit.

O formă modernă a marketingului on-line o reprezintă *Inbound Marketing,* care reprezintă modalitatea electronică prin Internet de a aduce în procesul de vânzare clienți potențiali calificați în locul modalității clasice prin care se încearcă atragerea unui număr cât mai mare de persoane țintă care nu sunt calificate şi care manifestă un interes îndoielnic pentru produsul sau serviciul respectiv[26].

Inbound Marketing-ul câştigă din ce în ce mai mulți adepți în conjunctura economică actuală, când resursele sunt din ce în ce mai limitate, deoarece companiile caută modalități noi, mai eficiente şi mai uşor de abordat pentru a câştiga noi clienți. Câteva dintre cele mai răspândite tehnici de Inbound Marketing sunt: *crearea de blog-uri, interacțiunea cu clienții prin intermediul rețelelor sociale, optimizarea pentru motoarele de căutare şi seminariile web* (*numite şi webinarii*) *etc.*[27] (Fig. 3).

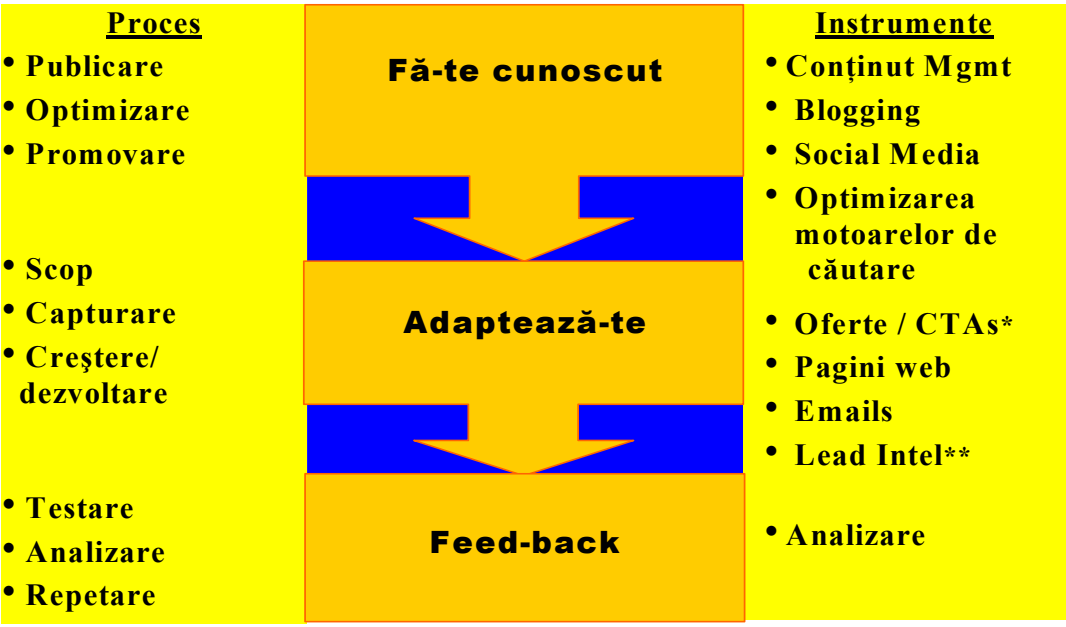

Fig. 3 *Procesul de Inbound Marketing*[28]

[25] http://www.inboundmarketing.ro/inbound-marketing/ce-este-inbound-marketing-ul/, accesat în 15.12.2012..
[26] *Idem*.
[27] *Idem*.
[28] Naylla Kassam-Inbound Marketing Advisor, *How to Use Facebook for Business*, December 2009, Silicon Cloud, Twitter: @naylla.

Specialiştii apreciază că partea cea mai importantă a unei strategii *Inbound Marketing* o reprezintă crearea de conținut, de calitate, care să determine aducerea clienților potențiali în procesul de vânzare. Un alt element important îl reprezintă crearea unui *site web* care să fie optimizat pentru a converti vizitatorii în clienți, imediat ce aceştia au ajuns pe site-ul companiei.

Întreținerea şi actualizarea unui blog reprezintă una dintre cele mai folosite tehnici de a converti vizitatorii în clienți şi poate aduce multe beneficii pentru organizațiile economice, care aplică *Inbound Marketing*. Crearea unui conținut de calitate permite accesul pe prima pagină în site-urile pentru căutări, determinând, totodată, şi educarea audienței. În acest mod, compania obține clienți care au fost deja calificați prin intermediul unei căutări pe Google, utilizând cuvinte relevante pentru afacerea în derulare sau prin citirea de articole similare care au legături cu site-ul în cauză.

Pentru a aduce vizitatorii interesați către site-ul firmei există, în afara blogurilor, multe alte metode de a crea conținut de calitate. Aşadar, clienții potențiali vor fi atraşi prin susținerea de seminarii web (webinarii), oferirea de cărți în format electronic (e-book) pentru a fi descărcate şi dezvoltarea de micro-site-uri. În aceste condiții, clienții menționați vor fi interesați de produsele sau serviciile oferite şi vor dori să înceapă discuții cu organizația economică privind modul de angajare şi derulare a afacerii[29].

Piețe electronice. Rețele de piețe

Pentru desfăşurarea proceselor economice în economia digitală este necesară existența unei piețe globale, a unei concurențe puternice, precum şi a unor instrumente care să permită schimbul de informații şi întâlnirea cererii cu oferta, indiferent de spațiul geografic, în cadrul unei piețe electronice.

Ca sistem interorganizațional care permite participanților săi să schimbe informații despre ofertele, cererile, produsele şi prețurile lor, piața electronică denumită şi piață virtuală sau digitală a evoluat treptat, permițând plăți electronice, schimb electronic de date, livrare on-line etc.

Fiindcă reprezintă forme superioare de comerț electronic, piețele pot fi definite ca platforme de comerț bazate pe Internet, unde firmele schimbă sau desfăşoară tranzacții cu bunuri şi servicii. Participanții întâlniți pe aceste piețe sunt cumpărători, furnizori şi intermediari[30].

În economia digitală, participarea pe o piață electronică reprezintă o necesitate pentru orice organizație economică. Înainte de a participa pe o piață electronică, orice firmă/organizație trebuie să analizeze oportunitățile,

[29] http://www.inboundmarketing.ro/inbound-marketing/ce-este-inbound-marketing-ul/, accesat în 15.12.2012.
[30] Marinela Mircea, *op.cit.*, p. 52.

beneficiile, costurile, efectele, problemele care pot apărea ca urmare a participării la regulile şi procedurile comerțului electronic.

Beneficiile oferite de piețele electronice vizează în principal: reducerea prețului de achiziție; îmbunătățirea eficienței tranzacțiilor; reducerea nivelului stocurilor; îmbunătățirea serviceului; îmbunătățirea poziției pe piață; obținerea de informații în timp real; creşterea eficienței; reducerea costurilor materiale; reducerea costurilor de producție; reducerea costurilor de distribuție; beneficii intangibile pentru stakeholderi; valori adăugate; stabilitate; dezvoltarea comunității de afaceri; creşterea comerțului electronic; dezvoltarea regiunilor; reducerea ratei erorilor; personalizare pentru fiecare utilizator[31].

Posibilitățile marketingului on-line sunt incomensurabile în crearea rețelelor de piețe globale. Acestea sunt proprii Internetului în spațiul „www” prin utilizarea motoarelor de căutare (Google, Yahoo etc.) având ca facilități fundamentale: cuprinderea globală; personalizarea; transmiterea de mesaje prin poştă electronică; comunicarea de business prin facebook; comunicarea „virală” (adică ideile şi mesajele se pot răspândi nestingherit, asemenea focului; există peste 100 de milioane de persoane cu un cont la Hotmail, care n-a cheltuit niciodată un ban cu marketingul convențional); utilizarea telefonului prin I.P.; transmiterea informațiilor în timp real prin radio, televiziune, serviciile multimedia; schimbul de mesaje prin mesageria instantanee, având loc un dialog direct, sub formă de text; aplicarea noilor modele de afaceri, care permit facilitarea tranzacțiilor cu bunuri şi servicii în toate colțurile lumii, la prețurile cele mai bune[32].

Totodată, modelul rețelei poate fi aplicat în lumea fizică. În vreme ce rețelele pot să existe cu uşurință, legăturile pe care acestea le pot asigura sunt uneori nevalorificate. Aici există posibilitatea transformării rețelei în avantaj, dacă se au în vedere, de pildă, performanțele economice obținute de lanțurile de magazine față cele individuale. Un alt exemplu s-ar putea referi la modul cum companiile producătoare de bunuri de larg consum pot exploata mai eficient imensele rețele de distribuitori.

În alte domenii de aplicabilitate a marketingului, precum băncile şi companiile de telefonie mobilă există oportunități adecvate de funcționare profitabilă a rețelelor.

Desigur, în cazul băncilor, principalul avantaj al uneia în raport cu alta, cu privire la servirea persoanelor fizice, este generat de amploarea rețelei de bancomate, pentru a permite cetățeanului să aibă acces la proprii bani de oriunde. O parte din avantaj se pierde, totuşi, atunci când băncile acceptă, în parteneriat, cardurile celorlalte.

---

[31] *Ibidem*, pp. 52-54.
[32] Peter Fisc, *op. cit.*, p. 305.

În domeniul lor specific, companiile de telefonie mobilă îşi exploatează mai bine rețelele de abonați prin oferirea de tarife mai mici sau chiar de convorbiri gratuite persoanelor care fac parte din aceeaşi rețea. Un alt exemplu îl reprezintă franciza care evidențiază modul elocvent în care companiile îşi pot exploata mai bine rețelele pentru a-şi dezvolta afacerile rapid fără eforturi şi fără investiții de capital[33]. Categoriile de afaceri în franciză pot funcționa în domeniile: fast-food; restaurante; cafenele; magazine; imobiliare; servicii; auto; sport; hotelier etc.

*

* *

Rezultă, aşadar, că *noua economie* (*economia digitală*) cuprinde produsele digitale, dar şi acele produse fizice care utilizează noile tehnologii, care sunt afectate de procesele digitale în toate sau numai în anumite faze de realizare (proiectare, marketing, producție, distribuție, vânzare, servicii postvânzare). De aici rezultă că separarea produselor economiei tradiționale de produsele noii economii şi dimensionarea acesteia sunt din ce în ce mai dificile.

Potrivit lui Philip Kotler, marketingul 3.0 este acela în care companiile nu trebuie să se adreseze doar raționalului, ci trebuie să vizeze consumatorul pe toate laturile sale: *trup, minte, inimă şi suflet*.

Mesajele trebuie regândite potrivit contextului economiei digitale. În acest scop marketingul 1.0 (axat pe produs) şi cel 2.0 (centrat pe consumatori) vor continua totuşi să aibă o oarecare relevanță. Rezultă aşadar că marketingul continuă să se ocupe de elaborarea segmentării, de alegerea unui segment vizat, de stabilirea poziționării, de asigurarea celor 4P şi de consolidarea mărcii în jurul produsului[34].

E-commerce şi *e-marketing*, văzute atât ca un întreg, cât şi separat, reprezintă fundamentele competitivității firmelor în economia digitală, fiindcă permit accesul la noi segmente de piață, creşterea vitezei de derulare a afacerilor, flexibilitatea ridicată a politicilor comerciale, reducerea costurilor de aprovizionare, de desfacere şi de publicitate, simplificarea procedurilor etc. Ca urmare ele devin oportunități de creştere a competitivității atât la nivel micro, cât şi la nivel macroeconomic.

---

[33] *Ibidem*, p. 306.

[34] Philip Kotler, *Marketing 3.0. De la produs la consumator şi la spiritual uman*, Ediția I, traducător Smaranda Nistor, Editura Publică, Bucureşti, 2010, pp. 24-38.

BIBLIOGRAFIE

Middleton John, *Maeştrii afacerilor on-line*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2010.

Mircea Marinela, *Managementul afacerilor în economia digitală*, Editura Economică, Bucureşti, 2009.

Belu Mihaela, Paraschiv Dorel, Comănescu Ana Maria, *Tranzacții pe internet*, Editura Economică, Bucureşti, 2004.

Fisc Peter, *Geniu în marketing*, Editura Meteor Press, Bucureşti, 2008.

Kotler Philip, *Marketing 3.0. De la produs la consumator şi la spiritual uman*, Ediția I, traducător Smaranda Nistor, Editura Publică, Bucureşti, 2010.

Vlad Barză, *Internetul în cifre – Utilizatori, e-mail-uri, rețele sociale, browsere*, HotNews.ro, miercuri, 18 ianuarie 2012.

http://www.hosty.ro/blog/întrebări-frecvente/cine-a-inventat-world-wid-web/

http://www.hosty.ro/blog/întrebări-frecvente/când-spunem-www-înseamnă-internet/

http://www.inboundmarketing.ro/inbound-marketing/ce-este-inbound-marketing-ul/

http://www.powershow.com/view/3bc53-NjdhN/The_Modern_Organization_in_the_Digital_Economy_powerpoint_ppt_presentation

PUTEREA, SECURITATEA ŞI MANAGEMENTUL CRIZEI ÎN ORIENTUL MIJLOCIU – PROBLEMA KURDĂ

POWER, SECURITY AND CRISIS MANAGEMENT IN THE MIDDLE EAST –THE KURDISH PROBLEM

Drd. Cristi Daniel LĂȚEA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Regiunile autonome s-au dovedit, în anumite cazuri, o soluție productivă pentru zonele cu conflicte etnice, religioase sau în zone cu tensiuni între populația majoritară şi cea minoritară.

Deşi există încă dezbateri referitoare la nivelul de autonomie, regiunea reprezintă totuşi subiectul unor procese politice şi nu al unor motive de conflict. Cu toate acestea, aşa cum opozanții autonomiei din Turcia au menționat, realitățile geografice şi etno-culturale ale Turciei şi Orientului Mijlociu sunt profund diferite față de cele ale Spaniei şi Canadei.

Crucial pentru orice sistem de autonomie politică este un grad ridicat de descentralizare, concept considerat de multă vreme a fi similar situațiilor de criză de către statul turc. În mod oficial, statul central este arbitrul multor politici locale, ceea ce face ca sistemul să fie ineficient şi pentru mulți de nedorit.

Autonomous regions were, in some cases, a productive solution for areas with ethnic or religious conflicts, or in areas with tension between the majority and the minority of population. Although there is still debate about the level of autonomy, the region is still subject to a series of political processes, but not any reasons for conflict.

However, as opponents of autonomy from Turkey have mentioned, geographical and ethno-cultural realities of Turkey and Middle East are profoundly different from those of Spain and Canada.

The crucial element to any system of political autonomy is a high degree of decentralization, a concept considered for long to be similar to a situation of crisis by the Turkish State. Officially, the central state acts as referee of to many local policies, which causes the system to be inefficient and undesirable to many.

Cuvinte cheie: problema kurdă; PKK; Orientul Mijlociu; Turcia; autonomie.

Keywords: *PKK; the Kurdish issue; the Middle East; Turkey; autonomy.*

* e-mail: *cristi.latea@gmail.com*

Problema kurdă reprezintă un aspect care poate fi cuprins atât în cadrul politicii interne, cât şi externe a țării. Factorul grupului populațional kurd[1] rămâne o problemă recurentă în dinamica securității regionale.

Există o serie de factori care amplifică exponențial importanța strategică şi de securitate a minorităților kurde din statele Orientului Mijlociu. Sintetic, aceşti factori se referă la mărimea populației şi a suprafeței ocupate, ponderea semnificativă a minorităților kurde în ansamblul populațiilor statelor: 15-20% în Turcia, 20-28% în Irak, 8-10% în Iran şi 7-9% în Siria, configurația geopolitică cu totul particulară a macrogrupului populațional kurd – contiguu spațial, dar fragmentat geopolitic în şase state vecine din Orientul Mijlociu, localizarea geostrategică excepțională – la intersecția a numeroase axe de forță geostrategică, rute energetice şi de transport, totul într-o regiune de înaltă conflictualitate, la frontiera NATO cu Iran, Irak şi Siria şi, mai mult, faptul că cele trei state plus Turcia sunt variabile – cheie în ecuația regională de securitate.

Kurzii reprezintă una dintre cele mai importante probleme de securitate atât în regiunea Orientului Mijlociu, cât şi pentru statele cu minorități kurde în particular. Macrogrupul kurd este sursa unor multipli factori de geostres, care afectează practic toate sectoarele de activitate ale statelor implicate. Ne referim aici la aspectul *militar*, prin separatismul care amenință integritatea teritorială a statelor, *politic*, fiind amenințată stabilitatea întregului sistem politic ale fiecărui stat, precum şi a setului ideologic care legitimează un status-quo care privează kurzii de drepturi egale cu cele ale majorității, *economic*, prin implicațiile celorlalte sectoare, *societal*, amenințată fiind capacitatea unei societăți de a-şi menține esența caracterului său în condițiile variabile a unor amenințări posibile sau actuale, prin cele trei mecanisme clasice – migrația (exemplu, regimurile turc şi fost irakian au deportat/evacuat/cauzat emigrarea a câteva milioane de kurzi), competiția pe verticală (sporirea distinctivității etnice a grupului minoritar şi radicalizarea revendicărilor sale naționaliste până la solicitarea independenței depline) şi competiția pe orizontală (într-un efect „de domino”, inspirat de teoria „contagiunii”, al importului de instabilitatea din direcția conaționalilor kurzi

[1] Supranumiți „cea mai mare națiune din lume fără stat”, kurzii populează în număr de aproximativ 30 de milioane zona de confluență dintre Anatolia, Peninsula Arabă şi Caucaz, pe suprafata relativ contiguă a ceea ce a fost Kurdistanul istoric: aproximativ 16 milioane în S-E Turciei, 8 milioane în N-E Iranului, 350.000 în enclave compacte în N-E Siriei şi alte peste 200.000 dispersați în Armenia şi Azerbaidjan. Suprafața de cca. 230.000 de mile² acceptată cvasiunanim de către kurzi ca reprezentând teritoriul strămoşesc rămâne actualmente divizată între Turcia (43%), Iran (31%), Irak (18%), Siria (6%), Armenia şi Azerbaidjan (2%).

din statele învecinate), dar şi la *ecologic,* de pildă atentatul comis de PKK la sfârşitul anului 1995, lângă Diyarbakir, la doar câțiva km de oleoductul BTC[2].

Este cât se poate de clar că în problema kurdă s-au făcut progrese semnificative. Liberalizarea politică a regimului din Turcia condiționată mai ales de criteriile asociate deschiderii negocierilor de aderare la UE a adus cu sine recunoaşterea kurzilor ca minoritate şi acordarea acestora de drepturi civile şi libertăți politice, situația ameliorându-se în special după decapitarea PKK prin arestarea liderului Abdullah Öçalan, în 1999, şi transformarea organizației de gherilă PKK, mai întâi în KADEK (Congresul Libertății şi Democrației Poporului), în 2002 şi *Kongra Gel* (KDK), la sfârşitul anului 2002, împreună cu comunicarea angajamentului de a renunța la dimensiunea sa militară.

Anii de aur ai dezvoltării procesului către UE, 2001-2004, au avut un impact puternic în calmarea relațiilor dintre guvern şi kurzii turci, care sunt aproximativ 15% din populație (11,4 milioane)[3]. În anii ’80, s-au înregistrat represiuni severe, mai ales între anii 1980 şi 1983, când a avut loc lovitura militară, atunci limba kurdă era strict interzisă şi chiar cuvântul „kurd" era considerat taboo. Anii ’90 includ perioada Războiului civil. După capturarea lui Öçalan, liderul PKK, războiul s-a oprit. În august 2000, PKK[4] a declarat în mod unilateral, prima perioadă de încetare a focului. Kurzii au sperat într-o îmbunătățire a situației lor odată cu legile ce făceau parte din aquis-ul comunitar al UE, incluzând permisiunea de a folosi limba în şcoli şi în media.

Ca țară aspirantă la statutul de membră UE, Turcia trebuie să găsească o cale prin care să îşi asume o schimbare graduală de la interpretarea tradițională a națiunii turce la o redefinire a noțiunii de comunitate politică, ceea ce solicită o includere a conceptului de cetățenie şi o recunoaştere a pluralismului cultural şi etnic al țării. Există o serie de obstacole care fac realizarea acestui proces mai dificilă pe termen scurt. Teama de separatism şi împărțirea țării între diferite grupuri etnice este încă foarte puternică. Deşi este bine cunoscut faptul ca PKK are serioase divergențe interne şi probleme de conducere, teama renaşterii terorismului încă persistă.

---

[2] Ioan Nicolae Petraşuc, Cosmina Covatariu, *Implicațiile conflictului interetnic turco-kurd asupra securității în Orientul Mijlociu*, p. 77, Sesiune de comunicări ştiințifice cu participarea internațională Perspectivă ale securității şi apărării în Europa (19-20 nov. 2009), vol. IV, Bucureşti, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Universitatea Națională de Apărare.

[3] Vorbitorii dialectului kurd, Kurmanci şi Zaza, reprezintă populația majoritară în mai multe provincii sud-estice, probabil jumătate din kurzi trăiesc în oraşele mari din Vest. Unele surse estimează numărul kurzilor la 20 de milioane, sau peste 20% din populație, dar nu există nici o evidență în acest sens. Un raport din martie 2007 a prezentat importanți indicatori sociali, arătând că populația kurdă este mai tolerantă la diversitatea religioasă şi etnică, mai săracă şi cu grupuri familiale mai mari.

[4] Acronimul de la Partiya Karkeran Kurdistan, în traducere „Partidul Muncitorilor din Kurdistan”.

Turcia face eforturi pentru a soluționa problema conflictul cu etnicii kurzi şi pe cale diplomatică. Negocierile lansate de către premierul turc Recep Tayyip Erdogan se înscriu pe această direcție. Recentele asasinate ale celor trei activiste PKK[5], cofondatoarea PKK Sakine Cansiz[6], Fidan Dogan[7], preşedinta asociației kurde şi reprezentantă în Franța a Congresului național al Kurdistanului şi Leyla Soylemez[8], „o tânără activistă”, în data de 9 ianuarie 2000, la Paris, vin pe fondul escaladării tensiunilor între autoritățile turce şi partea kurdă. În ciuda necunoscutelor care persistă în legătură cu autorii asasinatelor şi motivațiilor lor, o probabilă sursă conduce spre diviziunile interne din PKK, între aripa politică „moderată” a organizației şi segmentul „radical”, care continuă să susțină revendicările separatiste maximaliste, mai ales într-un context regional favorabil, aparent realizării acestora.

Imediat după apariția informațiilor legate de crimele de la centrul de informare kurd din Paris, opiniile oficialilor şi opinia publică în Turcia au generat un dialog în contradictoriu pe această temă. Unii dintre ei, printre care şi vicepreşedintele partidului aflat la putere, Husein Celik, consideră că cele trei femei sunt victimele neînțelegerilor din interiorul comunității kurde, în timp ce a doua teorie consideră că responsabilii aparțin grupului de kurzi care se opun negocierilor dintre Turcia şi PKK, negocieri reluate la sfârşitul anului 2012.

În luna octombrie 2012, câteva sute de kurzi aflați în închisorile de pe teritoriul Turciei au intrat în greva foamei în încercarea de a obține condiții mai bune de detenție pentru fostul lider al PKK, Abdullah Öçalan, precum şi utilizarea într-o mai mare măsură a limbii kurde în viața publică. Chiar dacă autoritățile de la Ankara nu s-au arătat impresionate de devotamentul militanților față de fostul lor lider, protestul a durat 68 de zile, acțiunea deținuților s-a încheiat ca urmare a solicitărilor lui Öçalan, care le-a cerut acestora „fără nicio ezitare, să renunțe la greva foamei”. Acest fapt demonstrează că fostul lider nu şi-a pierdut influența în fața celor pe care i-a condus atâția ani în luptele împotriva autorităților statului.

La 28 decembrie 2012, premierul turc Recep Tayyip Erdogan a optat pentru relansarea dialogului cu PKK, în formula reluării negocierilor între

---

[5] Hurriyet-Daily News, Three PKK members killed in Paris attack.

[6] Sakine Cansiz este membru fondator al PKK, prima femeie membru al organizației, iar în perioada în care a fost încarcerată a condus mişcarea kurdă din închisoarea Diyarbakir; după eliberarea sa, în 1980, a avut o activitate intensă în interiorul PKK, alăturându-se lui Ocalan în Siria, ulterior ocupând poziția de comandant al mişcării de gherilă a femeilor din zona kurdă a Irakului.

[7] Fidan Dogan era răspunzătoare cu activitatea de lobby întreprinsă de PKK pe lângă Uniunea Europeană şi diplomații diferitelor state.

[8] Leyla Soylemez se ocupa de domeniul relațiilor diplomatice în calitate de reprezentant al femeilor în numele PKK.

leaderul kurd aflat în detenție şi şeful serviciilor de informații din Turcia, Hakan Fidan, mai ales sub presiunea unor evoluții recente: realitățile regionale noi create de modificarea statutului kurzilor din Irak şi Siria, dificultățile procesului de reformă constituțională lansat anul trecut, tendințele de radicalizare ale mişcării kurde.

Asasinatele de la Paris dovedesc dificultatea procesului politic relansat de către autoritățile turce, indicând limitele autorității de care mai beneficiază Abdullah Öçalan în rândul PKK, după o lungă detenție (14 ani), precum şi faptul că opțiunile sale, în favoarea unui compromis politic, sunt puternic contestate de segmentul radical al organizației teroriste[9].

Asasinatele adaugă un element suplimentar de dificultate la greutățile şi incertitudinile procesului politic lansat de autoritățile de la Ankara. Demersul este violent contestat de radicalii PKK şi nepopular în cercurile opiniei publice şi ale forțelor de tendință naționalistă din Turcia. În rândul radicalilor kurzi au apărut tot felul de suspiciuni, plecându-se de la faptul că dialogul se concentrează pe componenta de securitate, lucru evidențiat de negocierile care au loc între şeful serviciilor de informații a Turciei şi un fost leader al PKK, aflat în detenție. Radicalii kurzi consideră că scopul dialogului purtat de către Öçalan cu autoritățile este depunerea armelor de către grupările armate ale organizației.

Atentatele confirmă că în cadrul mişcării kurde turce, aripa militară domină, tinzând să conteste autoritatea lui Öçalan şi refuzând să recunoască o tutelă politică care şi-a încheiat cursul.

Este pentru prima dată când uciderea unor membri importanți ai PKK are loc pe teritoriul Europei, în ciuda existenței unui acord tacit între kurzii turci şi Ankara care îndeamnă la abținerea săvârşirii unor asemenea fapte. În acest context şi având în vedere elementele acestui caz, Ankara răspunde vocilor care acuză Turcia că s-ar afla în spatele asasinatului cu scopul de a periclita negocierile de pace, că atacul în sine a fost săvârşit pe fondul unor cauze interne. Această variantă este puțin plauzibilă având în vedere implicațiile negative asupra relației franco-turce şi contextul politic din Turcia.

De-a lungul timpului, practica teroristă ne-a obişnuit cu acte de violență săvârşite în numele unei cauze, astfel că revendicarea atacurilor a devenit o practică firească în asemenea situații. În acest caz însă, cei aflați în spatele atacului nu au recurs la un asemenea gest, fapt explicabil din două motive. Unul ar putea fi teama de consecințe, având în vedere că victimele sunt figuri importante ale unei grupări considerate teroriste de Turcia şi multe state occidentale[10], astfel că o acțiune care să răspundă în aceeaşi manieră

[9] Ségolène Allemandou, *Kurdish assassination mystery grips Paris*, FRANCE 24.
[10] William Hilderbrandt, *Three kurdish female activists shot dead in Paris*, FRANCE 24.

crimelor nu ar fi exclusă. Pe de altă parte, lipsa interesului atacatorilor de a-şi declina identitatea sau apartenența la un grup poate fi explicată prin dorința acestora de a lăsa loc de interpretări, urmărindu-se crearea confuziei şi a speculațiilor în privința celor vinovați.

Ipoteza privind suspectarea PKK-ului de responsabilitatea atacului, cu scopul periclitării negocierilor cu regimul de la Ankara, a fost negată de purtătorul de cuvânt al liderului kurd. Potrivit acestuia, este vorba despre „un asasinat despre teroare, despre un asasinat ideologic şi politic, un atac terorist îndreptat împotriva poporului kurd”, astfel că legarea acestuia de PKK nu poate fi posibilă.

Plecând de la apropierea uneia dintre victime, Sakine Cansiz, de fostul lider kurd, o altă ipoteză care se naşte ar putea fi aceea că prin aceste asasinate s-a dorit transmiterea unui mesaj lui Abdullah Öçalan şi altor persoane importante din PKK, sugerându-se că discuțiile cu regimul de la Ankara ar putea reprezenta un semnal de alarmă în ceea ce priveşte amenințarea cu moartea pentru persoanele implicate sau apropiate acestora.

Indiferent de evoluțiile ulterioare, negocierile de pace trebuie să continue, chiar şi în lipsa identificării vinovaților, fiind puțin probabil ca în perioada următoare vreuna dintre părți să se retragă de la masa discuțiilor. O astfel de decizie ar putea atrage speculații privind interesul compromiterii acestora şi, de ce nu, a responsabilității pentru crimele de la Paris.

Relevantă pentru evoluția dialogului este atitudinea echilibrată adoptată de către reprezentanții ambelor părți, care au condamnat asasinatele de la Paris şi au subliniat importanța continuării procesului de negocieri. Caracterul paşnic al manifestărilor etnicilor kurzi atât în Turcia (inclusiv cu prilejul funeraliilor celor trei militante), cât şi în Europa, reprezintă un indicator al influenței exercitate de aripa moderată şi/sau Abdullah Öçalan asupra organizației şi a comunității kurde.

Este cunoscută însă şi poziția premierului turc față de problema kurdă, „guvernul va continua operațiunile anti-PKK până când militarii kurzi vor lăsa armele jos”. Tot acesta a asigurat populația turcă de menținerea unei stări de alertă pe teritoriul statului, astfel încât în cazul oricărei încercări de destabilizare a acestuia sau a unui atac, ordinea să fie restabilită imediat, evitându-se declanşarea unei crize grave şi creşterea numărului de posibile victime.

În ceea ce priveşte uciderea activistelor PKK pe teritoriul Franței[11], Erdogan a reiterat ideea că acțiunea a avut drept scop influențarea în mod negativ a negocierilor pentru pace între guvernul turc şi Partidul Muncitorilor din Kurdistan: „Unii doresc să dinamiteze procesul de pace pe care l-am început”, menționa Erdogan în Parlament, astfel că „nu trebuie să permitem asta”[12].

---

[11] Potrivit *Al Monitor*, aceasta a fost primul caz de asasinat pe teritoriul francez.

[12] Cengiz Candar, *Erdogan to Continue PKK Talks Despite Paris Murders*, Al Monitor’s Turkey Pulse, ianuarie 2013.

Din punct de vedere teoretic, cu cât o criză se prelungeşte în timp, cu atât reuşita soluționării acesteia devine mai problematică. În cazul Turciei şi PKK, incapacitatea celor două părți de a găsi o soluție viabilă şi pe termen lung, care să aducă pacea între cele două tabere rivale poate fi cuantificată în numărul de victime care au avut de suferit ca urmare a luptei dintre autoritățile de la Ankara şi radicalii kurzi, indiferent dacă vorbim despre simpatizanți ai acestora, despre soldați răpuşi în luptă sau despre victime colaterale – civili.

În ciuda reluării negocierilor de pace, viitorul pare sumbru, deoarece negocierile de pe poziții de forță, aşa cum se întâmplă în cazul Turciei şi PKK-ului, are toate şansele să fie sortite eşecului.

Concesiile pe care autoritățile turce trebuie să le facă comunității kurde trebuie să fie foarte importante şi substanțiale, altfel şansele de reuşită a demersurilor privind dezarmarea rebelilor kurzi sunt reduse[13].

Miza principală a guvernului condus de către Erdogan o constituie menținerea echilibrului intern necesar realizării proiectelor sale politice: modificarea Constituției, accederea în funcția de şef al statului la alegerile din 2014, promovarea Turciei ca model de stabilitate şi democrație în regiune, precum şi limitarea posibilităților de cooperare transfrontalieră între kurzii din Turcia şi cei din nordul Irakului şi Siriei.

BIBLIOGRAFIE

Arat Yesim, *Political Islam in Turkey and Women's Organisation*, 1999.

Binnaz Toprak and Ali Carkoglu, *Religion, Society and Politics in a Changing Turkey*, TESEV, noiembrie 2006.

Busek Erhard, Mikulitsch Werner, *Uniunea Europeană şi drumul spre răsărit*, Editura Institutul European, 2007.

Dinu Mihai-Ştefan, *Componenta etnico-religioasă a conflictelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2005.

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, *Quality of Life in Turkey*, 2007.

European Stability Initiative, *Sex and Power in Turkey, Feminism, Islam and the Maturing of Turkish Democracy* Berlin, Istanbul, iunie 2007.

European Commission Staff Working Document, 6 octombrie 2004.

[13] Bulent Keneş, *Theses on PKK memebrs assassinated in Paris*, Todays Zaman, 17 ianuarie.

Europe Report, *Turkey and Europe: The Way Ahead Crisis Group*, nr. 184, 17 august 2007.

Report of the Independent Commission on Turkey, *Turkey, more than a promise*, septembrie 2004.

Reynolds Michael, *Shattering Empires. The Clash and Collapse of the Ottoman and Russian Empires*, New York-Oxford: Oxford University Press, 2011.

Senem Aydin, Fuat Keyman, *European Integration and the Transformation of Turkish Democracy*, EU – Turkey Working Papers, nr. 2/ august 2004.

Waele Jean-Michel, *Referendumurile de aderare la Uniunea Europeană*, Editura Institutul European, 2007.

White Jenny B., *Islamist Mobilisation in Turkey – A study in Vernacular Politics*, 2002.

www.eu2005.gov.UK

www.europa.eu

www.europarl.eu.int/activities

www.infoeuropa.ro

www.interactiv.com

www.gov.ro

www.nato.int

http://en.wikipedia.org/wiki/Accession_of_Turkey_to_the_European_Union

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND TRANSPORTURILE MULTIMODALE ÎN OPERAȚIILE DE STABILITATE

CONSIDERATIONS REGARDING MULTIMODAL TRANSPORTATION AND THEIR IMPORTANCE IN LOGISTIC SUPPORT FOR STABILITY OPERATIONS

Lt.col.lect.univ.drd. Cezar-Mihai PÂRLOG*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Sistemul de transport se compune din trei elemente distincte. Acestea operează pe drumurile publice, pe căi ferate, pe apă şi în aer. Dintre aceste elemente controlul mişcării este cea mai critică componentă a sistemului. Sistemul de control al mişcării trebuie să coordoneze eforturile modurilor de transport, terminalelor, serviciilor, comenzilor, contractorilor, precum şi a națiunii gazdă pe timpul dislocării. Introducerea capabilităților de control a mişcării în zona de operații este un element crucial.

The transportation system is comprised of three distinct elements. These elements are mode operations (highway, rail, water, and air), terminal operations, and movement control. Of these elements, movement control is the most critical component of the system. A movement control system must coordinate the efforts of transportation modes, terminals, services, commands, contractors, and host nations during deployment, sustainment, and redeployment. The timely insertion of movement control capability into the area of operation is critical.

Cuvinte cheie: transport multimodal; teatru de operații; controlul mişcării.
Keywords: *multimodal transportation; theater of operations; movement control.*

Este cunoscut rolul pe care îl au transporturile în toate domeniile de activitate, cu atât mai mult pentru desfăşurarea operațiilor multinaționale unde, oricât de bine ar fi organizate, înzestrate şi instruite forțele luptătoare, nu se poate vorbi de obținerea succesului în misiunile încredințate, dacă nu

* e-mail: *parlogcezar@yahoo.com*

există un management performant, al capabilităților de mişcare şi transport care să asigure deplasarea în siguranță în teatrul de operații, la întreaga capacitate de luptă şi în termenele stabilite.

Angajarea forțelor militare şi puterea de luptă sunt decisive pentru realizarea obiectivelor strategice stabilite, iar obținerea succesului este influențată direct de modul cum forțele sunt dislocate şi sprijinite pentru desfăşurarea operațiilor militare. În operațiile întrunite, mişcarea şi transportul forțelor naționale, respectiv dislocarea, susținerea şi redislocarea, precum şi deplasarea acestora în teatrul/zona de operații se execută într-un mediu multinațional şi întrunit.

Principalele cerințe pentru mişcare şi transport multimodal în operațiile multinaționale sunt: un management performant şi novator la nivelul sistemului integrat de mişcare şi transport multimodal; asigurarea mobilității forțelor pentru deplasarea în şi între teatrele/ zonele de operații, în vederea îndeplinirii misiunilor în cadrul operațiilor multinaționale; asigurarea mobilității forțelor pentru deplasarea, în vederea îndeplinirii misiunilor în cadrul operațiilor multinaționale.

Aceste cerințe devin imperios necesare, în prezent, întrucât diversificarea spectrului de misiuni, impusă atât de statutul de membru al NATO şi al Uniunii Europene (EU), cât şi de noile tipuri de amenințări asupra securității naționale necesită modificarea şi lărgirea continuă a spațiului de desfăşurare a operațiilor militare, în zona de responsabilitate a NATO şi în afara acesteia, reducerea timpului de reacție şi dislocarea rapidă a forțelor într-un teatru de operații, situat în diferite zone din lume, precum şi susținerea corespunzătoare a acestora.

Având în vedere obiectivele de politică externă şi angajamentele internaționale asumate, Armata României trebuie să fie în măsură să răspundă prompt şi să participe cu forțe la operațiile multinaționale indiferent de zona de desfăşurare a acestuia, sub egida ONU, NATO, OSCE, în cadru multinațional. De aceea este necesar ca România să analizeze foarte bine condițiile participării la astfel de operații, care în principal se referă la: existența unei amenințări la adresa păcii şi securității; existența unui mandat; acceptul părților aflate în conflict; evaluarea corectă a efectelor participării româneşti în relațiile cu părțile implicate.

Deoarece şi pe viitor România va fi implicată în astfel de operații, factorii politico-militari vor trebui să analizeze modalitățile de pregătire şi dotarea unităților, subunităților şi formațiunilor care participă la operații multinaționale.

Din analizarea participării unor unități, subunități şi formațiuni din armata română la operații multinaționale, derulate după anul 1990, rezultă câteva concluzii importante: dotarea cu tehnică s-a făcut, de regulă, din parcul

existent, ceea ce a determinat defectarea acesteia, un consum mare de produse petroliere, precum şi cantităţi semnificative de piese, ansamble şi subansamble pentru reparaţii; slaba calitate a unor componente, materiale, ansamble şi piese; fiabilitatea scăzută a unor mijloace tehnice (autocamioane de transport, autospeciale, tehnică de geniu, bucătării de campanie); lipsa unor mijloace de geniu pentru executarea lucrărilor de amenajare a drumurilor şi locurilor de dispunere a taberelor; lipsa unor mijloace ca: ventilatoare, radiatoare şi aparatură de control a calităţii apei; încheierea unor contracte dezavantajoase cu firme care au aprovizionat alimente şi materiale de calitate îndoielnică; existenţa unor focare de îmbolnăviri în zonă, epuizarea medicamentelor sau lipsa unora de importanţă vitală.

Pentru atingerea dezideratelor optime privind realizarea unui sprijin logistic eficient şi oportun a contingentelor româneşti care participă la operaţii multinaţionale trebuie avute în vedere următoarele: crearea unor structuri logistice moderne, compatibile şi interoperabile cu cele ale statelor membre ale Alianţei Nord Atlantice, organizate modular, capabile să sprijine eficient în orice condiţii efortul structurilor militare angajate de România să participe la operaţii multinaţionale; selecţionarea şi pregătirea de cadre de logistică cu perspectivă în activitatea militară şi încadrarea acestora în structurile logistice nominalizate să participe la operaţiile multinaţionale; pregătirea ofiţerilor de logistică în cadrul Academiei Forţelor Terestre, a Şcolii de Aplicaţie pentru Logistică şi a Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, din punct de vedere al cunoaşterii misiunilor de logistică pe timpul îndeplinirii misiunilor multinaţionale; participarea unui număr cât mai mare de cadre de logistică la aplicaţii şi exerciţii internaţionale în cadrul Parteneriatului pentru Pace; derularea programelor de modernizare a tehnicii existente şi de dotare cu tehnică de luptă, echipamente şi materiale compatibile cu cele ale statelor membre ale NATO; introducerea în cadrul unităţilor nominalizate pentru operaţii multinaţionale, a programelor de pachetizare, paletizare, containerizare a tuturor materialelor, echipamentelor, armamentului şi muniţiilor, dar şi asigurarea mijloacelor de transport rutier şi de încărcare-descărcare, pentru a creşte mobilitatea acestora şi a reacţiei de răspuns; elaborarea unui manual de logistică similar celui folosit de NATO, care să fie la îndemâna tuturor celor interesaţi şi care să cuprindă toate aspectele referitoare la sprijinului logistic al unităţilor, subunităţilor şi formaţiunilor participante la operaţiile multinaţionale.

Apreciez că pregătirea acestui gen de operaţii constituie un moment foarte important şi de mare răspundere pentru unitatea nominalizată să participe din partea armatei României şi că de modul cum va fi îndeplinit obiectivul încredinţat depinde şi percepţia pe care o va avea asupra membrilor

organismului internațional sau regional sub egida căruia se desfăşoară operația multinațională.

Participarea României la operațiuni multinaționale, contribuie atât la întărirea securității în zonă, înlăturarea stării de amenințare, cât şi la securitatea națională.

Personalul din conducerea sprijinului logistic trebuie să țină cont de faptul că operațiile militare se desfăşoară ca o combinație de strategii, tactici, şi logistică, iar lupta şi logistica „merg mână în mână”, una afectând-o pe cealaltă. Deşi nu se poate spune că logistica câştigă războaie, se poate spune cu certitudine că războaiele nu sunt câştigate fără logistică. O apreciere a relațiilor dintre luptă şi logistică, care sunt complexe şi întrețesute, este esențială pentru o înțelegere reală a războiului, deoarece ambele sunt o parte a întregului.

Există o serie de lecții importante din istoria logisticii operațiilor multinaționale care trebuie bine studiate împreună cu cele ce se referă la transporturile multimodale în sprijinul logistic al acestor operații.

Analiza efectuată asupra procedurilor de operare standard, responsabilităților şi managementului în problematica transporturilor multimodale demonstrează cu prisosință faptul că succesul operațiilor depinde, în mare măsură, de dezvoltarea capacităților armatei României necesare introducerii şi desfăşurării în teatru a unor structuri militare, până la mărimea unei mari unități tactice, împreună cu tehnica din dotare.

Complexitatea activităților de planificare a dislocării unor mari unități tactice în afara teritoriului național, precum şi timpul scurt avut la dispoziție pentru realizarea acestora impun accelerarea procesului de implementare a sistemului aliat de dislocare şi mişcare (ADAMS), obiectiv asumat la integrarea în NATO, care asigură o planificare rapidă şi eficientă a transporturilor. Aceasta presupune existența, la toate nivelele de comandă, a unei baze de date reale privind organizarea, înzestrarea şi sprijinul logistic al operațiilor, care să permită accesul rapid la acestea, pentru stabilirea elementelor de calcul necesare în dezvoltarea planurilor de dislocare şi de transporturi multimodale. Totodată, o asemenea abordare oferă posibilitatea pregătirii rapide a planurilor de transporturi multimodale în operațiile multinaționale, analizării şi trimiterii acestora între națiuni şi comandamentele NATO.

Din analiza efectuată asupra transporturilor multimodale a reieşit că cele aeriene şi navale constituie principalele moduri de transport, impunându-se o analiză atentă a restricțiilor de gabarit, tonaj şi volum pentru cantitățile de tehnică şi materiale din înzestrarea forțelor care trebuie transportate în teatrele de operații. Din punct de vedere al factorului timp a rezultat că transportul aerian este o acțiune cu efect decisiv asupra mobilității forțelor participante în operațiile multinaționale şi în contextul procesului de specializare a sarcinilor în

cadrul NATO, poate deveni o misiune importantă pentru Statul Major al Forțelor Aeriene. În acest sens se impun a se avea în vedere următoarele probleme:

- pe calea aerului se pot transporta militarii, având asupra lor materialele şi armamentul individual, muniția şi hrana pentru o zi de luptă;
- la îmbarcarea materialelor paletizate se va avea în vedere gruparea acestora pe tipuri de materiale cu caracteristici similare sau apropiate;
- pentru optimizarea transportului pe calea aerului se pot fracționa efectivele, cumulat cu transportul mixt „efective-materiale”;
- pentru pachetizarea, paletizarea şi containerizarea munițiilor, pieselor de schimb de blindate, automobile şi tractoare, a pieselor de schimb pentru transmisiuni, geniu şi informatică, precum şi a materialelor pentru apărarea NBC, la marile unități (unități) tactice prevăzute a fi transportate în teatrul de operații, sunt necesare a fi asigurate în primă urgență:
  - mijloace tipizate pentru pachetizare, paletizare şi containerizare: transcontainere tip ISO 20; paletă plană de uz general; boxpaletă;
  - mijloace de manipulare: motostivuitoare ; electrocare; încărcătoare;
  - mijloace de transport şi încărcare: autospeciale de transport cu dispozitiv propriu de încărcare – descărcare, automacarale de 40 tf.

Din cercetările făcute s-a constatat că navele de transport maritime şi fluviale din economia națională, în starea actuală de exploatare, pot fi folosite pentru transportul tehnicii de luptă uşoare, materialelor şi efectivelor militare. Pentru transportul tehnicii de luptă grele şi a materialelor speciale, ambarcarea şi transportul se poate face numai după executarea amenajărilor suplimentare.

Prevederile documentelor NATO pentru mişcare şi transport, doctrina aliată întrunită pentru mişcare şi transport, nevoile de realizare a compatibilității şi interoperabilității structurilor de mişcare şi transport ale armatei României cu cele similare din structurile armatelor țărilor membre NATO, impun o asimilare rapidă a sistemului aliat de dislocare şi mişcare (ADAMS). Implementarea acestui sistem solicită crearea, în formatul cerut de sistem, a unei baze de date naționale, bază de date care în parte se identifică cu baza de date logistice, exceptând datele specifice (date referitoare la infrastructurile şi la mijloacele de transport), dar care implică:

- stabilitatea structurilor militare şi a normelor de înzestrare a acestora;
- crearea unui sistem unic de codificare (atât pentru structuri, cât şi pentru echipamentele din înzestrare);
- realizarea unui cadru legal adecvat, pentru obținerea informațiilor necesare încărcării şi actualizării permanente a acestei baze de date, deoarece unele date sunt administrate de instituții civile (Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor şi Locuinței);

• realizarea unor componente specializate (birouri, compartimente), în primă fază, cel puțin la nivelul centrului de coordonare al mişcării (în prezent, neavând componentă specializată de infrastructuri de transport), şi apoi în cadrul structurilor de coordonare a mişcării, care să fie capabile să creeze, să administreze şi să actualizeze aceste date.

Pentru atingerea dezideratelor privind introducerea şi desfăşurarea în teatru de operații a unor structuri naționale şi rezolvarea problemelor şi neajunsurilor prezentate în cadrul lucrării, consider că este necesar să se finalizeze următoarele probleme:

• asigurarea bazei materiale pentru realizarea „Sistemului Automat Informatic Logistic”, sistem necesar pentru managementul logisticii;

• implementarea sistemului aliat de dislocare şi mişcare (ADAMS) în cadrul tuturor statelor majore ale categoriilor de forțe;

• redactarea un ghid cu toate felurile de bunuri materiale necesare a fi luate într-o misiune, ce se pot constitui uşor, prin pachetizare, paletizare şi containerizare în module de materiale necesare unui tip de mare unitate (unitate) tactică, care să fie completat şi actualizat în permanență, odată cu experiența acumulată la fiecare misiune desfăşurată;

• stabilirea de acorduri bilaterale şi multinaționale în domeniul mişcării şi transportului, pentru acoperirea deficitelor de capabilități pe această linie;

• dotarea contingentelor cu tehnică de transport cu capabilități multiple, dotate cu platforme special destinate transportului containerelor şi renunțarea la partea specială montată fix pe aceasta (autofrigidere, autodormitoare, autoduba de transport pâinea);

• crearea unui element de sprijin național interoperabil, puternic şi flexibil;

• utilizarea şcolilor NATO, cursurilor de logistică NATO, instruirea în lucru cu ADAMS a ofițerilor de logistică preconizați să încadreze funcții de specialitate în cadrul unităților şi marilor unități tactice care urmează să participe la operații multinaționale, în scopul familiarizării acestora cu procedurile de operare NATO.

Armata României are nevoie de un sistem de transport propriu care să fie integrat în sistemul național, iar România trebuie să-şi integreze sistemul de transport propriu în cel european. În acest scop este necesar:

• să se realizeze un cadru legal, cunoscut şi respectat de instituțiile care activează în domeniul transporturilor care să impună dezvoltarea integrată a transporturilor;

• să se investească pentru dezvoltarea infrastructurii transporturilor în funcție de rolul acesteia pentru ducerea acțiunilor de luptă, corespunzător activității necesare pe timp de pace, în scopul satisfacerii nevoilor socio-economice;

• să se ia măsuri de modernizare a mijloacelor de transport din dotarea armatei şi a agenților economici, promovându-se politici de stimulare şi ajutor a eforturilor financiare ale acestora;

• să se acționeze pentru reabilitarea flotei României astfel încât aceasta să poată acționa pentru nevoile naționale de apărare, dar şi pentru obținerea de venituri din prestările de servicii la nivel mondial; pentru aceasta este necesară participarea la marea competiție mondială în domeniul transporturilor pe apă;

• să se promoveze politici de stimulare a întreprinzătorilor particulari şi determinarea acestora de a investi în transporturi;

• să se reia activitatea de paletizare, pachetizare, containerizare şi transcontainerizare a transporturilor de mărfuri. Utilizarea pe scară largă, ştiințific, a mijloacelor de grupaj încărcate cu bunuri materiale de producători, care să poată fi transportate cu mijloace de transport diferite, ar putea duce la reducerea costurilor şi timpilor de deplasare. Astfel sunt diminuate manipulările, operațiunile de transfer a mărfii de pe un mijloc de transport pe altul etc.;

• să se impună folosirea mijloacelor şi tehnologiilor care să confere confort şi să scurteze timpii de deplasare care afectează confortul călătorilor.

În domeniul mişcare şi transport, integrarea României în structurile euroatlantice necesită:

• implementarea procedurilor şi standardelor NATO pentru acest domeniu, fapt care va facilita micşorarea timpului de execuție a activităților de transport;

• armonizarea cadrului legislativ privind efectuarea schimbului de informații pentru creşterea operativității activităților de mişcare şi transport, astfel încât să se ofere posibilitatea legăturii directe a structurilor de mişcare şi transport din Armata României cu structurile similare ale armatelor statelor membre NATO;

• utilizarea Sistemului Aliat de Dislocare şi Mişcare (ADAMS) atât pentru planificarea dislocării forțelor româneşti participante la exerciții şi operațiuni conduse de NATO, cât şi pentru evaluarea transporturilor ce urmează să tranziteze teritoriul național;

• adoptarea formularelor tip NATO pentru cererile de mişcare şi transport, aşa cum sunt descrise în Publicația Aliată pentru Mişcare (AmovP) nr. 3, respectiv:

– ordinul de deplasare (STANAG 2026);
– solicitarea şi acordarea aprobării pentru mişcările rutiere (STANAG 2155);

– documente de mişcare şi transport folosite pentru transportul naval (STNAG 2166) şi pentru trecerea frontierelor, respectiv formularul NATO 302;
– încheierea de acorduri (protocoale, înțelegeri) cu operatorii de transport naționali şi internaționali în vederea asigurării de către aceştia a mijloacelor de transport;
– înzestrarea Ministerului Apărării Naționale cu un număr minim de mijloace de transport rutiere, feroviare, aeriene şi navale care să asigure dislocarea unei mari unități la peste 1.000 km, în timp oportun.

Cu siguranță că în Armata României mai sunt multe probleme de rezolvat în domeniul transporturilor multimodale în sprijinul logistic al operațiilor multinaționale şi în special pentru optimizarea planificării mişcării şi transportului, pentru implementarea sistemului aliat de dislocare şi de mişcare ADAMS şi managementului datelor ADAMS şi pentru implementarea tuturor normelor şi convențiilor aplicabile în transportul multimodal.

BIBLIOGRAFIE

Joint Pub 4-01.3 Joint Tactics, Techniques and Procedures for Movement Control.

FM-5510, Army Mouvement Control, 2003.

L2 Doctrina Întrunită de Mişcare şi Transport, 2006.

L – 14 / 1 Instrucțiuni privind operațiunile de mişcare şi transport ale Unităților şi Marilor Unități.

ACȚIUNI DE RĂSPUNS LA CRIZĂ

CRISIS RESPONSE ACTIONS

Dr.ing. Corneliu BALTĂ*
Universitatea Wales

În mod frecvent, după declanşarea unei crize se fac auzite formulări precum „criza ne-a luat prin surprindere” sau „criza s-a declanşat pe neaşteptate”. Realitatea este însă alta: întotdeauna există o fază de trecere de la normalitate la anormalitate şi de la anormalitate la precriză, care pot fi identificate după modificările survenite la nivelul indicatorilor de stare şi de proces. Aceste modificări semnalează anormalitatea, precriza şi criza. De aceea o criză trebuie urmărită încă din faza de trecere a sistemului sau a procesului respectiv de la starea de normalitate la cea de anormalitate şi de precriză. Este adevărat, nu există încă certitudini cu privire la aceste faze – ele diferă semnificativ de la un domeniu la altul, de la o țară la alta, de la o situație la alta –, dar pot fi identificate şi analizate, dacă se stabilesc criterii, etaloane şi indicatori de evaluare.

Very often, once a crisis has broken out, we hear formulas such as “the crisis took us by surprise” or “the crisis burst out unexpectedly”. The reality is different though: there is always an intermediary state from normality to abnormality and another one from abnormality to pre-crisis; they can be identified according to changes at the level of state and process indicators. These changes signal abnormality, pre-crisis and crisis. This is why a crisis has to be monitored ever since the transformation phase of the system or process from normality phase to abnormality and pre-crisis. It is true that there are no certitudes yet regarding these phases – they differ significantly according to the domain, country or situation – however, they can be identified and analysed, if criteria, etalons and evaluation indicators are established.

Cuvinte cheie: precriză; criză; indicatori de evaluare; acțiuni de răspuns la crize; rezolvarea crizei.
Keywords: *pre-crisis; crisis; evaluation indicators; crisis response actions; crisis resolution.*

În mod frecvent, după declanşarea unei crize auzim formularea „criza ne-a luat prin surprindere” sau „criza s-a declanşat pe neaşteptate”. Realitatea este însă alta: întotdeauna există o fază de trecere de la normalitate la anormalitate şi de la anormalitate la precriză, care pot fi identificate după

* e-mail: *corneliubalta@yahoo.com*

modificările survenite la nivelul indicatorilor de stare şi de proces. Aceste modificări semnalează anormalitatea, precriza şi criza. De aceea o criză trebuie urmărită încă din faza de trecere a sistemului sau a procesului respectiv de la starea de normalitate la cea de anormalitate şi de precriză. În acest sens, un rol important îl ocupă procesul de management al crizei.

Pentru multe state acest proces de management al crizei este un element major al politicii de securitate şi apărare cu extensie în politica externă. În mod particular, în cazul statelor europene, participarea la procesul de management al crizei la nivel regional sau internaţional are loc în cadrul unor operaţiuni conduse de ONU, OSCE, UE sau NATO.

Rezolvarea crizelor internaţionale îmbunătăţeşte mediul de securitate al statelor, cooperarea în cadrul managementului crizelor sprijinind, în acelaşi timp, stabilitatea şi securitatea naţională.

Scurt istoric al abordării răspunsului la crize

În mod frecvent, procesul de răspuns la criză se extinde pe trei coordonate: politic, instituţional şi operaţional, multiplele abordări ale acestuia nefiind, în mod necesar, adaptări la diferitele tipuri de crize din ultimele decenii, ci, mai degrabă, reflectări ale dificultăţilor şi eşecurilor de adaptare la transformările geopolitice şi implicit la natura în continuă schimbare a conflictelor, schimbare care a urmat încheierii Războiului Rece.

În sistemul bipolar anterior anului 1990, operaţiile de pace desfăşurate sub egida ONU aveau în principal ca scop monitorizarea frontierelor şi patrularea zonelor tampon după acordurile de încetare a focului în conflictele interstatale. Misiunile erau desfăşurate, de obicei, de către trupe de menţinere a păcii uşor înarmate şi se conduceau după câteva principii de bază:

- cu încuviinţarea părţilor implicate în conflict;
- păstrarea imparţialităţii trupelor de menţinere a păcii;
- nefolosirea forţei, cu excepţia cazului necesar de autoapărare.

Acest tip de abordare, cunoscut şi ca tradiţional, a fost relativ necontroversat, dar conducea mai degrabă la înghețarea conflictului, decât la rezolvarea acestuia.

După încheierea Războiului Rece, odată cu schimbarea situaţiei strategice şi modificarea sferelor de influenţă a celor două mari superputeri, nevoia pentru trupe internaţionale de menţinere a păcii a crescut. Marile puteri nu mai percepeau conflictele din locaţii mai îndepărtate ca parte a rivalităţii lor strategice şi, prin urmare, a devenit necesară apariţia răspunsului la crize din cadrul instituţional al ONU. Astfel au fost posibile diverse acorduri de pace la nivel regional în cazul Afganistanului, Anglei, Namibiei, prin intermediul asistenţei internaţionale.

Colapsul Uniunii Sovietice şi, mai apoi, a Iugoslaviei, a condus la reconfigurarea conceptului de menținere a păcii. Misiunile ONU din Iugoslavia (UNPROFOR) şi Somalia (UNOSOM II) erau fundamentate pe Capitolul 7 al Cartei ONU, dar fără a avea consimțământul părților implicate. Cu toate acestea, semieşecurile ONU din Bosnia sau din Somalia au demonstrat că instrumentele şi mecanismele de răspuns la criză avute la îndemână nu erau atât de eficiente pe cât s-ar fi dorit. Dorința de sporire a capacității de intervenție exista la nivel general: NATO şi-a extins operațiile în afara zonei tradiționale, iar la nivel european a fost creată Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) care, după Tratatul de la Lisabona, a fost transformat în Politica Comună de Apărare şi Securitate.

Aceasta a fost perioada în care sectorul de securitate național sau internațional a început să fie considerat drept un mecanism de răspuns la criză.

Securitatea națională şi internațională ca mecanisme de răspuns la crize

Tradițional, crizele internaționale erau abordate combinat prin alăturarea forței militare cu mijloacele diplomatice şi a structurilor de *intelligence*, iar cele naționale prin implicarea agențiilor de aplicare a legii sau prin intermediul sistemului civil de urgență, prin implicarea autorităților locale şi a administrației statale.

Astăzi, din cauza complexității amenințărilor aceste abordări nu mai sunt eficiente, analiza riscurilor, şi, prin urmare, răspunsul la criză trebuie să fie de tip comprehensiv.

Abordarea comprehensivă a răspunsului la criză presupune mijloace militare şi civile de management al crizelor folosite pentru a răspunde nevoilor ce apar în situații de criză şi în operații internaționale. În acest sens o atenție sporită trebuie acordată structurilor de securitate şi impunerii legii în regiunile de criză.

Adițional participării la rezolvarea crizelor în cadrul procesului de răspuns la criză, un rol important îl are transferul de *know how* privind instruirea managementului de criză.

Creşterea capacității de reziliență în caz de crize şi dezastre

Conceptul de reziliență este considerat a fi unul relativ recent introdus în limbajul de specialitate, punerea acestuia în practică putând fi considerată drept o tendință ce devine din ce în ce mai concretă în politicile privind situațiile de criză la toate nivelurile securității: individual, național, regional şi internațional.

Astfel, reziliența poate fi considerată drept acea capacitate a unui individ, comunitate, stat sau regiune de a rezista şi a se adapta în scopul unei cât mai rapide refaceri de pe urma declanşării unor crize. Potrivit acestei

definiții, conceptul amintit are două dimensiuni: rezistența internă a unei entități necesară pentru a rezista şocurilor unei crize şi capacitatea acestei entități de a-şi reveni rapid după impactul şocului. O înfățişare grafică a acestui proces este reprezentată în figura următoare:

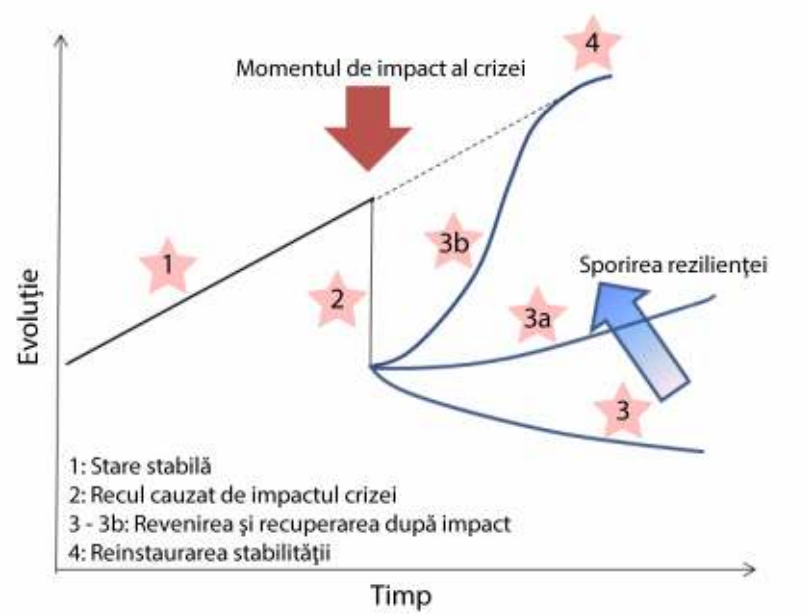

Fig. 1 *Dimensiunile conceptului de reziliență*

Se poate observa că sporirea rezilienței şi, prin urmare, reducerea vulnerabilităților poate fi realizată fie prin creşterea rezistenței interne, fie prin reducerea intensității modului în care este perceput impactul crizei.

Acest proces de îmbunătățire a rezilienței cere o abordare pe termen lung care presupun acțiuni, precum cele reprezentate grafic în figura următoare:

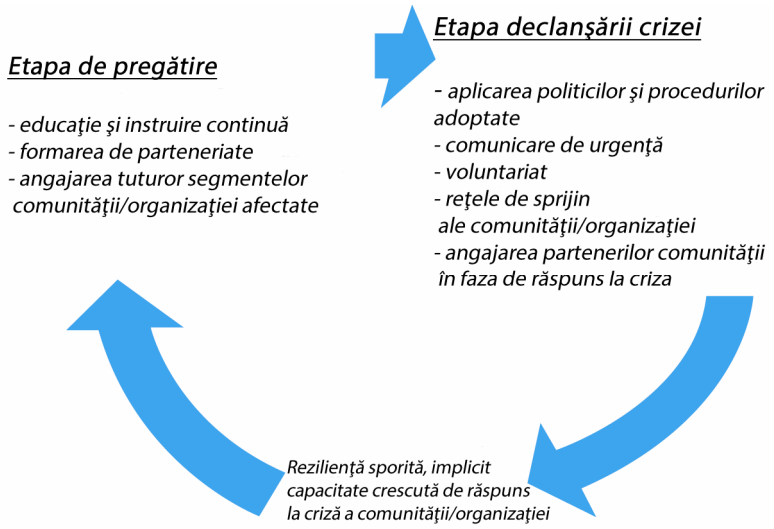

Fig. 2 *Activități din cadrul procesului de îmbunătățire a rezilienței*

România, ca stat european şi membru al Uniunii Europene, a subscris la obiectivul de creştere a capacității rezilienței în caz de crize şi dezastre. Potrivit *Strategiei de Securitate internă a UE*[1], se pleacă de la premiza că Uniunea poate fi expusă unui număr de crize şi dezastre potențiale, cum ar fi cele asociate schimbărilor climatice şi cele cauzate de terorism şi de atacurile cibernetice împotriva infrastructurii critice, de diseminări, intenționate sau neintenționate, de agenți patogeni, de epidemii de gripă care apar, în mod brusc, şi de deficiențe în materie de infrastructură. Prin urmare, Comisia Europeană ia în calcul o serie de amenințări transversale, fiind convinsă de faptul că acestea impun îmbunătățiri ale practicilor de gestionare a dezastrelor şi a crizelor de lungă durată, din punct de vedere al eficacității şi al coerenței. Acestea necesită atât solidaritate în materie de răspuns, cât şi responsabilitate în ceea ce priveşte prevenirea şi pregătirea, punând accentul pe o mai bună evaluare şi gestionare a riscului tuturor pericolelor potențiale, la nivelul UE[2].

Tocmai de aceea, Comisia consideră necesar ca sporirea capacității de reziliență să fie desfăşurată prin intermediul a patru acțiuni:

- utilizarea deplină a clauzei de solidaritate;
- abordarea tuturor pericolelor în evaluarea amenințării şi a riscului;
- stabilirea de legături între diferite centre de conştientizare a situațiilor;
- dezvoltarea unei capacități europene de răspuns în situații de urgență pentru combaterea dezastrelor.

Desfăşurarea acestor acțiuni şi atingerea unor obiective concrete este bazată pe câteva elemente fundamentale. Clauza de solidaritate din Tratatul de la Lisabona[3] introduce obligația juridică pentru UE şi statele membre ale acesteia de a-şi acorda reciproc asistență cazul în care un stat membru face obiectul unui atac terorist ori al unui dezastru natural sau provocat de către om. Prin punerea în aplicare a acestei clauze, UE îşi propune să se organizeze mai bine şi să fie mai eficientă în gestionarea crizelor atât din punct de vedere al prevenirii, cât şi al răspunsului. Pe baza propunerii transversale a Comisiei şi a Înaltului Reprezentant – care va fi prezentată, în 2011 – sarcina colectivă a UE va consta în punerea în aplicare a clauzei de solidaritate.

Abordarea tuturor pericolelor şi riscurilor pentru o evaluare corectă a amenințărilor va fi dezvoltată la nivelul CE, împreună cu statele membre. Vor fi elaborate orientări în materie de evaluare şi de cartografiere a riscului pentru gestionarea dezastrelor, pe baza unei abordări care ia în considerare mai multe tipuri de pericole şi de riscuri. Aceste orientări vizează, în

---

[1] *Strategia de Securitate internă a UE în acțiune: cinci paşi către o Europă mai sigură*, Comisia Europeană, Bruxelles, 22.11.2010.
[2] *Ibidem*, p. 16.
[3] Articolul 222 din TFUE.

principiu, toate dezastrele naturale şi provocate de către om. Până la sfârşitul anului 2011, statele membre au dezvoltat abordări naționale ale gestionării riscului, inclusiv analize de risc. Pe această bază, Comisia a pregătit, în anul 2012, o prezentare generală transectorială a principalelor riscuri, naturale şi provocate de către om, cu care UE ar putea să se confrunte în viitor[4]. Trebuie să menționăm aici faptul că la inițiativa Comisiei se va pune un accent deosebit pe securitatea sanitară, în încercarea de a consolida coordonarea gestionării riscului de către UE şi de a întări structurile şi mecanismele existente în domeniul sănătății publice.

În ceea ce priveşte evaluarea amenințării, Comisia va susține eforturile pentru îmbunătățirea înțelegerii reciproce a diferitelor definiții ale nivelurilor de risc şi pentru ameliorarea comunicării în cazul în care aceste niveluri se modifică. În 2012, statele membre au fost invitate să îşi întocmească propriile evaluări ale amenințărilor în materie de terorism şi ale altor amenințări.

Începând din 2013, Comisia va elabora, împreună cu coordonatorul UE pentru combaterea terorismului şi cu statele membre, prezentări generale periodice ale actualelor amenințări, pe baza evaluărilor naționale. Astfel, până în 2014, UE ar trebui să instituie o politică de gestionare a riscului coerentă, care să lege evaluările amenințărilor şi ale riscurilor de luarea deciziilor.

Un răspuns eficient şi coordonat în situații de criză depinde de capacitatea de a avea în mod rapid o imagine de ansamblu cuprinzătoare şi precisă a situației. Informațiile privind o situație din interiorul sau din afara UE trebuie să fie extrase din toate sursele relevante, să fie analizate, evaluate şi comunicate statelor membre şi serviciilor operaționale şi de politică din instituțiile UE. Cu ajutorul unor mijloace de comunicare sigure, integrate în întregime în rețea, al unui echipament potrivit şi al unui personal format în mod corespunzător, UE poate dezvolta o abordare integrată, bazată pe o apreciere comună şi partajată într-o situație de criză. Pe baza capacităților şi a expertizei existente, Comisia este pe cale de finalizare a legăturilor dintre funcțiile de alertă timpurie sectoriale şi funcțiile de cooperare în caz de criză[5], inclusiv cele în materie de sănătate, protecție civilă, monitorizare a riscului nuclear şi a terorismului şi va utiliza programele operaționale sub conducerea UE. Aceste dispoziții vor contribui la îmbunătățirea legăturilor cu agențiile UE şi cu Serviciul European de Acțiune Externă, inclusiv Centrul de situații, şi vor permite un schimb mai bun de informații şi, dacă este cazul, elaborarea de rapoarte

[4] Concluziile Consiliului privind un cadru comunitar de prevenire a dezastrelor în UE, noiembrie 2009.

[5] Comisia va continua să utilizeze şi să dezvolte ARGUS – a se vedea COM(2005) 662 – şi procedurile aferente pentru crizele care afectează mai multe sectoare şi implică mai multe tipuri de riscuri, precum şi în vederea coordonării între toate serviciile Comisiei.

comune la nivelul UE în materie de evaluare a amenințării şi a riscului. În acest sens, o coordonare eficientă între instituțiile, organismele şi agențiile UE necesită un cadru general coerent pentru protejarea informațiilor clasificate.

Un alt aspect fundamental al procesului de răspuns la criză este constituit de acela necesar în cazul dezastrelor. UE ar trebui să poată răspunde în cazul producerii unor dezastre atât în interiorul, cât şi în afara teritoriului său. Învățămintele desprinse în urma recentelor evenimente sugerează că se pot aduce în continuare îmbunătățiri în ceea ce priveşte rapiditatea intervenției şi caracterul adecvat al acțiunii, coordonarea operațională şi politică, precum şi vizibilitatea răspunsului UE în caz de dezastre, deopotrivă pe plan intern şi extern.

În conformitate cu strategia de răspuns în caz de dezastre, adoptată recent[6], UE ar trebui să instituie o capacitate europeană de răspuns în situații de urgență pe baza resurselor preangajate ale statelor membre în stare de alertă pentru operațiunile UE şi a planurilor de urgență convenite în prealabil. Eficacitatea şi rentabilitatea ar trebui să fie îmbunătățite prin utilizarea în comun a logisticii şi prin luarea unor dispoziții mai simple şi mai ferme privind punerea în comun şi cofinanțarea resurselor de transport, ceea ce presupune o coerentă voință politică din partea statelor membre.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de Securitate internă a UE în acțiune: cinci paşi către o Europă mai sigură, Comisia Europeană, Bruxelles, 22.11.2010

Freund Julien, *Sociologie du conflit*, Presses universitaires de France, Paris, 1980.

Garcia Helio Fred, *Effective leadership response to crisis*, in Strategy & Leadership, Vol. 34, No. 1, Emerald Group Publishing Limited, 2006.

Dufour Jean-Louis, *Crizele internaționale, de la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, Corint, Bucureşti, 2002.

Mureşan Mircea, dr. Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, ediția a II-a, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I“, Bucureşti, 2006.

Mureşan Mircea, Toma Gheorghe, *Provocările începutului de mileniu*, Editura Universității Naționale de Apărare, 2003.

[6] *Consolidarea răspunsului european în caz de dezastre: rolul protecției civile şi al asistenței umanitare* – COM(2010) 600.

MODALITĂȚI DE PROGNOZARE A PRINCIPALILOR FACTORI, OBIECTIVE ŞI ȚINTE ALE ACȚIUNILOR DE DEZINFORMARE ÎN DOMENIUL MILITAR

THE FORECASTING METHODS OF THE MAIN FACTORS OBJECTIVES AND TARGETS OF MISINFORMATION ACTIONS IN THE MILITARY FIELD

Comisar-şef drd. Celestin BRÂNZAN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

O operație de dezinformare este, într-un fel, o acțiune activă, care nu poate rămâne total secretă. Practic, cele două capete ale lanțului, sursa şi obiectivul final sunt cele mai greu de detectat cu precizie şi, mai ales, în timp util. În mod inevitabil însă, dezinformatorul trebuie să apeleze la modalități, scenarii, teme şi mijloace care formează partea de sub apă a aisbergului.

A disinformation operation is, somehow, an active action, which can not remain totally secret. Basically, the two ends of the chain, the source and the endpoint are the most difficult to detect accurately and especially in real time. Inevitably, however, the misinformer must seek ways, scenarios, themes and means which form the under water part of the iceberg.

Cuvinte cheie: dezinformare; sursă; credibilitate; țintă.
Keywords: *misinformation; source; credibility; target.*

Dinamica unei acțiuni în materie de dezinformare poate fi revelatoare, în sensul că există o asimetrie a fluxului de informații: comunicarea se face în sens unic fără a se instala un adevărat dialog între agenții dezinformării şi sursa acesteia. O metodă riguroasă şi permanentă de observare poate conduce la o analiză riguroasă.

* e-mail: *celestyx@yahoo.com*

Scopul unei astfel de analize este cel al obținerii informațiilor necesare şi desprinderea concluziilor care să conducă la adoptarea măsurilor şi desfăşurarea acțiunilor de contracarare eficace, astfel încât acțiunile, convingerile şi comportamentele efectivelor proprii să nu fie controlate de către dezinformator.

Pentru a fi pertinentă, analiza trebuie să vizeze *două planuri*:

- planul fizic – se referă la analiza sursei, a mijloacelor de difuzare şi a țintei (grupului de audiență);
- planul ideatic – include analiza scopului, a conținutului dezinformării şi a efectelor de ordin psihologic obținute asupra țintei.

Analiza sursei reprezintă primul pas ce trebuie făcut în analiza dezinformării. Cei care întreprind analiza trebuie să acționeze pentru:

- a afla *cine* sau *ce* este sursa (o persoană, un grup de persoane, o organizație, o structură militară, o structură guvernamentală etc.), pe ce poziție se situează, unde este localizată şi care este puterea sa politică, financiară, economică, culturală, militară etc. Aceste prime elemente, de ordin fizic, sunt foarte importante în perspectiva aplicării măsurilor de contracarare de ordin restrictiv;
- a stabili *pe cine* reprezintă, de fapt, sursa. Acest lucru este uneori destul de dificil, deoarece sursa are uneori interesul să ascundă acest lucru. Se pot întâlni cazuri în care sursa îl reprezintă pe cel care o finanțează, dar acest aspect nu este obligatoriu. Dar este mai important pe cine reprezintă sursa decât cine o finalizează. Acest al doilea aspect are importanță doar în măsura în care împotriva finanțatorului este posibil/necesar să fie îndreptată o anumită acțiune;
- a determina *gradul de credibilitate* a sursei. Pe baza antecedentelor sursei (dacă acestea există), a corelațiilor ce se pot face cu alte surse, a propriei experiențe, analistul va stabili credibilitatea ca fiind foarte mare, mare, medie, scăzută, lipsă, nu poate fi stabilită.

Orice acțiune de dezinformare are un scop bine definit, dar la fel de sigur, el nu va fi niciodată declarat (recunoscut) de către dezinformator. Acesta însă, simte nevoia să-şi justifice demersul întreprins declarând un scop pe care pretinde că îl urmăreşte. Fireşte că acest scop va avea un caracter generos fiind în concordanță cu dreptul internațional şi legile războiului, cu prevederile dreptului umanitar. Bineînțeles, nu acesta este scopul real. Structurilor militare specializate le revine rolul de a identifica scopul real, precizând: interesul/motivul acțiunilor de dezinformare; intensitatea, tipul şi virulența dezinformării; ținta vizată; tehnicile şi procedeele utilizate; efectul scontat a fi obținut prin desfăşurarea acestor acțiuni.

Analiza tipului şi conținutului dezinformării este foarte importantă pentru proiectarea şi organizarea măsurilor de contracarare.

Tipul dezinformării este dat de tipul modalității adoptate de dezinformator. De pildă, în cazul *propagandei,* în literatura de specialitate[1] s-a cristalizat o metodologie clară privind stabilirea tipologiei acesteia. Astfel, propaganda este:

- *albă* – atunci când sursa care emite mesajul îşi dezvăluie adevărata identitate, îşi asumă demersul întreprins;
- *gri* – dacă sursa nu se identifică cu precizia şi siguranța, complăcându-se într-o astfel de situație dominantă de confuzie;
- *neagră* – atunci când sursa îşi atribuie o identitate falsă, în scopul inducerii în eroare a țintei.

De menționat că, indiferent de tip (albă, gri sau neagră), propaganda este ostilă unei entități sociale atunci când ea este îndreptată împotriva normelor, principiilor şi valorilor fundamentale promovate şi apărate de către acea entitate.

În *analiza conținutului* dezinformării trebuie avute în vedere următoarele elemente:

1) *Subiectul abordat*, adică la ce se referă mesajul respectiv, precum şi la importanța pe care sursa o acordă subiectului respectiv.

2) *Valorile vizate* prin derularea acțiunilor de dezinformare, valori care aparțin țintei. Cu certitudine valorile vizate fac parte din categoria celor fundamentale: patriotismul şi loialitatea, încrederea şi adeziunea la o anumită cauză, apartenența la o anumită religie. Sunt atacate şi valori aparținând diferitelor elemente ale vieții sociale: educație, sănătate, cultură etc.

3) *Modalitățile utilizate* pentru obținerea efectului dorit. Ele pot varia de la simpla minciună şi intoxicare până la propaganda temeinic organizată şi desfăşurată cu mijloace performante.

4) *Identificarea punctelor slabe* ale organizării şi desfăşurării acțiunilor de dezinformare facilitează demersul contracarării acestei acțiuni. Plecând de la premisa că nu există prestații perfecte, trebuie identificate scăpările, inconsistențele, nepotrivirile şi contradicțiile existente în conținutul mesajelor diseminate, urmărind ca în demersul de proiectare şi desfăşurare a acțiunilor de contracarare să se țină cont de aceste „minusuri”.

Temeinicia concluziilor analizei depinde de respectarea câtorva *condiții:*

- să existe o bază de date despre cel care a organizat şi desfăşoară acțiunile de dezinformare;
- să existe o monitorizare permanentă a acțiunilor întreprinse de către inamic pentru dezinformarea trupelor şi populației din zona acțiunilor militare, stocându-se toate informațiile subsumate mesajelor transmise de către acesta;

[1] C. Hentea, *Enciclopedia propagandei româneşti*, Bucureşti, Editura Adevărul, 2012, p. 88.

- să se cunoască foarte bine caracteristicile şi evoluțiile țintei vizate de dezinformator;
- să existe o expertiză temeinică în domeniul contracarării acțiunilor de dezinformare.

Analiza trebuie finalizată prin concluzii clare şi concise privind posibila evoluție a intențiilor şi acțiunilor dezinformatorului, stabilindu-se pe cât posibil care ar putea fi formele şi țintele avute în vedere.

Analiza țintelor spre care se îndreaptă dezinformarea are ca scop de a stabili modul în care acestea pot fi influențate, circumstanțele şi condițiile în care se află ele, precum şi eventualele vulnerabilități pe care le prezintă. De asemenea, trebuie avut în vedere importanța pe care o prezintă ținta pentru respectiva entitate militară: funcție îndeplinită, rol, influența pe care o are în procesul informațional decizional.

Trebuie analizată influența dezinformării asupra respectivei structuri militare, asupra căreia s-au îndreptat respectivele acțiuni, direct sau indirect. Cu alte cuvinte, mesajul se poate adresa direct personalului acestei structuri sau el poate fi receptat prin influențarea exercitată de către anumiți intermediari.

Analiza efectelor dezinformării asupra țintelor vizate este foarte importantă din perspectiva proiectării organizării şi derulării măsurilor de contracarare. Prin urmare, trebuie *stabiliți:*

- indicatori de impact, care trebuie să fie măsurabili/observabili;
- factori care au influențat, într-un sens sau altul, eficacitatea acțiunilor de dezinformare şi care trebuie raportați la atitudinile cu caracter de noutate ce apar în modul de manifestare a țintelor.

Fundamentarea contracarării dezinformării desfăşurate de către inamic trebuie să se facă pornind de la existența unor elemente de individ, care, aflat în situație limită, întâmpină aceste acțiuni prin intermediul structurilor psihofiziologice activate la maximum; mesajul emoțional-informațional poate fi admis sau respins – în totalitate sau doar parțial –, omul având posibilitatea să acționeze ca ființă relativ autonomă şi independentă, care poate nu numai să accepte, dar să se şi raporteze critic la influențe, să li se împotrivească, să nu le preia[2].

De regulă, identificarea țintelor de bază spre care se îndreaptă acțiunile de dezinformare este facilă, deoarece dezinformatorul oferă suficiente elemente de identificare. Mai dificilă este identificarea țintei indirecte, adică a acelui personal la care mesajul de influențare a ajuns prin intermediari.

[2] P. Golu, *Personalități şi influența socială* în „Revista de psihosociologie”, nr. 1/1992, p. 66.

BIBLIOGRAFIE

Hentea Călin, *Enciclopedia propagandei româneşti*, Bucureşti, Editura Adevărul, 2012.

Golu P., *Personalități şi influența socială*, în „Revista de psihosociologie”, nr. 1/1992.

Volkoff V., *Tratat de dezinformare*, Bucureşti, Editura Antet, 2009.

Zamfir C., Vlăsceanu L. (coord.), *Dicționar de Sociologie*, Bucureşti, Editura Babel, 1993.

Grand Dictionnaire de la Psychologie, Larousse, 1994.

http://www.archives.gov/exhibits/powers_of_persuasion/powers_of_persuasion_home.html

INFORMAȚIILE – SISTEM DE OPERARE IMPORTANT LA NIVELURILE TACTIC ŞI OPERATIV

INTELLIGENCE – AN IMPORTANT BATTLEFIELD OPERATING SYSTEM AT TACTICAL AND OPERATIONAL LEVELS

Lt.col.drd. Sorinel POPESCU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Provocările mediului de securitate de la nivel global reclamă o mai bună implicare a factorului militar în gestionarea acestora. În acest context, se poate afirma că informația înseamnă putere, iar serviciile de informații militare trebuie să asigure sprijinul informativ pentru ca decidenții politico-militari să înțeleagă situația de securitate, tendințele de evoluție şi să ia deciziile optime.

În domeniul militar, informațiile, ca sistem de operare pe câmpul de luptă, sunt indispensabile obținerii succesului. Ele exprimă nivelul de cunoaştere şi de înțelegere a comandanților cu privire la caracteristicile fizice ale spațiului de confruntare. De asemenea, informațiile sunt cruciale pentru planificarea şi executarea operațiilor, precum şi pentru protecția forțelor, în toate fazele conflictului, permițând comandanților să aibă situația operațională sub control.

The security environment challenges at the global level require a better involvement of the military factor keeping them under control. In this context, it can be assessed that the intelligence means power and the specialized military services have to ensure that intelligence support which helps the political-military decision makers to understand the security situation, and the tendencies of development and to make the right decisions.

In the military field, intelligence, as a battlefield operating system, is crucial to success in operations. It means the commanders' knowledge and understanding of the physical environment. Also, intelligence is fundamental to the planning and conducting of operations, and to force protection, through all dimensions of conflict as it allows the commanders to maintain the control of the situation and mastery of the environment.

Cuvinte cheie: mediu de securitate; informații militare; sisteme de operare pe câmpul de luptă; cerințe de informații; avertizare timpurie.

Keywords: *security environment; military intelligence; battlefield operating systems; intelligence requirements; early warning.*

* e-mail: *sorinel70@yahoo.com*

„Informațiile sunt baza oricărui
plan şi a oricărei acțiuni de război”.
Carl von Clausewitz

Provocările mediului de securitate şi natura acțiunilor desfăşurate de Armata României, în special în teatrele de operații aflate în afara teritoriului național, necesită dezvoltarea unui sistem de informații eficient care să răspundă nevoilor tuturor beneficiarilor, de la comandanții care trebuie să ia decizii la nivel tactic, până la decidenții politico-militari de la nivel strategic. Ca urmare, datele şi informațiile constituie elemente fundamentale ale proceselor informaționale pentru exercitarea actului de comandă-control în acțiunile militare.

Era informațională, a cărei caracteristică fundamentală constă în manipularea, prelucrarea şi schimbul de informații aproape în timp real, a produs transformări fundamentale în toate domeniile de activitate, îndeosebi în cel militar. Aceasta a determinat amplificarea rolului şi teoriei informației, precum şi transformarea acesteia într-un important factor al dezvoltării economico-sociale.

„În timpurile moderne, informația a devenit, probabil, cel mai valoros capital, la îndemâna factorilor de decizie politică şi militară, care se confruntă cu complexitatea tot mai mare a fenomenelor în această competiție mondială; cea mai critică fază a întregului ciclu al activității de informații constă în a convinge liderii militari şi politici asupra modului cel mai eficient de a face uz de informațiile şi analizele ce le au la dispoziție”[1].

Locul şi rolul informațiilor în cadrul celorlalte sisteme de operare

La o primă abordare şi prin prisma obiectivelor teoretice, termenul informație se regăseşte în limba română în definiția nominală (intralingvistică), sub următoarele sensuri: „comunicare, veste, ştire care pune la curent pe cineva cu o situație; lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitatea materialului de informare şi de documentare; izvoare, surse; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoştințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument)”[2]. Însă, în literatura de specialitate se găsesc mai multe definiții ale informației, care se referă la noțiuni diferite. O primă categorie de definiții se referă la noțiunea de informații în sensul de date, ştiri, veşti, comunicări, cunoştințe, iar cea de-a doua vizează sensul datelor

[1] Michael I. Handle, *War, Strategy and Intelligence*, Frank Class and Company Limited, 1989, pp. 189-252.
[2] *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

culese de servicii speciale de informații, în primul rând în domeniul securității naționale, dar şi în alte domenii (economic, politic etc.) şi care, în alte limbi, au termeni consacrați: *intelligence* (engl.) ori *renseignement* (fr.).

Principala diferență dintre „informație” şi „intelligence” constă în faptul că, „în timp ce *informația* este un material neevaluat, adesea descriptiv, provenit din observații, interceptări ale unor comunicații, rapoarte, zvonuri sau imagini, „intelligence”-ul este produsul rezultat în urma colectării, evaluării şi interpretării informațiilor. Pe de altă parte, informațiile pot fi adevărate sau false, precise ori imprecise, confirmate sau neconfirmate, pertinente ori fanteziste, în timp ce „intelligence”-ul este un produs confirmat din mai multe surse, de preferință într-un proces încrucişat”[3].

Informațiile militare vizează domeniile militar, politic, economic, social, diplomatic, cultural etc. şi se referă, cu precădere, la factorii de risc şi amenințări la adresa securității naționale. Informațiile militare reprezintă baza conducerii acțiunilor militare şi a protecției forțelor pe timpul dislocării acestora, asigurând totodată obținerea şi menținerea controlului situației operative.

Informațiile militare se referă la structura şi la concepția întrebuințării în operație a forțelor inamicului, la valoarea, eficacitatea şi performanțele sistemelor de armament ale acestuia, la modul de acțiune, vulnerabilitățile şi, evident, la modul în care acesta poate fi combătut.

În conformitate cu literatura militară de specialitate[4], în mediul militar, informațiile se pot clasifica pe niveluri de ierarhizare, astfel:

- *informații de nivel strategic* – informații necesare elaborării planurilor şi politicilor militare la nivel național şi internațional;
- *informații de nivel operativ* – informații necesare planificării şi conducerii campaniilor la nivel operativ;
- *informații de nivel tactic* – informații necesare planificării şi conducerii luptei.

Informațiile militare pot fi, de asemenea, divizate în cadrul fiecărui nivel, în:

- *informație de bază* – informația referitoare la o problemă strict definită, stocată în bazele de date şi actualizată permanent atât pe timp de pace, cât şi pe timpul planificării şi ducerii operațiilor;
- *informație curentă* – informația produsă ca răspuns la cerințele critice de informații ale comandantului cu privire la operația curentă şi care implică evenimente din desfăşurarea acesteia. Informația curentă reflectă situația curentă atât la nivel strategic, cât şi tactic;

---

[3] Mariana Marinică, Ion Ivan, *De ce Intelligence?*, Revista Română de Studii de Intelligence Nr. 1-2 / decembrie 2009, pp. 41-42.

[4] *AAP-6 (2007), Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, NATO HQ, Brussels, 2010.

- *informația despre țintă* – descrie şi localizează componentele unei ținte sau complex de ținte şi indică punctele vulnerabile şi importanța relativă a acestora. Informația despre țintă furnizează date pentru procesul de targeting.

În conformitate cu manualele de luptă ale Armatei României[5], principalele instrumente aflate la dispoziția comandanților şi pe care aceştia le integrează şi le coordonează în operație, pentru sincronizarea efectelor urmărite în funcție de timp, spațiu, scop şi starea finală dorită sunt sistemele de operare/funcțiunile de luptă: *informațiile (sprijinul cu informații)*; manevra; sprijinul prin foc; apărarea antiaeriană; mobilitatea şi protecția; logistica; comanda şi controlul.

Apreciem că, în cadrul acestor sisteme, îndeosebi în perioada de planificare, atât a acțiunilor viitoare, cât şi a celor curente, informațiile dețin locul central, urmărindu-se în permanență obținerea şi menținerea superiorității specifice în cunoaşterea şi vizualizarea câmpului de luptă, în determinarea simetriilor şi disimetriilor dintre forțele inamicului şi cele proprii. Prin determinarea acestor simetrii şi disimetrii, structurile de informații sprijină compartimentele de planificare în identificarea forțelor şi mijloacelor adecvate pentru îndeplinirea misiunilor.

Nevoia de date şi de informații obținute, prelucrate şi transmise „în timp real” despre forțele adverse şi spațiul de luptă în care acestea acționează a condus la creşterea rolului informației şi importanței produselor informative elaborate de structurile de informații. Procesele de culegere, procesare şi diseminare trebuie să asigure relevanța, oportunitatea şi acuratețea informațiilor necesare forțelor dislocate, în funcție de cerințele specifice eşalonului din care acestea fac parte, scopul final fiind acela de a pune la dispoziția comandanților o imagine operațională continuă a spațiului de luptă şi de a maximiza efectele operaționale obținute în urma utilizării celorlalte funcțiuni de luptă, în special a manevrei şi sprijinului prin foc.

De asemenea, informațiile militare trebuie să aibă capacitatea de a formula previziuni, prognoze şi estimări asupra evoluției situației de securitate într-un anumit spațiu geografic de interes, în vederea adoptării celor mai favorabile decizii de politică externă, la un moment dat.

Informația în domeniul militar, în condițiile necesității executării unui control permanent al spațiului de confruntare multidimensional – terestru, aero-cosmic, naval şi informațional – şi al obiectivelor dispuse în cadrul acestuia, a devenit un adevărat factor de putere sau, mai mult, un multiplicator de putere. Sprijinul cu *intelligence* pe timpul desfăşurării operațiilor militare este indispensabil, operațiile militare fără sprijinul structurilor de *intelligence*

[5] *F.T. – 3, Manualul de tactică generală a Forțelor Terestre*, Bucureşti, 2006, p. 46.

fiind „oarbe, surde şi neccordonate”[6]. Informațiile despre mediul în care se poartă operațiile militare, puse la dispoziția comandamentelor şi statelor majore, permit combatanților să optimizeze mijloacele pe care le au la dispoziție, direcționează efortul şi chiar anticipează evoluții ulterioare.

CCIRM – fundament al sistemului de operare „informații”

Importanța informațiilor militare, ca sistem de operare pe câmpul de luptă, a crescut considerabil odată cu participarea Armatei României la misiuni internaționale sub diverse mandate. Astfel, avertizarea timpurie, identificarea şi evaluarea factorilor de risc, protecția informativă a acțiunilor militare şi forțelor constituie misiuni de bază pentru structurile de informații militare dislocate în teatrele de operații.

Principalul argument care atestă rolul deosebit de important al informațiilor, ca sistem de operare, este acela că informațiile stau la baza procesului militar de luare a deciziei la toate nivelurile de planificare şi ducere a operațiilor: tactic, operativ şi strategic. Pentru atingerea scopurilor operaționale propuse este necesară desfăşurarea, de către structurile de informații din cadrul statului major, împreună cu celelalte compartimente, a unui proces de coordonare a culegerii şi management al cerințelor de informații „centrat” pe misiune şi pe caracteristicile operaționale ale spațiului de confruntare.

Procesul de coordonare a culegerii şi managementul cerințelor de informații (CCIRM[7]) este parte a managementului informațiilor în cel mai larg sens al acestuia şi are două componente majore: coordonarea culegerii de informații şi managementul cerințelor de informații, cu accent pe cele referitoare la securitatea națională, în ansamblu, dar şi pe cele de avertizare timpurie, în special cele care vizează operații, misiuni şi dislocări ale potențialelor forțe inamice.

CCIRM constituie un instrument prin care sunt armonizate activități interdependente al căror scop este soluționarea cerințelor prioritare de informații ale comandantului forței întrunite de nivel operativ, sau a comandanților de la nivel tactic, în cea mai eficientă manieră şi, în acelaşi timp, un instrument de control al calității produselor informative rezultate.

Procesul CCIRM se referă la activitățile desfăşurate de structurile de informații/cercetare, pentru punerea eficientă în practică a etapelor ciclului informațional, astfel încât acesta să răspundă cerințelor de informații şi să asigure desfăşurarea optimă a activităților, pornind de la coordonarea efortului de culegere a informațiilor până la finalizarea produselor de informații.

---

[6] Andrei Raevsky, *Managing arms in peace processes: aspects of psychological [operations] and intelligence*, United Nations Institute for Disarmament Research, Geneva, 1996.
[7] *CCIRM – Coordination Collection and Intelligence Requirement Management*.

Comandantul, abordând operația prin intermediul conceptului de „operații în întregul spectru”, orientează statul major în procesul de planificare. După analiza variabilelor operaționale METT-TC[8] (misiune, inamic, teren si starea vremii, trupe şi sprijin la dispoziție, timp şi considerații civile) începe procesul de coordonare a culegerii şi managementul cerințelor de informații în vederea elaborării cursurilor de acțiune ale inamicului şi, ulterior, a concepției operației (CONOPS). Pe baza misiunii, comandanții vor elabora cerințele critice de informații (CCIR[9]) şi, din acestea, vor fi extrase cerințele prioritare de informații (PIR[10]). În plus, pe baza CCIR, personalul de stat major de *intelligence* va stabili şi cerințele de informații (IR[11]) pentru a completa fundamentarea deciziei comandantului.

CCIR, PIR şi IR sunt condiționate de nivelul şi de numărul eşaloanelor pe care le deserveşte compartimentul de informații militare şi se încadrează în Zona de Responsabilitate Informativă şi în Zona de Interes Informativ, stabilite în conformitate cu Zona de Operații a comandantului sau a beneficiarului de informații. Ele vor fi dezvoltate continuu pe timpul procesului de planificare şi luare a deciziei, ca urmare a modificării permanente a situației curente.

Din CCIR, PIR şi IR rezultă misiunile de culegere care vor fi cuprinse în Planul de culegere a informațiilor. Acesta este constituit din ansamblul liniilor directoare necesare structurilor de culegere pentru procurarea informațiilor corecte şi relevante, care să răspundă, eficient şi oportun, tuturor cererilor de informații şi care trebuie să satisfacă următoarele cerințe principale: „să cuprindă toate cererile de informații identificate; să facă referire la toate organele de culegere disponibile; să fie întocmit sub forma unei baze de date computerizate; să asigure obținerea informațiilor cu respectarea termenelor; să conțină suficiente informații pentru a fi determinate calitatea procesului de culegere, credibilitatea surselor de informare, respectarea termenelor-limită, prioritățile şi deficiențele informaționale”[12].

Un rol decisiv în rezolvarea cererilor de informații îl are *ciclul informațional* care este procesul prin care informațiile sunt transformate în produse de *intelligence* şi puse la dispoziția utilizatorilor desemnați de către comandant. La baza ciclului de *intelligence* stă misiunea forței multinaționale întrunite. Ciclul informațional include patru faze: *direcționarea, culegerea, procesarea* şi *diseminarea* informațiilor.

---

[8] Mission, enemy, terrain and weather, troops and support available, time available, civil considerations.

[9] Critical Commanders Information Requests.

[10] Priority Intelligence Requirements.

[11] Intelligence Requirements.

[12] Gl.bg.dr.ing. Gheorghe Savu, *Culegerea, prelucrarea şi distribuirea informațiilor militare strategice*, Revista „Gândirea Militară Românească”, nr. 2/2007, p. 26.

Direcționarea începe cu managementul cerințelor de informații care presupune definirea, prioritizarea şi consolidarea şi validarea cerințelor de informații ale comandanților. Managementul culegerii şi planificarea transformă cerințele de informații în cerințe de culegere, formulează planurile pentru culegerea informațiilor în funcție de capabilitățile de culegere disponibile, stabileşte misiunile de culegere, coordonează cererile de informații, monitorizează rezultatele şi restabileşte sarcini de culegere, dacă este necesar.

Culegerea se execută în conformitate cu planul de culegere, sursele şi mediile informative avute la dispoziție, precum şi cu sarcinile asociate şi diseminarea informațiilor culese aşa cum sunt solicitate.

Mediile de culegere a informațiilor sunt determinate de caracteristica predominantă a surselor de informații folosite pentru obținerea de date şi informații.

Principalele medii pentru culegerea de informații sunt[13]:

• *HUMINT – Human Intelligence* – sunt informații obținute de subunități şi personal individual cu pregătire şi antrenament specifice prin exploatarea unor surse umane, în mod oficial, semioficial sau neoficial (clandestin), prin intermediul informatorilor, colaboratorilor sau agenților. Sursele HUMINT includ prizonieri, dezertori, deținuți civili; informatori, agenți şi trădători; civili locali, persoane dislocate şi refugiați; persoane aparținând forțelor proprii sau aliate; documente etc.

• *SIGINT – Signal Intelligence* – sunt informații obținute din surse care acționează în spectrul electromagnetic şi constau din patru subdomenii: COMINT (Communication Intelligence); ELINT (Electronic Intelligence); TELINT (Telemetric Intelligence) şi informații prin interpretarea semnalelor luminoase.

• *IMINT – Imagery Intelligence* – sunt informații provenite din surse specializate în prelucrarea imaginilor. Prin IMINT se dobândesc informații cu ajutorul senzorilor care pot avea baza la sol, pe mare sau purtate de platforme aeriene/spațiale. O mare parte din IMINT provin din surse cum ar fi sateliți, avioane cu pilot şi UAV (Unmanned Aerial Vehicle).

• *MASINT – Measurement and Signatures Inteligence* – sunt informații provenite din analiza calitativă şi cantitativă a datelor obținute cu ajutorul senzorilor specifici. Această categorie conține, de obicei, informații acustice, informații obținute prin radar, detectare a radiației nucleare, informații obținute prin infraroşu, informații electro-optice, frecvență radio, radiații întâmplătoare, luarea de probe din diverse materiale, ape reziduale şi surse spectral-radiometrice şi electro-optice (altele decât cele ce fac obiectul domeniilor SIGINT şi IMINT).

---

[13] Sorinel Popescu, *Surse şi medii de culegere a informațiilor militare. Importanța surselor deschise*, Conferința ştiințifică internațională STRATEGII XXI, vol. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2012, pp. 280-282.

• *GEOINT* – Geospatial Intelligence – sunt informații provenite din analiza calitativă şi cantitativă a datelor obținute din exploatarea informațiilor geospațiale în scopul cunoaşterii mediului operațional şi de securitate, precum şi pentru reprezentarea vizuală a acestei cunoaşteri.

• *OSINT – Open Sources Intelligence* – sunt informații din surse deschise care oferă o multitudine de date în legătură cu subiecte de interes, uşor de cules şi, de cele mai multe ori, valoroase.

Procesarea şi fuziunea generează produsele de informații solicitate de către beneficiari. Procesarea transformă datele şi informațiile brute în informații prelucrate prin colaționare, evaluare, analiză, integrare şi interpretare. Fuziunea, asigură îmbinarea coerentă a tuturor informațiilor relevante disponibile, asigurând imaginea operațională comună (Common Operational Picture).

Diseminarea reprezintă transmiterea oportună a informațiilor prelucrate, într-o formă adecvată exploatării de către beneficiari. În situații specifice sau atunci când se solicită, diseminarea poate fi făcută direct de la sursele de culegere, în timp aproape real, ocolind astfel orice procesare sau fuziune formală.

La nivelul unei Grupări de Forțe Întrunite, procesul de management al cererilor de informații are o însemnătate deosebită în procesul de elaborare a pregătirii întrunite din punct de vedere informativ a câmpului de luptă (JIPB[14]), ca metodă integrată de analiză a adversarului, terenului şi a mediului de confruntare din zona de operații.

Principalul scop al procesului JIPB este acela de a sprijini comandantul GFÎ şi celelalte structuri de comandă ale campaniei în procesul militar de luare a deciziei. JIPB asigură comandantului şi staffului său vizualizarea continuă a mediului operațional şi a întregului spectru al capabilităților inamicului, precum şi determinarea potențialelor cursuri de acțiune ale acestuia. În subsidiar, JIPB asigură şi direcționarea, şi sincronizarea culegerii de informații.

Proces continuu, JIPB se execută înaintea şi pe perioada planificării operației, precum şi pe timpul desfăşurării acesteia şi cuprinde următoarele etape: definirea mediului de confruntare; descrierea efectelor mediului de confruntare asupra operațiilor; evaluarea inamicului; determinarea cursurilor de acțiune probabile ale inamicului.

JIPB este un proces dinamic, flexibil şi adaptabil condițiilor operaționale concrete şi reprezintă un element esențial care ajută la definirea clară a mediului operațional.

Cele mai importante categorii de produse rezultate în urma procesului de coordonare a culegerii şi managementului cerințelor de informații sunt:

[14] Joint Intelligence Preparation of the Battlefield.

avertizări privind riscurile şi ameninţările existente la un moment şi într-o zonă de operaţii dată, produse informative de bază, studii, analize şi evaluări privind capabilităţile militare ale inamicului, produse operaţionale specifice, rapoarte şi informări.

Concluzii

Informaţiile, ca sistem de operare pe câmpul de luptă, ocupă un loc central, influenţând toate etapele procesului operaţiei, precum şi modul de planificare şi de integrare în operaţie a celorlalte sisteme de operare. Desigur, şi informaţiile, ca funcţiune de luptă, se află într-o permanentă interdependenţă cu celelalte, derivată din faptul că întregul proces de sprijin informativ al operaţiei are la bază cerinţele de informaţii formulate de către comandanţii de nivel tactic şi operativ şi statele lor majore.

Se poate afirma că întregul complex de activităţi subsumate efortului de pregătire şi desfăşurare a acţiunii militare întrunite sunt la fel de importante, dar, cu certitudine, se poate susţine că un management deficitar al informaţiei reprezintă sursa sigură a eşecului, deoarece rezultatele sale sunt prezente permanent în toate etapele acţiunii militare întrunite. Principalul deziderat al managementului informaţiilor este maximizarea eficienţei elementelor şi resurselor de culegere şi procesare, care întotdeauna sunt limitate, în concordanţă cu constrângerile impuse de timpul scurt avut la dispoziţie în situaţie de criză sau pe timp de război.

BIBLIOGRAFIE

Dicţionarul Explicativ al Limbii Române, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

Botoş Ilie, *Provocări pentru activitatea de informaţii din teatrele de operaţii*, Revista Infosfera nr. 1/2011.

Handle I. Michael – *War, Strategy and Intelligence,* Frank Class and Company Limited, 1989.

Marinică Mariana, Ivan Ion, *De ce Intelligence?*, Revista Română de Studii de Intelligence Nr. 1-2 / decembrie 2009.

Medar Sergiu T., *Intelligence pentru comandanţi,* Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2007.

Nicolaescu Gheorghe, *Geopolitica securităţii*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2010.

Plăviţu Dan, *Surse şi medii de culegere a informaţiilor*, Gândirea Militară Românească, nr. 6, 2006.

Popescu Sorinel, *Surse şi medii de culegere a informațiilor militare. Importanța surselor deschise,* Conferința ştiințifică internațională *STRATEGII XXI*, vol. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2012.

Raevsky Andrei, *Managing arms in peace processes: aspects of psychological [operations] and intelligence*, United Nations Institute for Disarmament Research, Geneva, 1996.

Savu Gheorghe, *Culegerea, prelucrarea şi distribuirea informațiilor militare strategice,* Revista Gândirea Militară Românească, nr. 2/2007.

SECURITATEA SISTEMELOR DE COMUNICAȚII UNIFICATE ÎN CONDIȚIILE OPERAȚIILOR MILITARE DE COALIȚIE

SECURITY UNIFIED COMMUNICATIONS SYSTEMS USED BY COALITION MILITARY OPERATIONS

Col.drd. Daniel BRĂTULESCU*
Ministerul Apărării Naționale

Problematica securității sistemelor de comunicații unificate în condițiile desfăşurării operațiilor de coaliție contemporane reprezintă capabilitatea echipamentelor, mijloacelor, elementelor şi proceselor de comunicații şi informatice care alcătuiesc infrastructura arhitecturală a sistemului, a aplicațiilor hardware şi software specifice şi posibilitatea de interfațare fizică sau virtuală utilizată, în vederea asigurării între forțele participante la misiune a unui transfer informațional protejat şi securizat, care prin implementarea şi respectarea standardelor şi politicilor acceptate la nivelul coaliției să asigure, în timp real, servicii oportune şi eficiente de comunicații şi informatice.

Unified Communications Systems security issues in contemporary conditions is conducting coalition operations capability equipment, vehicles, components and processes that make communication and information system infrastructure architecture, application of specific hardware and software and the possibility of physical or virtual interface used between the forces participating in the mission to ensure a safe and secure information transfer that by implementing standards and policies accepted by the coalition to provide real-time services, timely and effective communication and information.

Cuvinte cheie: sisteme de comunicații unificate; control operațional; interfațare.
Keywords: *Unified Communications Systems; operational control; interfacing.*

Problematica securității sistemelor de comunicații unificate (SCU) în condițiile desfăşurării operațiilor de coaliție contemporane reprezintă capabilitatea echipamentelor, mijloacelor, elementelor şi proceselor de comunicații şi informatice care alcătuiesc infrastructura arhitecturală a sistemului, a aplicațiilor hardware şi software specifice şi posibilitatea de interfațare fizică sau virtuală utilizată, în vederea asigurării între forțele participante la misiune a unui *transfer informațional protejat şi securizat*, care

* e-mail: *danbratulescu @yahoo.com*

prin implementarea şi respectarea standardelor şi politicilor acceptate la nivelul coaliției să asigure, în timp real, servicii oportune şi eficiente de comunicații şi informatice.

Asigurarea unui grad ridicat de securitate a SCU reprezintă o condiție esențială a cerințelor de schimb informațional (IER) specifice operațiilor de coaliție contemporane[1], generată de necesitatea planificării, organizării şi realizării unui flux informațional calibrat corespunzător nevoilor operaționale de comandă şi control ale misiunii.

Cerințele de securitate a SCU utilizate în operațiile de coaliție trebuie să permită implementarea următoarelor soluții specifice:

- asigurarea între utilizatori a transferului serviciilor de comunicații şi informatice, clasificate şi neclasificate, cu respectarea standardelor şi politicilor specifice de protecție informațională acceptate la nivelul coaliției;
- garantarea confidențialității şi autenticității informațiilor vehiculate, în vederea asigurării unei responsabilități juridice a decidenților privind ordinele transmise şi efectele generate de acestea;
- organizarea arhitecturală a elementelor componente ale sistemului oferă, prin procesele specifice de management, capabilități de interoperabilitate tehnică şi capacități de arhivare pe termen lung, a serviciilor de comunicații şi informatice transferate;
- implementarea unor aplicații software specifice comunicațiilor unificate (CU), reprezentate ca modalitate de certificare şi verificare privind respectarea condițiilor de fidelitate, integritate şi non-repudiere a semnalului transferat;
- asigurarea unor capabilități dinamice de rutare a fluxului informațional criptat, bazate pe configurarea pe roluri şi responsabilități a centrelor de comunicații şi informatice (CCI) aflate în compunerea SCU;
- reprezentarea şi organizarea stratificată a capacității sistemului în scopul revizuirii, autentificării şi aprobării informațiilor care urmează să fie transferate, înainte de expedierea acestora.

Securitatea SCU utilizate de forțele participante la misiunile internaționale, în condițiile desfăşurării operațiilor de coaliție contemporane, urmăreşte transferarea spre utilizatori a fluxului informațional protejat, prin intermediul serverelor de exchange existente în configurația arhitecturală a CU, care poate fi îmbunătățit prin suplimentarea capacității sistemului de vehiculare informațională şi organizarea direcționării unui serviciu sau, eventual, prioritizarea acestuia către un destinatar prestabilit. În acest sens, arhitectura de

[1] *Consultation, Command and Control Board (C3B)* Draft Version of MC 593/1 Minimum Level of Command and Control (C2) Services Capabilities in Support of Joint NATO Operations in a Land Based Environment, Brussels, Belgia, 27 January, 2012, pp. 17-32.

CU utilizează aplicații software de securitate instalate în serverul principal de management (RSM), care sunt generate în scopul verificării, cu certitudine, că informația este accesată numai de către utilizatorul stabilit şi, totodată, în vederea asigurării confidențialității conținutului digital transferat.

Modalitatea de protecție şi de securizare a serviciilor de comunicații şi informatice asigurate de SCU impune corelarea coerentă a procedurilor, a politicilor şi aplicațiilor specifice de criptare informațională a comunicațiilor cu grupurile corespunzătoare de interese, în conformitate cu relațiile stabilite, în baza cerințelor operaționale, între utilizatorii participanți la operațiile de coaliție, rolurile deținute de către aceştia în structurile organizatorice ale misiunii şi nevoile specifice de informare. Produsele informaționale generate şi/sau transferate de SCU trebuie să îndeplinească, conform nevoilor de comandă şi control ale teatrului de operații, cerințele de integritate şi confidențialitate, care sunt implementate şi reprezentate la nivelul coaliției, în funcție de politicile de securitate specifice operației. Aplicațiile software implementate în SCU care permit proiectarea, organizarea şi asigurarea unor CU securizate, sunt reprezentate de următoarele tipuri de pachete informatice:

- *office*, caracteristic sistemului de operare utilizat (Microsoft Office), care asigură un set complet de procese şi instrumente pentru crearea unor informații ample, coerente şi diversificate;
- *exchange server* ce asigură capacitatea de bază a unui sistem robust de comunicații şi informatic. Este definită de capabilitățile transferului informațional vehiculat şi reprezentată prin posibilitățile de realizare a mesageriei secretizate. Acest pachet oferă posibilitatea realizării semnăturii digitale şi criptării mesajelor de poştă electronică;
- *office communications server*, care asigură şi oferă utilizatorilor posibilitatea de colaborare, în timp real, în scopul valorificării nivelului şi ratei de transfer a informațiilor;
- *office share point server* care permite organizarea centralizată şi structurată a unui centru/spațiu de depozitare şi accesarea informațiilor, conform nivelului de clasificare a serviciilor de comunicații şi informatice alocate utilizatorilor, în funcție de politicile de securitate acceptate la nivelul coaliției.

Dezvoltarea tehnologiei actuale şi transferul societății contemporane spre o societate informațională, definită şi generată de evoluția echipamentelor *high teck*, a impus dezvoltarea sistemelor de comunicații şi informatice, în general, şi a SCU, în mod special, datorită necesității de identificare a unor procedee şi modalități novatoare de eficientizare a nivelului de securitate a sistemelor[2].

---

[2] *Cisco Unified Communications System Release 9.x SRND*, Americas Headquarters Cisco Systems, San Jose USA, June 28, 2012, pp. 2-6.

În baza cerințelor de securitate specifice CU organizate în mediul operațional, rețelele de control operațional (OPCON) şi de comandă operațională (OPCOM) organizate în acțiunile militare de coaliție, să permită capabilități de utilizare a aplicațiilor, procedurilor şi capacităților arhitecturale de baze de date standardizate, agreate la nivelul teatrului de operații, care să asigure şi să realizeze simplificarea transferului informațional, conform IER ale misiunii.

Abordarea CU securizate reprezintă posibilitatea prin care sistemul arhitectural specific acestui concept pune la dispoziție, prin intermediul aplicațiilor, echipamentelor şi mijloacelor componente, un set de produse şi tehnologii care asigură suplimentarea/menținerea nivelului de securitate reprezentat şi diminuarea eforturilor necesare, pentru implementarea şi respectarea standardelor de securitate acceptate la nivelul misiunii. Modalitatea de proiectare şi realizare a securității SCU propune stratificarea cerințelor şi tehnologiilor specifice organizării CU, prin organizarea acestora în mediul operațional, conform directivelor elaborate de Comandamentul Întrunit al Forțelor de Coaliție (HQ JTF) şi generate în funcție de nevoile de comandă şi control ale teatrului de operații.

Soluțiile de securitate stratificate şi partajate oferite de SCU reprezintă modalitatea de realizare a protecției serviciilor de comunicații şi informatice de voce, date şi videoteleconferință (VTC) asigurată, în timp real, prin arhitectura tehnică specifică acestor sisteme utilizate în operațiile de coaliție contemporane, fiind reprezentată de totalitatea procedurilor şi aplicațiilor software şi hardware de interfațare, mesagerie şi colaborative care sunt implementate, în vederea satisfacerii nevoilor de vehiculare protejată a unui flux informațional specific cerințelor operaționale.

SCU asigură, în mod suplimentar, față de sistemele de comunicații şi informatice tradiționale, capabilități de securitate specifice privind gestionarea nivelurilor de clasificare a serviciilor şi filtrarea transferurilor informaționale vehiculate între corespondenți[3], prin utilizarea unor mecanisme sofisticate specifice CU, care sunt organizate şi generate în funcție de IER ale operațiilor de coaliție şi care sunt bazate pe relațiile, rolurile şi nevoile informaționale ale utilizatorilor.

Tehnologiile şi mecanismele specifice SCU care permit planificarea, organizarea şi realizarea unor CU securizate, pe perioada derulării operațiilor de coaliție contemporane, sunt următoarele:

- furnizarea aplicațiilor hardware şi software de securitate specifice CU, care reprezintă procesul de bază al proiectării şi configurării unui set complet de instrumente integrate în arhitectura sistemului, în scopul respectării drepturilor

[3] Hartmann Dennis, *Chapter 1: Cisco Unified Communications Manager Architecture*, Network World, SUA, July 25, 2008, pp. 5-12.

de acces la informațiile şi datele vehiculate de sistem, conform nevoilor de informare generate în funcție de nivelul certificatelor de securitate;

- implementarea şi asigurarea capabilităților de protecție a transferurilor informaționale convertite IP, reprezentate prin criptarea pachetelor de date vehiculate de serviciile de comunicații şi informatice ale sistemului;
- protejarea capacității de memorare, stocare şi reîmprospătare a datelor şi informațiilor vehiculate de SCU, în vederea păstrării acestora actualizate şi în condiții de deplină siguranță;
- rentabilizarea şi dinamizarea protejată în cadrul SCU a capabilităților de vehiculare şi rutare a serviciilor de comunicații şi informatice transferate, conform gradelor de urgență şi nivelurilor de clasificare atribuite, printr-o arhitectură tehnică care deține posibilități şi căi multiple de relaționare între utilizatori;
- capacitatea de acceptare şi implementare a noilor tehnologii de securitate, prin îndeplinirea de către elementele componente ale SCU, a capabilităților specifice de interoperabilitate şi compatibilitate tehnică şi procedurală;
- asigurarea cerințelor specifice de securitate, confidențialitate şi integritate pentru serviciile de comunicații şi informatice transferate, conform nevoilor de comandă şi control ale operațiilor militare de coaliție.

Securitatea generată de SCU în condițiile desfăşurării operațiilor de coaliție impune consolidarea, pe de o parte a nivelului de protecție a comunicațiilor, prin acceptarea şi implementare unor tehnologii software novatoare privind transferul serviciilor de voce, date, e-mail, VTC şi pe de alta, a modului de configurare a portalurilor specifice derulării lucrului colaborativ, fapt care face posibilă proiectarea şi organizarea unui transfer informațional, utilizând o singură infrastructură tehnică pentru asigurarea unor capabilități de comunicații şi informatice complexe, puse la dispoziția utilizatorilor dislocați în mediul operațional.

BIBLIOGRAFIE

Consultation, Command and Control Board (C3B), Draft Version of MC 593/1, Minimum Level of Command and Control (C2) Services Capabilities in Support of Joint NATO Operations in a Land Based Environment, Brussels, Belgia, 27 January, 2012.

Cisco Unified Communications System Release 9.x SRND, Americas Headquarters Cisco Systems, San Jose USA, June 28, 2012.

Hartmann Dennis, *Chapter 1: Cisco Unified Communications Manager Architecture*, Network World, SUA, July 25, 2008.

STRUCTURI URBANE CU IMPLICAȚII ASUPRA PREVENIRII ACȚIUNILOR TERORISTE

FACETS OF URBAN STRUCTURES FOR TERRORISM PREVENTION

Drd. Florentina IUGAN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Apariția de noi forme de terorism necesită adaptarea structurilor spațiului urban în funcție de acțiunile de prevenire şi de protecție a acestora. Caracteristicile oraşului s-au schimbat în timp pe măsură ce societatea a evoluat. Amenințarea pericolelor exterioare a rămas constantă în timp, dar formele şi tehnologiile folosite s-au modificat periodic. Una dintre provocările actuale este găsirea de noi soluții de planificare şi de proiectare urbană pentru asigurarea protecției locuitorilor oraşului la acțiunile neoteroriste.

The emergence of new forms of terrorism requires the adjustment of the urban space structures in accordance with the up-to-date actions of prevention and defense. The city' features changed in time as the human society evolved. The threat of exterior forces was constant in time; yet it periodically changed in terms of form and technology. One of the challenges nowadays is finding new solutions for urban planning and design for protecting the urban space and its people against the neoterrorist actions.

Cuvinte cheie: urbanism; prevenire neoterorism; spațiu public.
Keywords: *urban planning; neoterrorism prevention; public space.*

Organizarea spațiului aşezărilor umane a trecut printr-o continuă metamorfoză de la începuturile constituirii grupărilor sociale primitive şi până în prezent, iar urbaniştii contemporani prevăd scenarii de transcedere fizică a spațiului urban către virtual, către „oraşul informațional”[1].

* e-mail: *florentina_iugan@yahoo.com*
[1] Manuel Castells, *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring and the Urban – Regional Process,* Blackwell, Oxford, 1989.

Forma spațiului urban şi a oraşului în sine a urmat întotdeauna adaptarea la funcțiunile[2] generate de necesitățile sau oportunitățile comunităților locale, ca o extrapolare firească a soluțiilor inventate de către arhitecți pentru clădiri. Primele principii de organizare a spațiului au urmărit asigurarea orientării în spațiu şi a delimitării spațiului astfel orientat. Dacă pentru orientarea în spațiu a fost suficientă raportarea la punctele cardinale şi la elementele naturale (relief, cursuri de apă, direcții de vânt), delimitarea fizică a spațiului a fost dictată de necesitatea de apărare a locuitorilor față de amenințările exterioare, nu doar de natură umană sau animală, ci şi supranaturală, cu semnificații mitice sau religioase.

Edificarea oraşelor şi a societăților tradiționale imita şi repeta creația universului[3], iar marcarea limitelor spațiului, fie vizibile (ziduri, şanțuri etc.), fie invizibile (magice) constituia ritualul primordial al oricărei societăți arhaice.

Epoca modernă reconsideră prioritatea funcțiunii față de forma geometrică şi dezvoltă conceptul de „funcționalism”, care modelează uniform spațiul, prioritar după criterii funcționaliste şi raționaliste şi secundar după armonia estetică. Ascendentul funcțiunii asupra formei devine noua lege de modelare a spațiului urban şi de stilizare a arhitecturii, fiind promovată austeritatea estetică a stilului modernist născut din apariția de noi tehnologii şi materiale de construcție (metal, beton armat).

Curentele de planificare urbană au derivat majoritar din curentul funcționalist, manifestate în arhitectură ca stilul modernist, constructivist, postmodernism, postconstructivist, şi continuă până în prezent prin re-considerarea aceloraşi elemente morfologice şi funcționale. Totuşi, modificările majore ireversibile care s-au produs în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial au fost generate de schimbarea de scară a oraşului, dispariția limitelor fizice vizibile şi translatarea limitelor administrative la nivel de zone metropolitane şi oraşe-regiuni.

Măsuri de prevenire a acțiunilor teroriste adaptate la forme evolutive de terorism

Deşi fenomenul terorist a devenit cunoscut de către toată lumea şi mediatizat intens odată cu atacurile din 11 septembrie 2001, din New York, totuşi terorismul nu este ceva nou[4], folosirea acestui termen fiind consemnată

---

[2] Principiul „forma urmează funcțiunea” (orig. „Form follows Function”) a fost conceptualizat în relația artă – arhitectură de către arhitectul Louis Sullivan, figură centrală a Şcolii de la Chicago, şi a marcat arhitectura internațională din prima jumătate a secolului al XX-lea prin crearea premizelor pentru apariția curentului funcționalist şi decăderii stilurilor ornamentale (Nicolae Lascu, coordonator, *Funcțiune şi formă*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1989).

[3] Vlad Gaivoronschi, *Matricile spațiului tradițional,* Editura Paideia, Bucureşti, 2002, p. 50.

[4] Sorin Topor, *O scurtă istorie a terorismului,* Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2013, p. 7.

pentru prima oară în Evul Mediu, ca fenomen social şi psihologic[5] generator de groază, respectiv în timpul Revoluției Franceze (1795) prin impunerea „statutului teroarei”[6] şi practica de asasinare în masă prin ghilotinare[7]. Perioada până la începerea mişcării de eliberare națională a Algeriei (1946) este caracterizată de terorismul premodernist[8], în care se manifestă *războiul de gherilă*, în special în țările arabe, şi ulterior în Primul Război Mondial. În cel de-a Doilea Război Mondial, gherila devine *război neregulat* şi este folosită mai ales de Rezistența franceză. Sfârşitul războiului marchează o nouă transformare a tehnicilor de gherilă şi apariția terorismului modern. Deşi războaiele de gherilă au continuat în ultimii ani sub forma legitimă a rezistenței la invazia străină, totuşi au fost organizate şi atacuri pe timp de pace, din cauze disimulate sub precepte religioase (precum fundamentalismul islamic)[9].

Dacă terorismul incipient s-a manifestat prin atacuri asupra persoanelor, de genul asasinat politic, sau grupurilor mici, de tipul atacurilor piratereşti, terorismul premodernist se caracterizează prin „domnia terorii”, care constă în metode aplicate maselor mari de oameni într-o perioadă lungă de timp[10], aşa cum au fost, de exemplu, Revoluția franceză (1792-1794) şi Teroarea Roşie (1918 – 1921) instaurată de partidul bolşevic condus de către V.I. Lenin[11] şi continuată de Teroarea lui Stalin până în 1953[12]. Cel mai mare act de terorism, după cel sovietic, a fost cel mai mare genocid uman condus de Reich-ul nazist, *Holocaustul*[13], în care au fost omorâți aproximativ şase milioane de evrei.

Modul de organizare şi de acțiune a teroriştilor după cel de-al Doilea Război Mondial a cunoscut modificări semnificative față de terorismul de masă anterior. În acest sens, terorismul modern este exercitat de grupări teroriste care dețin o cauză sau o motivație care le personalizează, de natură politică sau religioasă, pe care o promovează prin resurse de orice natură, inclusiv crima organizată[14]. Prima schimbare de strategie privind atacurile teroriste orientate intenționat către distrugerea grupului-țintă într-un anumit spațiu urban a fost în 1956, când mişcarea algeriană de independență a decis

---

[5] Teodor Frunzetti, Gabriel Dulea, *Psihologia terorismului în era globalizării,* Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009, p. 101.
[6] Cornel Paraniac, Ioan Geantă*, Un atac terorist pentru viitorul Europei,* Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008, p. 25.
[7] *Ibidem*, p. 9.
[8] *Ibidem*, p. 21.
[9] *Idem*, pp. 12-20.
[10] *Ibidem*, p. 37.
[11] *Ibidem*, p. 41
[12] *Ibidem*, p. 42.
[13] *Ibidem*, p. 45.
[14] *Ibidem*, p. 52.

executarea de atacuri şi în oraşele mari, precum Algerul, noua concepție strategică generală fiind „o bombă sau un pistol, folosite în oraş, valorau cât o ambuscadă în mediul rural.”[15]. A urmat plasarea de bombe şi detonarea lor în locuri foarte aglomerate din oraş.

Organizațiile teroriste care au acționat în Europa, dintre care cele mai cunoscute sunt ETA[16] în Spania şi IRA[17] în Marea Britanie, ale căror acțiuni au atins apogeul în anii ’80 – ’90, au folosit mai mult asasinate şi atentate cu bombe plasate în maşini sau în clădiri cum ar fi: teatre, gări, primării, hoteluri, piețe comerciale, mall-uri.

Criteriile de selectare a locurilor de atentat erau valoarea imagistică a locului respectiv şi potențialul de transmitere corectă a mesajului[18]. Atacurile asupra turnurilor gemene din New York, la 11 septembrie 2001, constituie debutul unei noi forme a mişcării teroriste: neoterorismul[19]. Atentatul terorist, care până atunci era executat cu structuri mici de oameni înarmați convențional, a devenit un act cu o țintă de masă de victime (în loc de indivizi-țintă), cu scopul de a realiza distrugeri maxime şi de a induce panica extinsă, în care se acționează individual, dar fără a atrage atenția asupra executantului, ceea ce face mult mai dificilă identificarea în avans a pericolului unui atentat terorist, contracararea şi neutralizarea lui. Metodele de atac includ o gamă largă de acțiuni, de la arme chimice, biologice sau nucleare de distrugere în masă, până la atacuri sinucigaşe[20], fiind similare conflictului armat cu scopuri limitate. Victimele teroriştilor sunt alese la întâmplare, fiind vizată sacrificarea certă a acestora, nu doar punerea vieții lor în pericol[21], şi urmărindu-se ca numărul cât mai mare al lor să producă şi inflamarea informațiilor mediatice. Cea mai importantă mutație în tipologia actelor de terorism, produsă în anul 2001, este renunțarea la atentatele „punctuale”, cu dimensiuni restrânse de resurse, număr de victime şi locuri de acțiune, şi orientarea către creşterea numărului de victime sau a pagubelor materiale consecutive atentatelor[22]. Reprezentativă pentru neoterorism este organizația teroristă Al-Qaeda, singura organizație pur internațională şi considerată a fi cel mai bun exemplu de organizație teroristă catastrofică[23].

---

[15] *Ibidem*, p. 57.
[16] Euskadi Ta Askatesunosno, care înseamnă „Vatra bascilor şi libertate” şi constituie o organizație separatistă bască (Sorin Topor, *O scurtă istorie a terorismului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2013).
[17] *Irish Republican Army*, care înseamnă *Armata Republicană Irlandeză*.
[18] Paraniac Cornel, Geantă Ioan, *Un atac terorist pentru viitorul Europei,* Editura Centrului Tehnic – Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008, p. 150.
[19] *Ibidem*, p. 141.
[20] *Ibidem*, pp. 61-142.
[21] *Ibidem,* p. 152.
[22] *Ibidem*, pp. 99-100.
[23] *Ibidem,* p. 144.

Reducerea vulnerabilității spațiului urban în scopul prevenirii şi descurajării terorismului

Țintele atacurilor teroriştilor pot fi obiective militare sau civile. Cele preferate sunt *structurile civil-militare, dispuse în locuri în care este dificil de organizat apărarea şi care pot asigura părăsirea rapidă a locului de către executanții atacului*[24]. Printre tendințele majore care se manifestă în cazul grupărilor teroriste se numără înclinația spre atacuri în locuri publice, concentrarea atacurilor pe ținte colective (şcoli, clădiri, mijloace de transport)[25], executarea de atacuri cu bombe împotriva unor mari aglomerări urbane, detonarea de bombe şi centre comerciale şi financiare de maximă importanță şi escaladarea atacurilor soldate cu luarea de ostatici în scopul de a extorca fonduri de la companii sau guverne[26]. Se observă orientarea predilectă a atacurilor teroriste spre *locuri cu semnificație recunoscută internațională şi asociată direct mesajului urmărit a fi transmis de către teroriști*. Atacurile din septembrie 2001 asupra World Trade Center, Pentagonului şi a Casei Albe au vizat nu doar populația care se afla în acel moment în aceste clădiri, ci şi simbolismul acestora, identificarea cu finanțele, armata şi instituția preşedințială din sistemul american[27]. În consecință, prevenirea şi protecția antiteroristă ar trebui să se concentreze prioritar pe astfel de locuri.

Conştientizarea unui anumit simbolism al clădirilor şi spațiilor publice din oraş a constituit, până la evenimentul din 2001, un instrument psihologic de identificare a locuitorilor cu spațiul în care trăiesc, de orientare a acestora în oraş în funcție de reperele-simbol şi de creare a identității locale specifice, adesea folosită şi ca marcă de promovare la nivel regional şi internațional (marketing urban). Distrugerea intenționată a acestor simboluri are efecte nu doar în modificarea fizică a spațiului urban, ci şi asupra profilului psihologic al locuitorilor săi, producând perturbații imediate în primul rând asupra hărții mentale[28] şi identității personale a acestora.

Contracararea acțiunilor teroriste include două direcții asociate şi cu dimensiunea spațială a oraşului: diminuarea condițiilor pe care structurile teroriste încearcă să le exploateze şi stabilizarea situației din zonele de risc, şi apărarea prin identificarea şi neutralizarea amenințărilor cât mai devreme posibil. Stabilizarea situației din zonele de risc cuprinde şi proiectele de

---

[24] *Ibidem*, pp. 155-157.

[25] Florentin Scalețchi, *Securitatea comunitară şi terorismul,* Editura Bren, Bucureşti, 2006, p. 6.

[26] Cornel Paraniac, Ioan Geantă, *Un atac terorist pentru viitorul Europei,* Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008, p. 99.

[27] *Ibidem*, p. 152.

[28] Concept elaborat de către Kevin Lynch, cunoscut urbanist american din anii ’60 – ’70, care explică configurarea în conştient a geografiei locale ca reprezentări mentale ale percepțiilor personale, prin identificarea reperelor recunoscute de orientare în spațiu.

reconstrucție şi reabilitare a unor elemente de infrastructură, precum aeroporturi, autostrăzi, porturi şi altor obiective cu impact asupra dezvoltării economice locale[29].

Printre misiunile de combatere a terorismului alocate României se numără şi reducerea vulnerabilității infrastructurii de comunicații şi informatică, energetice şi obiectivelor strategice[30]. Planificarea corectă a măsurilor de prevenire, concomitent cu folosirea judicioasă a resurselor, reduc vulnerabilitățile la atacurile extremist-teroriste[31]. Totuşi, pe lângă activitățile stabilite la nivel instituțional şi operațional (informativ-operative, de pază, protecție, instruire de personal, informare publică, relații externe şi adaptare a cadrului legislativ etc.) ar trebui adăugate şi activități derivate din configurarea spațială şi utilizarea spațiului urban, în primul rând a spațiilor publice din oraş şi a obiectivelor publice.

Dacă în planificarea şi în proiectarea spațiului urban se va ține cont şi de introducerea unor măsuri integrate de reducere a vulnerabilității acestuia la atacuri teroriste, fără asocierea vizibilității lor cu scopul real care le-a generat, unul dintre efectele preconizate va fi asigurarea simultană, „invizibilă” şi eficientă a protecției antiteroriste a mai multor locuri şi obiective publice din oraş.

BIBLIOGRAFIE

Frunzeti Teodor, Dulea Gabriel, *Psihologia terorismului în era globalizării*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009.

Gaivoronschi Vlad, *Matricile spațiului tardițional*, Editura Paideia, Bucureşti, 2002.

Hall Peter, *Oraşele de mâine*, Editura All, Bucureşti, 1999.

Sandu Alexandru M., *Eseuri de urbanism şi arhitectură*, Editura Fundației Arhitext Design, Bucureşti, 2007.

Sitte, *Arta construirii oraşelor: Urbanismul după principiile sale artistice*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1992.

Topor Sorin, *O scurtă istorie a terorismului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2013.

---

[29] Teodor Frunzeti, Gabriel Dulea, *Psihologia terorismului în era globalizării*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009, pp. 89-96.

[30] Cornel Paraniac, Ioan Geantă, *Un atac terorist pentru viitorul Europei,* Editura Centrului Tehnic – Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008, p. 197.

[31] Maricel Antipa, *Securitatea şi terorismul. Prevenirea şi combaterea acțiunilor extremist – teroriste pe teritoriul României. Tendințe şi perspective la început de mileniu*, Editura Medicală Celsius, Bucureşti, 2004, p. 133.

CINE SE TEME DE DREPTUL AFACERILOR?

WHO'S AFRAID OF BUSINESS LAW?

Avocat lect.univ.dr. Valentin-Stelian BĂDESCU*
Baroul Bucureşti
Universitatea Româno-Germană, Sibiu
Avocat Cosmin IORDACHE**
Baroul Bucureşti

Dreptul afacerilor este o ştiinţă juridică care studiază sistematic principiile şi regulile dreptului din punct de vedere metodologic. Acesta mai este cunoscut şi sub numele de „drept comercial”, întrucât foloseşte aceleaşi surse juridice. Astfel, dreptul afacerilor şi dreptul comercial au surse juridice similare, ceea ce necesită un studiu interdisciplinar, cu legături atât juridice, cât şi economice.

Business law is the juridical science which methodically and systematically studies and exposes the principles and rules of law. It is also called "commercial law", because their juridical sources are shared, as they are established through the same means. Business law and commercial law have similar juridical sources, thus business law requiring an interdisciplinary study, with both juridical and economical connections.

Cuvinte cheie: dreptul afacerilor; drept privat; drept comercial; dreptul Uniunii Europene; Codul civil; etica în afaceri.
Keywords: *business law; private law; commercial law; EU's law; business ethics; Civil Code.*

Concepte introductive privind relaţia dintre economie şi dreptul afacerilor

O cercetare interdisciplinară a dreptului afacerilor, mai ales acum în contextul instituirii monismului dreptului privat român prin Codul civil presupune şi o scurtă examinare a raportului existent între economie şi dreptul afacerilor, dintre economie, drept şi stat.

* e-mail: *valentinbadescu@yahoo.com*
** e-mail: *jordache_constantin@yahoo.com*

Aşa, după cum este îndeobşte cunoscut, pe o anumită treaptă a dezvoltării sociale, a apărut statul, ca organizație politică şi de clasă, merită să apere, alături de interesele sociale generale, interesele grupului social aflat la putere. Instituirea forței statului constă nu numai în armată, poliție etc., ci şi existența a tot felul de instituții cu caracter economic şi social.

Dezvoltarea relațiilor de reproducție socială şi, odată cu aceasta, consolidarea producției şi a schimbării, a proprietăților private, inclusiv apariția „inegalității de avere” etc. a condus la creşterea constantă a volumului afacerilor atât pentru dezvoltarea individuală sau de grup în scopul satisfacerii nevoilor mereu crescânde ale oamenilor, cât şi în vederea îndeplinirii obiectivelor statului: menținerea ordinii interne, stimularea dezvoltării unor sectoare economice şi sociale, apărarea suveranității şi independenței naționale.

În procesul procurării şi utilizării resurselor financiare de care are nevoie profesionistul comercial se nasc diverse relații sociale de natură economică, exprimate în formă bănoasă şi care sunt cunoscute şi sub formă de relații financiare (sunt finanțe), dar şi de altă natură denumite generic resursele necesare derulării relațiilor de afaceri. Este adevărat că afacerile se manifestă ca relații sociale de natură economică însă nu se poate pune semnul egalității între cele două categorii. Destul de frecvent cele două noțiuni „finanțe” şi „bani” mai ales în vorbirea curentă sunt folosite ca fiind sinonime; uneori chiar şi în limbajul specialiştilor cei doi termeni se înlocuiesc reciproc destul de uşor.

Resursele atât cele publice, cât şi cele private cuprind ansamblul relațiilor sociale care apar în etapele reproducției sociale (producție/repartiție/ circulație/consum) în legătură cu procesul complex de constituire a resurselor băneşti şi al repartizării lor pentru satisfacerea nevoilor generale ale societății, dar şi ale întreprinzătorilor particulari. În cadrul sistemului afacerilor, transferul de valori care se realizează între diferiți operatori/actori care desfăşoară o activitate comercială se realizează conform legii în scopul obținerii de profit fiind esența specifică acestei activități.

Componentele relațiilor sociale aparținând sferei afacerilor sunt: relațiile de transfer de resurse băneşti, relațiile de credit mijlocite de instituțiile de specialitate, relațiile de asigurare de bunuri şi persoane, relațiile de constituire a fondurilor de dezvoltare. Procesul complex şi dinamic al constituirii resurselor financiare şi al redistribuirii acestora atât pentru nevoi publice, dar şi private – afacerile derulându-se cu precădere în domeniul privat. Dar să nu omitem faptul că şi statul derulează importante activități comerciale, mai recent într-un parteneriat public-privat, fiind pus în legătură cu nevoia dezvoltării şi consolidării reproducției sociale, are o determinare

obiectivă şi este independent de voința şi conştiința oamenilor. Modul concret de constituire şi utilizare a fondurilor este în directă legătură cu abilitatea decidenților la toate nivelurilor. Nivelul macroeconomic al deciziei financiare este în strânsă legătură cu strategia şi programele factorilor politici aflați la conducerea afacerilor. Afacerile (publice şi private) ca ramură a ştiințelor economice[1], dar şi ca obiect de reglementare juridică, deci ramură a ştiințelor juridice – disciplina dreptul afacerilor– îşi propune să maximalizeze efectele utilizării resurselor financiare limitate, alocate pe diferite priorități.

Uneori, în opiniile unor reputați specialişti se utilizează, în continuare, şi sintagma dreptul comercial. Fiecare dintre cele două discipline (dreptul comercial şi dreptul afacerilor) au metode şi tehnici specifice: prin norme juridice se pun bazele disciplinării consumurilor de resurse financiare pentru diferitele activități operative economice. Cele două discipline nu numai că nu se pot concura dar, din unghiuri diferite contribuie la îndeplinirea a două funcții economico-sociale de maximă importanță: funcția de redistribuire a resurselor financiare disponibile la un moment dat pentru diferitele oportunități/nevoi/priorități ale operatorilor economici ce activează în viața socială şi funcția de control, cu ajutorul căreia persoanele fizice şi juridice care nu respectă regulile jocului „economiei de piață” urmează a fi sancționați în raport cu gravitatea abaterilor săvârşite (infracțiuni, contravenții, abateri administrative etc.).

Normele juridice aparținând dreptului afacerilor se află într-o strânsă conlucrare, o delimitare este de altfel greu de făcut: în timp ce normele juridice de drept comercial precizează comportamentul pe care trebuie să-l manifeste actorii din viața economică şi socială, în general, normele juridice aparținând dreptului afacerilor prevăd obligațiile de colectare, dirijare a resurselor de la persoanele fizice şi juridice subiecte plătitoare de impozite şi taxe, inclusiv sancționarea acestora pentru nerespectarea Codului Fiscal şi a Codului de Procedură Fiscală.

În procesul de constituire şi de redistribuire a resurselor financiare necesare afacerilor între subiectele de dreptul afacerilor se realizează relații – raporturi de drept specifice cu un conținut special – specific drepturilor şi obligațiilor reciproce precizat de normele juridice de drept intern şi/sau internațional şi/sau european. Specificitatea acestor raporturi juridice de afaceri rezultă din următoarele trăsături:

- subiectele participante sunt persoane fizice sau juridice de drept public sau privat;
- conținutul unui raport juridic de dreptul afacerilor evidențiază drepturile şi îndatoririle subiectelor de drept participanți la diverse relații economice (financiare în sens restrâns, creditare, asigurări);

[1] Gh. Popescu, *Drept financiar*, Editura Velox, Alexandria, 2004, p. 9.

- obiectul raportului juridic de dreptul afacerilor se referă la comportamentul, acțiunile sau inacțiunile pe care subiectele raportului pot să le înfăptuiască şi care dau esență conținutului drepturilor şi obligațiilor participanților la diferitele relații economice (planificare, normare, gestiune, prognoză, evaluare folosire fonduri);
- litigiile care pot lua naştere în baza unui raport juridic de dreptul afacerilor se pot soluționa fie pe calea arbitrajului, fie pe cale comună a instanțelor judecătoreasă.

Relațiile economice de afaceri atât în sens restrâns (clasic), cât şi în sens modern sunt relații de piață, exprimate monetar şi care prezintă drept caracteristică dominantă reglementarea precisă.

În materie de afaceri unul dintre principiile fundamentale care operează este legalitatea: nimic, nimic nu se poate desfăşura în afara legii. Altfel spus, economia de piață este bine reglementată chiar dacă se caracterizează prin libertatea partenerilor (subiecte de dreptul afacerilor), spre deosebire de alte piețe, ca de exemplu cea din sistemul totalitar, de esența căruia este dirijismul.

În esență, dreptul afacerilor aparține subsistemului de drept privat unde relația dintre subiectele partenere ale raportului juridic se află într-un raport de egalitate, dar se intersectează şi cu dreptul public având în vedere interesele generale ale statului, de exemplu, relațiile financiar fiscale, taxele şi impozitele, care primează față de interesele de grup şi/sau particulare.

Activitatea economică, sub diversele ei forme de manifestare concretă, apare sub forma mărfurilor şi serviciilor oferite pe piață (fiecare produs/serviciu generează o piață a produsului). Moneda – banul, în denumirea sa generică – reprezintă o marfă cu totul şi cu totul specială, determinând conceptul de piață monetară. Între diferitele segmente de piață ale sistemului pieței naționale există o strânsă interdependență, manifestându-se în dinamică o stare de echilibru specific desigur pieților naționale performante, care funcționează în cadrul statelor de drept şi unde forța dreptului a eliminat manifestările oarbe ale pieților dezechilibrate şi în care interesele de grup (economice) determină interesele generale ale societății. Interesele grupurilor (grupurilor de interese economice) aflat la putere în stat transformă voința lor în legi „de castă” care generează risipă, inechități sociale, sărăcie, subdezvoltare, iar normele de dreptul afacerilor prin conținutul lor trebuie să contribuie şi la asigurarea fondurilor financiare în vederea satisfacerii obiectivelor strategice generale: prosperitate, echilibru şi decență în viața socială.

Disciplina sau studiul dreptului afacerilor

Prin dreptul afacerilor se înțelege suma principiilor şi a normelor de drept după care se organizează şi se conduce activitatea unei întreprinderi,

adică exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii.

Ca disciplină sau studiu, dreptul afacerilor face posibilă învățarea sau însuşirea intelectuală a unor anumite adevăruri, rânduieli, principii, norme sau legi după care se organizează derularea afacerilor.

Dreptul afacerilor este *disciplina* juridică în cadrul căreia se expun principiile şi normele de drept după care se organizează şi se conduce exploatarea unei întreprinderi, sub aspectul ei de formă societară aşa cum este el prevăzut de Codul civil şi legislația specială.

Dreptul afacerilor este *ştiința* juridică, ce studiază metodic şi expune sistematic principiile şi normele de drept după care se organizează şi se conduce exploatarea unei întreprinderi sub aspectul ei văzut de formă societară.

Dreptului afacerilor i se mai poate zice şi Drept comercial întrucât izvoarele lor sunt comune, stabilite prin aceleaşi modalități, sau cel puțin acceptate ca atare de către marea parte a doctrinei, chestiunile ce le deosebesc ținând mai mult de semantica vorbelor.

Ca atare dreptul afacerilor va fi, în mod necesar, un studiu interdisciplinar sau o disciplină juridică, situându-se prin cele două aspecte sau prin cele două părți ale conținutului său, deopotrivă în sistemul studiilor juridice, ca şi în sistemul studiilor economice.

Dreptul afacerilor ne îndreptățeşte astăzi să afirmăm că el reprezintă o ramură de drept viguroasă şi cu mari perspective de dezvoltare, datorate dimensiunii preocupărilor la nivel mondial şi național din ultimele decenii, conştiinței sociale crescute în materie de afaceri şi aplicării unor concepte, principii şi reguli juridice specifice.

Dreptul afacerilor şi-a conturat propriile principii, propriile instituții şi unele amenajări speciale ale unor instituții clasice (răspunderea civilă, penală, administrativă etc.). Într-o încercare de definire a dreptului afacerilor am reține că acesta este o ramură de drept distinctă din sistemul de drept românesc, formată din totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile dintre persoane fizice sau juridice stabilite în legătură cu exploatarea unei întreprinderi.

Trăsăturile specifice dreptului afacerilor sunt reprezentate de faptul că este o ramură de drept distinctă în sistemul nostru de drept, ramură de drept formată din norme juridice specifice, ce prezintă trăsături comune, iar normele dreptului afacerilor reglementează relațiile sociale formate în procesul de exercitare sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii.

Dreptul afacerilor în sistemul dreptului

Dreptul afacerilor trebuie să-şi perfecţioneze conţinutul, dar mai ales, trebuie perfecţionate mecanismele instituţionale de punere în aplicare a procedurilor administrative şi judiciare, larg deschise particularilor, asociaţiilor, marelui public.

Inventare critice ale normelor legale existente trebuie organizate cu scopul de a furniza executivului şi legislativului informaţii şi propuneri combinând informaţia juridică specializată şi opiniile experţilor. Programe naţionale de control şi de evaluare a respectării sau a violării normelor legale, care să permită evaluarea periodică a eficienţei instrumentelor şi a instituţiilor juridice, vor trebui elaborate.

Ţinând cont de dezvoltarea dreptului internaţional, se consolidează obligaţia statului de a pune în aplicare pe plan naţional acordurile internaţionale privind comerţul şi dezvoltarea, în vederea respectării angajamentelor internaţionale asumate. Aceasta cu atât mai mult cu cât principiile fundamentale ale dreptului afacerilor izvorăsc atât din surse internaţionale, cât şi din cele naţionale.

Astfel, ceea ce Kant denumea dreptul cosmopolit este în curs de a se generaliza graţie conştientizării şi a unei solidarităţi mondiale a popoarelor planetei – care se manifestă în tratate, recomandări, declaraţii, constituţii, legi naţionale, toate împreună formând un drept al comerţului internaţional comun întregii umanităţi, preocupate de a prezerva resursele naturale pentru generaţiile viitoare şi de a se dezvolta în armonie cu natura.

Dreptul afacerilor ca ramură a dreptului unitar

Dreptul afacerilor, ca disciplină de studiu şi, apoi, ca ramură a sistemului de drept, şi-a făcut loc întâi cu timiditate, apoi a câştigat din ce în ce mai mult teren. Desigur, nu întotdeauna criteriile clasice şi-au găsit întocmai îndeplinite cerinţele.

Dreptul afacerilor nu s-a născut pe un „loc gol”; prin esenţa relaţiilor pe care le reglementează, el s-a suprapus reglementărilor aparţinând altor ramuri de drept, preexistente. Deci, relaţiile sociale şi activităţile reglementate de alte ramuri ale dreptului au trebuit să ţină seama şi de normele care au avut ca obiect exploatarea unei întreprinderi şi care a devenit la un moment dat de interes general şi, deci, prioritară.

Pentru a ne apropia de o definiţie a dreptului afacerilor credem că trebuie, mai întâi, să observăm câmpul de aplicare a acestuia şi apoi să încercăm să descifrăm problemele de ordin etic ale acestei ramuri a dreptului.

Domeniul de aplicare a dreptului afacerilor

Câmpul de aplicare are în vedere, desigur, mediul de afaceri şi protecţia lui, noţiunea de comerţ fiind, în principal, expresia interacţiunilor şi a

relațiilor ființei umane, pe de o parte cu semenii săi şi, pe de altă parte, între ei şi instituțiile statale cu atribuții în acest domeniu. Natura relațiilor are un caracter orizontal. Astfel, dreptul afacerilor se regăseşte sub acest aspect în toate ramurile de drept clasic atât în dreptul privat, cât şi în dreptul public, precum şi în dreptul internațional şi cel al Uniunii Europene.

Conceptul de dreptul afacerilor cunoaşte, astfel după cum am văzut, la rândul său, o multitudine de definiții date de către economişti, jurişti, sociologi etc. În esență, putem să desprindem o definiție *lato sensu* care se axează pe o coordonată funcțională, mai ales din punctul de vedere al economiştilor[2], a parteneriatului dintre economie şi drept.

Dintr-o altă perspectivă, dezvoltarea durabilă presupune existența unei compatibilități şi a unui echilibru dinamic între resurse şi consumul acestora, între sistemul ecologic, tehnologic şi economic, între rata de utilizare şi rata naturală de regenerare a resurselor, între cantitatea de poluanți şi nivelul capacității de suportabilitate (asimilare) a mediului.

Astfel, criteriul potrivit căruia un standard mai ridicat de viață poate fi asigurat pe seama reducerii stocului de resurse naturale trebuie coroborat şi cu noțiunea de creştere demografică optimă şi cu eficiența utilizării resurselor. Aceasta presupune şi introducerea unor elemente de negociere, de compromis între nivelul stocului de resurse şi calitatea vieții.

Desigur, pentru realizarea principiilor şi elementelor strategice ce stau la baza dezvoltării durabile este necesar un cadru juridic adecvat şi flexibil, precum şi înlăturarea obstacolelor instituționale care ar putea să frâneze sau chiar să împiedice punerea lor în aplicare.

Dreptul afacerilor penetrează, deci, în toate sectoarele, integrând şi protecția mediului în sfera sa de reglementare. Putem pune astfel în evidență caracterul său de interactivitate. Faptul că normele dreptului afacerilor reglementează relațiile sociale de exercitare sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, precum şi acțiunile antropice transversale (care se manifestă în toate sectoarele), putem să punem în evidență caracterul globalizant al acestui drept.

Caracteristicile dreptului afacerilor

Legislația mediului de afaceri nu poate privi problematica acestuia unilateral, ea presupune o viziune globală, integratoare, întrucât dreptul afacerilor se află la granița dintre dreptul intern şi dreptul internațional, iar pentru tratarea problemelor care nu cunosc frontiere, dreptul internațional, în esență un drept suprastatal, poate fi un răspuns adecvat la problemele întregii omeniri. Dreptul comerțului internațional are menirea ca atunci când apar

[2] Gh. Zaman, *Concept, strategii, metode*, în „Opinia Națională” nr. 253, Bucureşti, 1999, p. 609.

disfuncționalități generatoare de prejudicii să inducă a doză suplimentară de umanism prin respingerea unei antropocentrism excesiv caracteristic individului.

Există, de asemenea, şi motive filozofice, politice sau juridice: solidaritatea internațională a popoarelor state permite ca, în multe privințe, dreptul comerțului internațional să mențină sau să stabilească o legătură între dezvoltare şi mediu.

În plus, legislația afacerilor aparține dreptului public sau privat? Apreciem că dreptul afacerilor se află la intersecția dreptului public cu dreptul privat, fiind dificil de făcut o delimitare precisă a acestora.

Prin recunoaşterea valabilității conceptului de parteneriat public-privat s-ar putea accepta că dreptul afacerilor prezintă şi o conotație de drept public. Din altă perspectivă, analiza noastră serveşte ca o bază pentru construcția sistemelor juridice şi principiilor de utilizare a standardelor de etică în afaceri, precum şi a modalităților de contencios, care pot intra sub incidența ramurilor de drept public sau de drept privat, dreptul afacerilor nu este de conceput clar şi precis ca aparținând uneia dintre aceste ramuri, precum dreptul muncii ori dreptul penal.

Prin urmare, dreptul afacerilor este un drept autonom, cu o construcție progresivă promovată printr-un corp de reguli şi principii proprii, un scop şi obiective precise, toate având o filozofie aparte, aceea de a apăra ființa umană în fața propriilor acțiuni care tind nu numai la degradarea ei ca specie, dar şi a mediului în care trăieşte.

Dreptul afacerilor nu este un drept autonom care nu se referă la un domeniu concret, particular, ci la toată activitatea şi viața economică. Spre deosebire de dreptul comercial, care este un ansamblu de norme juridice de drept privat care sunt aplicabile raporturilor juridice izvorâte din raporturilor juridice la care participă persoanele care au calitatea de profesionişti comercianți, dreptul afacerilor nu vizează categorii particulare de personal ori anumiți cetățeni, care au această calitate, ci are drept caracteristică principală exploatarea unei întreprinderi adică exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii într-una dintre formele societare prevăzute de Codul civil[3] sau dreptul Uniunii Europene[4].

---

[3] Art. 1.888, *Formele societare*. După forma lor, societățile pot fi:
a) simple;
b) în participație;
c) în nume colectiv;
d) în comandită simplă;
e) cu răspundere limitată;
f) pe acțiuni;
g) în comandită pe acțiuni;

Dreptul afacerilor nu are instanțe specializate, în ciuda tendințelor de formare a unor instanțe economice, totuşi aceste instanțe vor judeca doar cauze comerciale, nu şi penale, pentru care există instanțe specializate, deşi poate fi vorba în cadrul dreptului afacerilor şi de infracțiuni de natură penală în relația de afaceri – dreptul penal al afacerilor – care se conturează ca subramură de drept. De asemenea, dreptul afacerilor este un drept original, multidisciplinar care permite încorporarea unor reguli cărora le găseşti cu greu loc în altă disciplină tradițională, pentru că reglementează elemente aparent fără legătură cu alte ramuri de drept, dar fără de care nu se poate desfăşura o activitate de afaceri (pentru că termenul de „afaceri" are o sferă mai largă de cuprindere decât termenul de „comercial”), sintetizând reguli aplicabile şi altor ramuri de drept.

Cu toate acestea, nu se poate vorbi despre un mozaic, o juxtapunere de reguli, ci, mai degrabă, o construcție coerentă, care permite înțelegerea raporturilor comune între instituții asupra regulilor care până acum păreau separate, el constituie un liant între drept şi economie, conştientizând problemele concrete cu care se confruntă această ramură de drept, care încă nu are o metodologie de abordare comună, reglementată şi unanim recunoscută, deşi domeniul afacerilor este cel care uneşte practic lumea economică de cea juridică, o lume economică reglementată juridic şi care este esențială în funcționarea unei societăți dezvoltate. (într-o abordare simplistă, fără afaceri nu s-ar produce nimic, iar societatea nu ar putea evolua).

Dreptul afacerilor este un drept extrem de mobil ce reflectă schimbările din viața societății în ansamblul ei, generate de apariția şi de dezvoltarea fenomenelor economice diverse, apărute pe piață şi, în acest context, presupune adaptarea normelor juridice în funcție de realitățile vieții sociale şi economice. Aceste adaptări la schimbări se regăsesc, de altfel, în toate sectoarele de activitate, sarcina legiuitorului fiind aceea de a reglementa unele legi cu titlu experimental care ulterior s-au îmbunătățit în funcție de răspunsul mediului de afaceri. Evoluția din cadrul mecanismelor de sancționare corespunde unei evoluții a mentalităților: dreptul penal a fost utilizat inițial, în principal, ca un „avertisment” acordat agenților economici.,

---

h) cooperative;

i) alt tip de societate anume reglementat de lege.

[4] *Articolul 54* (ex-articolul 48 TCE): Societățile constituite în conformitate cu legislația unui stat membru şi având sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfăşurare a activității în cadrul Uniunii sunt asimilate, în aplicarea prezentei Subsecțiuni, persoanelor fizice resortisante ale statelor membre. Prin societăți se înțeleg societățile constituite în conformitate cu dispozițiile legislației civile sau comerciale, inclusiv societățile cooperative şi alte persoane juridice de drept public sau privat, cu excepția celor fără scop lucrativ.

fiind rar utilizat în practică. Ulterior, odată cu evoluțiile despre care am vorbit anterior, începe să se contureze chiar o disciplină distinctă, din dreptul penal, şi anume un drept penal al afacerilor, a cărui consacrare apare în secolul XX, care sancționează criminalitatea (infracționalitatea în afaceri).

Cauzele care au impus conturarea dreptului penal al afacerilor sunt: marea criză economică din 1929, marile scandaluri financiare şi apariția în planul economiei liberale a tendinței de dirijare din partea statului[5], precum şi necesitatea de a asigura o depăşire eficientă a tuturor tipurilor de infracționalitate, de la micile furturi până la marile escrocherii financiare care pun în pericol stabilitatea economică a unui stat[6]. Wilfrid Jeandidier consideră perioada 1807-1950 „prima vârstă" a dreptului penal al afacerilor, insistând asupra consacrării acestuia abia după 1950.

Raporturile juridice concrete, ce pot lua naştere în baza normelor de protecție a mediului de afaceri, pot îmbrăca „haina” unor raporturi de drept civil (dacă este vorba de repararea prejudiciilor produse prin înfrângerea dispozițiilor legale privind repararea prejudiciului); raporturi de drept penal (dacă sunt săvârşite fapte incriminate ca infracțiuni de Codul penal sau de legile speciale ce au ca obiect registrul comerțului, societățile etc.); raporturi de drept administrativ (dacă au ca obiect raporturile dintre organele administrației publice şi persoanele fizice sau juridice în domeniul fiscalității).

Obiectul dreptului afacerilor

Obiectul dreptului afacerilor îl reprezintă relațiile sociale ce se nasc în legătură cu exploatarea unei întreprinderi. Relațiile sociale reglementate de normele dreptului afacerilor sunt:

- relații sociale stabilite în scopul exercitării sistematice, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate;
- relații sociale formate în scopul producerii, administrării ori înstrăinării de bunuri sau prestării de servicii;
- relații sociale stabilite în scopul îmbunătățirii mediului de afaceri;
- relații privitoare la sancționarea faptelor ilicite de comerț.

Metoda de reglementare în afacerilor reprezintă poziția sau atitudinea pe care statul o alege pentru reglementarea relațiilor sociale ale mediului de afaceri. Relațiile sociale privind derularea afacerilor sunt reglementate prin norme imperative, obligatorii, de la care nu se poate deroga. Statul intervine

[5] G. Gindicelli-Delage, *Droitpenale des affaires*, Dalloz, 1996, p. 7.

[6] Opinie exprimată de reputata specialistă în domeniul penal, Mireille Delmas-Marty, care consideră că dreptul penal al afacerilor a apărut din necesitatea de protejare împotriva fraudelor şi s-a impus definitiv ca urmare a pericolului pe care-l reprezintă infracționalitatea în afaceri, în *Droitpenale des afaires*, Dalloz, 1996.

în mod autoritar şi direct în reglementarea juridică a raporturilor sociale datorită faptului că protecția şi dezvoltarea mediului de afaceri reprezintă o problemă de interes național.

Obiectul acestei ramuri de drept poate fi determinat de finalitatea sa. Pornind inițial de la ideea unui drept comercial, urmat de aceea a unui drept al afacerilor care să protejeze mediu de afaceri împotriva practicilor anticoncurențiale, se ajunge, în final la un tot unitar care cuprinde nu numai teritoriul național, dar şi cel european ori planetar.

Ca fenomen social, dreptul afacerilor este acela care, prin conținutul său, contribuie la dezvoltarea socială a comunităților. Cu alte cuvinte, odată ce societatea a devenit conştientă de gravitatea problemelor comerțului şi de interesul general pe care îl implică au luat naştere şi raporturile juridice legate de organizarea şi desfăşurarea acestuia, în baza reglementărilor dreptului pozitiv.

Poate că nu ar fi lipsit de interes să precizăm că dreptul afacerilor este în acelaşi timp stăpânul şi sclavul său. El îşi prezidează propria evoluție, dar din aceasta pot să decurgă şi unele neajunsuri. Puternic instrumentalizat, el poate fi o unealtă multiplă de care administrația poate să dispună pentru a atinge obiectivele de politică economică pe care aceasta şi le-a propus. Astfel, profitând din belşug de diferite reglementări şi de proceduri administrative dreptul afacerilor se poate transforma într-o religie fără dogmă. În această concepție dreptul afacerilor nu poate avea o atitudine neutră, normele sale prevăzând o conduită obligatorie asemuită de către unii autori cu o obligație de rezultat. Această metaforă este seducătoare, dar ar trebui să ne mutăm, pentru a avea cunoştință juridică, pe tărâmul obligațiilor contractuale. Faptul ni se pare, din perspectiva teoriei generale a obligațiilor, cel puțin discutabil. Funcțiile dreptului afacerilor nu s-ar putea realiza dacă scopul său nu ar fi în mod direct protejarea naturii, a resurselor, lupta împotriva poluării de orice natură, a degradării mediului şi ameliorarea calității vieții.

Desigur, punerea în aplicare a normelor dreptului afacerilor nu a adus în mod direct şi nemijlocit la realizarea scopului său. Normele din acest domeniu ascund fără îndoială interese economice adeseori contrare. Cât priveşte elementele mediului şi calificarea acestora ele depind de luarea în considerație a unor factori având în vedere criterii distincte. Spre exemplu, un bun poate fi calificat, în acelaşi timp, referindu-ne la natura sa, la modurile de utilizare sau la titularul său. Tot astfel, alături de bunurile izolate, apar universalitățile, patrimoniile care pot fi definite totodată prin natura lor, modurile de utilizare şi titular.

Exprimat mai mult sau mai puțin în aceiaşi termeni, obiectul se proiectează clar cât priveşte originea sa ideologică şi, deci, politică. Cum orice regulă de drept are în cele din urmă o semnificație politică, situația

actuală a dreptului afacerilor este în curs de continuă transformare şi perfecționare, spre atingerea idealului, o politică globală, integrală, de protecție şi conservare a mediului de afaceri pe întreaga planetă.

Obiectul dreptului afacerilor îl constituie, aşadar, activitatea de producție, comerț sau prestări de servicii în lumina noului Cod civil, obligațiile ce derivă din acestea, statutul juridic al profesioniştilor comercianți – persoane fizice şi persoane juridice –, fondul de comerț, concurența în afaceri, protecția consumatorilor şi negocierea comercială, titlurile comerciale de valoare, procedura reorganizării judiciare şi a falimentului, contractele speciale, etica afacerilor etc.

În alți termeni, obiectul raportului juridic de afaceri constă în conduita pe care o pot avea ori trebuie să o aibă părțile în agenților economici manifestată fie prin acțiuni, fie prin abstențiuni în relațiile competiționale de pe piață.. Dispozițiile legale interne şi internaționale urmăresc să imprime acestei conduite un nivel compatibil cu libertatea afacerilor şi care să excludă atât faptele neloiale, cât şi practicile monopoliste în circuitul extern al bunurilor şi serviciilor.

Criteriile morale care trebuie să modeleze conduita agenților economici în lupta permanentă pentru câştigarea şi păstrarea sau conservarea clientelei, se fundamentează pe două concepte fundamentale, precum buna credință şi respectarea uzanțelor cinstite. *Buna credință* este formulată atât în legea fundamentală, respectiv în Constituție, cât şi în noul Codul civil. Ea se prezumă în temeiul art. 14 C. civ.

Normele de drept elaborate sub autoritatea statului, prin care se realizează ordinea juridică socială, pot deveni auxiliare mijloacelor religioase, precum şi mijloacelor morale, deoarece servesc la îndreptarea cetățeanului prin obişnuirea lui cu rânduieli, deprinderea lui cu săvârşirea de fapte bune şi folositoare.

Raportul juridic de afaceri este o specie de raport juridic. Deci, în definirea raportului juridic de afaceri trebuie pornit de la ceea ce înseamnă raport juridic în general. Se admite, în doctrină, că raport juridic înseamnă o relație socială reglementată de norma de drept. În principiu, un raport juridic este determinat de existența relațiilor sociale din diferite domenii şi care se formează pe baza normelor juridice aflate în vigoare şi în care participanții sau subiecții apar ca titulari de drepturi şi obligații juridice reciproce şi a căror realizare este asigurată atât prin comportamentul acestora, cât şi prin măsurile juridice. În consecință, raportul juridic de afaceri este o relație socială – patrimonială sau nepatrimonială – din sfera economică a producției, distribuției sau consumului de mărfuri ori servicii reglementată prin normele dreptului afacerilor şi care cuprinde drepturi şi obligații corelative ale subiecților acestui raport specific.

Din definiție rezultă că relațiile sociale specifice acestui raport privesc comportamentul celor care participă la activitatea comercială, de afaceri, relațiile sociale cu privire la modalitățile de desfăşurare a afacerilor (regulile), precum şi relațiile care se nasc şi se dezvoltă în cazurile în care acestea nu de desfăşoară potrivit reglementărilor stabilite. Considerat o subdiviziune a raportului juridic civil, raportul juridic de dreptul afacerilor desemnează relațiile sociale, intrinseci domeniului afacerilor, reglementate prin norme juridice. Aşa cum se cunoaşte, reglementarea unei relații sociale printr-o normă de drept, transformă relația socială respectivă într-o relație de drept (raport juridic) cu toate consecințele juridice ce decurg din aceasta. Raportul juridic al afacerilor este circumscris dreptului afacerilor şi are următoarele caracteristici:

- este un raport juridic social, caracter care este consecința faptului că, pe de o parte se stabileşte între oameni, persoane care au o anumită calitate, iar pe de altă parte este rezultatul intervenției normei juridice ce prevede conduita acestora, deci care se adresează tot persoanelor;
- este un raport juridic volitiv, deoarece se constituie ca urmare a manifestării de voință atât a legiuitorului (concretizată în norma juridică), cât şi a părților, cu precizarea că voința acestora nu poate fi contrară prevederilor legale (practic este vorba de un caracter dublu voițional);
- în cadrul raportului juridic de dreptul afacerilor părțile se află pe poziții de egalitate juridică în sensul că niciuna dintre părți (profesioniştii comercianți) nu este subordonată celeilalte (egalitatea juridică nu înseamnă că părțile sunt egale şi din punct de vedere patrimonial sau al numărului de drepturi şi obligații).

Elementele constitutive (structura raportului juridic) care numai cumulativ pot alcătui raportul juridic al dreptului afacerilor, sunt aceleaşi ca în cazul oricărui raport juridic şi anume: părțile (subiectele), conținutul şi obiectivul.

Părțile sau subiectele raportului juridic de afaceri sunt persoanele fizice şi persoanele juridice care au statutul juridic de profesionişti comercianți.

Conținutul raportului juridic de afaceri este dat de totalitatea drepturilor şi obligațiilor pe care le au părțile.

Fiind constitutive, adică esențiale, aceste trei elemente trebuie să fie întrunite cumulativ, pentru a fi în prezența unui raport juridic de afaceri. Elementele acestei structuri vor fi analizate prin cercetarea instituțiilor dreptului afacerilor.

Caracterul raportului juridic de afaceri

Raportul juridic de afaceri se caracterizează prin două aspecte: pe de o parte, este un raport juridic de *autoritate* (sau de conformare), în cadrul căruia

agenții economici sunt obligați prin dispoziții imperative să adopte o anumită conduită pe piață în aşa fel încât să nu restrângă, să nu împiedice sau să nu denatureze jocul normal al afacerilor, în alt sens, legiuitorul impune prin norme imperative operatorilor de pe piață să acționeze cu bună credință şi în baza uzurilor cinstite şi, pe de altă parte, raportul juridic de afaceri este un raport juridic de *egalitate* deoarece în cadrul afacerilor participanții sau subiecții acestui raport sunt egali în ceea ce priveşte şansele lor de pătrundere pe piață, precum şi alegerea mijloacelor necesare pentru câştigarea competiției.

În caz de neconformare autoritățile administrative au atributul de a aplica sancțiuni. În cazul raportului juridic de *egalitate*, părțile unui raport juridic de afaceri pornesc cu şanse egale, de la început putând alege mijloacele necesare câştigării competiției. Ca şi conținut raportul juridic de afaceri se particularizează față de raportul juridic de drept civil atât prin calitatea subiectelor participante, cât şi prin drepturile specifice care aparțin agentului economic. În procesul economic al producției, distribuției şi consumului de mărfuri şi servicii raportul juridic de afaceri se defineşte prin analogie cu raportul juridic de drept civil cuprinzând subiecte conținut şi obiect, însă spre deosebire de acesta din urmă fiecare dintre componentele menționate prezintă particularități proprii.

Caracterul normelor juridice

Majoritatea normelor aparținând dreptului afacerilor nu au un caracter imperativ, dată fiind finalitatea acestor norme, astfel după cum am arătat mai sus. Normele dreptului afacerilor pot avea, sub diferite aspecte, un pronunțat caracter tehnic datorat în principal strânsei legături a acestora cu datele ştiințifice şi tehnice. În general, stabilirea unor limite maxime de impact asupra mediului de afaceri, de la care sunt interzise unele activități sau până la care sunt permise altele, depind de o evaluare a impactului şi sunt întotdeauna determinate printr-un demers tehnico-ştiințific.

În acelaşi timp, tocmai acest caracter tehnic al normelor determină o revizuire continuă a lor, dat fiind că datele ştiințifice şi tehnice sunt în necontenită schimbare şi evoluție. Legiuitorul trebuie în permanență să-şi refacă opera. Această cursă permanentă poate să conducă şi la unele efecte nedorite cum ar fi, de pildă, tendința de diluare a normelor în măsura în care volumul lor creşte; cu cât încearcă să îmbrățişeze aspectele tehnice, cu atât aservirea creşte.

Caracterul tehnic al normelor nu trebuie confundat cu normele tehnice – care nu sunt norme juridice. Complexitatea instituirii acestor norme şi dificultatea interpretării lor sunt facilitate de anumite prescripții tehnice, normative şi de standarde. Tot din această cauză, cvasitotalitatea normelor de drept al afacerilor sunt însoțite de definiții legale ale unor termeni, pentru a înlesni aplicarea uniformă a dispozițiilor legale.

Caracterul tehnic al normelor, axat pe datele tehnice şi ştiinţifice, prezintă însă un avantaj în ceea ce priveşte posibilitatea de armonizare şi chiar de uniformizare a lor la nivel internaţional şi regional. Acest lucru este extrem de important în ceea ce priveşte prevenirea, reducerea evaziunii fiscale şi prevenirea spălării banilor, care nu se pot realiza în mod eficient decât printr-o abordare integrată şi globală şi prin aplicarea aceloraşi norme şi standarde.

În acelaşi timp, se constată, ca o reacţie a caracterelor economiei de piaţă, o tendinţă de schimbare a „dreptului dur” (preconizat de partizanii statului intervenţionist), într-un „drept suplu” (preconizat de protagoniştii autoreglării). Astfel, statul nu dă numai comenzi celor pe care îi administrează, ci găseşte de cuviinţă să negocieze cu partenerii economici. Un astfel de exemplu îl constituie parteneriatul public-privat.

Despre cercetarea interdisciplinară a dreptului afacerilor

Nu este mai puţin adevărat că interdisciplinaritatea cercetării asupra dreptului afacerilor este incontestabilă şi că ţine de raţiuni absolut imperative. În fapt, s-ar putea spune că orice cercetare aplicată în ştiinţele sociale este în mod necesar interdisciplinară, pentru simplul motiv că sistemul social constituie el însuşi un ansamblu din care cel puţin un aspect este de resortul unei discipline distincte, dar în care orice problemă cu adevărat mondială priveşte invariabil acest sistem în globalitatea lui. Deci, prin aspectele ei aplicative cercetarea problemelor dreptului afacerilor trebuie să fie neapărat interdisciplinară. Fiecare câmp de aplicaţie va avea aspectele lui economice, sociologice, politice, juridice şi va trebui să facă apel la istoric şi la geograf, pentru că domeniul studiat se situează totodată în timp şi spaţiu. Ar trebui, de asemenea, să facem să intervină şi sistemele generale, pentru că este vorba de sisteme teoretice care privesc mai multe discipline. În fine, va trebui să se apeleze la consideraţii filosofice şi etice de o relevanţă mai amplă, căci toate sistemele sociale sunt strâns legate de valorile umane şi de judecăţi de valoare.

A spune că mişcarea de cercetare a problemelor dreptului afacerilor este interdisciplinară pentru că aspectele pe care le are de tratat şi compoziţia ei sunt interdisciplinare este un lucru; a afirma că ea este interdisciplinară prin conţinutul şi concluziile la care ajunge este ceva cu totul diferit. Suntem obligaţi să recunoaştem că, dacă se ia în considerare conţinutul publicaţiilor privind cercetarea problemelor dreptului afacerilor, caracterul interdisciplinar al acestei cercetări este mult mai puţin pronunţat decât al protagoniştilor ei. De regulă, politicienii fac ştiinţă politică, sociologii sociologie, economiştii economie şi juriştii, ceea ce se pricep ei mai bine, drept. Fie că se consideră cadrul teoretic, fie caracterul ei concret, cercetarea problemelor dreptului afacerilor nu poate avea decât caracterul disciplinar care se impune oricărei ştiinţe sociale. Prin aceasta, ea nu este nici mai bună, nici mai rea decât orice

altă disciplină aplicată, şi pot fi găsite explicații foarte bune sau, cel puțin scuze. Considerat în globalitatea lui, sistemul social al lumii – deşi are caracter unitar – este extrem de vast şi complex şi se pretează greu la stabilirea de modele teoretice care să-l îmbrățişeze integral. În plus, fiecare disciplină din categoria ştiințelor sociale are istoria ei şi, într-o foarte largă măsură, propria ei metodologie.

De fapt, nu există nicio metodologie interdisciplinară care să nu țină de statistică, ale cărei principii se aplică, evident, la orice cercetare cantitativă, indiferent de disciplină. Nu există, în mod sigur, nicio metodologie proprie cercetării problemelor dreptului afacerilor. În fiecare studiu se aplică metodologia care convine cel mai bine mentalității şi aptitudinilor cercetătorului. Metodologiile merg de la teoria pură şi filosofia abstractă la sondajele prin interviuri, la studiile antropologice, observația activă, analizele statistice complicate ale datelor sociale şi economice, analiza corelațiilor şi a factorilor.

Dacă ceva distinge elementul comercial de alte aspecte ale sistemului social, este faptul că deciziile au tendința să se concentreze în mâinile unui număr relativ redus de puternice organe de decizie, dar a vedea în cercetarea dreptului afacerilor un subansamblu al unei probleme mai largi este foarte important, şi diviziunea muncii de cercetare este ceva ce numai experiența ar proba.

Pentru a încerca un răspuns pertinent şi argumentat la întrebarea privind sinonimia dreptul afacerilor – dreptul comercial, apreciem că se impune un excurs istoric cu privire la dreptul comercial, analiza dualității utilizării conceptelor ştiințelor juridice istorice şi de ramură apoi, studiul dreptului afacerilor din perspectiva noului Cod civil, păstrându-se în continuare raportul dintre a genului proxim – dreptul afacerilor – şi diferența specifică – dreptul comercial. Şi din acest punct de vedere, cadrul legislativ actual stabileşte în opinia noastră, diferența specifică, respectiv dreptul comercial, care, în mod firesc, ar trebui să-l particularizeze şi să-l deosebească de dreptul afacerilor, mai cu seamă că activitățile de producție, comerț sau prestări de servicii pot fi realizate, în egală măsură, atât de către comercianți, cât şi de alte categorii de profesionişti, întrucât, în prezent, prin unificarea dreptului privat şi prin includerea în Codul civil a dispozițiilor din Codul comercial, acestea sunt aplicabile, în anumite condiții, şi altor profesionişti, şi chiar persoanelor care nu se încadrează în categoria profesioniştilor.

BIBLIOGRAFIE

Gindicelli-Delage G., *Droitpenale des affaires*, Dalloz, 1996.

Popescu Gh., *Drept financiar*, Editura Velox, Alexandria, 2004.

Zaman Gh., *Concept, strategii, metode*, în „Opinia Națională” nr. 253, Bucureşti, 1999.

CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTUL DE „ORGANIZAȚIE PUBLICĂ”

CONSIDERATIONS ABOUT THE CONCEPT OF ”PUBLIC ORGANIZATION”

Drd. Sergiu GEANTĂ*
Banca Națională a României

Rezultatele activității umane desfăşurate într-o organizație se concretizează în majoritatea cazurilor în bunuri şi/sau servicii, publice sau private. În consecință, organizațiile pot fi clasificate în două categorii: „organizații publice” şi „organizații private”, după cum economia unui stat se poate împărți, în mod similar, în „sectorul public” şi în „sectorul privat”.

The results of human activity undertaken within an organization are reflected mostly in goods and/or services, whether public or private. Consequently, organizations can be classified into two categories: “public organizations” and “private organizations” as a state economy can be divided, similarly, into “public” and “private sector”.

Cuvinte cheie: organizație; privat; public; piață; profit.
Keywords: *organization; private; public; market; profit.*

Diferențierea „organizație publică” – „organizație privată” se face prin raportarea la subiectul proprietății, având o bază juridică şi nu economică.

Organizația publică *este organizația care este proprietatea statului.*

Conform legislației actuale, firma publică poate fi organizată ca regie autonomă sau ca societate comercială. Prima formă pare a fi pentru un timp îndelungat o componentă a sectorului public, în timp ce a doua îşi poate schimba statutul prin privatizare într-un orizont de timp destul de apropiat. Organizația publică tip regie operează „într-o ramură strategică”, de exemplu industria de apărare, industria mineritului etc. Se constată că legiuitorul se referă fie la un domeniu major considerat important, fie la menținerea pe o piață pe care deține monopolul.

* e-mail: *sergiugeanta@yahoo.com*

Organizațiile publice reprezintă subsisteme ale unui macrosistem, denumit generic „sector public”. Organizația publică se localizează, de regulă, în următoarele domenii de activitate:

- infrastructură şi transport;
- locuințe şi amenajarea teritoriului;
- învățământ, cultură şi sport;
- ordine şi siguranță publică: armată, justiție, poliție, jandarmerie;
- sănătate şi asistență socială.

Separarea între aceste domenii este diferită de la stat la stat, în funcție de abordarea politică sau chiar interesele politice de moment. Diferitele clasificări ale organizațiile publice au un caracter național, constatându-se diferențe importante de abordare de la o țară la alta, inclusiv între țările europene.

Organizația publică se diferențiază, ca şi sectorul public, de organizația privată prin următoarele caracteristici*:*

- are sarcini mai complexe şi mai ambigue:
- are mai multe probleme în implementarea deciziilor sale;
- utilizează mai mulți oameni cu un set mai larg de motivații;
- este mai preocupată să atenueze disfuncționalitățile pieței;
- este mai angajată în activități cu o semnificație simbolică mai mare;
- este obligată să respecte standarde de angajament şi legalitate;
- are posibilități mai mari să răspundă unor probleme de echitate;
- operează sau pare să opereze în interesul public;
- trebuie să mențină un sprijin public minimal, superior celui necesar în sectorul privat.

O mare deosebire a organizației publice, față de cea privată, este cea referitoare la orientarea spre profit: organizațiile publice sunt preocupate de obținerea celui mai bun rezultat cu resursele disponibile, limitate printr-un buget. Eficacitatea se măsoară prin cantitatea de servicii furnizate şi prin calitatea acestora. De aceea, subliniem că pentru organizațiile publice scopul primar trebuie să fie satisfacerea necesităților persoanelor pe care le servesc şi nu maximizarea profitului.

În aceste circumstanțe, organizația publică apare ca fiind orientată mai curând spre realizarea bunăstării sociale decât a profitului economic, în timp ce organizația privată este orientată spre un câştig financiar de care să beneficieze un număr restrâns de persoane, acționarii sau proprietarii organizației respective.

„Importanța organizațiilor publice într-un stat modern nu este contestată nici chiar de către adversarii lor, acceptându-se că funcționarea statului nu poate fi concepută fără acestea. Ceea ce se contestă este amploarea intervenției directe a statului în economie atât cantitativ, cât şi structural.”[1].

[1] A. Bibu, F. Foltean, *Managementul organizațiilor publice*, CECMA Partner, Timişoara, 2002.

În perioada actuală se manifestă o deplasare generală, în direcția redimensionării şi restructurării sale, mişcare determinată de un entuziasm ideologic. Cu toate acestea, sectorul public rămâne esențial şi pentru funcționarea performantă a sectorului privat.

Organizațiile publice nonprofit sau precum şi cele care nu au o orientare comercială preponderentă îşi asigură resursele financiare necesare acoperirii cheltuielilor de funcționare de la un anumit buget public, sub forma unor alocații periodice. Aceste organizații publice au denumirea generică de „birou” (de la termenul francez „bureau”). Birourile furnizează bunuri publice sau bunuri private, pentru care consumatorul nu plăteşte. Chiar şi atunci când consumatorul plăteşte un preț pentru un anumit serviciu, caracterul relației organizației publice de tip birou cu consumatorul serviciului nu se modifică principial. În această situație, în mod uzual, prețul plătit de către consumator nu acoperă costurile recunoscute ca necesare pentru realizarea serviciului. De aceea, un birou va fi întotdeauna dependent de resursele financiare alocate de către unul sau mai mulți „sponsori”.

Pe această bază, organizațiile publice se împart în două categorii:

a) birouri, a căror funcționare depinde de o alocație;

b) firma, a cărei funcționare depinde de venitul realizat prin furnizarea unui produs sau serviciu către un consumator care plăteşte.

La rândul lor, firmele publice pot să opereze pe o piață cu structură fie concurențială, fie de monopol.

Organizația publică apare ca o entitate distinctă, mai ales armata şi biserica, odată cu apariția primelor state. Cu toate progresele înregistrate, managementul din domeniul public a rămas în urma managementului din domeniul privat, a firmelor private, orientate spre profit şi devenite motorul dezvoltării în ultimii două sute de ani. Trebuie arătat că modelele de management şi organizare ale firmelor private au fost puternic influențate de către modelul birocratic şi cel militar, dezvoltate în domeniul organizațiilor publice.

Lipsa generală de interes pentru îmbunătățirea performanței organizației publice este evidențiată de absența unei abordări sistematice, similară cu cea din secolul XX a managementului firmei.

Asimetria de interes apare şi prin prisma rezultatelor percepute de către societate atât pozitive, cât şi negative.

Importanța organizațiilor publice într-un stat modem nu este contestată nici chiar de către adversarii lor, acceptându-se că funcționarea statului nu poate fi concepută fără acestea. Ceea ce se contestă este amploarea intervenției directe a statului în economie, atât cantitativ cât şi structural. În perioada actuală, se manifestă o deplasare generală în direcția redimensionării şi restructurării sale, mişcare determinată de un entuziasm ideologic. Cu toate acestea, sectorul public rămâne esențial şi pentru funcționarea performantă a sectorului privat.

Managementul organizației publice are ca obiect organizația publică, ca entitate distinctă. El vizează obținerea funcționalității organizației şi performanța asociată scopurilor pentru care a fost creată. Deosebirea esențială față de managementul organizației private este dată de nivelul şi natura restricțiilor impuse pentru funcționarea organizației publice. Acestea sunt mai numeroase, pentru că organizația publică, prin definiție, trebuie să armonizeze interesele de natură diferită a unui număr de persoane mult mai mare.

Creşterea importanței abordării economice şi manageriale, sub impactul succesului firmelor private, a determinat apariția şi dezvoltarea în ultimii 30 de ani, a unui nou model numit „noul management public NMP” (în limba engleză, „new public management”). Doctrina şi modelul NMP marchează o schimbare de paradigmă prin trecerea de Ia „statul bunăstării” la „modelul antreprenorial de guvernare” conform lui Minogue, Polidano şi Hume, citați de Băcanu. El este de fapt unul din răspunsurile la numeroasele critici aduse vechiului model, considerat ineficient şi neeficace şi se bazează pe transferul conceptelor specifice domeniului privat către domeniul public.

Conceptualizarea noului management public este bazată pe o serie de principii enunțate, în 1992, de o carte celebră în domeniu, „Reinventing Government” a americanilor David Osborne şi Ted Gaebler:

1. Tunde, mai curând decât să jupoi.
2. Responsabilizează comunitățile, mai curând decât să oferi doar servicii.
3. Încurajează competiția, mai curând decât monopolul.
4. Fii ghidat de misiune, nu de către de reguli.
5. Finanțează rezultate, mai curând decât intrări.
6. Satisface nevoile consumatorului, mai curând decât pe cele ale birocrației.
7. Concentrează-te asupra colectării, nu doar asupra cheltuirii.
8. Investeşte în prevenire, mai curând decât în vindecare.
9. Descentralizează autoritatea.
10. Rezolvă problemele utilizând regulile pieței, mai curând decât să creezi programe publice.

Consecințele în practică ale noului model sunt:

- restructurarea sectorului public, în principal, prin privatizare;
- restructurarea şi restrângerea organizațiilor de servicii publice;
- introducerea concurenței prin realizarea unei piețe interne şi prin contractarea unor bunuri publice cu sectorul privat;
- îmbunătățirea eficienței ca o consecință a focalizării asupra măsurării şi auditării performanței.

Asupra managementului organizațiilor publice acționează preponderent factori politici, legali şi manageriali-economici. Din perspectivă politică se consideră că managementul public reprezintă un „instrument” menit să conserve democrația. Valorile esențiale sunt reprezentativitatea, sensibilitatea şi receptivitatea. În aceste condiții, organizația publică îşi orientează activitatea în direcția îmbunătățirii susținerii valorilor menționate. Managementul organizației publice va urmări poziționarea favorabilă în raport cu alte organizații similare.

Abordarea managerială constă în încercarea de aplicare în sectorul public a conceptelor din managementul firmei.

În prezent, abordarea managerială în managementul public reprezintă o sumă coerentă de concepte de natură economică şi managerială, în care se regăsesc anumite idei asociate principiilor lui Taylor, Weber sau Fayol. Tratarea economică a valorilor esențiale – eficacitatea şi eficiența, reprezintă trăsătura distinctivă a abordării actuale în managementul organizațiilor publice. Pentru organizațiile publice de tip firmă această abordare este mai uşor aplicabilă. Pentru cele de tip birou considerăm că se manifestă unele probleme reale. Acestea sunt generate de natura şi scopul entităților, cât şi de mentalitatea individuală şi colectivă referitoare la natura şi scopul birourilor respective. Soluționarea lor este o provocare a perioadei actuale atât pentru practicienii, cât şi pentru specialiştii în managementul organizațiilor publice.

În concluzie, organizațiile publice atât de tip firmă, cât mai ales de tip birou, îşi structurează un sistem de management bazat pe alt fundament decât rezultatul economic de tip profit.

BIBLIOGRAFIE

Alexandru I., *Ştiinta administrației*, Editura Economică, Bucureşti, 2001.

Băcanu B., Foriş T., Doval E., *Strategic Issues in Romanian Small Business*, Micro CAD 2001, International Scientific Conference, 1-2 martie, University of Miskolc, Ungaria, 2001.

Bibu A., Foltean F., *Managementul organizațiilor publice*, CECMA Partner, Timişoara, 2002.

Osborne D., Gaebler T., *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit Is Transforming the Public Sector*, Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Company Inc., 1992.

Păunescu M., *Managementul public în România*, Editura Polirom, Bucureşti, 2008.

http://www.evidencebasedprograms.org/Default.aspx?tabid=1, accesat la data de 05.11.2009

http://www.maxwell.syr.edu/ gpp/grade/2002full.asp, accesat la data de 14.11.2009
http://www.governing.com/gpp/2005/ intro.htm, accesat la data de 15.01.2010

SCURT ISTORIC AL EVOLUȚIEI DREPTULUI COMERCIAL

A HISTORICAL PERSPECTIVE ON BUSINESS LAW

Avocat lect.univ.dr. Valentin-Stelian BĂDESCU*
Baroul Bucureşti
Universitatea Româno-Germană, Sibiu
Avocat Cosmin IORDACHE**
Baroul Bucureşti

Dreptul afacerilor este însoțit de conştiința colectivă contemporană, ca expresie a unei mişcări mondiale de opinie publică, care prefigurează într-un viitor nu prea îndepărtat recunoaşterea unui drept universal al afacerilor.

Istoria dreptului comercial este legată direct de evoluția societății umane, de dezvoltarea comerțului şi de utilizarea monedei. De fapt, moneda este instrumentul economic care „civilizează” comerțul.

Business law is accompanied by contemporary collective consciousness as an expression of a worldwide movement of public opinion, which of course foresees – in the not too distant future – the acknowledgement of an universal business law.

The history of commercial law is directly related to the development of human society, the development of trade and the currency use. In fact, money is the economic instrument of “civilized” trade.

Cuvinte cheie: drept comercial; comerciant; dreptul afacerilor; istoria dreptului comercial; comerț.

Keywords: *business law; trade; merchant; commercial law; Civil Code; commercial law history.*

Consacrarea obligației de a reglementa mediul de afaceri este absolut necesară, întrucât în ierarhia intereselor generale ocupă un loc primordial, iar dreptul trebuie nu trebuie să neglijeze acest aspect, creând o protecție puternică a mediului concurențial prin acțiuni şi politici, integrate, publice şi private.

* e-mail: *valentinbadescu@yahoo.com*
** e-mail: *jordache_constantin@yahoo.com*

Conturarea actuală a acestei ramuri a dreptului, oricât de nouă ar fi ea şi oricât de modernă, la o privire mai atentă îşi poate găsi izvoarele „primare” înainte de uimitorul secol XX. Istoria dreptului, privită din punctul de vedere al cercetătorului care caută rădăcinile dreptului afacerilor în reglementările care, la vremea respectivă, aparţineau net altor ramuri de drept, poate să ne furnizeze numeroase exemple de exercitate a comerţului.

Dar ceea ce numim astăzi dreptul afacerilor reflectă o viziune contemporană colectivă şi globală a problematicii comerţului. Aşa după cum am mai arătat, finalitatea acestuia este constituită de protecţia împotriva practicilor concurenţiale neloiale şi a altor efecte negative datorate activităţilor comerciale. Existenţa sa a fost determinată de politicile naţionale şi internaţionale care au avut ca obiectiv protecţia comerţului şi asumarea de către stat a acestor sarcini de interes general.

Dreptul afacerilor este însoţit de conştiinţa colectivă contemporană, ca expresie a unei mişcări mondiale de opinie publică, care prefigurează într-un viitor nu prea îndepărtat recunoaşterea unui drept universal al afacerilor.

În plan ideatic, rădăcinile acestor preocupări se pierd în negura vremurilor; în plan etic, geneza şi evoluţia acestei ramuri a dreptului au fost puternic influenţate de starea social politică a epocii, de curentele filozofice ale antichităţii, fiind rezultanta incidenţei acestui element cu alţi factori – comandamente religioase, principiile dreptului natural şi ascendenţa formelor de civilizaţie.

Istoria dreptului comercial este legată direct de evoluţia societăţii umane, de dezvoltarea comerţului şi de utilizarea monedei. De fapt, moneda este instrumentul economic care „civilizează” comerţul. Putem vorbi despre o perioadă antemonedă, când trocul constituia o practică încetăţenită. De altfel, virtuţile trocului pot fi admirate şi astăzi el continuând să constituie o formă a schimbului şi în contemporaneitate în societăţile sărace. Instrumentul de schimb – moneda şi-a făcut apariţia către sfârşitul mileniului al II-lea, în două extremităţi ale Asiei, în China şi în Anatolia. Chinezii au descoperit metalurgia în secolul al XI-lea î.H. Prelucrând metalul ei au pus în circulaţie piese de bronz de forme ciudate, cu inscripţii pitoreşti: „nas de furnică”, „cap de câine” etc. Cu prilejul raidului asupra Babilonului, în 530 î.H., hiţiţii au descoperit că acolo se foloseau piese metalice pentru schimb. Au învăţat meşteşugul şi l-au aplicat în valorificarea propriilor zăcăminte de argint. Ei au întocmit liste prin care estimau produsele în „sicli”, „stateri”, „mini” şi „talanţi”[1].

Dacă privim evoluţia dreptului comercial din perspectiva apariţiei actelor care reglementează activitatea comercială trebuie să amintim primele coduri de legi. În anul 2350 î.H., exista, se pare, primul cod de legi scris „Codul Urukagina" elaborat sub iniţiativa regilor mesopotamieni. Din păcate

[1] 1 talant = 60 mini = 30,276 kg de argint.

el nu a fost încă descoperit, dar în alte dovezi descoperite se face referire ca operă de codificare a diferitelor „ordonanțe administrative” existente. S-ar putea să fi cuprins şi reglementări comerciale. Prima reglementare legală găsită a fost „Codul Ur-Nammu” care data din 2050 î.H. Doar cinci articole au putut fi decriptate. Cercetătorii au ajuns la concluzia că sistemul juridic era specializat şi funcționa după principii foarte stricte. Având în vedere comerțul, în acea perioadă, nu este exclusă existență unor reglementări legale specifice comercianților. Codul lui Hammurabi, din 1700 î.H., reprezintă prima sursă scrisă găsită care reglementează raporturi comerciale. Codul cuprindea 282 de articole, dintre care doar 35 se pot citi. Articolele 101-107 descriu despre raportul de drept a două persoane dintre care una predă celeilalte bani sau mărfuri în scopul de a realiza un câştig. Codul cuprinde dispoziții speciale privind contractul de depozit şi reglementează navigația fluvială şi încheierea de vase.

Reglementări privind drepturi vamale şi taxe datând din anul 522 î.H. s-au găsit în China ceea ce relevă existența unei activități comerciale intense. Dreptul comercial nu s-a bucurat în China antică de o atenție deosebită datorită puternicei influențe a religiei confucianismului care privea comercianții ca cea mai de jos clasă socială pe scara ierarhică. De abia în perioada 221-205 î.H., dinastia Qin a emis norme care priveau taxarea tranzacțiilor comerciale.

În secolele V şi IV î.H., activitatea comercială a Greciei antice era cunoscută. Legislația oraşelor greceşti era „simplă şi adaptată la necesități". Majoritatea comercianților din Atena nu erau cetățeni atenieni. Legislația comercială din Atena antică era dominată de aşa-zisele „legi emporiene” sau „legi ale pieții”. Primele legi care s-au ocupat de comerț au fost legile lui Solomon din Atena (anul 594 î.H.). Ele permiteau luarea de dobândă, reglementau moneda, măsurile şi greutățile. Templele funcționau, la început, ca bănci sacre. La greci mai întâlnim registrele comerciale, mandatele de plată, titlurile la ordin. Din Grecia, dreptul influențează reglementările juridice egiptene mai ales în timpul Ptolemeilor (323-31 î.H.). Comerțul bancar era monopol de stat şi întreprinderile bancare se numeau „trapeze”.

Roma primitivă nu s-a îndeletnicit cu comerțul, activitățile preponderente fiind păstoritul şi agricultura. Odată cu expansiunea romană şi transformarea socială, Roma devine o piață comercială şi bancară importantă (sec. IV î.H.). În Roma nu a existat o clasă proprie a comercianților ceea ce poate fi explicat prin faptul că sistemul de folosire a sclaviilor prezenta avantaje şi în comerț instituind dobândirea bunurilor direct prin sclavi micşorând răspunderea stăpânului în funcție de „averea sclavului”. Cicero vorbeşte de faptul că unii cetățeni romani se îndeletniceau cu comerțul bancar.

Folosind interpretări de texte istorico-literare şi analogii forțate, considerăm noi, şi exagerate, s-a ajuns la concluzia că romanii ar fi consacrat „afacerile de bancă” ca fapte de comerț.

Dreptul roman consacra câteva reguli de drept menite a ocroti comerțul: *caactio tributoria, exercitoria şi institutoria, lex Rhodia de jactu,* precum şi dispozițiile referitoare la *foenus nauticum,* argentarii şi titlurile de credit. Romanii introduc un element de noutate, şi anume tratatele comerciale internaționale care le asigurau privilegii comerciale în zonele învecinate imperiului. Inițial, romanii foloseau în raporturile comerciale instituțiile de drept civil urmând ca după aceea să dezvolte instituții specifice dreptului comercial. Instituția falimentului capătă, în Roma antică, contur şi primeşte o normare corespunzătoare, astfel încât uzurile comerciale încep a fi folosite în raporturile comerciale.

Odată cu împărțirea Imperiului Roman putem considera că întreg edificiul juridic european capătă o nouă definire. Pe de o parte, lumea catolică occidentală este devansată atât din punct de vedere comercial, cât şi al reglementărilor de strălucitorul Bizanț. Comerțul din zona Mării Negre devine inima comercială a Europei, pe un continent aflat într-o perpetuă nesiguranță datorată valurilor de migratori. Odată cu aşezarea acestora şi începutul erei carolingiene dezvoltarea dreptului şi a comerțului revin la o dezvoltare normală. În Anglia, o serie de reglementări normative comerciale reglementează raporturile comerciale între anul 900 şi 1300 (Regulamentul Monetar Englez 902-925, Legea Parteneriatului, 1109-1118, Legea oraşelor medievale, Statutul comercianților 1283 şi 1285, legea vânzării, 1284 etc.). Apar o serie de târguri care dobândesc o dezvoltare deosebită mai ales în bazinul Mării Mediterane.

Oraşele state italiene adoptă reguli proprii în timp ce în spațiul german, dreptul roman şi germanic sunt repuse în drepturi. Tot în această perioadă se înființează breslele şi corporațiile comercianților cu sisteme de reglementare a activității comerciale şi cu aparate jurisdicționale proprii. Regulamentele purtau denumirea de Statute. Mai târziu se formează corporații principale sau comunități sub denumirea *de* „mercantia”. În 1299, în Florența exista un statut al bancherilor *(societas composorum),* iar mai târziu, începând din 1309, mai multe statute generale.

Cele mai importante statute sunt: Breve consulum mercatorum, Paris (1305), Breve curia maris, Paris, Statuti del arte di Calimala din Florența (1301), Statutele din Bergamo (1457), Statutele din Bologna (1509), din Brescia (1429), din Cremona (1388), din Florența (1312, 1320, 1324, 1393), din Milano (1396), din Piacenza (1321), din Roma (1317), din Verona (1318).

Din spațiul german se transmite către întreaga Europă dreptul târgurilor şi iarmaroacelor care cuprinde ansamblul de reguli privind desfăşurarea activității comerciale în acele zone. Uzanțele şi cutuma jucau un

rol important în lipsa unui drept scris. Foarte interesant este faptul că aceste uzanțe erau compatibile de la o cetate la alta, bazându-se foarte mult pe principiile echității şi a platei contribuției către cetate.

Un rol important în conturarea principiilor dreptului medieval l-a avut etica creştină, principiu care a influențat şi materia dreptului negustorilor. Etica creştină impune justul preț şi justa măsură. Dreptul canonic cuprindea unele reguli care erau negarea însăşi a comerțului. Dintre acestea dorim să amintim interzicerea dobânzii indiferent de cuantumul său considerată a fi câştig ilicit. Comercianții sau negustorii vor duce o luptă dură cu aceste mentalități reuşind până la urmă să înfrângă rezistență Bisericii. Dreptul comercial este de fapt fructul necesității, iar autonomia sa este creația clasei negustorilor, datorită puterii lor economice şi organizării lor politice. Jurisdicția consulară reprezintă modalitatea practică de interpretare a dreptului negustorilor şi la început se mărginea la comercianții înscrişi în matricolele corporației. Ea avea un caracter profesional, competența tribunalelor consulare mărginindu-se la aceşti parametri.

Dezvoltarea dreptului a impus înlocuirea dreptului statuar şi consuetudinar cu un drept scris. Prima țară care a trecut de la dreptul consuetudinar la cel scris pe tot teritoriul țării a fost Franța. Un prim act a fost edictul lui Francisc al II-lea, din august 1563, conform căruia comercianții erau obligați să supună jurisdicției comerciale cu caracter corporativ născute între ei, iar al doilea a lui Carol al IX-lea prin care au fost create jurisdicțiile consulare aplicabile doar comercianților. Al doilea edict al lui Carol al IX-lea, din 1565, enunța într-o formă prescurtată ideea unei materii comerciale, iar pentru a fi aplicabilă jurisdicția comercială trebuiau întrunite două condiții: calitatea de comercianți a părților şi calitatea comercială.

Ludovic al XlV-lea şi ministrul său Colbert sunt inițiatorii celei dintâi codificații a dreptului comercial şi maritim cunoscută sub denumirea de Ordonnance du Commerce sau „Code Savary” (1673), numit după comerciantul parizian Jaques Savary, care a colaborat la redactarea lui şi Ordonnance de la marine (1681). Elementul de noutate adus de ordonanțele lui Ludovic al XIV-lea este consacrarea sistemului mixt obiectiv – subiectiv, prin definirea actelor de comerț (numite *faits de commerce),* dar şi menținerea sistemului profesionalizării comerțului. În perioada revoluției franceze o serie de condiții privind exercițiul industriilor şi comerțului au fost schimbate mai ales prin abolirea definitivă a corporațiilor de meserii privilegiate; o nouă codificare a dreptului comercial se impunea.

Crizele politice au amânat adoptarea codurilor franceze civil şi comercial. Impusă de către Napoleon I, activitatea de codificare comercială s-a fructificat prin adoptarea Codului Comercial (format de fapt din cinci legi

votate separat) prin legea din 15 septembrie 1807. Noul Cod Comercial a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1808. Codul este divizat în patru cărți, prima este intitulată „Despre comerț în general" conținând pe de o parte dispoziții generale privitoare la comercianți şi obligațiile lor profesionale (titlurile 1, 2 şi 4), iar pe de altă parte dispoziții speciale: societățile (titlul 3), bursele şi agenții de schimb (titlul 5), comisionarii (titlul 6), vânzarea comercială (titlul 7) etc. Cartea a doua este consacrată reglementării „dreptului maritim”, iar cartea a treia falimentului, în timp ce cartea a patra jurisdicției comerciale. Codul comercial nu este o operă originală asemeni codului civil francez. Cu câteva excepții el a păstrat tradiția vechilor reglementări comerciale. Din perspectivă istorică putem identifica o continuitate în concepția legiuitului francez față de elementele structurale ale dreptului comercial. Paralel însă, dezvoltarea economică a impus mărirea rolului actelor de comerț în detrimentul persoanei comerciantului în calificarea comercialității actelor încheiate.

O serie de state ca Belgia, Olanda, Spania şi Egipt au preluat Codul Comercial ca reglementare proprie. În Italia, în 1808, se adoptă primul Cod Comercial, înlocuit, în 1882, de o formulă mult mai complexă şi riguroasă care a servit ca model pentru Codul comercial român din 1887. În 1942, Italia a adoptat o reglementare unitară a dreptului privat astfel că dreptul comercial nu se mai bazează pe o structură normativă proprie. Germania adoptă Codul Comercial German (Handelsgesetzbuch) alături de Codul Civil (Burgeliches Gesetzbuch) de abia în 1897, acestea intrând în vigoare în anul 1900. În doctrina germană a existat o discuție interesantă, încă de la începutul secolului XIX, şi anume, dacă opera de codificare legislativă trebuie să preceadă dezvoltarea doctrinei sau nu. În final şi datorită problemelor politice s-a ales soluția dezvoltării doctrinei şi doar în momentul în care societatea era pregătită s-a trecut la codificare.

Teritoriul țării noastre a făcut parte, chiar şi dacă doar pentru aproape două secole, din Imperiul roman unde aplicabil era dreptul roman. Chiar şi după destrămarea Imperiului roman o serie de instituții juridice romane şi-au păstrat aplicabilitatea pe teritoriul țării noastre completându-se cu dreptul obştesc sau dreptul cutumiar. O lungă perioadă de timp reglementările juridice comerciale s-au confundat cu regulile de drept civil. Absența unor reglementări comerciale distincte se explică prin lipsa unei dinamici importante a comerțului, contactul direct comerciant - cumpărător predominând viața economică.

Scurt istoric al evoluției dreptului comercial român

În evoluția dreptului comercial român, un rol important l-a jucat „comerțul de târg” reglementat de „obiceiul pământului”. Considerăm că având în vedere volumul de produse relativ scăzut din zone, a existat un schimb de mărfuri intens cu alte târguri din zona țărilor române (Liovul, Leipzig, Cracovia etc.). Un

drept al comercianților nu se formează însă, la fel ca în marile târguri şi oraşe europene. Despre o jurisdicție specială pentru comercianți a breslelor nu putem vorbi ca fenomen generalizat, cercetătorii identificând dovezi privind judecarea unei pricini comerciale datând din secolul XVIII (1784, 1785). O „companie”, adică o societate ia ființă în anul 1636, la Sibiu.

Primele reglementări juridice codificate de natură comercială le găsim în „colecțiunea de legi” a lui Andronache Donici, din 1814, cunoscută şi sub denumirea de Codul lui Andronache Donici sau Manualul lui Donici, care printre dispozițiile de drept civil şi penal aminteşte de „daraveniile comerciale” şi „iconomicosul faliment”.

Codul Calimah sau „Codică țivilă sau politicească a Principatului Moldovei” alcătuită de către Andronache Donici, Cristian Flechtenmacher şi alții, pusă în aplicare la 1 septembrie 1817, consacră un capitol special concursului dintre creditori, în caz de faliment. În Țara Românească, întâlnim în „Legiuirea lui Caragea”, pusă în aplicare la 1 septembrie 1828, opera logofătului Ştefan Nestor Craiovescu şi a lui Atanasie Hristopol câteva dispoziții cu privire la anumite operațiuni comerciale.

Regulamentele Organice din Țara Românească şi din Moldova sunt acte juridice cu caracter constituțional, care însă reglementează şi înființarea tribunalelor comerciale şi definesc actele de comerț. În Regulamentul Organic al Moldovei se stipula că „în pricinile neguțătoreşti se vor aduna din condica de comerț a Franței toate dispozițiunile ce vor fi potrivite la starea lucrurilor din Moldova, care se vor pune în rânduială şi se vor tălmăci româneşte spre a sluji de regulă în toate pricinile neguțătoreşti”. Astfel, putem spune că această reglementare defineşte Codul Comercial Francez ca parte a sistemului de drept comercial național. La acest fapt se adaugă decizia Adunării Legiuitoare a Munteniei, din 1840, de a adopta Codul Comercial Francez, din 1808, cu modificările sale din 1835 şi la care s-au mai adăugat unele dispoziții din Regulamentul Organic. Legea de la 10 decembrie 1863 extinde aplicarea acestui cod şi în Muntenia.

La 31 octombrie 1882, a fost adoptat, în Italia, noul Cod Comercial. Ministrul Justiției din România, Eugeniu Stănescu, a instituit, în 1884, o comisie pentru întocmirea unui cod comercial luându-se ca model Codul italian. Comisia a întocmit un proiect cu puține abateri față de Codul Italian. Propriu zis nu au fost lucrări preparatoare, discuții sau rapoarte aprofundate. Autorii săi menționau că preluarea majorității textelor din legislația comercială italiană şi germană a avut în vedere presupunerea că „într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat se vor stabili între națiuni o uniformitate de legiuiri comerciale”.

Proiectul a fost prezentat Parlamentului, în toamna anului 1885, adoptat la 15 aprilie 1887 şi promulgat prin Decret Regal, la 16 aprilie 1887. El a intrat în vigoare la 1 septembrie 1887. Regulamentul pentru punerea în

aplicare a fost dat la 7 septembrie şi publicat în Monitorul oficial la 10 septembrie 1887. A mai apărut şi un regulament de serviciu şi contabilitate al sindicilor tribunalelor judeţene, publicat la 20 iunie 1895.

Pe lângă Codul Comercial Italian şi Codul Comercial francez s-au mai folosit şi alte acte normative europene cum ar fi: decretul italian din 14 decembrie 1882 pentru aplicarea Codului Comercial Italian, Codul de Comerţ german din 1861, legea cambiei din Germania din 1848, legea belgiană din 5 mai 1872 asupra gajului comercial şi contractului de comision.

Codul comercial român, adoptat în anul 1887, era împărţit în patru părţi (cărţi). Cartea I (art. 1-489) „Despre comerţ în general”, Cartea II (art. 490-694), „Despre comerţul maritim”, Cartea III (art. 695-888), „Despre faliment” şi Cartea IV (art. 889-971), „Despre exerciţiul acţiunilor comerciale şi despre durata lor”. Adoptarea Codului comercial a dus la dezvoltarea intensivă şi extensivă a comerţului din perioada ante şi interbelică fiind completat cu o serie de reglementări speciale foarte importante ca, de exemplu, Legea burselor de comerţ din 23 august 1929, Legea registrului comerţului din 10 aprilie 1930, Legea comerţului de bancă din 8 mai 1934 etc.

În Transilvania, până la 1918, s-a folosit Codul de comerţ ungar influenţat de vechiul cod comercial german promulgat prin legea din 17 decembrie 1862 (ADHGB). În cele 566 de articole acesta reglementa situaţia comercianţilor, societăţilor comerciale, actelor de comerţ etc. Cu toate acestea istoria reglementărilor comerciale din Transilvania începe încă din anul 1772, când în timpul Mariei Tereza s-a aplicat legea austriacă a falimentului, Norma cridalis de la 4 iulie 1772, legea bancrutei, din 1734 promulgată la 7 octombrie 1772 şi legea comercială şi cambială, din 1717, revizuită în 1763 şi intrată în vigoare la 1 noiembrie 1772.

În Bucovina, s-a aplicat vechiul cod comercial german şi legile comerciale speciale din Austria. În Basarabia, reglementările comerciale ruseşti erau în vigoare.

Un nou Cod Comercial român elaborat, în 1936, trebuia să intre în vigoare după promulgarea din 1938, la 1 martie 1940. El a mai fost o dată modificat şi republicat urmând să intre în vigoare la 15 septembrie 1940. Prin Legea nr. 951 din 31 decembrie 1940 intrarea în vigoare a fost amânată fără termen. El nu a fost pus niciodată în aplicare. Codul comercial nou era structurat în trei cărţi şi un titlu preliminar. Titlul preliminar se ocupa de determinarea sferei de aplicaţie a dreptului comercial, adică de definirea actelor de comerţ sau a materiei comerciale, cartea întâi despre persoane, cartea a II-a despre obligaţiuni şi despre contracte şi cartea a III-a despre concordatul preventiv şi despre faliment Odată cu trecerea la economia planificată, Codul Comercial a rămas aplicabil doar raporturilor juridice de comerţ exterior, însă şi aici cu numeroase restricţii.

Evenimentele din 1989 au adus o serie de transformări şi în ceea ce priveşte economia de piață. S-a trecut de la un sistem economic centralizat la o economie de piață concurențială. O serie de acte normative importante au acompaniat dificilul drum de armonizare la regulile economiei de piață. Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome şi societăți comerciale, Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, Legea nr. 58/1998 legea bancară, Legea nr. 21/1996 legea concurenței, Legea nr. 136/1995 privind asigurările etc., în ciuda modificărilor şi completărilor ulterioare creează regulile de desfăşurare a competiției economice după mecanismele economiei de piață.

Concluzii

Una dintre marile provocări căreia societatea trebuie să-i facă față astăzi este nevoia de a dezvolta şi de a menține controlul oamenilor de afaceri în instituțiile şi în guvernele lor. În această privință, administrația publică joacă un rol important în asigurarea unei calități corespunzătoare a serviciilor publice, contribuind în acest fel la promovarea şi la susținerea prosperității economice şi a dreptății sociale, prin desfăşurarea şi interacționarea politicilor naționale cu cele europene ori internaționale într-un mod consecvent şi adecvat. Realizând performanțe de înaltă calitate la nivelul administrației publice, fără riscuri şi pericole, politicile publice pot fi corectate şi îmbunătățite, permițând întregului sistem să devină mai puternic. În acest sens, ştiința administrației ne oferă o serie de judecăți de valoare, statuând, astfel, că rațiunea sa de a fi o reprezintă realizarea unei administrații, cât mai eficientă şi mai eficace sau, în alte cuvinte cât mai performantă.

Cu atât mai mult astăzi, când creşte îngrijorător distanța între legalitate şi moralitate şi nu poate fi acoperită de argumente oricât de abil întocmite ar fi şi o soluție ar putea fi introducerea unor mecanisme de control şi evaluare.

Un alt argument ar fi că aderarea României la Uniunea Europeană a însemnat că s-au făcut paşi importanți în umplerea cu fond a formelor. Mai exact, Uniunea Europeană şi-a exportat formele – reglementările – în România, şi apoi a presat ca acestea să fie şi aplicate, adică umplute cu fond, cu substanță. Teoretic, integrarea în structurile euroatlantice poate să aibă loc doar când aceste două dimensiuni se suprapun sau sunt pe cale de a se suprapune. Una dintre cele mai mari şi mai frecvente greşeli făcute de către români, inclusiv de intelectualitate, uneori, este să se creadă că aderarea țării la Uniunea Europeană înseamnă şi transformarea profundă şi integrală a țării, statului, economiei şi societății. Nu este de loc aşa. Faimosul acquis european nu este făcut pentru a construi state moderne, ci în bună parte presupune existența unor state moderne şi funcționale. Acquis-ul este numai ceea ce

aceste state, membre ale Uniunii Europene, au convenit să fie reguli comune. El este prin natura sa limitat. Poate însemna reglementări bune şi aplicabile într-un domeniu, dar poate lipsi în altele. Transferul de acquis are efecte pozitive asupra reformei şi transformărilor dintr-o țară, dar nu înseamnă modernizare deplină şi reforma statului, de exemplu.

Modernizarea deplină a României, împăcarea formelor cu fondul prin îmbinarea specificului local cu „universalitatea de tip european” nu poate fi decât rodul unui proiect politic românesc, un proiect politic al elitei şi societății româneşti care să proclame un număr de idealuri care sunt ale ei şi ale națiunii ei, mai de grabă decât făcute de-a gata, importate sau copiate. Idealuri realiste, precum că printr-o administrație modernă şi eficientă, România va deveni a şaptea putere din Uniunea Europeană, contribuind la progresul Uniunii şi îndeplinindu-şi propria identitate şi misiune.

Dreptul românesc al afacerilor este alcătuit, în mare măsură, din principii generale de bună practică, acceptate pe plan internațional şi în Uniunea Europeană.

Din alt punct de vedere, se poate spune că lumea în care trăim stă într-o tolerabilă cumpănă. Relele ei nu prevalează semnificativ asupra părților ei bune. Putem încă să ne aşezăm într-un unghi convenabil față de hărțuiala zilnică, să o interpretăm pedagogic şi, la limită, să ne salvăm luând, față de tot şi de toate, o relativizantă distanță. Cât va mai dura însă această cumpănă? Şi ce e de făcut pentru a întreține statica ei precară?[2] La fel şi în cazul entităților publice, cât se va mai putea menține această stare de lucruri din administrația publică din România ce alterează buna lor funcționare şi care, induce insatisfacția şi neîncrederea cetățeanului român, finanțator atât al bugetului național, cât şi cel european? Când va putea aprecia un om de afaceri, din perspectiva bunei – credințe care-i călăuzeşte activitatea, că echilibrul acela fragil nu se va rupe? Este o întrebare veche, întrebarea lui Avraam către Dumnezeu, înaintea condamnării Sodomei. Care trebuie să fie, înăuntrul unei comunități, proporția dintre bine şi rău, astfel încât comunitatea cu pricina să fie „iertată”, ocrotită de pedeapsa ultimă? Câți dintre locuitorii unei cetăți trebuie să fie buni, pentru ca răul din ea să nu ducă la dezastru? Măcar zece suna răspunsul lui Dumnezeu.

BIBLIOGRAFIE

Pleşu Andrei, *Nici aşa, nici altminteri, Scurt acces de optimism*. http:// www. liternet.ro/337/Andrei Plesu. html.

[2] Andrei Pleşu, *Nici aşa, nici altminteri, Scurt acces de optimism*. Citat din articolul preluat de pe site-ul: http:// www. liternet.ro/337/Andrei Plesu. html.

ÎNCETAREA CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ PRIN ACTUL UNILATERAL DE VOINȚĂ AL SALARIATULUI

TERMINATION OF THE INDIVIDUAL EMPLOYMENT CONTRACT BY THE EMPLOYEE'S ACT OF WILL

Cms.lect.univ.dr. Cosmin CERNAT*
Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

Raporturile juridice de muncă din România se bucură de o atentă reglementare atât în ceea ce priveşte naşterea, desfăşurarea, modificarea, cât şi încetarea lor. Raporturile de muncă pot înceta prin manifestarea bilaterală a părților contractante sau prin manifestarea, în condițiile legii, doar a voinței uneia dintre părți. Demisia este o formă de încetare a contractului de muncă din inițiativa salariatului.

Romanian legal labor relations are governed by a careful regulation regarding their birth, development, modification and their termination. The legal labor relations may terminate through bilateral expression or manifestation of the contracting parties, or by only the will of one party, under the low. Resignation represents a form of employment contract termination at the initiative of the employee.

Cuvinte cheie: salariat; angajator; contract de muncă; demisie; preaviz; termen de preaviz.
Keywords: *employee; employer; employment contract; resignation; resignation notice; period of notice.*

În România, ca în toate celelalte state moderne, activitatea lucrativă este motorul evoluției sociale. Acest „motor evoluționist” se bazează la rândul său pe raporturile juridice legale de muncă întâlnite pe piața forței de muncă dintre angajatori şi salariați.

De asemenea stabilitatea socială este dată de stabilitatea şi echilibrul relațiilor de muncă. În acest sens, grija legiuitorului în ceea ce priveşte reglementarea acestor relații, trebuie să constituie o preocupare permanentă astfel încât realitățile sociale să nu depăşească nevoile partenerilor sociali implicați în raporturile de muncă (angajatori, salariați, stat).

* e-mail: *cosmin_cernat@yahoo.com*

În țara noastră, legiuitorul român a considerat că stabilitatea relațiilor de muncă este întărită de legiferarea ca regulă a încheierii contractului individual de muncă pe perioadă nedeterminată. Acest aspect juridic nu înseamnă că părțile contractante, odată ce şi au exprimat acordul în ceea ce priveşte încheierea contractului individual de muncă, rămân în această relație permanent. În condițiile legii, aceste părți pot denunța prin acord bilateral această relație potrivit regulii *mutus consensum - mutus disensum*, dar şi în mod unilateral prin manifestarea de voință a uneia sau alteia dintre părțile contractante.

În cazul în care salariatul doreşte să pună capăt acestui raport juridic de muncă prin manifestarea sa unilaterală de voință, el poate recurge în condițiile legii la demisie.

Codul Muncii defineşte demisia, în art. 81, ca fiind actul unilateral de voință al salariatului, care printr-o notificare scrisă, comunică angajatorului încetarea contractului individual de muncă, după împlinirea unui termen de preaviz.

Astfel, salariatul poate denunța unilateral, oricând, prin demisie, orice contract individual de muncă şi fără a fi obligat la motivarea deciziei sale.

Pot înceta prin demisie atât contractele încheiate pe durată nedeterminată, cât şi cele pe durată determinată, cu timp parțial, temporare sau contractele muncă la domiciliu.[1]

Angajatorul este obligat să înregistreze demisia salariatului. În această situație, demisia se poate proba doar printr-o copie după înscrisul notificat de către angajator. Forma *ad validitatem* cerută de lege este forma (notificarea) scrisă.[2] În cazul în care angajatorul refuză să înregistreze demisia, salariatul are posibilitatea de a face dovada acesteia prin orice mijloace de probă. Însă propun ca mijloc de probă scrisoare recomandată trimisă pe adresa angajatorului, destinată managerului sau biroului de resurse umane, care sunt obligați să preia corespondența sub semnătură privată, să dea număr de înregistrarea corespondenței şi eventual să dea răspuns acesteia. Dacă angajatorul este instituție publică, răspunsul este obligatoriu în termen de 30 de zile de la data primirii corespondenței, sub semnătură de confirmare a primirii acesteia.

Demisia nu poate rezulta printr-o simplă susținere, înştiințare orală a angajatorului şi nici dintr-un anumit comportament al salariatului. În situația în care salariatul nu se mai prezintă la locul de muncă după efectuarea concediului de odihnă şi se angajează la un alt angajator fără să notifice în scris demisia primului său angajator, nu înseamnă că salariatul a demisionat de la acesta din urmă, cu excepția cazurilor în care cumulul de funcții este

---

[1] Al. Țiclea, *Tratat de dreptul muncii*, ediția a V-a revizuită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 675.

[2] Prin analogie la art. 268 alin.1 din Codul Muncii prin care se afirmă că şi concedierea salariatului se dispune în scris, pentru forma *ad validitatem*.

interzis (de exemplu militarii sau funcționarii publici în alte cazuri decât cele în care legea le permite să cumuleze funcții).

În dreptul român este imposibilă o demisie tacită. Este util ca salariatul să se asigure că s-a înregistrat demisia sa scrisă de către angajator şi să deţină un exemplar care să ateste atât actul demisiei, cât şi momentul depunerii ei. Alternativ ar putea trimite demisia prin poştă, cu confirmare de primire, caz în care data demisiei este data primirii ei de către angajator.

În practică se întâlneşte frecvent situația în care deşi salariatul îşi depune demisia în scris, angajatorul, în mod deliberat, nu o înregistrează şi, după trecerea termenului de preaviz, formal, salariatul figurează ca absent nemotivat. Ca urmare, angajatorul procedează, fără a avea temei real, la concedierea disciplinară a salariatului respectiv.

O altă situație a fost relevată de practică: fără a i se cere legal, angajatorul dă un răspuns la demisia scrisă a salariatului, considerând-o o cerere de încetare a contractului, iar nu o demisie propriu-zisă în sensul său legal de act juridic unilateral. În cadrul acestui răspuns, angajatorul precizează că încetarea contractului individual de muncă are loc printr-un aşa-zis acord al părților.

Conform art. 81 alin.3 din Codul Muncii, salariatul are dreptul să nu-şi motiveze demisia. Astfel, este o reziliere unilaterală a contractului individual de muncă de către salariat fără obligația acestuia de a o motiva. Nimic nu îl împiedică pe salariat ca, în notificarea scrisă remisă angajatorului, să precizeze şi motivele demisiei sale, însă acestea nu au nicio relevanță juridică[3].

Dacă, însă, demisia este generată de un comportament ilegal al angajatorului, ca de exemplu: neplata unor drepturi salariale, neacordarea concediului de odihnă, a echipamentului de protecție, a unor drepturi speciale, precum tichetele de masă, plata orelor suplimentare, a timpului de muncă efectuat noaptea, neoperarea în carnetul de muncă sau în registrul general de evidență al salariaților, neîncadrarea activității lucrative în condițiile reale de muncă (speciale, deosebite etc.), atunci această situație constituie obiectul unui conflict individual de muncă. Salariatul poate atât pe timpul desfăşurării raporturilor de muncă sau de serviciu să cheme în judecată angajatorul pentru neîndeplinirea unor obligații lizionare pentru salariat, dar şi ulterior. Ar trebui ca instanța să admită cererea ce reprezintă un conflict individual de muncă, deşi raportul de muncă nu mai există, deoarece salariatul a recurs la demisie pentru a se proteja de abuzurile angajatorului fără a renunța însă la drepturile sale rezultate din relația din care a ieşit prin demisie. Drepturile restante sunt actuale şi dacă avem în vedere izvorul acestor drepturi pentru salariat şi obligații pentru angajator: contractul individual de muncă, trebuie reținut că ele sunt imprescriptibile.

---

[3] A se vedea pentru mai multe detalii Cosmin Cernat, *Dreptul muncii*, curs universitar, Ediția a IV-a, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 262.

Un alt argument pentru admiterea cererii de chemare în judecată introdusă de către salariatul demisionar, este şi acela că prin această judecată se poate stabili o situație de fapt care dacă demonstrează abuzul angajatorului impune tragerea acestuia la răspundere de către organele specializate ale statului.

Nu consider însă că legiuitorul român ar trebui să modifice cadrul legal actual prin aceea că angajatorul să rețină motivele salariatului demisionar în documentația proprie, deoarece părțile contractante se bucură de reciprocitate în ceea ce priveşte protecția legală a intereselor lor, iar raporturile juridice de muncă se prezumă pentru că se desfăşoară cu bună credință de către ambele părți. Or în acest sens doar salariatul care a fost lezat în drepturile sale şi care a recurs la demisie trebuie să facă dovada relei credințe a angajatorului şi să dovedească în instanță situația de fapt. Altfel, am formaliza foarte mult desfăşurarea relațiilor de muncă, am impune obligații suplimentare angajatorului de un formalism excesiv care l-ar descuraja pe acesta în ceea ce priveşte contractarea de forță de muncă.

Abuzul de drept săvârşit de către salariat cu prilejul demisiei este, de regulă, exclus. În mod excepțional, se poate vorbi de abuz drept din partea salariatului atunci când ar demisiona intempestiv din calitatea sa de parte într-un contract individual de muncă pe durată determinată, chiar dacă ar respecta, prin ipoteză, termenul de preaviz.[4]

Excepțional, este posibil ca demisia să constituie un act ilegal, şi anume în cazul în care este interzisă de către o autoritate militară pentru anumite persoane care au sarcini la mobilizare şi război.[5] Ca urmare, demisia unei persoane aflată într-o astfel de situație ar constitui o abatere disciplinară gravă.

Demisia este un act unilateral, în principiu, definitive şi care operează de drept. Ea nu constituie o „inițiativă de a pune capăt contractului individual de muncă”.

În cazul în care angajatorul îşi manifestă dezacordul cu demisia salariatului său, poziția astfel exprimată nu lipseşte demisia de efectele sale. Dacă, însă, salariatul, în fapt, continuă să lucreze fără ca angajatorul să se opună prestării muncii, juridic trebuie să se considere a se menține contractul individual de muncă inițial, prin acordul ambelor părți. După cum, cu acordul angajatorului, demisia se poate revoca, în mod expres, de către salariat, înainte de împlinirea termenului de preaviz, sau tacit prin continuarea, fără oprelişte, din partea angajatorului, a executării obligațiilor de serviciu.[6]

---

[4] A se vedea, pentru perioada interbelică, R.A. Florescu, *Contractul individual de muncă şi teoria abuzului de drept*, Bucureşti, 1937.

[5] Art. 19 alin. 3 lit. a din *Legea nr. 355/2009*.

[6] Şi dacă nu a trecut termenul de 30 de zile în care salariatul demisionar ar putea să invoce în instanță judecătorească, excepțional, nulitatea propriului său act (pentru existența unui viciu al consimțământului său).

Pentru ca demisia să nu-l prejudicieze pe angajator, în sensul de a avea timp să găsească un înlocuitor, art. 81 alin. 4 din Codul Muncii prevede că termenul de preaviz este cel prevăzut de către părți în contractul individual de muncă sau, după caz, în contractul colectiv de muncă şi nu poate fi mai mare de 20 de zile calendaristice pentru salariații cu funcții de execuție, respectiv 45 de zile calendaristice pentru cei cu funcții de conducere.

În practică, s-a decis că preavizul este institut legal şi operează, deci, în virtutea legii, independent de faptul că nu ar fi menționat implicit de către salariat în demisia sa[7].

Negocierea dintre părți cu privire la durata termenului de preaviz este țărmurită de art. 81 alin. 4 din Codul Muncii care se referă la maxim 15 sau 30 de zile calendaristice, după caz.

Ambele termene au ca durată maximă caracter imperativ. Termenul de preaviz poate fi micşorat, dar nu poate fi majorat peste durata maximă legală[8].

Termenul de preaviz începe să curgă de la notificarea sa, fără să se includă şi ziua comunicării. Fiind un termen pe zile se calculează potrivit regulilor de drept comun din dreptul civil prin urmare prima şi ultima zi nu se pun la calcul.

Conform art. 81 alin. 5 din Codul Muncii, pe durata preavizului contractul individual de muncă îşi produce în continuare toate efectele. Ceea ce înseamnă că dacă pe durata termenului de preaviz contractul individual de muncă se suspendă se va suspenda automat şi termenul de preaviz[9]. Soluția este firească, deoarece normele ce reglementează demisia sunt norme imperative de strictă aplicare şi interpretare, iar pe de altă parte demisia reprezintă un act juridic accesoriu contractului individual de muncă ce va urma calea acestuia pe tot timpul cât acest contract există, adică inclusiv pe durata termenului de preaviz. Dacă însă salariatul prestează munca va primi şi salariul corespunzător şi va beneficia de toate drepturile rezultate din calitatea de salariat (asigurare medicală, vechime în cotizare şi specializare, protecție socială etc.).

Nerespectarea termenului de preaviz şi părăsirea serviciului constituie abatere disciplinară şi poate fi sancționată cu concedierea celui în cauză conform art. 61 lit.a din Codul Muncii. Această măsură nu poate fi luată decât după efectuarea unei cercetări disciplinare prealabile sub sancțiunea nulității absolute, caz în care salariatul va fi convocat în scris de către angajator. În cazul în care salariatul a fost convocat la cercetarea disciplinară prealabilă şi

---

[7] Tribunalul Municipiului Bucureşti, Secția IV-a civilă, *Decizia nr. 1700/R/2001*.

[8] L. Uță, F. Rotaru, S. Cristescu, *op.cit.*, vol. I, p. 553.

[9] Art. 81 alin. 6 din Codul Muncii prevede că atunci când însuşi contractul individual de muncă este suspendat, termenul de preaviz va fi şi el suspendat în mod corespunzător.

nu s-a prezentat, se va încheia un proces verbal semnat de către cei ce sunt prezenți în care se va arăta că salariatul nu a dat curs invitației şi apoi se va emite decizia de sancționare. Dacă salariatul se prezintă la cercetare, dar refuză să dea explicații cu privire la faptele care i se impută, atunci angajatorul va prezenta dovezile pe care le are cu privire la săvârşirea abaterii disciplinare şi apoi va emite decizia de sancționare. În cazul în care salariatul nu se prezintă la convocare fără un motiv obiectiv, poate fi sancționat fără realizarea cercetării disciplinare prealabile.

Concomitent, ca urmare a părăsirii intempestive a locului de muncă, în măsura în care a produs şi un prejudiciu material, persoana în cauză va putea fi obligată şi la plata de despăgubiri, conform art. 270 şi urm. din Codul Muncii.

Angajatorul nu poate să emită o decizie de concediere a salariatului pentru fapte anterioare depunerii demisiei sale şi nici pentru fapte neimputabile salariatului respectiv[10].

Contractul individual de muncă încetează în momentul împlinirii termenului de preaviz, nefiind necesară, în acest scop, nicio aprobare din partea angajatorului. Demisia nu se aprobă, ci angajatorul este obligat să ia act de existența ei.

Contractul individual de muncă încetează nu numai în momentul împlinirii termenului de preaviz, ci şi la data la care angajatorul renunță, total sau parțial, la termenul respectiv[11].

Renunțarea de către angajator la termenul de preaviz nu înseamnă că ar avea loc o încetare a contractului individual de muncă într-o modalitate „convertită”, prin acordul părților.[12] În realitate, în măsura în care angajatorul renunță expres la beneficiul termenului de preaviz, contractul individual de muncă încetează tot ca o consecință a demisiei, dar în alt moment, respectiv cel al renunțării angajatorului la preaviz. Dacă angajatorul, fără a renunța la preaviz, se pronunță favorabil încetării contractului individual de muncă înainte de împlinirea termenului respectiv şi salariatul se declară de acord, temeiul încetării contractului în cauză este voința comună a părților, de la data când angajatorul şi-a manifestat voința sa.

Ținând seama de principiul libertății muncii, demisia nu antrenează în principiu, consecințe defavorabile pentru salariat, cu excepția faptului că persoana în cauză nu este trecută în şomaj.

Conform art. 76 din Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă, încetarea contractului de muncă prin demisie, într-o perioadă mai mică de 12 luni de la angajarea în

---

[10] *Decizia nr. 1700/R/2001* a Tribunalului Bucureşti, Secția a IV-a.
[11] Potrivit art. 79 alin.7 din *Codul Muncii*.
[12] V. Zanfir, *op.cit.*, p. 39; Al. Athanasiu, I. Dima, *op.cit.*, p. 122.

muncă, atrage obligația restituirii integrale a sumelor acordate ca prime de instalare potrivit art. 74 şi art. 75 din aceeaşi lege.

Conform art. 81 alin. 8 din Codul Muncii salariatul poate demisiona fără preaviz dacă angajatorul nu îşi îndeplineşte obligațiile din contractul individual de muncă.

Libertatea de a demisiona fără preaviz nu îl dispensează pe salariat de obligația de a notifica demisia sa în scris şi are dreptul de a cere despăgubiri de la angajator pentru neexecutarea de către acesta din urmă a obligațiilor sale contractuale.

O excepție parțială o constituie dezicerea salariatului de contract pe durata sau la sfârşitul perioadei de probă. Fără a fi o demisie propriu-zisă, în cazul în care salariatul face uz de art. 31 alin. 4 din Codul Muncii, este suficientă doar notificarea scrisă fără respectarea unui termen de preaviz.

În practică, angajatorii fac presiuni asupra unor salariați spre a-i determina să demisioneze (în loc să îi concedieze pe cei în cauză). În acest mod, angajatorii se sustrag de la riscul unui eventual control judecătoresc, fiind un procedeu abuziv ce trebuie repudiat.

Actul unilateral al demisiei nu poate fi atacat de către cel în cauză decât ca oricare altă manifestare unilaterală de voință, dacă a fost viciat prin eroare, dol sau violență.

Actele normative şi contractele colective de muncă fac referire la autodisponibilizare, înțeleasă ca act unilateral al salariatului care, în fața unei situații iminente în care se pune problema concedierii colective, fiind interesat să primească plăți compensatorii, se propune pe sine însuşi, acceptă să facă parte dintre cei concediați conform art. 65 şi art. 68 din Codul Muncii (pentru motive ce nu țin de persoana sa).

Autodisponibilizarea nu echivalează cu demisia, deoarece prima prezintă relevanță doar pentru stabilirea ordinii de priorități în ipoteză încetării contractului individual de muncă prin concediere pentru motive care nu țin de persoana salariatului.[13]

Demisia funcționarilor publici este reglementată de art. 97 lit. e şi art. 102 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici. Ea constă într-o comunicare privind încetarea raporturilor de serviciu prin demisie, notificată în scris persoanei care are competența legală de numire în funcția publică şi care produce efecte după 30 de zile calendaristice de la înregistrare.

Demisia funcționarilor publici nu trebuie motivată şi nu este necesar să fie aprobată.

---

[13] Curtea de Apel Timişoara, Secția civilă, de muncă şi asigurări sociale, *Decizia civilă nr. 25/2007.*

Se apreciază că prin acordul ambelor părți se poate stabili un termen mai mic decât cel de 30 de zile calendaristice[14].

Consecința defavorabilă persoanelor cărora le-a încetat contractul individual de muncă prin demisie este aceea că nu beneficiază de indemnizație de şomaj. Astfel, potrivit art.17 alin. 1 lit. a din Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă[15] „în vederea stabilirii dreptului de indemnizație de şomaj, şomerii prevăzuți la art.16 lit. a) sunt persoanele care se pot găsi în una dintre următoarele situații:

a) le-a încetat contractul individual de muncă sau contractul de muncă temporară din motive neimputabile lor".

Prin motive neimputabile se înțelege (art. 5 din Hotărârea Guvernului nr. 174/2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr.76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă[16]):

a) încetarea raportului de muncă în temeiul art. 56 lit.a), b), c), e), f), h) şi j), art. 61 lit.c) şi d), art. 65 alin. (1), art. 94 alin. (4) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, cu modificările ulterioare;

b) încetarea raportului de serviciu în temeiul art.84 alin. (2) lit.c) din Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu excepția cazului în care funcționarul public nu mai îndeplineşte condiția prevăzută la art.50 lit. a) din această lege;

c) încetarea raportului de serviciu în temeiul art.84 alin.(2) lit.e) şi h) şi art.84 alin. (4) din Legea nr.188/1999, republicată;

d) încetarea contractului militarilor angajați pe baza de contract când sunt clasați „inapt pentru serviciu militar" sau „apt limitat" de către comisiile de expertiza medico-militară;

e) încetarea contractului militarilor angajați pe bază de contract, pentru motive sau nevoi ale Ministerului Apărării Naționale;

f) încetarea contractului militarilor angajați pe bază de contract care nu mai îndeplinesc condițiile specifice, stabilite prin ordin al ministrului apărării naționale, pentru ocuparea funcției;

g) încetarea contractului militarilor angajați pe bază de contract, ca urmare a retragerii avizului de securitate specific clasei sau nivelului de secretizare a informațiilor la care urmează să aibă acces, de către autoritățile competente.

---

[14] V. Vedinaş, *Statutul funcționarilor publici*, *loc. cit*., p. 365.

[15] Publicată în „Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 103 din 6 februarie 2002, modificată şi completată inclusiv prin Legea nr. 107/2004 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 338 din 19 aprilie 2004).

[16] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 181 din 18 martie 2002, modificată şi completată inclusiv prin Hotărârea Guvernului nr. 1859/2005, (publicată în „Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 54 din 20 ianuarie 2006).

Consider că demisia poate să fie curcubeul către o viață care să te motiveze, să te susțină, să explorezi şi să exprimi cel mai bun potențial de care eşti în stare.

Însă, sunt de părere că atunci când îți propui să îți dai demisia trebuie să fii antrenat în a lua decizii mici, dar care să te ajute să îți validezi decizia cea mare. Decizia de a demisiona nu trebuie să fie una pripită, ci trebuie analizată din toate punctele de vedere. Trebuie analizate toate avantajele demisiei, cât şi consecințele acesteia.

Nu trebuie să ne lăsăm niciodată intimidați/intimidate de către şefi şi să nu semnăm niciun act de demisie la propunerea lor, chiar dacă aceştia ne amenință sau ne descurajează.

BIBLIOGRAFIE

Cernat Cosmin, *Dreptul muncii,* ediția a IV-a, revăzută şi adăugită, Editura Universul Juridic, Bucureşti 2012.

Florescu R. A., *Contractul individual de muncă şi teoria abuzului de drept*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 1937.

Ştefănescu Ion Traian, *Tratat teoretic şi practic de drept al muncii,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011.

Țiclea Alexandru, *Tratat de dreptul muncii*, ediția a V-a revizuită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011.

RESURSELE UMANE – ELEMENT MAJOR AL PUTERII STATELOR

HUMAN RESOURCES – A MAJOR ELEMENT OF THE STATES' POWER

Dr. Nicoleta Diana ROŞIORU*
Universitatea Wales

În cadrul relațiilor internaționale, statele reprezintă cei mai importanți actori. Modul în care se inițiază şi se dezvoltă modelele de relații între state depinde în mare măsură de puterea statelor implicate. Scena internațională devine astfel, după părerea lui Zbigniew Brzezinski, *marea tablă de şah* în care actorii acționează frecvent prin relațiile de putere. Care sunt însă elementele care dau măsura puterii statelor?

Within International Relations, states are the most important actors. The way in which models of relations between states are initiated and developed depends to a great extent on the power of the involved states. The international scene becomes thus, according to Zbigniew Brzezinski, the great chessboard on which actors act frequently through power relations. But which are the elements that can measure states' power?

Cuvinte cheie: relații internaționale; actor statal; factori de putere; resursă umană; dezvoltare economică.
Keywords: *international relations; state actor; factors of power; human resource; economic development.*

Considerații preliminare privind relația dintre resursele umane şi puterea statelor

Puterea nu se manifestă, în mod exclusiv, ca atribut al unui stat sau al unei entități, ci numai în relație cu ceilalți actori internaționali. De o importanță majoră în proiectarea unor politici eficiente, puterea este rezultatul unei combinații de capacități care derivă din surse interne sau externe, ca rezultat al relațiilor internaționale. În general, sunt acceptate ca surse esențiale de putere sursele naturale, sursele sociopsihologice şi sursele sintetice[1].

* e-mail: *diana_rosioru@yahoo.com*
[1] Walter S. Jones, *The logic of International Relations*, Longman, New York, 1997, p. 202.

Sursele naturale derivă din considerentele geografice (dispunerea statului pe glob, suprafața, ieşirea la mare, lungimea şi natura granițelor etc.), resursele naturale şi populația. Aceste surse sunt considerate a fi cele mai durabile, iar acțiunile de compensare a dezavantajelor provenite din insuficiența resurselor naturale sunt cele mai costisitoare, ceea ce provoacă frecvent transformarea lor în obiect al unor politici de lungă durată care, în timp, pot deveni tradiție politică. Totodată, importanța surselor naturale de putere[2] este provenită din rolul decisiv pe care acestea îl dețin în stabilirea şi în stabilitatea strategiilor politico-militare de apărare a unui stat.

Sursele sociopsihologice ale puterii sunt cele mai delicate, deoarece se regăsesc în aspecte mai greu cuantificabile: imaginea de sine a unui popor[3], nivelul de socializare a politicii, care reflectă procesul prin care individul îşi formează atitudinea politică, sprijinul public, forma de conducere etc. Sprijinul public, de exemplu, reflectă, în ultimă instanță, coeziunea unei națiuni în sprijinul promovării unor valori fundamentale. Lipsa sprijinului public sau prezența unui nivel redus al acestuia uzează resursele politice şi militare ale unui stat, care poate suferi astfel o criză de credibilitate şi eficiență în momente dificile.

O altă categorie de surse ale puterii este constituită de sursele sintetice, acestea derivând din celelalte două categorii menționate anterior şi reflectând abilitatea statului de a-şi întrebuința sursele naturale şi sociopsihologice pentru afirmarea puterii. Practic, sursele sintetice de putere sunt constituite de resursele industriale, financiare, tehnico-ştiințifice şi militare.

Potențialul resurselor umane de a genera dezvoltare economică

Potrivit logicii taxonomiei menționate anterior populația unui stat constituie acea sursă de putere a unui stat plasată la intersectarea surselor naturale cu cele socio-psihologice, cu vectori care conduc către cealaltă categorie, cea a surselor sintetice. Aşadar puterea unui stat depinde de nivelul său de dezvoltare la care contribuie populația, prin intermediul resurselor naturale cu scopul de a spori resursele economice, financiare, ştiințifice şi tehnice etc. De altfel, economistul H.W. Singer[4] marchează acest tip de abordare factorială a dezvoltării: „În modul nostru de a privi problematica creşterii şi dezvoltării a avut loc o schimbare profundă – de la capitalul fizic la cel uman”. Această translație îl duce pe autor la concluzia că în anii postbelici problema fundamentală a devenit „crearea capacității de a crea avuție, iar această capacitate rezidă în populația țărilor respective şi este de natură intelectuală şi educațională”.

---

[2] *Ibidem*, p. 188.
[3] *Ibidem*, p. 190.
[4] Hans Wolfgang Singer, *International development growth and change*, Editura Mc. Graw Hill, New York, 1964.

Alți autori, precum J. Abramovitz (1951) au fost de părere că dezvoltarea economică trebuie mai degrabă percepută drept un efect al perfecționării cunoașterii: „Este dincolo de orice dubiu ca perfecționările tehnologice duc la creşteri ale producției, şi este evident că direct sau indirect, separat sau în bloc, creşterea producției în general se datorează progreselor cunoaşterii, dar din păcate măsurarea relației dintre sporirea şi perfecționarea cunoaşterii şi ritmul creşterii economice s-a dovedit până acum imposibilă”.

Continuarea preocupărilor de analiză a raportului factori-performanțe în procesul productiv, inclusiv prin funcții de producție la nivel agregat, a determinat introducerea unor noi concepte şi inovații de economie aplicată exprimate sintetic prin termenul de capital uman.

Economistul căruia i se datorează introducerea conceptului de capital uman şi structurarea direcțiilor de analiză în acest domeniu a fost T.W. Schultz (1963): „Interesul meu în această problemă, spune el, a luat naştere în 1956-1957. Eram descumpănit de faptul că cele două concepte care le foloseam pentru a măsura capitalul şi munca erau incapabile să explice creşterea producției pe durată lungă… Am început să înțeleg că esența productivă a ceea ce identificăm drept factorul capital şi factorul muncă nu era constantă ci era sporită şi perfecționată în timp şi ca această sporire şi perfecțiune rămânea nereflectată atunci când măsurăm munca şi capitalul. În acelaşi timp, îmi era din ce în ce mai clar că în Statele Unite mulți oameni investeau masiv în ei înşişi ca agenți umani, că aceste investiții făcute în oameni au o influență decisivă asupra creşterii economice şi că fundamentul şi cheia investițiilor în capitalul uman este educația”.

G.S. Becker[5], care a consacrat teoria capitalului uman demonstrează, că resursele umane drept purtătoare de competențe pot fi considerate un veritabil „capital”. Astfel, în optica modernă, această formă de capital „capitalul uman”, desemnează capacitatea intelectuală şi profesională ale unei persoane, capacitatea proprie a-i asigura venituri pe măsura competențelor[6] şi a contribuțiilor.

De aceea investiția în capitalul uman prin şcolarizare, educație şi formare profesională constituie un factor de valorificare a oricăror resurse productive ca şi a celor naturale, în general. În ideea că finalitatea cea mai înaltă a învățământului o reprezintă formarea omului, Edgar Faure, fost Prim Ministru şi Ministru al Educației francez aprecia că „economia prin ea însăşi nu este decât unul dintre aspectele educației[7]”. Noua perspectivă asupra factorilor creşterii economice a avut influențe nu numai asupra teoriei

[5] Gary S. Becker, *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*, *with Special Reference to Education*, 3rd ed., University of Chicago Press, Chicago, 1994, p. 30

[6] *Ibidem*, pp. 13 - 29, 56.

[7] Edgar Faure, *The heart of the battle: for a new social contract*, Editura McGraw-Hill, New York, 1972, p. 200.

dezvoltării, ci şi asupra acțiunilor practice. În acest sens este de consemnat alături de programele naționale de şcolarizare, educație şi învățământ pe diverse trepte şi specializări, practica stabilirii detaliate a strategiilor de valorificare a potențialului uman, respectiv de creare, atragere şi folosire în condiții de eficiență a capitalului uman.

Această perspectivă aplicată în maniera inginerească de la nivelul unităților economice şi până la nivel național pe tipuri de activități oferă soluții alternative pentru acoperirea cerințelor de personal conform compoziției capitalului uman ce rezultă din trendurile economiei naționale.

Termenul de *resurse umane* este înțeles şi acceptat uneori ca „serviciu de personal”, sau cum era până în anul 1989, sub titulatura de „serviciu de cadre”. Dicționarul de Resurse Umane şi Managementul Personalului, ne furnizează definiția potrivit căreia acestea reprezintă „forța de muncă pe care o are o companie”[8]. O altă definiție pe care o întâlnim este cea care precizează că *resursele de (forțe de) muncă* reprezintă totalitatea persoanelor care lucrează (sau pot lucra) într-un anumit domeniu sau într-o anumită ramură a economiei unei țări, a unei zone etc.[9]

Politica din domeniul Resurselor Umane este un subiect delicat de abordat, deoarece este greu de definit. Un indicator de dificultate în acest sens poate fi evidențiat atunci când se încearcă inventarierea diferitelor apelative utilizate pentru a desemna „politicile de personal” şi conținutul lor. În limbajul de specialitate apar confruntări permanente cu noțiuni de genul: „direcții de personal”, „direcții de afaceri sociale”, „direcții ale resurselor umane” sau chiar „departamente ale dezvoltării sociale”[10]. Indiferent de titulatură, transpare complexitatea acestui domeniu în diversitatea sa.

Conceptul de „politici sociale” poate fi segmentat în politici de gestiune de personal (recrutare, instruire, remunerare), în politici globale privind utilizarea timpului de lucru, a statutului personalului şi în ultimă instanță de politica relațiilor sociale în negocierea patronatului cu sindicatele.

---

[8] A. Ivanovic, P.H. Collin, *Dicționar de resurse umane şi managementul personalului – englez-român*. Traducerea din lb. engl.: Emma Necula, Ion Năftănăilă, Alina Petrescu, Bucureşti, Editura Tehnică, 2001, pp. 310-311. *Human Resources (HR)* = ['hjumən ri'sa:siz] – substantiv, resurse umane, forța de muncă pe care o deține o companie; our human resources must be looked after and developed if we are to raise productivity succesfully – trebuie să se asigure condiții optime forței de lucru pentru a putea mări productivitatea.

[9] Eugenia Dima, Doina Cobeț, Laura Manea [et. all], *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii Române*, Chişinău: Editura ARC, Italia, p. 1669.

[10] Cezar Mateescu, Gabriela Vasilescu, *Managementul neconvențional*, Editura Oficiul de Informare Documentară pentru Industria Constructoare de maşini, Bucureşti, 1997, p. 73.

Influența culturilor naționale asupra politicilor de personal

Indiferent de noțiunea utilizată cel mai frecvent, important este să menționăm faptul că din punct de vedere istoric şi geografic, politicile de personal au suportat întotdeauna influențe culturale majore. Mai mult decât toate celelalte practici de gestionare, gestiunea resurselor umane a fost şi este marcată de cultura națională, care se regăseşte în sistemul de valori al fiecărei națiuni şi în dimensiunea formelor de sociabilitate.

În acest context, se pot notifica următoarele trei aspecte:

1) Max Weber a arătat, cu câtva timp în urmă, că etica protestantă[11] este una dintre cele mai utile pentru a înțelege „funcționarea” umană a marilor întreprinderi americane şi constată capacitatea de a face legătura cu sistemul de valori care a dat naştere întreprinderii şi i-a permis dezvoltarea. Această teorie, bazată pe credința în predestinare şi în virtutea „mântuiri prin muncă”, a format sistemul de valori al majorității managerilor americani. De aceea, reuşita în afaceri a unui manager în societatea americană este considerată fiind datorată lui Dumnezeu, profitul va fi legitim, etica muncii atingând cote superioare.

2) Dacă ne-am referi la eficacitatea umană a întreprinderilor nipone, ar trebui să înțelegem „socialul japonez”. De cel puțin două secole, în Occident, „progresul social” este sinonim dezvoltării autonomiei individului pe plan politic, juridic, pedagogic etc. Conceptele de individ, de grup, de societate, de drept nu existau în vocabularul japonez înaintea sfârşitului secolului XIX, fiind introduse de către europeni şi americani. Până în 1857, această nație era modestă şi feudală trăind prin ea însăşi într-un mediu social specific. Cu privire la acest aspect, trebuie citat profesorul Tahara Otoyori, de la Universitatea din Tohoko: „Astăzi, aşa cum au arătat cercetările în sociologie rurală şi în cea industrială, superioritatea grupului asupra individului rămâne una din particularitățile fundamentale ale societății japoneze. Totuşi, rolul care-l asigură în prezent o întreprindere japoneză se substituie din ce în ce mai mult celui tradițional. În cadrul întreprinderilor industriale, cu excepția activităților de laborator, responsabilitățile sunt încredințate grupurilor care se autoorganizează conform tradițiilor lor culturale”.

3) Dacă ne referim la relațiile ierarhice, acestea se situează într-un mediu cultural al cărei rol fundamental impune punerea în aplicare a politicilor generale de gestiune a resurselor umane, de „antrenare” a acestora şi, chiar mai mult, de schimbul de experiență tehnice sau organizaționale în interiorul întreprinderii sau a compartimentelor acesteia. În acest context, Philippe d`Irborne afirmă că „există în fiecare societate o manieră specifică de arbitrare între independența fiecărui individ şi securitatea (siguranța) sa, respectiv de privilegiere a unor anumite forme de libertate şi securitate”.

[11] Max Weber, *Etica protestantă şi spiritual capitalismului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993.

Nu trebuie să considerăm că anumite comportamente sociale sunt supradeterminate de factorul cultural, deoarece această concepție riscă să conducă la inadaptabilitatea de apreciere a determinanților culturali ce guvernează deciziile privind gestiunea personalului[12], fapt care ar conduce în esență la ignorarea sau la supraestimarea acestora. Întreprinderile nu pot fi supuse de o manieră pasivă culturilor naționale în care ființează. Ele însele sunt producătoare de cultură, ele însele generează sisteme de valori şi norme de comportament, care se constituie în aşa-numită „cultură specifică a întreprinderii”. În fapt, cultura unei națiuni este intrinsec legată de „interiorul” întreprinderii printr-o cultură specifică, care se transformă şi pe baza căreia întreprinderea se poate dezvolta.

Acest fapt este cu atât mai pregnant, astăzi, când elementele globalizării se manifestă din ce în ce mai frecvent. Companiile sunt multe şi transnaționale, ceea ce a facilitat atragerea de personal din cadrul populațiilor fiecărui stat în care îşi desfăşoară activitățile. În sensul atragerii unor resurse umane de cea mai înaltă calitate şi calificare, aceste companii recrutează şi selecționează pe baza unor criterii specifice folosind o arie cât mai largă de recrutare. Deşi îşi pot selecta personal chiar din interior, pentru crearea unei cât mai cuprinzătoare arii de selecție, companiile aleg, în mod frecvent, sursele externe. Cele mai utilizate metode de recrutare externă sunt:

- mass-media (presa scrisă, radioul, televiziunea);
- serviciile computerizate;
- fuziunile sau achizițiile organizaționale[13].

a) Presa scrisă constituie, în mod tradițional, metoda de recrutare externă cu cea mai mare utilizare, prin intermediul său atingându-se audiența cea mai mare la potențialii candidați la un cost relativ scăzut.

Anunțurile din presa cotidiană sunt folosite pentru recrutarea candidaților de la muncitori necalificați până la pozițiile de top management. Ele au avantajul că, datorită apariției imediate, răspunsul din partea potențialilor candidați este relativ rapid.

Pe de altă parte, anunțurile publicate în revistele şi în periodicele de diverse specialități permit direcționarea audienței spre grupuri țintă de candidați mai restrânse, având calificări specifice. Ele pot apărea în condiții grafice de calitate ridicată față de ziare, ridicând atractivitatea posturilor oferite, dar au dezavantajul că apar la intervale mai mari de timp (publicații cu periodicitate săptămânală, bilunară, lunară etc.), ceea ce duce la un răspuns lent din partea candidaților, implicit la întârzierea procesului de recrutare.

---

[12] M. Vărzaru, C. Tumbăr, coordonatori: Liviu Crăciun, Doina Roşca, Radu Ogarcă, *Gestiunea resurselor umane*. Vademcum, Editura Universitaria, Craiova, 2005, p. 23.

[13] Iulian Ceauşu, *Compendiu Managerial – Excelența în Management*, Editura Academiei de Management, Bucureşti, 2004, pp. 22-23.

b) Radioul şi televiziunea sunt mult mai puțin utilizate de către organizații pentru anunțurile de angajare. Aceasta, deoarece tarifele de publicitate percepute de către posturile de radio şi televiziune pe unitatea de timp de emisie, sunt mult mai mari decât cele ale ziarelor şi revistelor.

Un al doilea aspect care determină organizațiile să utilizeze radioul şi televiziunea foarte puțin este legat de imaginea lor conservatoare ce poate fi deteriorată în urma anunțurilor de angajare difuzate la radio şi televiziune, în sensul că organizația poate părea disperată în căutarea de angajați pentru posturile sale vacante.

c) Serviciile computerizate constituie o metodă de recrutare externă nouă, cu puțini utilizatori încă, şi datorită costurilor implicate de achiziționarea tehnologiei necesare.

Sunt utilizate în acest scop rețelele de calculatoare regionale, naționale sau internaționale (Internet) ce servesc atât ca sursă de recrutare a candidaților, cât şi ca suport al anunțurilor de oportunități de muncă oferite de organizație.

Utilizarea acestor servicii are pentru organizațiile aflate în căutarea candidaților potriviți, marele avantaj al reducerii drastice a timpului de căutare. Zile întregi pierdute cu publicarea anunțurilor şi colectarea aplicațiilor pot fi reduse la 10-15 minute de încărcare din rețea şi printare a CV-urilor candidaților potriviți.

d) Achizițiile şi fuziunile organizaționale pot fi o alternativă ca metodă de recrutare, în special în cazurile în care organizația doreşte să-şi lărgească activitatea cu o nouă ramură neabordată până atunci sau cu totul diferită de activitatea sa de bază.

Achiziționarea sau fuzionarea cu o firmă de profilul căutat poate fi o soluție pentru implementarea planului strategic al organizației, aducând un întreg departament cu un colectiv închegat de specialişti în domeniu, care nu mai trebuie căutați individual prin metodele de recrutare cunoscute.

În loc de concluzie, încheiem prin a remarca faptul că elementele analizate în secțiunile acestui articol, capătă valențe speciale în contextul în care întreaga lume, şi în special Europa, se află în plină perioadă de refacere după efectele crizei financiare ce s-a manifestat în perioada recentă (2007-2012). Repercusiunile acestei crize s-au manifestat şi asupra resurselor umane. Din acest punct de vedere, pentru România crearea şi remodelarea capitalului uman capătă o importanță decisivă, coroborat cu factorul migrație a forței de muncă, aflat într-o continuă creştere. În conexiune cu ceilalți factori de dezvoltare economică, de remodelare a educației şi a formării profesionale, reatragerea forței de muncă constituie un aspect ce oferă posibilitatea unei deschideri mai largi pe linia transformării sistematice şi a modernizării economiei naționale.

Astfel, interdependențele dintre lumea şcolii şi lumea muncii, articularea educației generale cu educația tehnică şi pregătirea de specialitate în exercitarea anumitor profesii şi meserii în condiții de competență şi competitivitate, ca şi instituționalizarea pregătirii permanente se înscriu printre cerințele actuale de prim rang ale factorilor de decizie. Efortul de restructurare economică şi de creare a unei stări de normalitate în folosirea factorilor productivi include condiția de performanță, de randament şi eficiență în alocarea şi utilizarea potențialului resurselor umane, fiind aşa cum menționam, una dintre sursele majore de consolidare sau dezvoltare a puterii unui stat.

BIBLIOGRAFIE

Becker S. Gary, *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, 3rd ed., University of Chicago Press, Chicago, 1994.

Ceauşu Iulian, *Compendiu Managerial – Excelența în Management*, Editura Academiei de Management, Bucureşti, 2004.

Faure Edgar, *The heart of the battle: for a new social contract,* Mc. Graw Hill, New York, 1972.

Jones S. Walter, *The logic of International Relations*, Longman, New York, 1997.

Mateescu Cezar, Vasilescu Gabriela, *Managementul neconvențional*, Editura Oficiul de Informare Documentară pentru Industria Constructoare de maşini, Bucureşti, 1997.

Singer Hans Wolfgang, *International development growth and change*, Mc. Graw Hill, New York, 1964.

Vărzaru M., Tumbăr C., coordonatori: Crăciun Liviu, Roşca Doina, Radu Ogarcă. *Gestiunea resurselor umane.* Vademcum. Editura Universitaria, Craiova, 2005.

Weber Max, *Etica protestantă şi spiritual capitalismului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993.

CONDIȚII FAVORIZANTE ALE EFICIENTIZĂRII COMUNICĂRII ÎNTRE INSTITUȚIILE POLITICE ŞI CELE MILITARE

CONDITIONS FAVORING THE EFFICIENT COMMUNICATION BETWEEN THE POLITICAL AND MILITARY INSTITUTIONS

Lect.univ.dr. Ioana Valeria ALEXE*
Universitatea „Hyperion”, Bucureşti
Asist.univ. drd. Andrei MOISE**
Universitatea „Hyperion”, Bucureşti

Dincolo de procesul conceptual clasic al comunicării, abordările moderne țin cont de modul în care emoțiile afectează rezultatele pe care le obținem, în activitatea de la locul de muncă şi în viață. Pentru a reuşi în ceea ce dorim să întreprindem nu ajunge o abordare logică şi obiectivă a fenomenelor şi multă muncă, ci şi luarea în considerație a lucrurilor mult mai subtile ale relației dintre oameni în procesul de comunicare, şi anume, a emoțiilor care se transmit şi se creează între ei şi în legătură cu instituția sau subiectul discutat în timpul procesului de comunicare.

In addition to the classical concept of communication, modern approaches take into account how emotions affect the results you get, the activity at work and in life. To succeed in what we want to undertake, it is not enough the logical approach and objective phenomena and hard work, but also the subtle things in the relationship between people in the communication process, namely, the emotions transmitted and created between them in connection with the organization or subjects discussed during the communication process.

Cuvinte cheie: comunicare; eficiență; instituții politice; instituții militare.
Keywords: *communication; efficiency; political institutions; military institutions.*

* e-mail: *alexe_ioana2000@yahoo.com*
** e-mail: *andrei_e_moise@yahoo.com*

Generalul Klaus Neumann spunea: „Forțele armate trebuie să fie conduse de principiul micşorării daunelor în cadrul propriilor rânduri şi, ceea ce este nou, al menținerii pierderilor în rândurile inamicului la nivelul cel mai scăzut pe care îl permite atingerea obiectivelor urmărite şi al provocării de pagube cât mai reduse în rândul populației şi mediului. Aceasta înseamnă şi că ducerea luptei nu trebuie să permită mărirea sprijinului populației la desfăşurarea luptei şi nici să sporească voința de rezistență din fața inamicului. Iar când vorbim despre acest lucru trebuie să ne reamintim că trăim în era comunicațiilor.”[1]

Conceptul de comunicare în societate cuprinde multiple activități în domeniu, cum sunt: învățământul, sondajele de opinie, publicitatea, arta, politica, relațiile publice, ritualurile etc.

Sfera comunicărilor în societate se prezintă ca foarte extinsă, acoperind toate sectoarele muncii sociale. Toate sectoarele vieții sociale pot fi analizate în termenii comunicării, ceea ce însă nu înseamnă că societatea se reduce la comunicare.

Pe de altă parte, există tendința specific umană de eficientizare a oricărei activități întreprinse în societate. De aceea, au fost verificate, de cele mai multe ori prin metoda experimentului social, modalitățile alese pentru a face ca eficiența şi eficacitatea să fie caracteristici permanente ale comunicării între diverse instituții ale statului pentru ca acestea să-şi exercite competențele cele revin într-un domeniu sau altul. Pe de altă parte, comunicarea reprezintă un „mod fundamental de interacțiune psihosocială a persoanelor, realizat prin intermediul simbolurilor şi al semnificațiilor social-generalizate ale realității, în vederea obținerii stabilității ori a unor modificări de comportament individual sau la nivel de grup”[2].

Procesual, activitatea de comunicare constă în transmiterea de informații (mesaje) între persoane, grupuri umane sau instituții, în circulația de impresii şi comenzi, în împărtăşirea unor stări afective, de decizii raționale şi judecăți de valoare, cu finalitatea expresă de a obține efecte în comportamentul persoanelor sau grupurilor umane din instituții şi nu numai. În cazul comunicării dintre instituțiile politice şi militare cu competențe în materie de apărare şi securitate națională, aceasta are un important rol de reglare şi de sincronizare a eforturilor individuale şi colective a personalului celor două tipuri de instituții orientate în direcția asigurării apărării şi securității naționale. Sub aspectul general, comunicarea poate fi reprezentată ca un sistem de acțiuni succesive, de momente de emisie-recepție a informațiilor, de codificare şi decodaj al lor.

---

[1] Nicolae Rotaru, *Comunicarea în organizațiile militare*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, p. 43.
[2] *Dicționar de psihologie socială*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981, p. 54.

Comunicarea organizațională reprezintă un concept important având în vedere că, din punct de vedere sociologic, orice instituție este, de fapt, o organizație[3]. În acest caz, analiza acestui tip de comunicare poate servi atât ca reper pentru comunicarea internă din armată, cât şi pentru comunicarea din cadrul societății româneşti actuale. Comunicarea organizațională înglobează toate formele de comunicare folosite de o instituție/organizație pentru a transmite, prin canalele oficiale, datele şi informațiile impuse prin diferite acte normative şi necesare îndeplinirii atribuțiilor lor legale. Kreps[4] percepe comunicarea organizațională ca un proces prin care membrii organizației obțin informațiile pertinente şi schimbările ce îi privesc. În opinia acestui autor, comunicarea organizațională îndeplineşte o funcție de sursă de informare (*data-gathering*) pentru membrii organizației. Informația constituie variabila intermediară ce uneşte comunicarea cu organizația/instituția. Alți autori[5] plecând de la faptul că, în practică, comunicarea organizațională priveşte procesul de comunicare ce caracterizează organizațiile umane au identificat trei modele sau perspective de comunicare organizațională: *tradițională, interpretativă* şi *critică*.

Practic, comunicarea interinstituțională între aceste instituții se face, în principal, prin *corespondența oficială*. Aceasta cuprinde „totalitatea scrisorilor şi actelor care circulă între persoane juridice sau între o persoană fizică şi o persoană juridică, în scopul stabilirii unor relații între ele. Actele emise de o autoritate (persoană juridică) sunt considerate acte oficiale”[6]. Sfera corespondenței oficiale este largă, ea cuprinzând probleme cu conținut economic, juridic, administrativ, diplomatic, referitor la apărarea şi securitatea națională. În afara comunicării referitoare la actele normative şi nenormative, Parlamentul relaționează cu instituțiile politice, politico-militare şi militare şi prin *modalitatea legală de elaborare a proiectelor diferitelor acte normative şi a documentelor de politici publice* – Strategia de apărare națională, Strategia de securitate națională, Strategia pentru situații de urgență etc. Astfel, aceste proiecte de acte normative şi documente de politici publice se redactează şi înaintează organelor competente să decidă potrivit Hotărârii nr. 319/2009[7].

---

[3] Gordon Marshall (coordonator), *Dicționar de sociologie*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

[4] G. Kreps, *Organizational communication: theory and pratice*, New York, Longman, 1990.

[5] T. D. Daniels, B. Spiker & M. Papa, *Perspectives on organizational communication*, Dubuque, Brown & Benchmark Publishers, 1997.

[6] Nina Vârcolici, *Redactare şi corespondență*, cap. 1, http://ebooks.unibuc.ro/StiinteCOM/comunicare/11.htm

[7] *Hotărârea 561/2009 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile, la nivelul Guvernului, pentru elaborarea, avizarea şi prezentarea proiectelor de documente de politici*

„Realizarea efectivă a eficientizării comunicării între instituțiile politice şi cele militare are implicații directe şi indirecte asupra asigurării apărării şi securității naționale. Mai întâi, comunicarea devine mai clară din punctul de vedere al conținutului său – limbaj, stil, concizie, claritate, pertinență, transparență – din partea ambelor tipuri de instituții. Apoi, eficientizarea comunicării intervine asupra timpului de reacție al receptorului/destinatarului la primirea mesajului transmis de către emițător. Avem în vedere aici scurtarea duratei, cu respectarea termenelor legale fără îndoială, de răspuns la solicitarea transmisă fie de instituția militară emițătoare de mesaj (de exemplu, *Departamentul pentru Relația cu Parlamentul şi Informare Publică*) către instituția politică, ca destinatar, fie de instituția politică (Parlament, de exemplu). În fine, eficientizarea comunicării duce la concertarea eforturilor instituțiilor politice/ militare implicate în asigurarea apărării şi securității naționale. Aici, este vorba de lucrul efectiv la mesajul de transmis, de exemplu, proiectul unei legi, care dobândeşte un caracter colectiv sub aspectul eforturilor intelectuale şi nu numai de realizare a documentului respectiv. În plus, eficientizarea comunicării conduce la economii materiale şi/sau financiare prin schimbul rapid de informații între instituțiile implicate în asigurarea apărării şi securității naționale. Acest aspect este semnificativ, dacă se au în vedere pericolele, riscurile şi amenințările de securitate care, în ultimul timp, s-au înmulțit, mai ales, datorită globalizării, dezvoltării noilor tehnologii ale informaticii şi comunicațiilor, integrării regionale şi tendințelor de separatism politic în întreaga lume[8]”. În acelaşi timp, eficientizarea comunicării răspunde restricțiilor bugetare impuse de impactul actualei crize economico-financiare asupra dezvoltării durabile a statelor lumii. De regulă, statele alocă fonduri mai mici pentru apărare şi securitate ca urmare a scăderii producției materiale, a diminuării exporturilor şi creşterii importurilor, a recucerii investițiilor în cercetare-dezvoltare.

În opinia noastră, pentru a eficientiza comunicarea între instituțiile politice şi cele militare trebuie să țină seama, printre altele, de:

- *contextul în care se realizează comunicarea*. Astfel, o comunicare pe probleme de apărare şi securitate națională între diferite instituții politice şi militare se poate efectua în condiții de: *pace*, când normalitatea defineşte desfăşurarea vieții şi activității țării şi ale cetățenilor săi; *urgență*, când viața şi activitatea țării şi ale cetățenilor săi sunt afectate semnificativ fie de o

---

publice, a proiectelor de acte normative, precum şi a altor documente, în vederea adoptării/aprobării, Monitorul Oficial, nr. 319/2009.

[8] Petre Duțu, *Globalizare versus separatism politic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” , Bucureşti, 2010, p. 86.

catastrofă naturală (inundație, căderi masive de zăpadă, alunecări de teren, cutremure, furtuni), fie o catastrofă din cauza unei erori umane, asediu, mobilizare parțială sau generală. Exceptând situația de pace, în toate celelalte cazuri menționate contează foarte mult timpul în care se cer soluționate problemele ce țin de adoptarea măsurilor menite să asigure apărarea şi securitatea națională. De regulă, acesta este foarte scurt. De aici necesitatea ca instituțiile implicate în comunicare să respecte termenele de derulare a activităților aşa cum se prevede în Constituție şi în legile aferente;

• *particularitățile celor angrenați în comunicare*. Aici, avem în vedere atât *natura instituțiilor implicate*, cât şi *trăsăturile membrilor acestora*. Astfel, poate fi vorba de*:* partide politice parlamentare aflate sau nu la guvernare*;* partide politice neparlamentare; Parlament, Instituția prezidențială; Guvern; de instituții militare (Statul Major General, un departament sau altul al MApN, de exemplu). În ceea ce priveşte trăsăturile definitorii ale membrilor acestor instituții ne referim la: competența lor profesională*,* personalitatea acestora (temperament, aptitudini, caracter, motivație şi voință), experiența în domeniul apărării şi securității naționale, interesele personale şi de grup;

• *conținutul şi forma mesajului* ce circulă între instituțiile implicate în derularea comunicării. De exemplu, comunicarea dintre instituțiile politice şi cele militare pe aspecte esențiale ale apărării şi securității naționale se poate realiza sub formă de: *proiecte de acte normative* (legi şi/sau hotărâri de guvern privind apărarea națională); *acte normative adoptate* de Parlament (legi) sau guvern (program de guvernare, hotărâri, ordonanțe de urgență); *proiectele unor documente programatice* în materie de apărare şi securitate națională (strategii, doctrine, concepții); *documente programatice referitoare la apărarea națională* (strategii, doctrine, carta albă a apărării şi securității naționale); *solicitări de suplimentare* a bugetului apărării; *corespondență diversă* (opinii privind optimizarea apărării şi securității naționale, puncte de vedere despre unele proiecte de acte normative şi/sau documente programatice, sugestii privind bugetarea unor programe ale apărării naționale);

• *obiectivele urmărite* de către instituțiile politice şi cele militare prin comunicarea dintre ele. Acestea pot fi: *obiective comune* reieşite din legile țării referitoare la apărarea națională; *obiective politice*; *obiective ce țintesc imaginea publică* a instituției politice şi/sau militare;

• *statutul instituțiilor politice şi militare ce comunică.* De exemplu, Parlamentul, ca instituție politică are un statut înalt în ceea ce priveşte adoptarea unor documente deosebit de importante în materie de apărare şi securitate națională. Pe de altă parte, mesajul trimis de un partid politic neparlamentar unei instituții militare pe teme de apărare şi securitate națională nu au un statut înalt, ci unul obişnuit. Aceasta în sensul că mesajul său are

valoarea unei opinii şi nu a unei decizii politice cu caracter obligatoriu pentru instituția militară căruia îi este adresat;

• *caracterul mesajului*. Astfel, pot exista *mesaje ce se transmit potrivit prevederilor Constituției şi a legilor* țării privind apărarea națională. În acest caz, urmarea metodologiei comunicării este obligatorie pentru unele instituții politice (Parlament, Preşedinție, Guvern) şi pentru cele militare implicate direct. Pe de altă parte, pot exista *mesaje cu caracter consultativ* (de exemplu, un punct de vedere asupra unui proiect de strategie a apărării naționale). În fine, pot fi *mesaje comune* prin care instituțiile politice şi cele militare se informează reciproc asupra demersului lor de asigurare a apărării şi securității naționale;

• *natura mesajului.* Aici, este vorba de: *mesaje ce conțin informații şi date clasificat*e. Informațiile clasificate sunt informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță şi consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate. Acestea se împart în secrete de stat şi secrete de serviciu. Circulația acestor mesaje are un regim special şi se face cu respectarea legii în vigoare[9]; *mesaje ce conțin informații şi date ce pot fi făcute publice; mesaje ce conțin opinii ale instituțiilor implicate* în activitatea de asigurare a apărării şi securității naționale;

• *mijloacele folosite la transmiterea mesajului*. Este vorba de un sistem divers de mijloace şi dispozitive diferite ce se utilizează la realizarea comunicării între instituțiile politice şi cele militare. Astfel, există comunicarea prin: *telefon; fax; email; corespondența clasică* prin scrisori trimise prin poşta civilă sau cea militară; *viu grai* (față în față); *gesturi şi/sau mimică*. O atenție sporită se acordă în ultimul timp comunicării ce foloseşte noile tehnologii ale informaticii şi comunicațiilor. Aceasta atât pentru uşurința cu care se folosesc asemenea tehnologii, cât şi pentru protejarea mesajelor împotriva atacurilor intenționate sau nu ale celor numiți, în mod obişnuit, hackeri. De fapt, natura mesajului impune alegerea canalelor de transmitere a sa.

Pentru a face ca eficientizarea comunicării să devină o realitate este necesar ca aceasta să fie evaluată. Evaluarea comunicării între instituțiile politice şi cele militare cu scopul asigurării apărării şi securității naționale priveşte trei domenii majore: conştientizarea necesității cooperării, conlucrării şi colaborării active şi responsabile a tuturor instituțiilor politice şi militare pentru atingerea scopului menționat; voința tuturor celor implicați în procesul comunicării de a acționa concertat, consecvent şi continuu pentru atingerea obiectivului stabilit în materie de apărare şi securitate națională; capacitățile puse în mişcare de către cele două tipuri de instituții pentru îndeplinirea obiectivului comun: asigurarea apărării şi securității naționale.

---

[9] *Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate*, http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/182_2002.php, art. 15-18

BIBLIOGRAFIE

Daniels T. D., Spiker B. & Papa M., *Perspectives on organizational communication*, Dubuque, Brown & Benchmark Publishers, 1997.

Duțu Petre, *Globalizare versus separatism politic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” , Bucureşti, 2010.

Kreps G., *Organizational communication: theory and pratice*, New York, Longman, 1990.

Marshall Gordon (coordonator), *Dicționar de sociologie*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

Vârcolici Nina, *Redactare şi corespondență*, cap. 1, http://ebooks.unibuc.ro/StiinteCOM/comunicare/11.htm

Dicționar de psihologie socială, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981.

http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/182_2002.php, art. 15-18

POZIȚIONAREA PROGRAMULUI UTILITAR DE RAPORTARE REGES ÎN ACTIVITATEA DE EVIDENȚĂ CENTRALIZATĂ A RESURSELOR UMANE DIN ROMÂNIA

THE POSITIONING OF REGES UTILITARIAN REPORTING PROGRAM IN THE CENTRALISED ACCOUNTANCY ACTIVITY OF HUMAN RESOURCES IN ROMANIA

Asist.univ.dr. Tania STOEAN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Prezenta lucrare analizează poziția şi rolul programului utilitar de raportare ReGES constituit în vederea realizării unei interfețe naționale românești între agenții economici care întrebuințează resursa umană în activitatea lucrativă şi destinatarul final al informațiilor structurate cu rol de analiză şi control. Algoritmul programului se fundamentează pe existența unei colecții de înregistrări din programul platformă ReviSal.

Din perspectiva colectării informațiilor cu privire la evidența resurselor umane din România încadrată în muncă, atât platforma program ReviSal, cât şi programul utilitar de transmitere a datelor ReGES, domină segmentul aplicațiilor informatice destinate instituțiilor publice şi private din România.

The present paper analyzes the role of ReGES utilitarian program of reporting constituted in order to fulfil an interface between the economic agents in Romania that use the human resource in the lucrative activity and the final addressee of structured information with an analysis and control role. The Program's activity is grounded on the existence of a collection of records transferred from the ReviSal platform program.

From the perspective of collecting information regarding the accountancy of the human resources employed in Romania, the ReviSal program platform, as well as ReGES utilitarian program of transmitting data, dominates the segment of IT applications designed for the public and private institutions in Romania.

Cuvinte cheie: gestiunea personalului; baza de date centralizată; prelucrare analitică; program utilitar de raportare, ReviSal, ReGES.

Keywords: *personnel management; centralised database; analytical processing; utilitarian program of reporting, ReviSal, ReGES.*

* e-mail: *tania_stoean@yahoo.com*

Societatea actuală se află într-o evoluție extraordinară, *în permanentă schimbare, ca răspuns la dezvoltările interne şi externe*[1]. Astfel, asistăm la un progres în toate domeniile ştiinței şi tehnologiei. Oamenii sunt foarte bine pregătiți profesional, sunt dornici de a crea lucruri inovatoare, revoluționare. Dar, cel mai adesea, asistăm la perfecționări aduse tehnicii, metodelor, practicilor de lucru din domeniul tehnologiei informației (IT). *Eforturile organizațiilor de a dezvolta noi specificații şi comunități de practică în ceea ce priveşte aspectele tehnice ale implementării sistemelor informatice*[2] sunt apreciabile.

Pe acest palier perfectibil se situează demersul specialiştilor în resurse umane şi în sectorul IT care au gândit un concept nou, inovator, de gestionare a personalului atât în cadrul organizațiilor româneşti publice sau private cât şi la nivel național.

Într-o societate în care informația este vitală nu se mai poate admite păstrarea evidenței (financiare, contabile sau de personal) într-un sistem informațional clasic, neinformațional. Pentru concretizarea unui astfel de demers au fost create pachete de aplicații[3] informatice apte să răspundă dinamicii impuse de fluctuația existentă pe piața forței de muncă şi care să poată oferi flexibilitatea necesară oricărui utilizator, specialist sau nu, în aria resurselor umane.

Aşadar, găsirea, implementarea şi adoptarea unei proceduri sigure de păstrare, transfer şi interpretare a datelor a constituit una dintre prioritățile specialiştilor, spre a oferi un fundament solid gestionării activităților pe linie de personal din interiorul organizațiilor româneşti şi de la nivel guvernamental.

Aspecte de natură teoretică

Un rol important în implementarea programului utilitar de raportare l-a avut abrogarea actului normativ care punea în discuție caracteristici privind activitatea tradițională de gestionare a carnetelor de muncă şi apariția actului normativ care prevedea înființarea *Registrului general de evidență a salariaților (ReviSal)* şi odată cu acesta a portalului *Registrul electronic de evidență a salariaților (ReGES)* de transmitere a colecției de date către Inspectoratul Teritorial de Muncă.

Cu o astfel de motivație a fost demarat proiectul privind conceperea programului platformă ReviSal şi implicit a programului utilitar ReGES. Exploatarea rapidă a potențialului oferit de existența unei baze de date

---

[1] Mirela Atanasiu, *Vulnerabilități, riscuri şi amenințări globale, regionale şi naționale. Prevenirea şi contracararea acestora într-o lume globalizată*, în „Colocviu Strategic” nr. 10/2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007, p. 3.

[2] http://adlunap.ro/eLSE_publications/papers/2007/lucrare_72.pdf – Şuşnea Elena, *Avantaje şi riscuri în e-Learning*, Conferința e-Learning and Software in Education, Bucureşti, 2007.

[3] Doina Fotache, Luminița Hurbean, *Soluții informatice pentru gestiunea afacerilor - ERP*, Editura Economică, 2004, p.17.

omogene, la nivel național, accesibilă tuturor angajatorilor, a captat atenția analiştilor şi statisticienilor interesați.

Astfel, au fost elaborate variante de construcție a unui sistem de evidență electronică a personalului. Majoritatea strategiilor de concepție redactate au avut în vedere generarea unui sistem informatic fiabil de raportare pornind de la existența unor variabile identificate.

Pentru o construcție solidă au fost avute în vedere teoriile cu privire la faptul că în evoluția lor, sistemele de gestiune informatică prezintă unele avantaje față de evidența tradițională a carnetelor de muncă, precum:

- integrarea datelor într-o ciclicitate logică;
- memorarea extinsă a datelor;
- posibilitatea de a controla şi îndrepta erorile;
- interogările potrivit unor parametri definiți;
- prelucrarea datelor în timp redus;
- configurarea rapoartelor solicitate.

Experimentele şi cercetările efectuate au demonstrat că *un program inteligent trebuie să ofere utilizatorului posibilitatea de:*

- testarea ipotezelor, plecând de la simulări locale, prin întreruperea temporară a unei activități principale;
- evaluarea soluțiilor posibile pentru rezolvarea unei probleme;
- simularea unor variante noi cu luarea în considerare a anumitor activități;
- utilizarea de ghiduri, recomandări[4].

A fost evidențiată aplicabilitatea programului la nivel național prin implementarea unui caracter de operabilitate în realizarea unor evidențe nominale, cât şi a unor posibile evidențe statistice comparative. Colecția de baze de date oferă în acest sens un mecanism organizat de stocare, utilizare, interogare şi extragere a informației, circulația rapidă, continuă şi fluentă a informațiilor în domeniul gestiunii resurselor umane organizaționale, constituind interfața dintre utilizator (angajator) şi beneficiarul final. Apreciem ca fiind beneficiar principal al demersului tehnic şi ştiințific Inspectoratul Teritorial de Muncă, instituție cu rol de analiză şi control pe linie de inspecție a muncii.

Au fost identificați, însă, terți beneficiari ai informațiilor din zona de resurse umane, creându-se o interconexiune între destinatarul principal şi alți destinatari secundari. Printre aceşti putem enumera: Institutul Național de Statistică, Administrația Națională a Finanțelor Publice, Casa Națională de Pensii, Casa de Asigurări Sociale de Sănătate, Administrația Națională a Ocupării Forței de Muncă.

---

[4] Adriana Burlea Sciopoiu, *Flexibilitatea programelor informatice – o soluție pentru înlăturarea dificultăților cu care se confruntă utilizatorii*, Revista de Informatică Economică, Nr. 1 (13), Bucureşti, 2000, pp. 55–56.

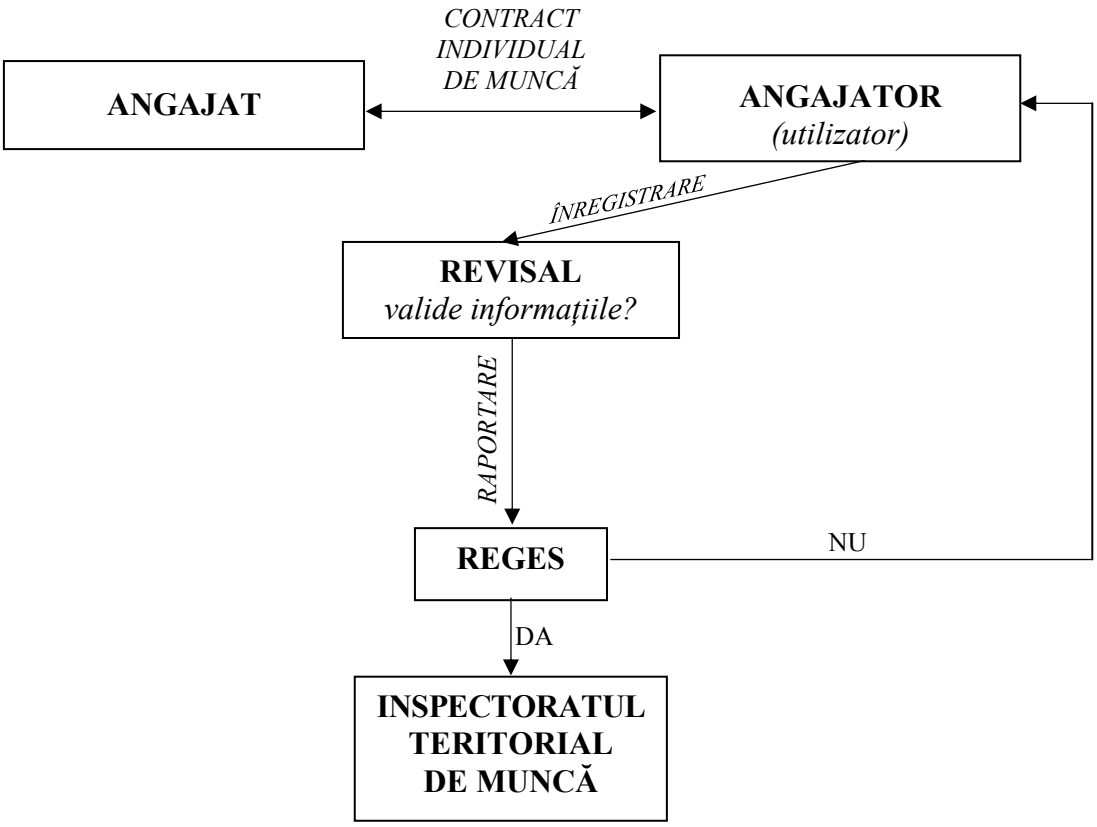

Fig. 1 *ReGES – interfața dintre utilizatorul ReviSAL şi beneficiarul final*

Aspecte de natură aplicativă

Metodologia de lucru este relativ simplă. Este încărcată baza de date disponibilă pe platforma program ReviSal cu înregistrări, ulterior fiind generat fişierul centralizator, care prin intermediul programului utilitar ReGES, este comunicat instituției cu rol decizional în spectrul resurselor umane.

Aplicația dispune de facilități de operare cu acces online şi de opțiuni de securizare, care permit colectarea rapidă a datelor de către utilizatori specializați, precum şi accesarea controlată de persoane interesate şi autorizate. Se poate aprecia că volumul de date prelucrate în departamentul de resurse umane oferă o perspectivă tangibilă a datelor transformate în informații, pe baza căreia se poate analiza sau planifica activitatea desfăşurată în cadrul organizaților.

Ulterior operațiunii de comunicare a *depozitului de date*[5] fişierul centralizator se poate lista şi îndosaria pentru o confirmare a faptului că datele au fost raportate.

Se poate interpreta că *prelucrarea analitică online desemnează o categorie de instrumente software, care permit analiştilor să înțeleagă esența datelor printr-un proces rapid, consistent şi interactiv la o mare varietate de*

[5] Florian Gheorghe Filip, *Sisteme suport pentru decizii*, Editura Tehnică, Bucureşti, 2004, p. 228.

vederi posibile ale informațiilor, care au fost obținute prin transformarea datelor primare, astfel încât să reflecte dimensiunile reale ale întreprinderii.[6]

Programul utilitar este disponibil prin intermediul portalului Inspectoratului Teritorial de Muncă. Simpla accesare şi alegerea unei opțiuni operaționale existentă prin casetele de asistență va face posibilă transmiterea fişierului centralizator generat pe baza informațiilor din Registrul de evidență nominală a salariaților.

Anterior utilizării programului utilitar şi a platformei program, sunt necesare următoarele măsuri:

- angajatorul, prin reprezentantul legal, va emite o decizie pentru desemnarea persoanei care va fi însărcinată cu transmiterea şi actualizarea online a informațiilor cuprinse în Registrul de evidență nominală a salariaților.
- se vor întreprinde demersuri pentru solicitarea *user-name-ului* şi a *parolei* necesare în operare cu cele două aplicații informatice pe care utilizatorul desemnat le va utiliza în scopul menționat.

Pentru realizarea fişierului centralizator o atenție importantă se acordă culegerii informațiilor existente în cuprinsul contractului individual de muncă, a actelor adiționale la contractele individuale de muncă, a diverselor dispoziții (de detaşare, de suspendare, de încetare a activității etc). Omiterea sau introducerea eronată a unor cifre sau litere poate crea opinia cum că datele sunt eronate. Din acest motiv există posibilitatea ca fişierul centralizator să nu fie validat de programul utilitar. Corecțiile ulterioare sunt posibile în măsura în care sunt sesizate de către utilizator. În această situație se impune retransmiterea unui nou fişier generat de Registrul general de evidență a salariaților.

Ca o particularitate proprie, instituțiile din sectorul de ordine publică şi apărare națională nu transmit în sistem online baza de date ReviSal prin platforma program ReGES la Inspectoratul Teritorial de Muncă. Abordarea se datorează particularității activității desfăşurate de aceste instituții.

Concluzionând se poate aprecia că „eficiența utilizării unui sistem informatic într-o organizație depinde de modul în care datele sunt stocate, organizate şi accesate”[7]. Astfel, furnizarea unor date de calitate nu depinde doar de performanțele sistemului informatic, ci şi de abilitatea managerului de personal de a gestiona bazele de date ca fiind o resursă importantă pentru organizație.

În contextul menționat, devine fundamental ca specialiştii în domeniul resurselor umane să dispună de sisteme informatice competitive care să le

---

[6] Florian Gheorghe Filip, *Decizie asistată de calculator*, Editura Tehnică, Bucureşti, 2005, pp. 130-131.

[7] Gheorghe Militaru, *Sisteme informatice pentru management*, Editura BIC ALL, Bucureşti, 2004, p. 58

permită un management eficient al informației. Din această perspectivă apreciem că *gestionarea rețelelor reprezintă mijlocul principal pentru realizarea vitezei de transport a datelor şi de cunoaştere reală a situației*[8] indiferent de beneficiarul final al informațiilor.

BIBLIOGRAFIE

Atanasiu Mirela, *Vulnerabilități, riscuri şi amenințări globale, regionale şi naționale. Prevenirea şi contracararea acestora într-o lume globalizată,* în „Colocviu Strategic” nr. 10/2007, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2007.

Burlea Sciopoiu Adriana, *Flexibilitatea programelor informatice – o soluție pentru înlăturarea dificultăților cu care se confruntă utilizatorii*, Revista de Informatică Economică, Bucureşti, Nr. 1 (13), 2000.

Filip Florian Gheorghe, *Decizie asistată de calculator*, Editura Tehnică, Bucureşti, 2005.

Fotache Doina, Hurbean Luminița, *Soluții informatice pentru gestiunea afacerilor – ERP*, Editura Economică, 2004.

Filip Florian Gheorghe, *Sisteme suport pentru decizii*, Editura Tehnică, Bucureşti, 2004.

Frunzeti Teodor, Mureşan Mircea, Văduva Gheorghe, *Război şi haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009.

Oprea Dumitru, *Analiza şi proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura Polirom, 1999.

Militaru Gheorghe, *Sisteme informatice pentru management,* Editura BIC ALL, Bucureşti, 2004.

Legea nr.53/2003, Codul Muncii.

Legea nr. 40/2011 pentru modificarea si completarea Legii nr. 53/ 2003, Codul Muncii.

Hotărârea de Guvern nr. 161 din 3 februarie 2006 privind întocmirea şi completarea registrului general de evidență a salariaților.

[8] Teodor Frunzeti, Mircea Mureşan, Gheorghe Văduva, *Război şi haos*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009, p. 41.

Hotărârea de Guvern nr. 500/2011 privind registrul general de evidență a salariaților.

Hotărârea de Guvern nr. 1.105/2011 prin care sunt modificate prevederile Hotărârii de Guvern nr. 500/2011 privind registrul general de evidență a salariaților.

Ordinul Ministrului Muncii, Familiei şi Protecției Sociale nr.1918/2011 aprobarea procedurii şi actelor pe care angajatorii sunt obligați să le prezinte la ITM pentru obținerea parolei, precum şi a procedurii privind transmiterea ReviSAL.

http://www.inspectiamuncii.ro/fisiere/ReviSal%20-%20Ghid%20Utilizator.pdf

http://www.inspectiamuncii.ro/fisiere/ManualValidator.pdf

OBIECTIVE, NORME ŞI REGULI ALE COMUNICĂRII EFICIENTE ÎN ARMATĂ

OBJECTIVES, NORMES AND RULES OF EFFICIENT COMMUNICATION WITHIN THE ARMED FORCES

Lect.univ.dr. Ioana Valeria ALEXE*
Universitatea „Hyperion”, Bucureşti
Asist.univ. drd. Andrei MOISE**
Universitatea „Hyperion”, Bucureşti

În esență, obiectivul oricărei comunicări eficiente constă în soluționarea dilemei: transmiterea unui mesaj care să fie înțeles rapid şi corect, adică să respecte sensul şi semnificația date de către emițător. Dată fiind diversitatea purtătorilor de informație şi a destinatarilor este evident că rezolvarea acestei dileme este dificilă.

In essence, the goal of effective communication lies in resolving the problem: sending a message to be understood quickly and accurately, respecting the meaning and significance given by the sender. Given the diversity of information carriers and recipients' it is obvious that solving this dilemma is difficult.

Cuvinte cheie: obiective; norme; reguli; comunicare; armată.
Keywords: *goals; norms; rules; communication; military.*

„Comunicarea constituie elementul esențial, chiar dacă deosebit de vulnerabil, al funcționării productive a oricărei organizații, militare sau civile, pe scară mare. De aceea, este de dorit ca, în organizația militară, problemele comunicării să fie urmărite cu mare sensibilitate şi atenție pentru a permite forțelor armate să-şi îndeplinească rolul propriu, în contextul comunității naționale şi în lumina angajamentelor internaționale asumate[1]”.

Una dintre caracteristicile principale ale procesului de comunicare este eficiența acestei activități. Printre altele, aceasta înseamnă că informația

* e-mail: *alexe_ioana2000@yahoo.com*
** e-mail: *andrei_e_moise@yahoo.com*
[1] Nicolae Rotaru, *Comunicarea în organizațiile militare*, Bucureşti, Editura Tritonic, 2005, p. 30.

disponibilă trebuie să fie: completă, exactă şi oportună. Caracterul „complet” al informației transmise înseamnă că aceasta să fie suficientă cantitativ şi calitativ pentru a produce schimbări, inițial, în opinia destinatarului şi, ulterior, în atitudinile şi comportamentul său. Atributul „exactă” semnifică necesitatea ca informația pe care o primeşte receptorul să corespundă realității, să fie veridică. Oportunitatea informației afirmă că aceasta trebuie să „vină” la destinatar atunci când el are realmente nevoie de ea şi nu după producerea evenimentului vizat.

Practic, succesul răspunsului la fiecare mesaj depinde de precizia mesajului original, de interpretarea şi înțelegerea sa de către receptor şi de existența şi funcționarea optimă a conexiunii inverse.

În opinia noastră, nu există pericolul unei simplificări excesive când se afirmă că emițătorii eficienți au bune capacități comunicative, ştiu cum, când şi de ce să transmită un mesaj. Aceştia țin seama de trăsăturile definitorii ale destinatarului, de motivația (mai ales de interesele şi aşteptările sale) şi afectivitatea acestuia. „Formarea capacității de comunicare eficiente presupune şi abilitatea de a folosi mijloacele comunicării în raport cu nevoile generate de situația dată”[2].

O comunicare eficientă se poate confrunta cu unele obstacole care o pot distorsiona. Pentru a depăşi aceste obstacole există anumite moduri de a le rezolva. Printre acestea se numără următoarele: menținerea de relații bune cu destinatarul mesajului (o relație proastă emițător – receptor afectează procesul de comunicare); permanenta deschidere a canalului de comunicare (valoarea comunicării va fi redusă la întârzierea în primirea mesajelor); transmiterea unui volum mai mare de informație decât mai puțină (lipsa informației creează insecuritate receptorului şi îi dă impresia ca emițătorul nu are încredere în el); acordarea unei atenții speciale formei în care mesajul va fi trimis (este posibil ca un mesaj care nu este transpus într-o formă acceptabilă să nu poată depăşi barierele din canalul de comunicare). „Calitatea comunicării la nivelul organizației îi permite conducătorului să reducă incertitudinea ce planează asupra deciziilor sale, să ia hotărâri adecvate în situația concretă şi să optimizeze cooperarea interumană şi organizațională. Pentru a optimiza circulația mesajelor în organizație, managerii trebuie să cunoască că formele de comunicare sunt diferite ca eficiență. Cea mai rapidă şi mai eficientă metodă este comunicarea pe două căi (scrisă şi verbală) urmată de comunicarea pe o singură cale”[3].

---

[2] Mircea Agabrian, *Strategii de comunicare eficientă*, Editura Institutul European, Iaşi, 2008, p. 18.
[3] *Ibidem*, p. 59.

„Stilul de conducere are astăzi o importanță deosebită deoarece o mare parte a procesului decizional se bazează pe activitatea de grup. În plus, în contextul militar particular, cu cât pregătirea militară este mai mecanizată, cu atât este mai mare dependența organizației de conceptul „muncă în echipă[4]”. Capacitatea de a comunica mai departe informația este fundamentală. Liderii, în general, iar în armată comandanții/şefii sunt, în mod frecvent, cei care stăpânesc arta comunicării. Ei ştiu cum să-şi prezinte ideile, să le transmită celorlalți întrucât dețin informațiile necesare şi suficiente derulării unei activități sau a alteia, dispun de cunoştințele de specialitate şi experiența profesională utile realizării unei comunicări eficiente.

Pentru exploatarea la maximum a beneficiilor oferite de o comunicare eficientă, existența unor bune abilități practice (şi nu teoretice) este vitală. Orice mesaj – intenționat sau nu – determină o schimbare, mai întâi, în opinia şi, apoi, în atitudinea şi comportamentul receptorului. Evident, succesul unei comunicări depinde, într-o bună măsură, şi de calitățile de ascultător ale destinatarului mesajului. Iată câteva calități specifice unui bun ascultător: în general ia decizii mai bune – deoarece primeşte informații mai bune; învață mai mult într-o anumită perioadă – economisind astfel timp; încurajează şi pe alții să fie atenți la cele spuse de el, deoarece cel puțin dă impresia unui om atent şi manierat; necesită hotărâre – pentru că o ascultare bună este un act conştient, voluntar şi responsabil; disciplină şi exercițiu – fiindcă trebuie să fie pregătit pentru comunicare atât fizic, cât şi mental.

În acest sens, se pot face unele sugestii pentru a realiza, efectiv, o ascultare eficientă: conştientizarea faptului că ascultarea este o muncă dificilă (se arată astfel emițătorului interesul față de mesajele transmise); adaptarea aşteptărilor față de conținutul mesajului cu nevoile sale reale de informare; menținerea unei atenții sporite pe întreaga durată a comunicării atât pentru a recepționa mesajul în totalitate, cât şi pentru a face față unor eventuale situații neobişnuite, inedite ce se pot ivi; disponibilitatea receptării oricărui mesaj transmis, chiar dacă conținutul acestui nu convine în totalitate sau doar parțial. Se ştie că un bun ascultător nu se simte amenințat sau insultat, nici nu are nevoie să opună rezistență mesajelor care-i contrazic părerile ori valorile personale; identificarea frazelor şi cuvintelor care sunt percepute ca supărătoare şi declanşează stări emotive negative; găsirea zonei de interes în mesajele recepționate. De regulă, ascultătorii buni sunt interesați şi atenți, întrucât găsesc căi de a face mesajul relevant, pe de o parte, şi nu există subiecte neinteresante, ci doar oameni neinteresanți, pe de altă parte; afişarea interesului față de emițător; controlarea afectivității, în sensul acceptării cu

[4] Nicolae Rotaru, *Comunicarea în organizațiile militare*, Bucureşti, Editura Tritonic, 2005, p. 35.

răbdare şi atenție a comunicării; evaluarea calității mesajului după ascultarea sa în totalitate şi înțelegerea sensului şi semnificației sale; criticarea conținutului mesajului nu a emițătorului; receptarea mesajului să cuprindă şi formele de comunicare nonverbală ce însoțesc transmiterea acestuia mai ales în comunicarea orală.

În esență, obiectivul oricărei comunicări eficiente constă în soluționarea dilemei: transmiterea unui mesaj care să fie înțeles rapid şi corect, adică să respecte sensul şi semnificația date de către emițător. Dată fiind diversitatea purtătorilor de informație şi a destinatarilor este evident că rezolvarea acestei dileme este dificilă. Totuşi, acest impas se poate depăşi urmând o serie de principii, norme şi reguli ale unei bune comunicări. Astfel, mai întâi, comunicatorul (emițătorul) trebuie să răspundă la următoarele întrebări atunci când doreşte să comunice un mesaj: *ce/ cine/ pentru cine/ unde/ când/ cum şi de ce?* Răspunsurile la aceste întrebări vor permite înțelegerea subiectului comunicării şi posibilitatea conceperii şi transmiterii sale în funcție de obiectivele urmărite de către emițător, de interesele şi trăsăturile definitorii ale destinatarului.

În acest sens, rămâne de ales dacă este preferabil să se dezvolte anumite aspecte sau toate trebuie tratate. Există cel puțin patru abordări diferite pentru a concepe un mesaj de comunicat[5]:

- *sintetic* – se pleacă de la elementele detaliate pentru a ajunge la rezultat.
- *analitic* – se pleacă de la rezultat apoi se detaliază elementele.
- *sintetico-analitic* – se pleacă de la principalele elemente pentru a ajunge la rezultatul urmărit detaliind sistematic rezultatele parțiale.
- *analitico-sintetic* – se pleacă de la rezultat apoi se detaliază elementele amintind sistematic rezultatele parțiale.

Apoi, comunicatorul face al doilea pas şi anume formulează propoziții simple pentru a arăta că ele permit explicarea propozițiilor complexe. Nu se va proceda invers: formularea unei propoziții complexe şi evidențierea faptului că ea este demonstrabilă grație propozițiilor simple. De o manieră generală întotdeauna se merge de la cel mai simplu la cel mai complex. Întotdeauna, într-o comunicare, se impune cunoaşterea destinatarilor mesajului transmis pentru a adapta structura mentală a emițătorului la cea a receptorului. De aceea, orice text trebuie scris explicit pentru cei cărora le este adresat. Dacă ținta mesajului este destul de extinsă, se alege un tip de destinatar mediu care acoperă principalele caracteristici ale receptorului vizat.

În fine, emițătorul trebuie să aibă în vedere structura cognitivă şi senzorială a destinatarului. Altfel spus, emițătorul are în vedere nivelul de

[5] *Comunicarea*, http://ebooks.unibuc.ro/StiinteADM/cornescu/cap11.htm

pregătire şcolară şi experiența de viață a persoanelor cărora le sunt adresate mesajele ce vor fi transmise.

Desigur, apar unele diferențe în funcție de forma în care se transmite mesajul către destinatarii săi. Totuşi, există reguli ce se cer îndeplinite atunci când se comunică oficial, fie prin scris sau oral, în armată[6].

Pentru a evalua dacă comunicarea şi-a atins obiectivele stabilite se apelează la *feedback*. Acesta întrucât sursa majorității problemelor de comunicare o constituie diferența dintre conținutul mesajului sau impactul pe care emițătorul intenționează să-l transmită şi modul în care destinatarul (individual şi/sau colectiv) recepționează mesajul. Practic, *feedback-ul* constituie una dintre cele mai potrivite căi prin care, în armată, mesajele transmise de către comandanți/ şefi pot deveni mai eficiente. De fapt, *feedback-ul* redă reacția destinatarului mesajului la recepționarea acestuia ceea ce implică un risc. În relațiile personale, oamenii sunt din ce în ce mai deschişi față de ceilalți pe măsură ce capătă mai multă încredere unii în alții. În contextul organizațional din armată, lucrurile se schimbă datorită, pe de o parte, faptului că emițătorul (comandantul/şeful) deține puterea, iar pe de altă parte, faptului că informațiile sunt distorsionate la trecerea lor prin canalele formale şi informale de comunicare. Există metode de dezvoltare a unei strategii comunicaționale eficiente care le facilitează comandanților/şefilor din armată asigurarea receptării corecte a mesajelor lor, ca şi metode de obținere a *feedback-ului* necesar.

„O comunicare eficace depinde de următorii factori:

- capacitatea de a vorbi aceeaşi limbă, acest lucru poate părea prea evident pentru a mai trebui menționat, dar este oportun să fie menționată indispensabilitatea sa în cadrul unei alianțe în care armate ale unor state diferite participă împreună la activități de pregătire şi, eventual, operaționale (.....);
- înțelegerea conotațiilor cuvintelor folosite în mesaj atât de către cel care îl emite cât şi de cel care îl receptează;
- disponibilitatea celui care receptează de a asculta şi de a înțelege mesajul;
- capacitatea celui care vorbeşte de a nu suscita ostilitatea auditoriului, menajându-i sentimentele mai delicate, ca orgoliul şi amorul propriu;
- intenția reală a celui care vorbeşte de a transmite un mesaj clar şi fără echivoc;
- atitudinea de modestie rațională a tuturor celor implicați în procesul comunicării această atitudine trebuie să-i ducă la analiza propriilor carențe şi la adoptarea eforturilor adecvate pentru a-şi modifica ideile preconcepute referitoare la metodele de abordare a problemelor[7]”.

---

[6] *Idem.*

[7] Nicolae Rotaru, *Comunicarea în organizațiile militare*, Bucureşti, Editura Tritonic, 2005, pp. 37-38.

De asemenea, există *feedback* nu numai între comandant/şef şi subalterni, ci şi între comandanții de la diferite niveluri ierarhice din instituția militară. Atunci când discută cu superiorii lor ierarhici, comandanții/şefii se confruntă cu multe dintre problemele cu care se confruntă subalternii lor atunci când li se acordă posibilitatea *feedback-ului*. De aceea, atunci când discută cu subalternii lor, comandanții trebuie să cunoască standardele pe care aceştia trebuie să le atingă, gradul în care un angajat trebuie să îşi îmbunătățească performanțele şi consecințele unui eventual eşec. Comunicarea având drept subiect aşteptările comandantului/şefului cu privire la performanțe ar trebui să înceapă înainte de angajarea subalternului.

Comunicarea se află, fără îndoială, în topul primelor cinci probleme cu care se confruntă orice comandant sau şef din armată, deoarece comunicarea reprezintă unul dintre principalele sale motive de îngrijorare.

În armată, comunicarea eficientă este dacă conduce la îndeplinirea obiectivelor propuse, prin mesajele transmise, de către toți destinatarii.

În general, se consideră că un comandant militar este un comunicator de succes dacă:

- subalternii simt că au primit suficiente informații de la el. Acest lucru înseamnă, de obicei, că subalternii înțeleg ce se întâmplă în instituția militară şi în echipa/unitatea în care lucrează, mai ales aspectele legate de locurile lor de muncă;
- militarii şi civilii din armată constată că mesajele şi informațiile pe care le primesc sunt clare şi precise, pe de o parte, şi au o strânsă legătură cu ceea ce ei fac, pe de altă parte;
- personalul armatei simte că sunt ascultați de către comandantul/şeful lor şi acesta din urmă le înțelege mesajul transmis, prin *feedback*.

În contrast, se poate spune despre un comandant/şef militar că nu comunică în mod adecvat, în situația în care următoarele condiții sunt îndeplinite:

- nu sunt transmise suficiente informații. Subalternii sunt confuzi, se simt ignorați, apar schimbări sau trebuie adoptate decizii/îndeplinite activități despre care nu sunt informați sau nu le înțeleg;
- mesajele transmise sunt neclare, confuze sau contradictorii. Atunci când sunt repartizate sarcini, militarii şi civilii simt că nu înțeleg pe deplin ceea ce li se spune sau simt că nu au posibilitatea de a înțelege conținutul mesajului;
- fluxul comunicațional nu este repartizat, în mod egal, personalului aflat la acelaşi nivel ierarhic. Astfel, unii militari şi civili află despre întâmplări, evenimente sau schimbări, iar alții nu;
- acțiunile/activitățile efectuate nu reflectă conținutul mesajului comunicat.

Neîncrederea apare atunci când militarilor şi civililor din armată li se spune un lucru, dar observă că acțiunile lor sunt în contradicție cu mesajul transmis;

• comunicarea este blocată. Frustrările apar atunci când personalul unității solicită informații şi nu primeşte nici un răspuns, din cauza faptului că cererea lor a fost blocată, pierdută sau deviată;

• nimeni nu ascultă. Datorită faptului că procesul de comunicare implică două părți (un emițător şi un receptor), fluxul comunicațional este întrerupt în situația în care receptorul nu este disponibil sau nu este o persoană dispusă să petreacă timp ascultându-i pe ceilalți.

„Comunicarea internă în organizațiile militare este gândită în context organizațional, context care se află la baza oricărei analize a unei astfel de comunicări. Acest context „organizațional„ este chiar organizația. După J.R. Taylor, nu este ceva care se poate vedea. Poți să trăieşti în cadrul ei, poți să-i cunoşti anumite aspecte materiale, poți avea o reprezentare a ei (care nu va coincide cu cea a altei persoane). (….) O organizație este deci o realitate secundară, în sensul Şcolii de la Palo Alto[8] .”

De asemenea, este cunoscut faptul că într-o instituție şi/sau organizație, comunicarea poate urma o serie de direcții: de sus în jos, de jos în sus şi din/pe lateral. Comunicarea de sus în jos este folosită pentru transmiterea mesajului superiorilor şi poate îmbrăca o varietate de forme, precum ar fi memo-urile, manualele de politici ale instituției/organizației, buletine, ordinele directe, dispozițiunile şi declarațiile cu privire la misiune. Acest tip de comunicare este esențial pentru buna funcționare a unei instituții/organizații, putând fi dăunător pentru supraviețuirea acesteia în situația în care devin singurul mod acceptabil de transmitere a informațiilor. Acest tip de comunicare unilaterală poate îngrădi inovația şi poate determina creşterea insatisfacției salariaților în cadrul organizației. Cu alte cuvinte, cantonarea comunicării doar în acest perimetru aduce atingere eficienței acesteia. De aceea, trebuie stabilit un echilibru între comunicarea de sus în jos şi comunicarea de jos în sus. Angajații sunt familiarizați cu diferitele aspecte ale mediului instituției/organizației şi au nevoie de un canal comunicațional prin care cunoştințele lor să fie împărtăşite superiorilor. Practica recentă a demonstrat faptul că şefii/comandanții militari care primesc feedback de la subalternii lor sunt mai eficienți în îndeplinirea sarcinilor lor decât ceilalți.

Într-o organizație mai pot fi întâlnite comunicarea în plan orizontal şi cea în diagonală/în plan oblic, ca modalități de întărire a coordonării între diferitele sale departamente. În mod obişnuit, militarii din subunitățile de

[8] Alex Mucchielli, *Comunicarea în instituții şi organizații*, Editura Polirom, Iaşi, 2008, p. 241.

luptă îşi coordoneze activitățile şi fac schimb de informații cu cei din statul major şi structura logistică a unității militare, ceea ce creează nevoia de comunicare în plan orizontal (comunicarea între persoane cu funcții egale în ierarhia organizației). Comunicarea oblică reprezintă cea mai puțin folosită modalitate de comunicare, datorită faptului că traversează liniile ierarhice tradiționale de autoritate. Angajații situați pe poziții ierarhice inegale în diferite componente ale unității, marii unități militare etc. pot simți totuşi nevoia de a comunica direct între ei mai ales atunci când acest lucru permite evitarea pierderii de timp. Comunicarea oblică, datorită faptului că îi pune în legătură directă pe emițător şi pe receptor, se poate dovedi mai eficientă şi mai precisă, în unele situații (de exemplu, în teatrele de operații pe timpul îndeplinirii unei misiuni de luptă), decât modalitățile tradiționale de comunicare.

În esență, comunicarea eficientă înseamnă atingerea obiectivelor urmărite de către emițător, cu costuri raționale, prin schimbarea opiniilor, atitudinilor şi comportamentelor individuale şi colective la destinatarul individual/colectiv al mesajului.

BIBLIOGRAFIE

Agabrian Mircea, *Strategii de comunicare eficientă,* Editura Institutul European, Iaşi, 2008.

Cismaru Diana-Maria, *Comunicarea internă în organizații*, Bucureşti, Tritonic, 2009.

Duțu Petre, *Moralul militarilor,* Bucureşti, Editura AISM, Bucureşti, 2001.

Mucchielli Alex, *Comunicarea în instituții şi organizații,* Editura Polirom, Iaşi, 2008.

Rotaru Nicolae, *Comunicarea în organizațiile militare*, Bucureşti, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

FORMAREA ŞI DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE INTERCULTURALĂ A MILITARILOR ROMÂNI PARTICIPANȚI LA OPERAȚII DE STABILITATE ŞI SPRIJIN

THE BUILDING AND DEVELOPMENT OF THE INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE OF THE ROMANIAN MILITARY PERSONEL PARTICIPATING IN THE STABILITY AND SUPPORT OPERATIONS

Asist.univ.drd. Polixenia OLAR*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Contactul dintre culturi a devenit astăzi condiția existenței şi evoluției lumii moderne. Educației i se cere şi ei să se încadreze şi să răspundă acestei noi cerințe culturale printr-o nouă modalitate de abordare: educația interculturală. Pregătirea tinerilor de pretutindeni pentru a putea face față şi a depăşi barierele culturale din calea comunicării, nu se poate sprijini decât pe o comunicare interculturală bazată pe valorificarea şi promovarea valorilor naționale mai întâi şi mai apoi pe acceptarea valorilor celorlalți, ca parte a valorilor universale şi general-umane.

The contact between cultures has become the condition of our existence and of the modern world evolution. Education is also required to be part of this new cultural environment and answer it with a highly new approach, making use of intercultural communication. Young people's training meant to face and overpass the cultural barriers should be sustained by an intercultural communication based on firstly promoting national values and then on accepting the others' values as part of the universal human values.

Cuvinte cheie: competență; performanță; comunicare interculturală; operații de stabilitate; operații de sprijin.
Keywords: *competence; performance; intercultural communication; stability operations; support operations.*

* e-mail: *lisiolar @ yahoo.com*

La începutul secolului XXI, viziunea lui Marshall Mc Luhan, aceea de *sat global* nu mai este considerată o idee abstractă, ci o certitudine virtuală. Schimbările tehnologice şi sociopolitice au făcut ca lumea să pară o planetă mai mică. Fezabilitatea tehnologică a mass-mediei de a aduce evenimentele din cealaltă parte a globului în casa noastră, reduce dramatic distanța dintre oameni aparținând unor culturi şi societăți diferite.

Sistemele de comunicații leagă lumea prin sateliți şi fibre optice. Supersonicele duc oameni dintr-o țară în alta mai repede decât viteza sunetului.

Din punct de vedere politic, sfârşitul războiului rece dintre SUA şi fosta Uniune Sovietică a dus la încetarea tensiunilor manifestate ani de-a rândul.

Țări care altădată erau inamici aprigi acum îşi unesc forțele. Emigrația forțează şi ea interacțiunea dintre oameni de rase, naționalități şi etnii diferite. Câştigătorul Premiului Pulitzer, Arthur Schlesinger, ne avertizează că istoria înregistrează o poveste urâtă atunci când oameni de diferite culturi, etnii, religii sau fond lingvistic se găsesc în acelaşi loc. A se vedea războiul din fosta Iugoslavie. Cum represiunea ideologică din Europa de Est a dispărut, grupuri etnice care au trăit cândva în pace, în interiorul aceloraşi granițe, se ucid acum în numele naționalismului şi epurării etnice, iar ostilitatea unui grup de oameni împotriva altuia este printre cele mai instinctive dintre comportamentele umane. Schlesinger afirmă că fără un interes comun care să unească diverse popoare, ostilitățile tribale îi vor decima. Prin înlocuirea conflictului generat de ideologiile politice care au dominat secolul XX, disputele etnice şi rasiale sunt cele care vor predomina în noul mileniu. Doar printr-o comunicare interculturală reală pot astfel de conflicte să fie reduse sau înlăturate.

Competență şi performanță

Comunicarea prin limbă presupune competența de comunicare, adică capacitatea individului de a-şi modela comportamentul pentru a se adapta contextului în care are loc interacțiunea şi pentru a comunica cu maximă eficiență în procesul de comunicare.

Cartea lui Chomsky, „Structurile limbii”, publicată în 1957, s-a dovedit a fi un punct de cotitură în lingvistica secolului XX. El propune teoria lingvistică a gramaticii generative delimitându-se, în mod radical, de structuralismul şi behaviorismul deceniilor anterioare. Analizele anterioare făcute propozițiilor arătau faptul că acestea erau irelevante, deoarece nu luaseră în considerare diferențele dintre nivelurile „de suprafață” şi cele „de adâncime” ale acestor structuri gramaticale. Un scop major al gramaticii generative era acela de a furniza un mijloc de analiză a propozițiilor care să țină cont de aceste niveluri ale structurii. Pentru a-şi atinge acest scop,

Chomsky a făcut o distincție fundamentală (similară cu aceea a lui Saussure, între *langue* şi *parole*), între cunoaşterea de către o persoană a regulilor unei limbi şi utilizarea acelei limbi în situații reale. S-a referit la prima ca la *competență*, iar la a doua ca *performanță*. Lingvistica, susținea el, ar trebui să se ocupe de studiul competenței şi nu să se rezume la performanță.

Propunerile lui Chomsky aveau ca scop să descopere realitățile mentale, subliniind felul în care oamenii folosesc limba; astfel, competența este văzută ca un aspect al capacității psihologice general umane, iar lingvistica ca o „disciplină mentalistă”. Mai mult, se afirmă că lingvistica nu ar trebui să se limiteze la descrierea competenței. Pe termen lung, ar trebui să existe un scop şi mai puternic: acela de a furniza o gramatică capabilă să evalueze caracterul oportun al diferitelor grade de competență şi să treacă dincolo de studiul limbilor individuale, către natura limbii umane ca întreg, prin descoperirea de universalități lingvistice. În felul acesta, lingvistica ar putea să contribuie la înțelegerea naturii minții umane.

O trăsătură majoră a abordării lui Chomsky a fost sistemul tehnic pe care l-a inventat pentru a explica noțiunea de competență: sistemul de reguli şi simboluri care oferă o reprezentare formală a structurii sintactice, semantice şi fonologice a propozițiilor.

Competența, spune Chomsky, face referire la cunoaşterea de către o persoană a limbii sale, a sistemului de reguli pe care un utilizator al limbii le foloseşte astfel încât să fie posibil pentru acel utilizator să producă şi să înțeleagă un număr infinit de propoziții şi, de asemenea, să recunoască greşelile gramaticale şi ambiguitățile.

Competența este o concepție idealizată a limbii văzută în opoziție cu noțiunea de performanță care se referă la mesaje specifice ale vorbirii.

Obiectivele transformaționaliştilor vor fi atinse prin formularea de descrieri lingvistice în termeni de reguli care reprezintă capacitatea creativă a unui vorbitor nativ de a produce şi de a înțelege un număr infinit de propoziții care sunt toate gramaticale.

Competența, potrivit lui McNeil[1], înseamnă cunoaşterea regulilor lingvistice, a categoriilor etc. care contribuie la intuițiile vorbitorului în raport cu limba sa; Robins[2] afirmă că Chomsky defineşte competența ca fiind ceea ce un vorbitor cunoaşte, în mod intuitiv, despre limba sa. În termenii aceştia, producerea vorbirii şi înțelegerea vorbirii sunt ambele categorii ale performanței lingvistice; ambele implică expresia de competență, una în producerea sau codarea vorbirii, cealaltă în primirea şi decodarea vorbirii.

---

[1] Malcom McNeil, distins profesor, Departamentul de Ştiințe ale Comunicării de la Universitatea din Pittsburgh.

[2] R. H. Robins, *A Short History of Linguistics*, Bloomington, Ind. London, 1979, p. 228

Tipuri de competență

a) Competența lingvistică

Vorbind despre cunoaşterea lingvistică a unui vorbitor nativ, Chomsky foloseşte termenul de „competență lingvistică”. Înainte de secolul XX, cunoaşterea lingvistică putea fi gândită ca o entitate care ar fi putut fi cel mai bine descrisă în termenii regulilor gramaticale ale unei limbi. Aceasta, de fapt, a fost tendința generală a descrierii limbii la nivel de propoziție înainte de dezvoltarea analizei de limbă la niveluri mai ridicate, precum analiza de text şi analiza conversațională. Astfel, competența lingvistică este prima versiune a competenței şi ea s-a confruntat cu un val uriaş de critici.

b) Competența de comunicare

Critică a stârnit şi noțiunea de „competență de comunicare”. Acest tip de competență este diferit de cea lingvistică în sensul că cea comunicativă se centrează pe abilitatea vorbitorului nativ de a produce şi de a înțelege propoziții care sunt adecvate contextului în care survin, de exemplu, ceea ce acel vorbitor are cu adevărat nevoie să ştie pentru a comunica eficient în medii sociale diferite. Cu alte cuvinte, această imagine a competenței de comunicare diferă de cea lingvistică în aceea că ultima se concentrează pe termenii formali ai cunoaşterii lingvistice, în timp ce prima se preocupă de termeni, precum: context, mediu, relația dintre vorbitor şi ascultător, dar şi alți factori de mediu despre care se crede că sunt sistematici în cadrul oricărei comunități.

Competența de comunicare subordonează determinanții sociali ai comportamentului lingvistic, incluzând probleme de context, precum relația dintre vorbitor şi ascultător sau/şi presiunile care izvorăsc din timpul şi locul în care are loc vorbirea etc.

Competența de comunicare se foloseşte pentru a ne referi la capacitatea pe care individul o are nu doar de a aplica regulile gramaticale ale unei limbi pentru a forma mesaje corecte, ci şi pentru a şti când să folosim aceste mesaje, în mod adecvat. Hymes[3] a inventat termenul ca pe o reacție la diferența pe care Chomsky a făcut-o între competență şi performanță. Hymes crede că o astfel de diferență este inadecvată, deoarece se limitează doar la un fel de competență, şi anume „competența lingvistică”. De la diferența făcută de către Chomsky, în 1965, dintre competență şi performanță şi de la prima utilizare a termenului lui Hymes de competență de comunicare, nenumărate alte definiții au fost date acestor noțiuni.

[3] Dell Hathaway Hymes (7 iunie, 1927 – 13 nov, 2009), lingvist, sociolingvist, antropolog şi folclorist; a pus bazele studiului etnografic comparativ al utilizării limbii. A fost printre primii care au numit al patrulea subdomeniu al antropologiei „antropologie lingvistică” în loc de „lingvistică antropologică”.

Deşi Yule[4] afirmă despre competența de comunicare că poate fi definită în termenii a trei componente: (1) „competența gramaticală”, (2) „competența sociolingvistică” şi (3) „competența strategică”. Canale[5] şi Swain au extins noțiunea de competență de comunicare. Pentru aceştia, competența de comunicare constă din cel puțin patru componente:

1) competența gramaticală: cuvinte şi reguli;
2) competența sociolingvistică: caracter oportun;
3) competența discursivă: cursivitate şi coerență;
4) competența strategică: utilizarea adecvată a strategiilor de comunicare.

Un alt model util este cel dezvoltat de către Van EK[6]. El credea despre capacitatea de comunicare a unui vorbitor că are şase componente:

1) competența lingvistică;
2) competența sociolingvistică;
3) competența discursivă;
4) competența strategică;
5) competența socioculturală;
6) competența socială.

Spre deosebire de clasificarea lui Canale, Van EK separă competența socioculturală de competența sociolingvistică şi adaugă competența socială, ca fiind o competență diferită. Pentru Van EK, competența socială include „motivație, atitudine” şi „autoîncredere” sau „empatie şi capacitatea de a te descurca în situații sociale” care sunt implicate în dorința sau capacitatea de a interacționa.

O cercetare mai recentă privind competența de comunicare, făcută de către Bachman şi Yoshida o împarte în:

- competența organizațională care include:
  a) competența gramaticală;
  b) competența discursivă (sau textuală);
- competența pragmatică care include:
  a) competența sociolingvistică;
  b) competența locuționară.

Delimitări conceptuale

a) Competența gramaticală

Competența gramaticală a vorbitorului nativ, cunoaşterea propriei limbi subsumează trei feluri de abilități lingvistice: sintactice, semantice şi fonologice. Prima se referă la abilitatea de a combina cuvinte astfel încât să formeze propoziții gramaticale; a doua se referă la intuiția vorbitorului în

[4] George Yule, *The Study of Language*, Cambridge University Press, 1996, p. 143.
[5] *Canale* (1983) în Reinhold Peterwagner, *What is the Matter with Communicative Competence*, Editura Lit Verlag, Viena, 2005.
[6] Van EK în Winnie Cheng şi Kenneth C.C. Kong, *Professional Communication*; *Collaboration between Academics and Practitioners*, Hong Kong University Press, 2009, pp. 33-35.

legătură cu aspectul pozitiv semantic sau negativ semantic al propozițiilor, iar a treia se referă la intuiția sa legată de cât de bine sau cât de rău se formează structura propozițiilor într-o limbă.

Preocuparea competenței gramaticale rămâne fixată pe operarea cu codul limbii (verbal sau nonverbal). Astfel, includem aici caracteristicile şi regulile limbii, precum vocabularul, formarea cuvintelor (morfologia), formarea propozițiilor (sintaxa), pronunția, pronunția pe litere şi semantica lingvistică.

b) Competența sociolingvistică

Una dintre contribuțiile lui Hymes la studiul competenței de comunicare este noțiunea de caracter oportun sociolingvistic; el face diferența între ceea ce este posibil, ceea ce este fezabil, ceea ce este oportun, şi ceea ce se face în utilizarea limbii. Pentru Swain competența sociolingvistică se referă la mesajele care sunt produse şi înțelese adecvat în diferite contexte sociolingvistice, depinzând de factori contextuali precum subiectul pus în discuție, statutul participanților, scopurile participanților etc.

Caracterul oportun al mesajelor se referă atât la oportunitatea înțelesului, cât şi la oportunitatea formei.

Competența de comunicare sociolingvistică se referă la caracterul oportun atât din punct de vedere al formei, cât şi al înțelesului; cu alte cuvinte, dacă un mesaj este adecvat produs sau înțeles în diferite contexte. Acest caracter oportun poate varia în funcție de statutul participanților, de obiectivele comunicării şi de normele comunicării.

c) Competența discursivă

Canale şi Swain nu folosesc termenul de competență discursivă, dar ei au inclus noțiunea de cursivitate şi coerență în competența lingvistică. Cercetătorii se referă la competență discursivă ca la capacitatea de a combina forme şi înțelesuri gramaticale pentru a realiza un text vorbit sau scris. Unitatea unui text se realizează prin cursivitate în formă şi coerență în înțeles. Pentru Yoshida[7] competența discursivă se referă la modul în care formele şi sensurile gramaticale se combină pentru a realiza texte consistente şi pline de înțeles. De asemenea, se referă la modul în care textele se dezvoltă ca rezultat al combinării gramaticii şi înțelesului. De aceea, se numeşte uneori competență textuală. Acest tip de competență este asociat cu cursivitatea şi coerența în mesaje. Ideea de cursivitate şi coerență, aşa cum este descrisă de către Halliday şi Hasan[8], este aceea că această cursivitatea se referă la trăsăturile lingvistice care leagă propozițiile una de alta, iar coerența se referă la textul care se încadrează, în mod oportun, contextului situațional.

---

[7] Yoshida în Larry Samovar/Richard E. Porter/Edwin R. McDaniel, *Intercultural Communication: A Reader*, Wadsworth Cengage Learning, 2009.

[8] Halliday M. A. K şi Ruqaiya Hasan, *Cohesion in English*, London, Longman Publishing House, 1976.

d) Competența strategică

Raportat la definiția lui Canale şi Swain, Yoshida afirmă că, „competența strategică înseamnă strategii de comunicare verbală şi non-verbală care pot fi folosite pentru a compensa întreruperile din comunicare datorate variabilelor de performanță sau competenței insuficiente”[9].

Lingvistul Canale a extins, mai târziu, definiția competenței strategice:

- pentru a compensa întreruperile în comunicare datorate competenței insuficiente sau limitărilor în performanță;
- pentru a spori efectul retoric al mesajelor.

El explică că utilizarea unor astfel de strategii de comunicare este necesară din două motive principale:

- pentru a compensa problemele apărute în comunicare datorate dezvoltării limitate a altor arii de competență de comunicare;
- pentru a compensa problemele care sunt cauzate de condiții limitative, precum incapacitatea de a-ți aminti momentan o idee sau o formă gramaticală.

e) Competența interculturală

O figură proeminentă a competenței de comunicare este Michael Byram. Modelul său se bazează pe teoriile lui Canale şi Swain (1980) şi Van EK (1986), la care adaugă competența de comunicare interculturală:

- competență lingvistică;
- competență sociolingivistică;
- competență discursivă;
- competență interculturală – aptitudini:
    - cunoaştere;
    - capacitate de interpretare şi relaționare;
    - capacitate de descoperire şi interacțiune;
    - capacitatea de conştientizare critică a aspectelor culturale;
    - conştiență culturală critică/educație politică.

În viziunea sa, competența interculturală se referă la capacitatea de a recunoaşte, a respecta, a evalua şi a folosi, în mod productiv, condițiile culturale şi elementele sale determinante pentru a percepe, a judeca, a simți şi a acționa cu scopul de a crea o adaptare reciprocă, toleranță la incompatibilitate şi a dezvolta forme de cooperare, convieţuire şi modele de orientare eficiente referitoare la modul în care interpretăm şi modelăm lumea.

Chen şi Starosta afirmă despre competența de comunicare interculturală că ea este „abilitatea de a negocia înțelesuri culturale şi de a manifesta

[9] Yoshida, în Larry Samovar/Richard E. Porter/Edwin R. Mc Daniel, *Intercultural Communication: A Reader*, Wadsworth Cengage Learning, 2009.

comportamente de comunicare eficiente, de a imprima atitudini pozitive şi de a rezolva în diverse contexte problemele de comunicare interculturală”.

Această definiție accentuează importanța caracterului oportun şi eficacității. Ea atrage atenția asupra capacității de a fi flexibili contextuali în comportament şi, de asemenea, se referă la complexitatea procesului, la nivelurile complexe implicate în construcția şi în transformarea înțelesului.

A comunica intercultural nu înseamnă pur şi simplu „a mânui” o limbă străină ca pe un obiect de studiu academic, ci mai degrabă a arăta un mijloc de comunicare. Comunicarea în conceptualizarea sa cea mai profundă, în situațiile reale date, nu se întâmplă niciodată în afara contextului şi, deoarece cultura este parte a contextului, comunicarea nu poate exista în afara contextului. De aceea, se ştie că învățarea unei limbi şi învățarea despre culturi țintă nu pot fi separate.

Operațiile de stabilitate şi sprijin – interculturalitate diplomatică

Pare crucial, astăzi, ca cei care achiziționează o limbă străină să devină conştienți intercultural de propria lor cultură şi, mai important, de cultura celorlalți; altfel, ei vor interpreta mesajele limbii străine bazându-se pe propria cultură ale cărei înțelesuri intenționate ar putea fi bine interpretate pe un fundal cultural diferit.

Cultura, cu înțelesuri diferite, ar trebui să se bazeze pe cadrul său specific şi să fie prezentată celor care o învață ca atare. Toate celelalte competențe de comunicare pot fi termeni mult prea generali şi insuficienți, dacă nu sunt însoțiți de competențe interculturale.

În domeniul psihologiei şi comunicării, acest termen – competență interculturală – este văzut ca eficiență socială (abilitatea de a dezvolta scopuri instrumentale şi sociale) şi adecvare (comunicare acceptată într-un mediu cultural dat). El a fost definit, în relație cu achiziționarea unei limbi, ca şi capacitatea persoanei de a se comporta adecvat, într-o manieră flexibilă atunci când este confruntat cu acțiuni, atitudini şi aşteptări ale reprezentanților culturii străine

A înțelege modul de interacțiune al celorlalți înseamnă a studia şi a înțelege cultura acestora alcătuită din ideile şi procesele minții, dintr-un întreg areal de concepte, propoziții, valori şi plăceri pe care oamenii le duc cu ei, precum şi a înțelege modul în care aceştia „mânuiesc” aceste idei.

A interacționa cu ceilalți presupune încercarea de a înțelege formele de externalizare a ideilor acestora, modul în care inventarul cultural colectiv al înțelesurilor şi formele externe pe care le iau acestea sunt răspândite în cadrul populației.

Odată înțelese aceste lucruri, comunicarea interculturală deschide drumul unor experiențe interumane valoroase.

A înțelege complexitatea fenomenului comunicare înseamnă a gestiona situații limită aşa cum sunt cele cărora trebuie să le facă față militarii români aflați în teatrele de operații pretutindeni în lume. Operațiile de stabilitate şi sprijin sunt cele mai eficiente instrumente pe care coalițiile lumii le au astăzi la îndemână pentru a ajuta țările afectate de războaie şi crize să parcurgă drumul dificil de la conflict la pace.

Multidimensionalitatea acestor operații face referire nu doar la menținerea păcii şi securității, ci şi la facilitarea proceselor politice, la protecția civililor, la sprijinul în vederea dezarmării, la demobilizarea şi reintegrarea combatanților, la susținerea organizării de alegeri, la protejarea şi promovarea drepturilor umane, la restabilirea unui curs cât mai normal al vieții.

Succesul nu este niciodată garantat, însă, dacă drumul acesta lung ce traversează un mediu extrem de ostil reuşeşte să salveze chiar şi o singură viață, atunci el merită tot efortul.

Operațiile de stabilitate şi sprijin sunt cele care fac diferența între starea de conflict şi cea de pace. Ele ajută țările aflate în situația de conflict sau criză să încheie capitolul conflict şi să deschidă o cale normală spre dezvoltare, chiar dacă provocările majore privind reconstrucția păcii rămân.

Succesul acestor operații poate fi ghidat de principii ale consensului, ale imparțialității şi neutilizării forței decât cu excepția autoapărării şi apărării mandatului. De asemenea, credibilitatea şi legitimitatea acestor operații pot grăbi sau chiar garanta succesul acestora, dacă sunt însoțite şi de promovarea procesului de pace național şi local.

Abordarea acestor operații de stabilitate şi sprijin dintr-o perspectivă comunicațională garantează libertatea de mişcare lingvistică şi grăbeşte atingerea obiectivelor propuse.

Operațiile de stabilitate sunt operațiile care aplică puterea militară pentru a influența mediul politic şi civil, pentru a facilita diplomația şi pentru a întrerupe activități ilegale specifice. Scopul lor este acela de a descuraja, contracara agresiunea, de a linişti aliații, guvernele aliate şi agențiile, de a încuraja un guvern slab sau şovăitor, de a stabiliza o zonă agitată, de a menține sau reinstala ordinea şi de a impune acorduri şi politici. În timpul ostilităților, operațiile de stabilitate împiedică răspândirea conflictului armat şi încurajează partenerii implicați. De asemenea, permit forțelor să asigure suportul în zonele instabile şi împiedică interferența populației civile cu operațiile militare în desfăşurare. În mod similar, misiunile de stabilitate pot necesita acțiuni ofensive sau defensive pentru a distruge forțele incontrolabile ce atentează la operațiile de stabilitate.

Operațiile de sprijin oferă servicii şi resurse esențiale pentru a sprijini grupurile destinatare, uşurează suferința şi ajută autoritățile civile să răspundă la crize. În majoritatea cazurilor, forțele armate au succes prin depăşirea condițiilor create de mâna omului sau de dezastrele naturale.

Scopul ultim al operațiilor de sprijin este acela de a răspunde nevoilor imediate ale grupurilor destinatare şi de a transfera rapid şi eficient responsabilitatea către autoritățile civile.

Scopul activităților de sprijin, care constau din asistență sanitară şi de mediu, este acela de a salva vieți, de a reduce suferința, de a salva infrastructura esențială, de a îmbunătăți calitatea vieții şi de a reda situațiile normalului.

Sprijinul intern se referă la susținerea autorităților locale, statale, civile şi, de asemenea, la susținerea altor agenții, organisme etc. Misiunile de sprijin pot fi independente sau pot completa operațiile ofensive, defensive sau de stabilitate. Marea majoritate a operațiunilor necesită sprijin complementar înainte, în timpul şi după execuția lor.

Astăzi, există din ce în ce mai multe state europene, membre ale unor alianțe politice şi militare care includ în structura lor educația interculturală, conştiente de faptul că militarii lor au nevoie din ce în ce mai mult de o multitudine de deprinderi, cunoştințe şi comportament intercultural adecvat care să le faciliteze uşurința comunicării atunci când sunt expuşi unor întâlniri interculturale. România nu face nici ea excepție de la această situație.

Statutul României de membru al Alianței Nord-Atlantice a impus forțelor române o serie de noi cerințe, printre care se numără realizarea interoperabilității structurale, acționale, tehnice şi, nu în ultimul rând, lingvistice cu forțele Alianței. Dobândirea de către militarii români a competenței lingvistice în limba engleză la nivelul 2 pe toate deprinderile (ascultat, citit, vorbit, scris), definit în STANAG 6001, este o condiție a fişei postului pe care îl ocupă sau urmează să îl ocupe, iar atingerea nivelului 3 la toate deprinderile este, de asemenea, una dintre condițiile de bază pentru accederea la poziții în cadrul NATO.

Ce înseamnă aceste cerințe şi cum se raportează ele la limba engleză?

Nivelul 1 corespunzător descriptorilor STANAG 6001 este considerat nivelul de supraviețuire, nivelul 2 este nivelul minim necesar pentru a putea trăi şi munci într-un mediu general şi profesional în care se foloseşte, în comunicare, limba engleză, iar nivelul 3 este nivelul minim profesional. Nivelul 3 trece dincolo de structurile de bază gramaticale şi dincolo de vocabularul uzual; el presupune o cunoaştere temeinică a subtilităților limbii şi a culturii anglo-saxone; dobândirea şi menținerea lui necesită un efort susținut şi permanent. Simpla cunoaştere a structurilor limbii nu este suficientă; militarul are nevoie şi de cunoaşterea valorilor societății respective, de demonstrarea capacității de a aborda, a înțelege şi a discuta subiecte complexe, cu caracter abstract din economie, ştiință, cultură, sau domeniul militar, demonstrând astfel cunoaşterea ideilor şi teoriilor dezbătute în mediul cultural respectiv; nivelul 3 STANAG înseamnă, de asemenea,

capacitatea de a înțelege şi a extrage informația explicită şi implicită din mesaje complexe, ample, de a distinge registrele şi nivelurile stilistice, de a recunoaşte umorul, nuanțele emoționale şi subtilitățile limbii, de a înțelege şi exprima ipoteze. Deşi se acceptă neînțelegerea unor referiri culturale, proverbe sau expresii idiomatice, atingerea nivelului 3 de competență lingvistică conform STANAG 6001 este posibilă numai după un program de pregătire specială de durată în țară sau un stagiu de imersiune în mediul profesional, lingvistic şi cultural al limbii-țintă.

În ceea ce-i priveşte pe militarii români, detaşați în teatrele de operațiuni din afara teritoriului țării, acestora li se acordă o atenție specială în primul rând din punct de vedere al adaptării psihologice la o situație generatoare de stres şi în mai mică măsură adaptării la noul mediu cultural. Deşi marea majoritate a unităților dislocate are în componență numai militari români, contactul intercultural poate surveni în condițiile relațiilor cu alte unități aliate sau din contactele cu populația locală. Colaborarea cu forțele aliate se bazează, de asemenea, pe orientarea instituțională, pe birocrația, sistemul ierarhic şi orientarea spre carieră – caracteristici comune ale instituțiilor militare – pe profesionalismul şi cultura militară care formează un model supranațional comun al armatelor. Toate aceste elemente pot contribui la depăşirea diferențele culturale şi asigură o bază solidă pentru o colaborare interculturală valoroasă menită a garanta succesul misiunilor comune din teatrele de operații.

Vom concluziona spunând că recentele descoperiri tehnologice, politice şi sociologice au creat o lume globală la care omenirea doar visa cu 20 de ani în urmă.

Aventura internetului a deschis uşile tuturor domeniilor şi a transformat lumea într-un spațiu intercultural. Leadership-ul în orice domeniu nu se mai limitează astăzi şi nu mai este caracteristic unei singure regiuni, stat sau țară, ci reclamă, mai degrabă, o înțelegere temeinică a diferențelor dintre culturi, probleme şi oportunități. De aceea un leader bun în orice domeniu, va fi acela care va fi capabil să facă față unui mediu cross-cultural.

Necesitatea formării şi dezvoltării competenței de comunicare interculturală vine şi din nevoia de adaptare la schimbările pe care culturile o cer pentru a deveni o parte a lumii prospere în care vor să trăiască. Adaptarea vine odată cu dezvoltarea abilităților de comunicare, dar şi cu dorința învățării culturii celorlalți sau cel puțin cu dorința acceptării acesteia aşa cum este. Într-un mediu intercultural, abilități bune de comunicare înseamnă a fi bine informat, a călători şi a fi atent la diferitele sensibilități culturale.

În timp ce se păstrează visul de *sat global*, realitatea este aceea că oameni diferiți au opinii, valori şi credințe diverse care se ciocnesc adesea conducând la conflict şi violență. Comunicarea interculturală este singura

soluție. Ea implică codificare şi decodificare simultană atât a mesajelor verbale, cât şi nonverbale într-un context dat. Cultura îşi are propriul loc în acest proces şi ea poate fi definită ca o acumulare de valori, credințe şi comportamente aparținând unui grup de indivizi cu o istorie comună şi cu un sistem simbolic verbal şi nonverbal.

Comunicarea interculturală este, după cum am văzut, contextuală. Contextele culturale, microculturale, învăluie comunicanții al căror context socio-relațional este definit de schimbul de mesaje verbale şi nonverbale care sunt codate şi decodate în contextul fiecărui interactant.

Aşa cum am menționat deja, atunci când interacționăm cu o persoană dintr-o cultură diferită, este posibil să ne simțim nesiguri, anxioşi, temători. Astfel de sentimente pot fi destul de stresante. Vestea bună este aceea că învățăm să ne adaptăm la astfel de situații stresante pe care de cele mai multe ori le depăşim în timp. În timpul comunicării interculturale trebuie să ne reamintim că strategiile de comunicare pe care le folosim cu persoane familiare nouă pot să nu aibă efect cu persoane aparținând altor culturi. De aceea stilul comunicațional trebuie în permanență ajustat şi adaptat contextului internațional.

Un bun început este acela în care individul recunoaşte că oamenii din diferite culturi sunt diferiți – nu mai buni sau mai răi, ci pur şi simplu diferiți. De îndată ce acceptăm acest lucru, comunicarea devine una valoroasă, iar interactanții competenți în desfăşurarea actului de comunicare.

Comunicarea umană este produsul unei dezvoltări continue a lumii în care trăim. În satele mici din vremea strămoşilor noştri, transmiterea informației se făcea pe principiul față-în-față. Invențiile progresive ale tipăriturilor, telefonului, televiziunii şi internetului au dus comunicarea dincolo de granițele geografice şi culturale imediate. De asemenea, identitățile noastre au trecut dincolo de grupuri sociale, comunități etnice, oraşe, state şi națiuni, încorporând factori care nu mai țin de determinări politice, geografice, fizice sau culturale.

Relativa uşurință a interacțiunii globale – tranzacțiile internaționale, schimburile politice, educația şi turismul – a aşezat față în față străini din lumea întreagă necesitând o comunicare competentă cu oameni aparținând unor culturi diferite față de a noastră. Această abilitate nu vine în mod natural, ci ea are nevoie să fie învățată.

Strategiile de educație interculturală acționează concertat, pentru că ele propun un mod nou, dar unitar şi coerent de a aborda întâlnirile interculturale. Ele au ca efect înțelegerea modului în care tiparele culturale proprii ne influențează aşteptările şi reacțiile, modul în care ne raportăm la ceilalți. Scopul educației interculturale nu rezultă din nevoia dezvoltării unei

personalități competente cultural, ci din nevoia dezvoltării unei personalități multiculturale. Chiar dacă un program de educație interculturală are în vedere dezvoltarea competențelor de comunicare într-o anumită cultură, prin deschiderile pe care le operează, prin reflexia şi conştientizarea aspectelor culturale, el contribuie la dezvoltarea competențelor de comunicare, în general.

BIBLIOGRAFIE

Halliday M. A. K şi Ruqaiya, Hasan, *Cohesion in English,* London, Longman Publishing House, 1976.

Robins R. H., *A Short History of Linguistics*, Bloomington, Ind. London, 1979, p. 228.

Van Ek, în Winnie Cheng şi Kenneth C.C. Kong, *Professional Communication; Collaboration between Academics and Practitioners*, Hong Kong University Press, 2009.

Yoshida, în Larry Samovar/Richard E. Porter/Edwin R. Mc Daniel, *Intercultural Communication: A Reader*, Wadsworth Cengage Learning, 2009.

Yule George, *The Study of Language*, Cambridge University Press, 1996.

VULNERABILITĂȚI ALE SPAȚIULUI CIBERNETIC

VULNERABILITIES OF THE CYBERSPACE

Lt.col.drd. Valentin MANEA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Apariția şi implementarea noilor tehnologii în domeniul informațional au condus la dezvoltarea paralelă a intereselor şi a posibilităților privind executarea unor atacuri cibernetice. Utilizarea rețelelor de comunicare, deşi reprezintă factorul primordial al dezvoltării informaționale, poate reprezenta o vulnerabilitate a securității entității respective. Menținerea stării de protecție împotriva atacurilor provenite din mediul virtual este o responsabilitate comună a tuturor structurilor, statelor, organizațiilor şi autorităților de la toate nivelurile.

The emergence and implementation of new information technologies have led to the parallel development of interests and possibilities regarding the initiation of cyber attacks. Using communication networks, despite being the primary factor in information development, may be a security vulnerability of that entity. Maintaining the protection against attacks from the virtual environment is a common responsibility of all structures, states, organizations and authorities at all levels.

Cuvinte cheie: vulnerabilități; spațiu cibernetic; atacuri cibernetice, apărare cibernetică.
Keywords: *vulnerabilities, cyber space; cyber attacks; cyber defense.*

Accentuarea proceselor de globalizare şi dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor informaționale au făcut ca la începutul secolului XXI lumea să devină tot mai interdependentă şi mai interconectată.

Pe acest fond şi în urma dezvoltării unor noi tehnologii informaționale, au fost identificate noi vulnerabilități şi riscuri la adresa securității atât la nivel statal, al alianțelor, companiilor naționale sau transnaționale, cât şi la nivel militar.

* e-mail: *vmanea60@yahoo.com*

Dezvoltarea Internetului şi a rețelelor de calculatoare a permis creşterea fluxului de informații şi a vitezei de trafic al acestora, dar în acelaşi timp au determinat şi creşterea riscului privind scurgerile de informații, de infiltrări neautorizate, precum şi de sustragere a unor date care de cele mai multe ori nu erau adresate publicului larg, unele dintre ele fiind chiar şi informații clasificate.

Aceaste amenințări, provenite dintr-un mediu virtual, sunt în toate cazurile cele mai periculoase, deoarece momentul apariției unui atac este cel mai greu de prevăzut, iar măsurile de contracarare ale acestuia nu pot fi, de cele mai multe ori, planificate şi aplicate în timp oportun.

În acest spațiu virtual, denumit şi spațiu cibernetic, prin intermediul rețelelor de calculatoare, sunt vehiculate informații din cele mai diverse de către toți utilizatorii, fapt ce conduce la sporirea interesului unor persoane sau grupuri de persoane pentru penetrarea sistemelor, a politicilor de securitate ale acestora, în scopul promovării, inducerii şi uneori chiar impunerii propriilor convingeri politice şi religioase, fără a folosi metode violente. Uneori aceste atacuri pot avea rol de intimidare, de a sustrage informații, sau chiar de a scoate din funcțiune, chiar şi temporar, sistemele informatice vizate.

Din acest punct de vedere, amenințările se manifestă cel mai adesea sub formă de spionaj, sabotaj, terorism şi chiar crimă organizată, fiind vizate sistemele informaționale ale unor persoane sau structuri politice, ale ministerelor şi structurilor guvernamentale, ale companiilor şi agențiilor naționale şi transnaționale, ale unor institute de cercetări şi, nu în ultimul rând, ale băncilor sau chiar ale utilizatorilor privați.

Inițiatorii acestor atacuri pot fi hackerii, grupuri de hackeri, dar şi persoane şi structuri specializate în desfăşurarea unor astfel de operații. În funcție de obiectivele lor şi de efectele atacului realizat, acțiunile acestora pot fi catalogate ca fiind de natură teroristă sau nu.

Deşi în astfel de atacuri nu sunt vizate direct persoane, ținta fiind reprezentată de către informație, prin intermediul sistemului informațional, efectele pot fi de cele mai multe ori dezatruoase. Modul de acțiune în vederea protejării împotriva unor astfel de atacuri a reprezentat o preocupare a tuturor statelor, uniunilor, coalițiilor, organizațiilor de orice tip. Astfel, pe masură ce progresele tehnologice nu întârziau să-şi croiască loc în funcționarea şi în existența infrastructurilor informatice, atacurile sau incidentele cibernetice aveau să crească exponențial.

Atacurile sau incidentele pot fi provocate printr-o difuzare în rețea a unei agresiuni informatice orientate asupra unor obiective informatice bine determinate. Incidentele au ca țintă informația de operare a calculatoarelor sau chiar fişierele cu informație de conținut. Acestea pot conduce la pierderi de

informație, modificare neautorizată de informație, furt de informație, decriptarea ilegală a informației, captură de date, introducerea de informație ideologică degradantă, precum şi de informație pornografică periculoasă etc.

Principalele elemente de vulnerabilitate rămân însă infiltrările neautorizate, favorizate de apariția şi de dezvoltarea rețelei Internet. În încercarea de a asigura protecția informației şi a rețelelor, au fost adoptate o serie de măsuri, cum ar fi utilizarea în tot mai mare măsură a comunicației criptate, dar şi altele.

Având în vedere rolul pe care Internetul îl joacă, în prezent, în existența zilnică a întregii societăți, vulnerabilitatea Internetului devine direct o vulnerabilitate nouă şi importantă a societății umane.

Caracteristica comună a confruntărilor din spațiul cibernetic este raportul antagonic, continuu, stabilit între amenințările care se manifestă în spațiul cibernetic – *terorism, spionaj, sabotaj, subversiune şi crimă organizată, pe de o parte* şi *securitatea informațională,* pe de altă parte. Aceste amenințări se manifestă într-un cadru foarte larg oferit de războiul informațional, într-o accentuată interferență conceptuală şi acțională dintre războiul electronic, cel al *hackerilor,* psihologic, de comandă şi control şi o complexă tipologie a atacurilor informatice[1].

Problematica protecției cibernetice a intrat în vizorul tuturor factorilor politici, cât şi al liderilor civili şi militari de la nivelul tuturor structurilor. Preocupări în vederea găsirii de soluții pentru protecția informațiilor vehiculate şi gestionate în cadrul rețelelor şi sistemelor informatice sunt prezente şi la nivelul NATO, ONU şi Uniunii Europene.

La nivelul NATO există o politică de apărare cibernetică *(Cyber Defence)*, aprobată oficial, menită să protejeze spațiul cibernetic. Apărarea cibernetică este considerată parte a politicii de securitate pentru sistemele informatice şi de comunicații (INFOSEC), cu accent pe monitorizarea incidentelor, pe procedeele de răspuns şi recuperare a sistemelor şi a datelor afectate. Măsurile de apărare cibernetică acoperă un spectru larg, incluzând securitatea criptografică şi măsurile TEMPEST.

În iunie 2007, la *Summit-ul* de la RIGA, şefii de state şi de guverne au decis ca NATO să-şi întărească capabilitățile de apărare împotriva atacurilor cibernetice. În acest scop, a fost reactivat *Grupul de lucru executiv* pe probleme de securitate al Consiliului Nord-Atlantic, care a avut ca obiectiv principal elaborarea politicii NATO în domeniul apărării cibernetice, care apoi a fost supusă aprobării cu ocazia *Summitului* de la Bucureşti, din aprilie 2008.

În viziunea liderilor Alianței Nord-Atlantice, politica de apărare cibernetică este strâns legată de securitatea operațiilor şi are ca scop

[1] Col.ing.drd. Ovidiu Ionel Tărpescu, *Amenințări la adresa securității în spațiul cibernetic*, Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 3/2010.

asigurarea mijloacelor de protejare a datelor şi informațiilor care vin în sprijinul factorilor de decizie, al procesului decizional şi menținerea libertății de mişcare a Alianței Nord-Atlantice în mediul informațional. În acest context, utilizarea Sistemelor Informatice şi de Comunicații (SIC) distribuite pe arii geografice extinse reprezintă potențiale uşi deschise pentru o gamă diversă de amenințări cibernetice. Conştientizând aceste pericole, NATO a întreprins o serie de măsuri atât la nivelul reglementărilor, cât şi la nivel tehnic, pentru prevenirea, detectarea şi reacția rapidă la atacurile cibernetice asupra SIC-urilor proprii.

Unul dintre obiectivele politicii NATO în domeniul apărării cibernetice îl constituie asigurarea interoperabilității şi a cadrului legal pentru cooperarea cu națiunile membre în cazul în care acestea sunt ținta unor atacuri cibernetice. Pentru realizarea acestui obiectiv trebuie definite clar acțiunile ofensive sau defensive care se pot desfăşura, când se pot inița astfel de acțiuni şi care sunt responsabilitățile atât ale Alianței Nord-Atlantice, cât şi ale națiunii care este supusă unui atac cibernetic.

Stadiul privind implementarea măsurilor de apărare cibernetică la nivelul NATO, precum şi Strategia NATO privind Apărarea Cibernetică, au reprezentat unele dintre cele mai importante puncte de pe ordinea de zi, în cadrul Summitului de la Chicago. Cu acest prilej a fost analizat şi stadiul implementării prevederilor noului concept strategic al NATO, în domeniul apărării cibernetice, în conformitate cu prevederile Summitului de la Lisabona, desfăşurat în perioada 19-20 noiembrie 2010. În acest sens, la nivelul alianței au fost sporite demersurile de cooperare în domeniul apărării cibernetice cu unele organizații şi alianțe internaționale, cum ar fi ONU, OSCE, dar şi Uniunea Europeană.

Directorul Secției de Apărare Cibernetică a Tratatului Nord-Atlantic[2] tratează amenințarea războiului cibernetic la fel de serios ca riscul unui atac cu rachetă balistică, astfel încât apărarea cibernetică este acum menționată la cele mai înalte niveluri, împreună cu apărarea antirachetă şi cu securitatea energetică, iar SUA consideră amenințarea cibernetică pe locul al treilea, în ordinea gravității pentru securitatea națională, după terorism şi proliferarea armelor nucleare. Pentru demersurile sale în domeniul apărării cibernetice, NATO pune la dispoziție toate capabilitățile sale, precum şi resursele necesare.

La nivelul Uniunii Europene, la data de 23 noiembrie 2001, la Budapesta, în vederea asigurării unui minim cadru legislativ în domeniul apărării cibernetice, statele membre ale Consiliului Europei au redactat şi au semnat „Convenția asupra criminalității cibernetice”. Ulterior, în data de 28 ianuarie 2003, s-a înaintat spre semnare statelor membre „Protocolul

[2] http://www.nato.md/content/view/625/1/lang,en/, accesat la 02.09.2012.

Adițional pentru Convenția asupra criminalității cibernetice, privind incriminarea actelor de natură rasială şi xenofobă comise prin intermediul sistemelor informatice”.

La data de 9 octombrie 2003, România a semnat acest Protocol Adițional, iar prin Legea 64, din 24 martie 2004, a fost ratificată Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică.

Convenția şi Protocolul Adițional reprezenta cadrul de bază pentru anchetarea şi sancționarea penală a infracțiunilor comise cu ajutorul computerului, precum şi pentru cooperarea interstatală în acest domeniu. Convenția subliniază necesitatea incriminării penale a următoarelor fapte: interceptarea ilegală a transmisiilor informatice, accesul ilegal la un sistem informatic, falsul informatic, frauda informatică, violări ale drepturilor de proprietate, pornografia infantilă pe Internet etc.

Preocupările constante, precum şi importanța oferită securizării spațiului cibernetic, au putut face posibilă publicarea de către Comisia Europeană, împreună cu Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politică de securitate, la data de 07.02.2012, a Strategiei în domeniul securității cibernetice. Cu acelaşi prilej a mai fost publicată şi o propunere de directivă a Comisiei privind securitatea rețelelor şi a informației (NIS), la nivelul Uniunii.

Scopul strategiei este de a promova valorile europene de libertate şi democrație şi de a garanta o creştere a economiei digitale în condiții de siguranță. „Un spațiu cibernetic deschis, sigur şi securizat” reprezintă dezideratul lansat de acest document. „Pentru ca spațiul cibernetic să rămână deschis şi gratuit, aceleaşi norme, principii şi valori pe care UE le susține off-line, ar trebui să se aplice, de asemenea, on-line. Drepturile fundamentale, democrația şi statul de drept trebuie să fie protejate în spațiul cibernetic. UE colaborează cu partenerii săi internaționali, precum şi cu societatea civilă şi sectorul privat pentru a promova aceste drepturi la nivel mondial” afirma Catherine Ashton, Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politica de securitate, vicepreşedinte al Comisiei Europene, în cadrul unei conferințe de presă [3].

Strategia defineşte viziunea Uniunii în domeniul securității cibernetice, dar în acelaşi timp trasează direcțiile şi prioritățile de acțiune atât pentru structurile abilitate ale acesteia, cât şi pentru statele membre. De asemenea, Strategia încurajează schimbul de informații între entitățile naționale şi sectorul privat. Globalitatea spațiului cibernetic este de natură să amplifice riscurile la adresa acestora afectând în aceeaşi măsură atât sectorul privat, cât şi cel public”[4].

---

[3] http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-06-1-8756117-0-strategia-nationala-securitate-cibernetica-proiect.pdf, accesat la 20.09.2012.
[4] *Idem*.

De asemenea, Strategia introduce la nivel ideologic noțiunile de *Sistem Național de Securitate Cibernetică* (SNSC) şi *Centrul de Răspuns pentru Incidente de securitate din domeniul IT* (CERT-RO).

În spiritul acestui document, „Sistemul Național de Securitate Cibernetică reprezintă cadrul de cooperare care reuneşte autorități şi instituții publice, mediul academic şi cel de afaceri, asociații profesionale, organizații neguvernamentale, cu responsabilități şi capabilități în domeniu, în vederea coordonării acțiunilor pentru asigurarea securității componentei naționale a spațiului cibernetic”[5].

CERT (Computer Emergency Response Team) are ca scop prevenirea, analiza şi identificarea amenințărilor de securitate la adresa sistemelor informaționale şi răspunsul în timp util la astfel de amenințări. Această structură a şi fost înființată, sub denumirea CERT-RO, desfăşurând activități de prevenire şi detectare a incidentelor de securitate IT, dar şi informarea în legătură cu acestea. Echipe de tip CERT au fost înființate şi funcționează în cadrul autorităților şi instituțiilor publice din România[6].

Acest document a reprezentat un pas înainte în domeniul apărării cibernetice, în definirea riscurilor şi amenințărilor provenite din spațiul cibernetic, la adresa securității naționale, fără a oferi direcții viitoare şi măsuri de sporire a capabilităților de apărare cibernetică.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru Gh., *Sisteme informaționale – servicii şi tehnologie*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2010.

Alexandrescu G., Boaru Gh., Alexandrescu C., *Sisteme informaționale pentru management*, Editura UNAp „Carol I”, Bucureşti, 2012.

Acad. Drăgănescu Mihai, *Societatea informațională şi a cunoaşterii. Vectorii societății cunoaşterii*, http://www.racai.ro/~dragam

Col.ing.drd. Tărpescu Ovidiu Ionel, *Amenințări la adresa securității în spațiul cibernetic*, Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 3/2010.

http://www.nato.md/content/view/625/1/lang,en/

[5] http://www.mcsi.ro/Transparenta-decizionala/21/Strategie_Cyber_23052011, accesat la 20.09.2012.
[6] http://www.cert-ro.eu/cooperare.php, accesat la 20.07.2012.

http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-06-1-8756117-0-strategia-nationala-securitate-cibernetica-proiect.pdf
http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-06-1-8756117-0-strategia-nationala-securitate-cibernetica-proiect.pdf
http://www.mcsi.ro/Transparenta-decizionala/21/Strategie_Cyber_23052011
http://www.cert-ro.eu/cooperare.php

EVALUAREA NEVOILOR STUDENȚILOR ÎN CLASELE DE LIMBĂ ENGLEZĂ

ASSESSING STUDENT'S NEEDS FOR ENGLISH COURSES

Conf.univ.dr. Ana-Maria CHISEGA-NEGRILĂ*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Evaluarea nevoilor reprezintă un pas important în dezvoltarea unui curs. În trecut, această activitate nu-i implica pe studenți, deoarece aceştia nu puteau să ia decizii în legătură cu propria învățare, evaluarea nevoilor fiind văzută ca un proces de luare a deciziei în care numai profesorul avea dreptul să hotărască ce informații erau necesare. Profesorul era singura autoritate recunoscută, mentorul, ghidul, cel care furniza informații, deci unica persoană care avea posibilitatea să redacteze un curs şi să ia decizii asupra conținutului acestuia. În timp, studenții au început să joace un rol mult mai important în procesul educațional, mai întâi, prin participarea lor activă în cadrul cursurilor şi, mai târziu, prin implicarea lor în diferitele stadii ale realizării unui curs. Prezenta lucrare va analiza beneficiile evaluării nevoilor studenților la cursurile de limbă engleză militară şi va analiza cele mai bune modalități de a le identifica şi de a le evalua.

In the past, needs assessment did not involve students' making decisions on their learning and it was regarded more as a dialogue between teachers who had to decide which information was more beneficial for students' learning. The teacher was the only recognized authority, the guide, the provider of knowledge, the mentor so the only one who had all the information necessary to design a course and choose its content. In time, students began to play a more important role in their learning, first by participating actively in different class activities, and then even in the early stages of course design. The present article will look into some of the benefits of needs assessment for military English courses and into the best ways to evaluate and identify them.

Cuvinte cheie: redactarea unui curs; evaluarea nevoilor cursantului; evaluare; curs de limba engleză militară.
Keywords: *Course design; needs assessment; evaluation, English military courses.*

* e-mail: *ana_maria_negrila@yahoo.com*

Mult timp, evaluarea nevoilor studenților a fost un punct de pornire în realizarea unui curs. Cu timpul, deşi şi-a pierdut importanța, a rămas un pas important în dezvoltarea unui curs, deoarece oferă informații prețioase legate de nevoile şi de preferințele studenților, ajutându-l pe profesor să ia decizii referitoare la structura cursului şi de folosirea materialelor. Un beneficiu important al acestei evaluării este implicarea studenților în învățare şi identificarea nevoilor lor ca participanți activi la realizarea cursului. Pe de-o parte, studenții devin conştienți de informațiile pe care urmează să le acumuleze, şi pe de altă parte, se familiarizează cu drumul pe care trebuie să îl parcurgă pentru a atinge obiectivele stabilite. Prin urmare, studenții ar trebui să fie mult mai interesați de actul învățării în sine fiind implicați în deciziile legate de curs. De asemenea, studenții ar trebui să simtă că joacă un rol important în clasă şi că vocea lor este ascultată de către profesor, iar părerile lor sunt luate în considerare.

Implicarea studenților în dezvoltarea de cursuri

Evaluarea nevoilor este un proces continuu, deoarece nevoile şi preferințele studenților se schimbă la fiecare curs, noi cursuri şi noi studenți implicând şi nevoi diferite. Desigur, preferințele pot varia şi pe parcursul aceluiaşi program, iar profesorul trebuie să fie conştient şi de faptul că studenții nu vor da de bună voie informații despre nevoile lor şi se vor dovedi refractari în cazul unei chestionări directe. Este posibil, de asemenea, să se aştepte ca profesorul să ia decizii şi să furnizeze informațiile necesare fără ca ei să fie implicați prea mult în acest proces. Un mod de a-i convinge pe studenți să se gândească la nevoile lor este prin folosirea chestionarelor sub forma unor activități la clasă, astfel încât aceştia să nu se simtă presați să ia o decizie legată de învățare şi să fie mai dispuşi să-şi exprime liber opinia.

Este adevărat că studenții şi profesorii nu sunt singurii care au un cuvânt de spus referitor la cursuri, iar instituția unde acestea se desfăşoară ia decizii legate de locație şi echipamentele folosite. Astfel, evaluarea nevoilor este o modalitate de a reconcilia dorințele studenților şi ale profesorilor cu posibilitățile reale de a ocupa un anumit spațiu sau de avea acces la un anumit tip de echipament.

În plus, mai există şi alte persoane care pot să ia decizii în legătură cu cursurile, deci, trebuie făcută o distincție clară între nevoile studenților, cele ale profesorilor şi restricțiile impuse de instituție sau de către sponsori. Astfel, are loc o întoarcere parțială la restricțiile predicate de vechea şcoala şi la faptul că realizarea unui curs este un proces de durată care implică luarea în considerare a mai multor factori.

De exemplu, când studenții îşi exprimă opinia în legătură cu structura cursului se aşteaptă să fie luați în serios pentru a face modificările cerute. În teorie, opiniile studenților sunt ascultate, dar în practică numai o mică parte dintre acestea se vor reflecta în curs ceea ce poate produce un sentiment de

frustrare. Redactarea chestionarelor este probabil la fel de importantă şi de migăloasă ca şi dezvoltarea unui curs, deoarece poate produce efecte nedorite în cazul în care nu se ține seama de anumite reguli.

Chestionarele se pot da înainte de începerea cursului pentru a vedea care sunt aşteptările studenților, conținutul cursului, scopurile şi obiectivele, activitățile şi materialele alese. Acest lucru permite profesorilor să dezvolte cursul pentru a îndeplini nevoile studenților. Totuşi, profesorii au destul de puține informații despre viitorii studenți înainte de începerea cursurilor, ceea ce va conducere la modificări realizate în prima săptămâna de curs sau chiar mai târziu, adică la schimbări operate din mers. Pe parcursul cursului, chestionarele au rolul de a identifica problemele pentru a opera modificări, dacă este necesar, şi la final, pentru a evalua cursul şi a propune schimbări. Astfel, în funcție de momentul în care se foloseşte chestionarul, profesorul trebuie să țină seamă de anumite elemente, şi anume:

- să evite întrebările legate de echipamentele inexistente în instituție;
- să nu menționeze activități care nu pot fi realizate din motive obiective;
- să formuleze întrebări scurte şi la obiect;
- să evite formulări obscure sau ştiințifice;
- să evite folosirea noțiunilor cunoscute numai de către profesori;
- să furnizeze indicații clare de completare a chestionarului;
- să evite întrebările care se referă la lucruri deja cunoscute etc.

În cazul chestionarelor realizate în timpul cursului, probabilitatea ca ele să genereze nemulțumiri este mult mai crescută decât în cazul celor folosite înainte de curs sau la sfârşitul acestuia. Este de preferat să se evite folosirea unor întrebări de tipul: Ați dori să învățați despre...? În cazul studenților care vor răspunde afirmativ, întrebarea nu este relevantă, iar a celor care au răspuns negativ, există posibilitatea să se simtă frustrați, deoarece părerea lor nu a fost luată în considerare. Foarte des întâlnit este şi cazul în care studenții nu înțeleg ceea ce se doreşte de la ei, iar rezultatele astfel obținute sunt lipsite de relevanță. De asemenea, evaluarea nevoilor trebuie să țină seama de faptul că studenții au nevoie să învețe un lucru, în ciuda faptului că se aşteaptă să învețe altceva sau sunt motivați de alte activități decât cele folosite pentru a acumula cunoştințele prezentate în curs.

În mod ideal, profesorul care doreşte să redacteze un chestionar trebuie în primul rând să stabilească ce informații sunt necesare şi relevante. De exemplu, acesta va trebui să cunoască cât mai multe despre participanții la curs şi despre nivelul lor de limbă engleză, dar şi alte informații care pot fi utile:

- domeniul de activitate;
- genul, vârsta şi gradul;
- educația;

- naționalitatea;
- nivelul de cunoaştere a limbii engleze;
- cursurile precedente;
- informațiile despre pronunție, vocabular, gramatică etc.

Informații utile pot fi extrase şi din întrebările care să vizeze:

- competențele interculturale ale studenților;
- preocupările acestora;
- preferințele;
- atitudinea acestora față de limba predată, de cultura şi de actul predării în general;
- nevoile şi aşteptările etc.

Desigur, lista de mai sus nu constituie o obligativitate dacă profesorul decide că are nevoie numai de anumite informații. Pericolul realizării unor chestionare mult prea complexe este şi acela de a obține o cantitate de informații mult prea mare, care nu este relevantă pentru cursul respectiv şi se poate dovedi dificil de manevrat. Informațiile importante se vor ascunde în multitudinea de lucruri mai puțin folositoare, iar profesorul va trebui să se concentreze pe lucrurile care au legătură directă cu scopul cursului pentru a obține rezultate bune.

Concluzie

Evaluarea nevoilor studenților nu implică numai aflarea de informații despre studenți, educație, cunoaşterea limbii străine, atitudinea lor în legătură cu învățarea, ci şi despre cunoştințele şi abilitățile dorite la finalul cursului de limbă engleză. Scopul evaluării nevoilor este de a permite profesorului să decidă despre conținutul cursului, modul în care obiectivele vor fi atinse şi să stabilească strategii pentru a maximiza rezultatele obținute.

BIBLIOGRAFIE

Goldstein I.L., *Training in Organizations: Needs assessment, development, and evaluation*, Belmont, CA, US: Thomson Brooks/Cole Publishing Co. 1993.

Holme, R. *ESP Ideas*, Longman.

Lăzăroiu G., *Democratic Responsibilities of News Media*, Economic, Management and Financial Markets, nr. 3/2012.

Mihăilă R., *Visible European Connecting Channels*, Journal of Gender Studies 1/2012.

Țuțuianu D., *Stiluri de învățare şi tipologii de studenți – aspecte esențiale în procesul de predare-învățare al limbii engleze,* Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I” nr. 4/2012.

PREDAREA ABILITĂȚII *READING* LA CURSURILE DE LIMBA ENGLEZĂ PENTRU PERSONALUL MILITAR

TEACHING READING *AT MILITARY ENGLISH COURSES*

Conf.univ.dr. Ana-Maria CHISEGA-NEGRILĂ*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Andreea IONEL**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Abilitatea citit este importantă pentru cei care învață limba engleză, deoarece oferă informații despre vocabularul şi gramatica autentică. În plus, activitățile de *reading* furnizează modele de gândire, de învățare, de organizare, de explorare lingvistică şi control al unei game variate de cunoştințe nu numai despre limbaj, cât şi despre cultură şi civilizație. Este extrem de important ca profesorul să ofere studenților o multitudine de materiale ficționale şi non-ficționale, care îi vor ajuta să se familiarizeze cu ritmul limbii scrise şi să construiască înțelegerea nuanțelor textului, abilități necesare pentru o categorie de personal militar care trebuie să citească şi să interpreteze materiale autentice.

Reading is an important ability for English language learners as it provides an insight into authentic grammar and vocabulary. In addition, stories exist because they are ways of thinking and knowing, of learning, organizing, exploring and controlling a variety of knowledge not only on language, but also on culture and civilization. It is essential that teachers offer students a variety of fiction and non-fiction materials that will assist them in hearing the rhythm of written language and build the understanding of the nuances of meaning that are useful skills for a certain category of military personnel that have to read authentic materials.

Cuvinte cheie: engleză militară; abilitatea citit; metodica limbii engleze.
Keywords: *military English; reading ability; English methodology.*

Aparent abilitatea citit nu prezintă dificultăți majore în cadrul predării limbii engleze, dar în realitate, lecturarea unui text se referă nu numai la înțelegerea strictă a mesajului, ci şi la anumite subtilități, la interpretarea

* e-mail: *ana_maria_negrila@yahoo.com*
** e-mail: *andreea_johnson@yahoo.co.uk*

atitudinilor şi vocilor auctoriale. Deşi textele de ficțiune nu intră în programele cursurilor de limbă engleză militară, cultivarea înțelegerii textului dincolo de litera acestuia reprezintă un element important în construirea nivelului avansat. În schimb, textele nonficționale, articole, rapoarte, documente etc., deşi mult mai seci, abundă şi ele de elemente care pot conduce la neînțelegerea mesajului şi deci la o ambiguitate contextuală. Ochiul cititorului trebuie însă antrenat pentru a fi capabil să discearnă între sensul aparent al cuvintelor şi cel ce rezultă în cazul unei analize mai atente.

Înțelegerea textului nonficțional

Ca abilitate secundară, cititul este rareori tratat separat şi reprezintă un suport pentru dezvoltarea altor abilități, în special a vorbitului. Cursurile de terminologie militară se folosesc în special de extrase din documente ce conțin vocabular şi gramatică specifice nivelului. Aparent, astfel de texte nu pun probleme deosebite, deoarece sunt construite pentru a reda clar şi concis o situație şi a da informații fără a lăsa loc de interpretări. Folosirea strategiilor metacognitive sunt apanajul cititorilor antrenați care înțeleg ce se ascunde dincolo de cuvinte, dar textele nonficționale par să nu conțină o astfel de dimensiune.

Profesorul de limbă străină trebuie să cultive anumite deprinderi care să-i ajute pe studenți în identificarea corectă a registrului, a structurii textului, furnizându-le instrumente pentru descoperirea relației logice între paragrafe sau indicându-le tehnici care să-i ajute să redacteze rezumatul unui text. Secvențierea şi ordonarea cronologică a evenimentelor sau a elementelor unui text sunt, de asemenea, importante.

Dacă un text ficțional se poate citi pentru impresia artistică fără a pune accentul pe informație, într-unul nonficțional, aceasta este extrem de importantă şi de aici nevoia de a înțelege mult mai bine relația dintre diferitele părți ale textului. Astfel, textele nonficționale vor fi deseori reduse la o schemă ce poate fi uşor înțeleasă, formată din:

- titlu;
- topic;
- idei principale;
- cuvinte cheie.

Limba engleză oferă o structură fixă şi reguli clare de organizare ale unui text, care se folosesc în special pentru documentele militare (rapoarte, memos, scrisori oficiale etc.), dar şi pentru anunțuri, articole şi eseuri, care fac parte din testarea STANAG 6001 atât pentru citit, cât şi pentru scris. Studenții au nevoie de o capacitate mărită de radiografiere a un text pentru a extrage nu numai subiectul, ideile principale şi cuvintele cheie, ci şi structura internă a paragrafelor şi elementele de legătură dintre acestea. Astfel, trebuie subliniat

faptul că un text nonficțional este deseori format dintr-o succesiune logică de idei principale dezvoltate în paragrafe şi conectate cu ajutorul elementelor de tranziție: în primul rând, apoi, în plus de asta, în concluzie etc.

Pentru a aborda corect un text nonficțional şi a răspunde la întrebări într-un timp cât mai scurt, o atenție mărită trebuie acordată celor trei mari părți ale acestuia:

- introducere;
- cuprins;
- încheiere.

Introducerea este extrem de importantă pentru că aici se regăsesc ideile principale sau cel puțin indicații despre ideile ce vor fi dezvoltate în partea de cuprins. Acest lucru împreună cu cuvintele cheie pot asigura economisirea timpului necesar parcurgerii textelor, garantându-se astfel punctaje mai mari în cazul unei testări.

Textele sunt deseori însoțite de alte activități de completare a spațiilor libere sau de răspuns la întrebări. Acestea din urmă joacă un rol important în transformarea unui text, într-o activitate destinată învățării sau testării, dar oferă şi alte avantaje printre care:

- oferă studenților un scop care nu este legat de plăcerea citirii[1];
- ajută la concentrarea asupra materialului;
- ajută la consolidarea noțiunilor învățate;
- favorizează realizarea de conexiuni în cadrul unui text.

Profesorul oferă studenților instrumente care să-i ajute să fie conştienți de ceea ce înțeleg şi să identifice ceea ce le este obscur într-un text folosind strategii potrivite pentru a-şi rezolva problemele apărute în lecturarea unui text nonficțional.

Înțelegerea textului ficțional

Să citeşti literatură, să povesteşti, să asculți literatură sunt printre cele mai vechi şi mai dăinuitoare plăceri ale omului civilizat. Scrierile narative au viziune interioară şi capacitatea de a prevedea ceea ce lipseşte multor texte non-ficționale. Ele conțin conflicte, dar şi pasaje stilistice şi forță estetică.

Indiferent de motivele pe care le avem pentru lecturarea unei bucăți narative, un rol foarte important îl joacă apropierea de literatură cu sufletul. Dacă această apropiere nu există, cuvintele singure nu pot zugrăvi cu nepărtinire şi pe de-a-ntregul ideea de „atmosferă de ficțiune”. Să simți ceea ce citeşti este intim legat de motivele pentru care există literatură. Avem cărți pentru că ele reprezintă moduri de a gândi, de a cunoaşte, de a învăța şi de a explora.

[1] C.R. Adler, *Put Reading First*, National Institute for Literacy, 2001, pp. 49-54, http://www.nift.gov

Gândirea şi cunoaşterea, aşadar, care se regăsesc în şi prin literatură exprimă, în primul şi primul rând, fațeta emoțională şi afectivă a ființei umane. Mai mult, noi, cititorii, beneficiem de literatură pentru a ne putea exprima emoțiile către ceilalți, în felul acesta ajutând la sudarea relațiilor interumane.

Este esențial ca cititorii pasionați să aleagă o varietate de texte literare, o selecție în care nevoile lor de lectură, aşteptările lor, se pot oglindi. Expunerea la o diversitate de materiale narative îi dă posibilitatea celui ce citeşte să înțeleagă nuanțele cuvintelor. Înțelegerea unui text narativ este un proces activ care îl face pe cititor să configureze/să extragă sensul acelui text din informația vizuală sau nonvizuală.

Pentru a înțelege corect un text ne trebuie motivație, interes față de ceea ce citim, cunoaşterea scopului pentru care citim şi, nu în ultimul rând, capacitatea de a reflecta, în mod critic, asupra a ceea ce am citit.

De asemenea, cititorul de text narativ trebuie să fie capabil să controleze şi să folosească strategiile care îl ajută în înțelegerea textului narativ şi să îşi dea seama când este pe cale să nu-l mai înțeleagă. Contactul cu textul literar nu este ceva static, cititorii adesea înțeleg mai profund şi mai vast ceea ce citesc abia după o perioadă de timp.

Dacă materialul literar este autentic, interesant şi relevant, atunci şi înțelegerea lui de către cititor este mai mare.

Ulterior lecturării unui text literar, profesorul poate folosi în predare „repovestirea” ca tehnică de a testa modul în care textul a fost înțeles, dar şi capacitatea studentului de a se exprima sau chiar de a-i asculta pe ceilalți. Repovestirea îmbunătățeşte înțelegerea textului la toate nivelele şi îl supune pe cititor la efortul readucerii aminte a evenimentelor citite, selectarea lor şi rezumarea acestora. Dacă repovestirea se face în scris, atunci ea, ca tehnică, va ajuta la evaluarea de către profesor a strategiilor de scriere literară. Aşadar, utilizând diferite modalități de repovestire putem evalua diferite abilități de a citi.

Cititul este un proces social şi interactiv. Este o căutare a înțelesurilor, care implică memoria. Lectura îl adoptă pe cititor ca pe un participant activ. Vorbim despre acea luptă constantă de a înțelege lumea înțelegându-i pe ceilalți.

Cititorul experimentat este un cititor independent, care are o reacție proprie asupra literaturii, a situațiilor în care se află şi a problemelor cu care se confruntă personajele. Acest gen de cititor se implică în fluxul evenimentelor narative şi are dreptul să le îndrăgească sau nu şi să reacționeze într-un mod personal. Mental, el poate schimba chiar şi viziunea originală a autorului asupra finalului cărții, poate fi parte din carte şi îşi poate „negocia” sentimentele şi atitudinea față de personaje, după bunul său plac.

Concluzii

Abilitatea citit, deşi neproductivă, reprezintă un punct important în predarea limbii engleze, deoarece cultivă înțelegerea textului şi a subtextului bazată pe cunoaşterea structurilor şi a înțelegerii nuanțelor subtile ale anumitor cuvinte. Deşi cititului i se acordă o importanță mai mică la cursurile de limbi străine, totuşi acesta reprezintă baza pe care se construiesc abilitățile productive, vorbit şi scris. Abilitatea citit face, de altfel, obiectul testării STANAG 6001 şi astfel se impune cunoaşterea unor formate care le depăşesc pe cele militare (anunțuri, articole, eseuri) pentru a asigura obținerea nivelului necesar.

BIBLIOGRAFIE

Acevedo A., Gower A. *Reading and Writing Skills,* Longman.

Adler C.R., *Put Reading First*, National Institute for Literacy, 2001, http://www.nift.gov

Atwell N., *In the Middle, New Understandings About Writing, Reading and Learning*, Boyton/Cook, Heinemann, 1998.

Freeman D. L. *Techniques and Principles in Language Teaching*, (‘Teaching Techniques: ESL’ series), Senior Editors Russell N. Campbell, William E. Rutherford.

EDUCAȚIA FIZICĂ MILITARĂ ÎN CADRUL FORȚELOR TERESTRE

MILITARY PHYSICAL EDUCATION IN ROMANIAN LAND FORCES

Asist.univ.drd. Carmen Liliana PRAOVEANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Pregătirea fizică a militarilor este o componentă foarte importantă a pregătirii militare, unul dintre factorii care contribuie la asigurarea succesului acțiunilor militare.

În acest articol sunt prezentate aspecte semnificative ale pregătirii fizice din armată în contextul legal şi instituțional al sistemului educației fizice din România, în general, şi în forțele terestre, în particular. Sunt evidențiate rolul sistemului organizatoric şi al sistemului de management al pregătirii fizice în armată, rolul specialiştilor în pregătirea fizică şi formarea acestora, fundamentarea pe baze ştiințifice a întregului proces de instruire fizică a militarilor.

The physical training of the military people is very important to get success in any type of military actions. The paper shortly describes the system of physical education in Romanian Land Forces, underlying its general objectives and the main characteristics. A very good health and physical state of military people is among the fundamental goals of the commander staff.

The paper shows the most representative aspects of physical training in the Romanian Army in the legal and educational context of physical education and sports in Romania. The article also reports the role of the organizational system and management of physical training in Romanian Land Forces, the role of physical trainers and scientific foundation of the whole physical training process of military people.

Cuvinte cheie: educație fizică militară; calități motrice; deprinderi motrice; potențial biologic; limite fiziologice.

Keywords: *military physical education; biological potential; driving qualities; driving skills; physiological limits.*

Transformările continue ale Armatei României impuse de schimbările radicale declanşate de viteza şi de tehnologia acestui început de secol condiționează şi operaționalizează managementul educației fizice militare,

* e-mail: *carmenlilianapraoveanu@yahoo.com*

pentru realizarea unei armate performante şi bine instruite, bazată pe militari apți din punct de vedere fizic şi psihic.

„Sistemul educației fizice militare decurge din însăşi existența managementului educației fizice militare, ca sistem unitar de elemente şi acțiuni a căror funcționalitate normală depinde nu numai de natura acestora şi de relațiile dintre ele, ci şi de organizarea ansamblului, de coordonarea componentelor sale”[1].

Indiferent de armă, creşterea permanentă a nivelului procesului de pregătire pentru luptă a constituit baza acțiunii de modernizare şi utilizare a sistemului educației fizice militare.

De-a lungul existenței umanității, conflictele armate au solicitat militarilor un ansamblu complex de aptitudini fizice şi psihice, cunoştințe de specialitate, manifestarea deprinderilor şi priceperilor motrice şi aplicativ-militare dobândite în procesul de educare şi instruire. Toate aceste aptitudini, cunoştințe şi deprinderi se dobândesc în urma unui proces de instruire orientat pentru atingerea obiectivelor propuse.

Indiferent de specialitatea luptătorului, acesta nu va supraviețui pe câmpul de luptă decât dacă îşi va însuşi tehnicile de ripostă pe fondul unei pregătiri fizice de excepție.

Câmpul de luptă modern vizează economisirea forțelor umane şi în acelaşi timp compensarea limitelor fiziologice pentru a desfăşura eficient acțiunile de luptă la capacitate maximă.

Fiind o bază de plecare a întregului proces de pregătire pentru luptă, subsistem al educației fizice şi sportului, educația fizică militară este o componentă a procesului de instruire-învățământ.

Sistemul educației fizice şi sportului în România

Educația fizică şi sportul sunt activități de interes național sprijinite de către stat. Conform „Legii Educației Fizice şi Sportului[2]” prin *educație fizică şi sport* se înțeleg „toate formele de activitate fizică menite, printr-o participare organizată sau independentă, să exprime sau să amelioreze condiția fizică şi confortul spiritual, să stabilească relații sociale civilizate şi să conducă la obținerea de rezultate în competiții de orice nivel. Practicarea educației fizice şi sportului este un drept al persoanei fără nici o discriminare, garantat de stat”.

Pe de altă parte, educația fizică este o activitate care valorifică exercițiul fizic cu scopul măririi potențialului biologic al individului în concordanță cu cerințele societății moderne.

---

[1] I. Leonte, *Metodica educației fizice militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1998.

[2] *Legea educației fizice şi sportului* nr. 69/2000, „Monitorul Oficial al României” Nr. 200, 2000.

Educația fizică este o știință umanistă, pedagogică prin metodele folosite, fiziologică prin natura exercițiilor folosite, biologică prin efectele sale şi socială prin organizare şi activitate. Ea este o componentă a educației generale a individului.

Sportul este „activitatea de întrecere constituită dintr-un ansamblu de acțiuni motrice diferențiate pe ramuri de sport desfăşurată într-un cadru instituționalizat sau independent, prin care se caută perfecționarea posibilităților morfofuncționale şi psihice, concretizate în performanțe obținute în competiții, ca: record depăşire proprie sau a partenerilor”[3].

Scopul educației fizice este dezvoltarea complexă a personalității individului, în raport cu cerința socială, autonomie, eficiență şi echilibru cu mediul natural şi social. Fiind o formă de educație are rolul de a dirija, orienta, cultiva şi conduce către un scop bine definit de natură motrică, fizică şi comportamentală.

Obiectivele generale ale educației fizice sunt:

- menținerea unei stări optime de sănătate fizică şi psihică;
- favorizarea dezvoltării fizice armonioase;
- dezvoltarea aptitudinilor motrice de bază şi a celor specifice unor ramuri sportive;
- formarea unui sistem de deprinderi şi priceperi motrice de bază;
- formarea obişnuinței de practicare sistematică a exercițiilor fizice în timpul liber;
- contribuția la dezvoltarea capacității de adaptare la situații variate;
- contribuția la dezvoltarea unor calități şi trăsături moral-volitive;
- dezvoltarea simțului estetic şi a capacității de integrare socială.

În societate, sănătatea este una dintre valorile vitale.

Principalele caracteristici ale sistemului românesc de educație fizică şi sport sunt:

- fundamentarea ştiințifică;
- caracterul național care valorifică tradiții de sporturi;
- caracterul deschis şi dinamic;
- capacitatea de reglare şi autoreglare;
- capacitatea de autoinstruire.

Educația fizică, ca proces instructiv-educativ este o activitate desfăşurată în vederea perfecționării fizice şi capacității motrice ale practicanților în funcție de particularitățile de vârstă şi sex, cerințele de integrare socială şi specificul unor viitoare profesii.

---

[3] I. Siclovan, *Teoria educației fizice şi sportului*, 1998.

Educația fizică militară – componentă a sistemului educației fizice

Reforma în sistemul militar se adaptează tendințelor globale de evoluție ale societății româneşti şi ale lumii contemporane.

Integrarea României în Alianța Euroatlantică obligă la compatibilitate şi competitivitate în funcționarea organismului militar.

Componentă a educației fizice generale, educația fizică militară cuprinde discipline înrudite prin finalități şi obiective, diferențiate prin structuri şi metodologii. Aceasta s-a conturat prin adaptarea educației fizice la solicitările luptei armate.

„Dinamismul acțiunilor, întrepătrunderea formelor şi procedeelor de luptă, complementaritatea şi suplețea lor pe toată durata unui conflict sunt caracteristici ale luptei armate care determină întregul conținut al acestei activități”[4].

Condusă pe baze ştiințifice, desfăşurată continuu şi sistematic, educația fizică militară reprezintă baza de plecare a întregului proces de pregătire pentru luptă. Sfera de cuprindere a acesteia înglobează multiple activități didactice de învățare, consolidare şi perfecționare a deprinderilor şi a priceperilor motrice, fundamentale pentru formarea calităților de luptător.

Educația fizică militară în instituțiile militare de învățământ asigură suportul pe care se construieşte piramida cunoştințelor de specialitate ale fiecărui cursant din instituțiile militare de învățământ. Astfel, educația fizică militară nu înseamnă doar dezvoltarea calităților motrice, ca şi deprinderile motrice primare, cum ar fi: alergarea, săriturile, aruncarea, cățărarea, care sunt transformate în deprinderi utilitar-aplicative. Din multitudinea exercițiilor devin prioritare cele cu structuri asemănătoare cu activitățile motrice ale acțiunilor de luptă armată.

Educația fizică militară în instituțiile militare de învățământ ale forțelor terestre este o categorie de disciplină obligatorie, prevăzută în planurile de învățământ şi este condusă de personal de specialitate.

În instituțiile militare de învățământ aparținând forțelor terestre, obiectivele educației fizice militare sunt următoarele:

- întărirea, menținerea stării de sănătate şi creşterea rezistenței organismului;
- dezvoltarea fizică armonioasă;
- dezvoltarea şi perfecționarea calităților motrice de bază indiferent de armă sau specialitatea militară;
- educarea stabilității psihice, a încrederii în forțele proprii;
- formarea unui sistem de deprinderi şi priceperi motrice, aplicative, specifice sistemului militar;

[4] I. Leonte, *Metodica educației fizice militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1998.

- dezvoltarea rezistenței şi echilibrului psihic al personalului armatei;
- formarea obişnuinței de practicare sistematică a exercițiilor fizice şi a sportului în timpul liber.

Toate obiectivele legate de menținerea şi de întărirea stării de sănătate şi creşterea rezistenței organismului se realizează prin:

- efectuarea de exerciții sistematic şi continuu;
- adoptarea unui comportament civilizat;
- aplicarea riguroasă a regulilor de igienă personală;
- identificarea principalilor parametri funcționali ai stării de sănătate (frecvența cardiacă, capacitate vitală, tensiune arterială etc.).

Principiile educației fizice militare în unitățile aparținând forțelor terestre sunt:

- centralizarea planificării şi descentralizarea execuției în funcție de specificul fiecărei unități;
- individualizarea pregătirii în funcție de nivelul de dezvoltare a capacității motrice a fiecărui individ;
- orientarea obiectivelor spre formarea consolidarea şi perfecționarea deprinderilor şi priceperilor motrice specifice luptătorului în concordanță cu spațiul de luptă;
- asigurarea autonomiei în alegerea sistemelor de acționare pe parcursul instruirii.

Caracteristicile de bază ale educației fizice militare în unitățile forțelor terestre sunt:

- obligativitatea (este parte integrantă a procesului instructiv-educativ);
- continuitatea şi sistematizarea;
- volumul, intensitatea şi complexitatea superioare educației fizice generale;
- consum energetic ridicat, uneori la limita adaptabilității organismului;
- tonifiant-relaxant.

Organizarea educației fizice militare

Organizarea acestui sistem este asigurată de către specialişti şi elemente organizatorice.

Specialiştii – ofițeri, subofițeri, profesori antrenori şi instructori de educație fizică militară au competența de a organiza programe de pregătire în raport cu dezvoltarea motrică şi cu misiunile pe care le vor acoperi. Ei se ocupă şi de refacerea fizică şi psihică după misiuni, astfel încât militarul să poată răspunde următoarei misiuni cu eficacitate.

Elementele organizatorice sunt:

- unități de instrucție;
- şcoli de aplicație;

- licee militare;
- academii şi facultăți militare;
- centre şi secții de pregătire în domeniul educației fizice;
- şcoli de maiştrii şi subofițeri;
- asociații şi cluburi sportive.

Conținutul planurilor şi programelor de pregătire este determinat de cerințele generale ale procesului instructiv-educativ şi de specificul fiecărei arme.

Caracteristicile sistemului sunt următoarele: caracter departamental, autonomie, caracter liniar şi concentric, caracter deschis şi dinamic (receptivitate la influențele sistemelor armatelor din cadrul NATO), capacitate de reglare şi autoreglare.

Conform Regulamentului Educației Fizice Militare[5], la activitățile de educație fizică militară participă toate categoriile de personal, indiferent de vârstă şi sex.

Desfăşurarea activității de educație fizică militară cuprinde următoarele forme:

- şedința-lecție de educație fizică;
- antrenamentul fizic individual;
- programul de înviorare.

Având în vedere complexitatea pe care a căpătat-o pregătirea militarilor şi ca rezultat al creşterii performanțelor fizice, se poate aprecia faptul că eficientizarea procesului instructiv-educativ se poate realiza pe baza intervenției ştiinței care îşi amplifică acțiunea transformând procesele instructiv-educative în activități bazate pe tehnologii didactice de vârf.

Concluzii

Sistemul educației fizice militare este o componentă a procesului de instruire-învățământ. Educația fizică este activitatea de interes național, care desfăşurată organizat sau independent contribuie la realizarea condiției fizice şi confortului psihic al celor care le practică, stabilind relații sociale.

În instituțiile militare de învățământ aparținând forțelor terestre, educația fizică militară este o disciplină obligatorie fiind condusă de către personal de specialitate. Condusă pe baze ştiințifice, sfera de cuprindere a educației fizice militare include multiple activități didactice de învățare şi perfecționare a deprinderilor şi priceperilor motrice, acțiuni de educare a poziției corpului şi chiar corectarea unor deficiențe fizice, reprezentând o componentă fundamentală pentru formarea calităților de luptător.

[5] S.M.G. / P.F. – 7.1., *Regulamentul Educației Fizice Militare*, 2005.

Există un sistem al educației fizice militare în a cărui componență regăsim cadrul legal de funcționare, specialişti în domeniu, bază materială proprie, resursă umană, proces de învățământ de specialitate, didactică de specialitate cu obiective ferme.

BIBLIOGRAFIE

Breban V., *Dicționar general al limbii române*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1987.

Cârstea Gh., *Teoria şi bazele metodicii educației fizice şi sportului*, Editura A.N.E.F.S., 2000.

Hoffman A., *Managementul structurilor sportive*, Editura FRM, Bucureşti, 2004.

Leonte I., *Metodica educației fizice militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 1998.

Radoslav R., Pavel S., *Ghid teoretic şi metodic privind predarea educației fizice şi sportului*, Editura University Press, Arad, 2002.

Siclovan I., *Teoria educației fizice şi sportului*, 1998.

Legea educației fizice şi sportului nr. 69/2000, „Monitorul Oficial al României” nr. 200, 2000.

S.M.G. / P.F. – 7.1., *Regulamentul Educației Fizice Militare*, 2005.

S.M.G./ P.F. – 3.8., *Instrucțiuni privind managementul activității sportive în Armata României*, 2003.

Instrucțiuni privind managementul învățământului militar, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 61/ 1998.

ROLUL SPECIALISTULUI ÎN PREDAREA LIMBII ENGLEZE MILITARE

THE SUBJECT SPECIALIST'S ROLE IN TEACHING MILITARY ENGLISH

Lect.univ.dr. Diana ȚUȚUIANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Învățământul militar de limbi străine are un specific aparte față de învățământul de limbi străine în general, prin prisma „publicului țintă”, a cadrului de desfășurare, a tipurilor de cursuri etc. Profesorul de limbi străine are şi el un specific aparte având în vedere că trebuie să îşi îmbogățească pregătirea prin acumularea de noțiuni de specialitate şi mai ales să colaboreze îndeaproape cu profesorii militari. Articolul de față se doreşte a fi un argument în plus față de cele evidente pentru participarea instructorilor militari invitați la formele de pregătire de limba engleză, indiferent dacă sunt intensive sau non-intensive, în beneficiul cursanților, profesorilor şi a întregului proces didactic.

The military foreign language courses have a specific character which is different from foreign language learning in general, regarding the target audience, the framework in which it takes place, the types of courses, etc. The foreign language teacher is also different, taking into consideration that he/she has to improve their education by accumulating specialized knowledge in the field and to collaborate closely with military teachers. The present paper is meant to bring further arguments for the participation of military instructors as guest speakers to English courses, be they intensive or non-intensive, to the overall benefit of course participants, teachers, and the teaching process as such.

Cuvinte cheie: predarea englezei în sistemul militar; instructori militari; avantaje.
Keywords: *military English teaching; military instructors; advantages.*

Profesorul de limba engleză activând în cadrul învățământului militar de limbi străine poate şi chiar trebuie să se considere parte a vastului şi a selectului număr de profesori, care predau engleza specifică unui anumit domeniu, denumită în termeni generici consacrați English for Specific Purposes (ESP). În întrepătrunderea dintre ESP şi English Language Teaching

* e-mail: *diana.tutuianu@yahoo.com*

(ELT), în care se înscrie de fapt engleza generală, există din totdeauna opinii diferite cu privire la specificul englezei specializate, rolul profesorului de limba engleză şi mai ales rolul unui posibil specialist în domeniul respectiv. Unii profesori susțin că ESP este de fapt tot „engleză” şi nu trebuie neapărat abordat în mod diferit sau că nu necesită „ajutor” din partea altcuiva. Pe de altă parte, specialiştii în domeniul respectiv, în cazul în speță, ofițerii, consideră că, de la un punct încolo, ESP reprezintă de fapt un domeniu tematic în care engleza generală este doar un instrument. Lucrarea de față îşi propune să abordeze această chestiune demonstrând că adevărul este, ca întotdeauna, undeva la mijloc, fiindcă numai printr-o conlucrare permanentă în interiorul şi în afara clasei propriu-zise, prin pregătirea de materiale sau chiar numai prin discuții, dar mai ales prin *briefingurile* oferite de către instructorii militari, profesorii de engleză pot învăța ei însuşi noțiuni de terminologie, limbaj de specialitate, şi chiar şi noțiuni de fond, iar cursanții pot beneficia din plin de cunoştințele ambilor specialişti.

În general, ESP[1] este caracterizat, în primul rând, de faptul că cei care fac astfel de cursuri au deja un nivel cel puțin mediu, dacă nu neapărat sau în totalitate, avansat de cunoaştere a limbii engleze. În plus, se presupune că respectivii funcționează cu toții în acelaşi domeniu de activitate, în cazul acesta, domeniul militar. Apoi, la fel ca orice curs de engleză de specialitate, şi cursurile de engleză militară trebuie concepute pentru a acoperi nevoile de pregătire ale cursanților specialişti în domeniul respectiv. Sunt folosite metode de predare şi activități specific lingvistice, dar având la bază texte, concepte, situații din mediul militar real. De aceea, să predai ESP este probabil mai solicitant decât să predai ELT, dar diversitatea materialelor şi activităților şi contactul nemijlocit cu profesia şi obiectul de activitate al studenților / cursanților reprezintă elemente de stimulare ce nu apar în ELT.

Profesorul de limba engleză care predă engleză militară, ca orice profesor care predă ESP, are de îndeplinit mai multe roluri[2], cum ar fi: profesor, elaborator de materiale şi de un curs propriu-zis, cercetător, colaborator, evaluator. În mod evident, profesorul de limba engleză din mediul militar conlucrează cu specialiştii din domeniu. În cazul specific al profesorilor din Departamentul de Limbi Străine din UNAp „Carol I”, oricine a predat la cursurile de masterat sau post-universitare, de orice natură, a trebuit să discute şi să colaboreze cu ofițerii profesori la cursurile respective pentru a determina tematica, pentru a obține materiale de specialitate autentice pe care să le prelucreze ca să devină materiale didactice, pentru a afla la ce se presupune că

[1] Osama Khalifa Mohammed, *ESP Teaching: Reversal of Roles between ELT Teachers and Subject Specialists*, p. 505.
[2] Tony Dudley-Evans and Maggie St John, *Developments in English for Specific Purposes. A Multi-Disciplinary Approach*, p. 42.

vor folosi studenții în viitor limba engleză. În cazul cursurilor intensive de limba engleză sau a cursurilor de carieră sau de nivel, desfăşurate în limba engleză, în alte structuri decât Departamentul de Limbi Străine, practica a demonstrat importanța participării instructorilor militari în procesul de pregătire a cursanților. Vom detaila în cele ce urmează aspecte referitoare la aceştia şi la necesitatea strânsei conlucrări între profesorul de limba engleză şi instructorul militar, indiferent de forma de pregătire lingvistică avută în vedere.

În primul rând, în cadrul lucrării de față, prin sintagma *instructor militar* nu facem referire strictă la diversitatea categoriilor de personal dedicat, care încadrează posturi didactice şi ocupă funcții în structuri şi la catedre din organica învățământului militar. Prin urmare, nu ne limităm la personalul calificat şi atestat în domeniu, care a dobândit deja titluri universitare şi ştiințifice, sau care a parcurs, în mod obligatoriu toate etapele specifice pregătirii psiho-pedagogice militare.

Dimpotrivă, pentru a sublinia importanța acestui demers, trebuie propuse să fie incluse în această categorie o multitudine de cadre militare în activitate, în rezervă sau retragere, cooptate pentru a desfăşura activități de profil în cadrul Universității Naționale de Apărare sau al altor instituții militare de învățământ de prestigiu. Astfel, în această categorie îi putem cuprinde pe toți cei interesați de expunerea unui spectru cât mai diversificat de conferințe, prezentări, şi briefinguri de profil, de susținerea de prelegeri pe problematici militare, cu caracter general sau specific. În consecință, aici îi putem identifica, în mod invariabil, pe toți cei capabili să prezinte subiecte de interes, problematici de actualitate, elemente de noutate, de diferite niveluri de complexitate şi clasificare. Astfel se induce cu claritate faptul că pe fondul unei capacități intelectuale sporite, bazată pe putere de concentrare, analiză şi sinteză, cei denumiți, în general, şi în lucrarea de față, „specialişti în domeniu” pot proveni din diferite structuri centrale de nivel strategic, politico-militar sau militar, din structuri de nivel operativ sau tactic, în speță structuri luptătoare sau de sprijin de luptă. Prin urmare, indiferent de poziția sau funcția actuală/anterioară, aceştia s-au specializat şi s-au consacrat în diferite domenii de activitate, continuând să aprofundeze şi să îşi manifeste dorința şi disponibilitatea de autoperfecționare. Nu reprezintă niciun secret că toate aceste calități reprezintă, în mod indiscutabil, atributul oricărui profesor conştiincios, cu respect de sine şi care implicit îşi respectă studenții, însă diferența este reprezentată de pregătirea şi de instruirea specific militară, de întreaga lor carieră în rândul forțelor armate.

În plus, încă din start, plecăm de la premisa că toți instructorii militari asimilați acestei clasificări sunt extrem de motivați, de interesați şi dornici să realizeze următoarele:

- să participe şi să fie expuşi la acest gen de experiență;
- să se manifeste voluntar în acest sens;
- să îşi dovedească nivelul de expertiză,
- să îşi probeze abilitatea şi disponibilitatea de a apărea în fața cursanților, la rândul lor cadre militare;
- să împărtăşească experiența personală dobândită pe timpul participării la misiuni şi operații multinaționale.

Printre punctele tari ale instructorului militar putem enumera faptul că este acomodat şi stăpâneşte terminologia militară consacrată, înțesată cu abrevieri şi acronime, atât de comune în limbajul multinațional, prezente în publicații de profil NATO[34] şi UE[5]. Dincolo de un CV consolidat, de nivelul de cunoştințe şi limbajul de specialitate, de expertiza imbatabilă, de calitatea şi actualitatea datelor şi informațiilor prezentate, aceşti instructori militari sunt pe deplin recomandați de o experiență solidă dobândită atât pe durata participării la misiuni şi operații pe teritoriul şi în afara teritoriului statului român, în diferite teatre de operații/TO, sub conducerea NATO, UE şi mandat ONU şi OSCE, cât şi a experienței acumulate în lucrul în comandamente/HQ aliate şi multinaționale, pe durata tururilor de serviciu în structuri NATO/UE şi de reprezentare națională în plan militar. Astfel, prin expunerea nemijlocită la mediul internațional, prin calitatea de beneficiar al unei instruiri de nivel înalt, a experienței dobândite în „real-life action”, a problemelor identificate şi a lecțiilor învățate pe durata executării misiunilor, a limbajului operațional comun, pe fondul cunoaşterii procedurilor, manualelor, doctrinelor şi altor publicații aliate şi conştientizării necesității şi rolului primordial al interoperabilității în plan militar, a abilității de comunicare şi dezinhibiției, orice instructor titrat poate reprezenta un etalon în domeniu atât în plan profesional, cât şi socio-uman.

Pe de altă parte, este puțin probabil ca atenția asistenței să fie menținută trează în cazul unor prezentări ilogice, lipsite de concizie şi claritate, inaccesibile şi total irelevante, pe fondul unor gafe impardonabile. În plus, acest gen de experiență poate avea un efect total opus celui dorit inițial şi poate reprezenta un fiasco total şi absolut garantat, dacă instructorul militar nu constituie o prezență agreabilă, nu este dotat cu o doză minimă de talent de vorbitor şi simț al umorului, nu este deschis la dialog sau nu are tangențe clare cu subiectul expunerii, transformându-se într-un factor perturbator, cronofag şi deloc bine-venit. În acest sens, pregătirea superficială a expunerii sau a

[3] *AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions of Military Significance for Use in NATO.*
[4] *AAP-15 NATO Glossary of Abbreviations Used in NATO Document and publications.*
[5] *EUMC Glossary of Acronyms and Definitions.*

prezentării, lipsa interesului şi a motivației, atitudinea delăsătoare şi impresia deloc favorabilă indusă de un discurs incoerent, nefundamentat temeinic pot şi vor fi imediat „taxate” de către auditoriu. Rețeta dezastrului absolut poate fi completată prin adoptarea unei atitudini arogante, atotştiutoare, de cineva care nu are prea multe legături cu tematica şi complet rupt de mediul operațional, o persoană care nu este în măsură să transmită absolut nimic nou în domeniul respectiv.

Privind dintr-o altă perspectivă, trebuie să recunoaştem, fără falsă modestie, că, în general, în contextul învățării limbii engleze, profesorul este suveran în domeniul lingvistic, fiind fără echivoc cel care stăpâneşte regulile gramaticale, sintaxa propozițiilor şi regulile de construcție a frazelor, vocabularul academic în engleză, noțiunile privind registrul, expresiile adecvate unei anumite situații de comunicare etc. Totodată, profesorul mai poate fi abilitat să abordeze aspecte şi problematici ce tangentează domeniul militar, respectiv:

- utilizarea verbelor folosite, în mod specific, în procesul de planificare, respectiv în cazul transmiterii ordinelor, în baza publicației de specialitate; aşa cum sunt prevăzute inclusiv în *STANAG 2287 – Task verbs for use in planning and dissemination of orders*[6]*;*
- regulile de elaborare a unui raport;
- regulile de elaborare şi prezentare a unui briefing militar;
- tehnicile de exprimare a opiniei cu argumente;
- tehnicile şi tactici de negociere şi persuasiune;
- regulile de exprimare şi modalitățile de funcționare într-o discuție pentru a ajunge la consens şi pentru a lua o decizie în comun etc.

Pe de altă parte, însă, în mod sigur, instructorul militar este cel care a avut şansa să fi beneficiat de aceste aspecte, destul de teoretice, transpuse în practică, confruntându-se cu ele, zi de zi, în cadrul structurii de comandă şi structurii de forțe a NATO, în cadrul organizațiilor şi agențiilor NATO şi UE, a comitetelor şi grupurilor de lucru organizate la nivelul acestor foruri, în cadrul centrelor de excelență ale NATO, a structurilor de învățământ şi instruire la nivel aliat, pentru a nu mai menționa procesul de planificare, conducere şi executare a misiunilor şi operațiilor internaționale.

Prin urmare, este evident faptul că tematici ce vizează, de exemplu, în mod concret, planificarea, conducerea şi executarea întregului spectru de misiuni şi operații întrunite sau multinaționale, arhitectura sistemului de comandă şi control, procesul de generare a forțelor, contribuția cu forțe şi mijloace la NRF[7] şi EUBGs[8], informațiile militare, forțele speciale, sprijinul

[6] *STANAG 2287 – Task verbs for use in planning and dissemination of orders.*
[7] *NATO Response Force.*
[8] *European Union Battle-Groups.*

logistic etc., pot fi pregătite, fundamentate şi susținute exclusiv de către specialiştii în domeniul militar.

În prezent, din punct de vedere pur didactic, acele ore desfăşurate în cadrul unui curs de limbi străine, susținute cu concursul unui instructor militar nu mai reprezintă de mult o activitate inedită sau inovatoare. Dimpotrivă, din prisma aportului covârşitor al acestuia, ele sunt recunoscute ca fiind un instrument de lucru viabil, o combinație inspirată, deja consacrată, extrem de benefică, încununată în majoritatea cazurilor de succes.

În ciuda unei interacționări de scurtă durată, dar intense, ce are la bază un volum consistent şi concentrat de informații specifice, adesea inconfundabile şi greu de uitat, între un instructor militar avizat şi cursanți se poate stabili o comuniune de idei, un dialog deschis şi interacțiunea neîngrădită a celor două părți. Dincolo de aspectul pur profesional al acestei interacționări, din această ecuație nu pot fi excluse acele aspecte complexe de ordin psiho-uman. În acest sens, instructorul militar se poate transforma dintr-un profesionist şi un expert incontestabil în domeniul vizat într-un narator autentic, capabil să se transpună, în mod necondiționat, în situații reale şi experiențe cu care s-a confruntat în trecut. Prin această modalitate el va fi în măsură să îşi împărtăşească total dezinteresat întregul spectru de emoții şi trăiri, temeri şi bucurii, chiar episoade dramatice la care a fost supus şi expus, indiferent dacă acestea au fost trăite şi experimentate individual sau în cadrul unui grup, a unei echipe sau a unei unități/subunități aflate sub comanda sa, pe durata unei misiuni sau operații. Astfel, nivelul prezentării capătă o altă valență, expunerea devenind mult mai credibilă, mai palpabilă, evitând şi depăşind, în mod clar, statutul unei înşiruiri stufoase de informații, uneori plictisitoare, neinteligibile şi complet anoste. Cu certitudine, prin acest artificiu involuntar, studenții / cursanții se vor simți mult mai apropiați de cel care a fost subiectul tuturor acelor experiențe şi implicit solidari cu experiența, volumul de cunoştințe şi informațiile „din culisele” misiunii, operației, comandamentului în cauză.

Pe cale de consecință, cooptarea şi implicarea instructorilor militari, poate fi percepută ca un act pozitiv, benefic şi provocator, explicația fiind că prin simpla sa prezență în clasă, orice astfel de personaj, stăpân pe sine, poate induce şi dezvolta unei părți însemnate a audienței un sentiment persistent şi inconfundabil de apartenență la un club select, oportunitatea întâlnirii în premieră a unor persoane de care poate doar au auzit până atunci, a unor nume consacrate în diverse domenii militare sau, de ce nu, chiar a unor foşti colegi, superiori sau subordonați. În plus, tematica anunțată, dacă aduce elemente de noutate, modalități de abordare a diferitelor problematici de interes, subiecte de actualitate etc., poate suscita un interes deosebit şi o doză de curiozitate din partea cursanților deschişi la nou, dornici să acumuleze şi să îşi lămurească diferitele nebuloase, de orice natură, legate de specificul altor

categorii de forțe. În acest context am evitat generalizarea, dar trebuie amintit şi faptul că niciodată nu putem face abstracție de acea categorie aparte a cursanților nihilişti, a celor complet dezinteresați care nu pot fi „clintiți” din convingerile şi nepăsarea lor.

Această experiență poate crea premisele depăşirii limitelor unui aşa-zis automatism didactic, în care în relația profesor-student este relativ previzibilă şi are la bază nişte reguli ce nu includ neapărat şi nici nu presupun expunerea la stimuli externi, fiind deseori constrânsă de barierele programei analitice. Acest gen de activitate poate spori interesul studenților / cursanților pentru limba engleză față de rutina zilnică indusă de procesul obişnuit de predare - învățare a limbii, care oricât de diversificat ar fi prin eforturile profesorului de la clasă, tot poate ajunge la un moment dat previzibil. Astfel, studenții / cursanții vor percepe şi vor aprecia această experiență ca pe ceva bine-venit, constructiv şi provocator, care poate aduce un element de plusvaloare oricărei ore de curs. Ei se vor simți mult mai apropiați şi mai în largul lor când interacționează cu un cadru militar şi cel mai probabil vor închega mult mai rapid un dialog şi vor avea un schimb dinamic de idei şi opinii. Aceste activități comune vor aduce, de regulă, un suflu nou în sânul fiecărei grupe, fapt care poate fi admis, în mod deschis, de către cursanți sau dedus de către profesor din modul de implicare al acestora, din feedbackul pozitiv al activității, chiar din activitățile ulterioare sau din limbajul de specialitate folosit adecvat.

În sfârşit, trebuie subliniat că acest gen de activități se vor dovedi extrem de utile şi pentru profesorul de ESP, căci prin această colaborare va acumula cunoştințe de limbaj, noțiuni de specialitate, elemente cu specific militar pe care le va putea folosi la alte grupe sau alte cursuri. Consider extrem de utilă participarea instructorilor militari ca invitați la anumite teme din anumite cursuri sau module de limba engleză spre beneficiul tuturor celor implicați şi a procesului de predare-învățare, în general.

BIBLIOGRAFIE

Belcher Diane, *English for Specific Purposes:Teaching to Perceived Needs and Imagined Futures in Worlds of Work, Study, and Everyday Life,* TESOL Quarterly, Volume 40, Number 1, March 2006.

Chisega-Negrilă Ana-Maria, *Building Communication Skills for the Military*, Bucureşti, Editura Universității Naționale de Apărare ”Carol I”, 2009.

Mohammed Osama Khalifa, *ESP Teaching: Reversal of Roles between ELT Teachers and Subject Specialists*, in International Journal of Social Science and Humanity, Vol. 2, No. 6, November 2012.

Purposes. A Multi-Disciplinary Approach, Cambridge, CUP, 1998.

FUNDAMENTE EPISTEMICE ALE INFLUENȚEI PSIHOINFORMAȚIONALE DISTALE

EPISTEMIC FOUNDATIONS OF THE DISTAL PSYCHOINFORMATIONAL INFLUENCE

Drd. Aliodor MANOLEA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Influență Psihoinformațională Distală[1] (IPsiD) este un concept holistic ce extinde comunicarea la nivel subliminal, inductorul şi receptorul aflîndu-se în afara domeniului de interacțiune senzorială prin fenomenul cunoscut sub denumirea de Mind Control. În condițiile în care sistemul ființă umană este un sistem deschis ce admite schimburi substanțiale, radiante şi informațional-energetice cu mediul extern, iar mintea este un sistem cuantic, flash-urile conştiinței şi gândurile fiind evenimente cuantice cerebrale de un nivel înalt, în urma acestui „salt cuantic“ la nivel cerebral, mintea trece la un nivel superior de înțelegere, iar conştiința la o sferă mai extinsă de cuprindere[2] ce permite comunicarea şi influențarea la distanță, fără suport material.

The Distal Psychoinformational Influence (DPsiI) is a holistic concept that extends communication at subliminal level, the inductor and the receiver being placed outside of the sensory interaction, the phenomenon known as Mind Control. As the human system is an open system that allows exchanges admitting substantial radiant-energy and information with the external environment; mind is a quantum system, flashes of consciousness and thoughts are cerebral events of a high level quantum, from this "quantum leap" of the brain level, the consciousness manifests a more extensive coverage[3] that allows remote communication and influencing without physical support.

Cuvinte cheie: psihoinformațional; comunicare; subliminal; cuantic; mind control.
Keywords: *psycho-informational; communication; subliminal; consciousnes;, quantum mind; mind control.*

---

* e-mail: *aliodor@glide.ro*

[1] A. Manolea, *Acțiunea beligenă şi influențarea psihoinformațională distală*, referat Şcoala Doctorală Ştiințe Militare şi Informații, UNAp, Bucureşti, 2012, pp. 4-65.

[2] O. Brazdău, *Conştiința şi misterele fizicii cuantice*, Jurnal On-line al „Asociației Române de Psihologie Transpersonală” Nr. 7-8/2003. http://www.arpt.ro/RO/TPBuletin/7-8-2003.htm accesat 12 aprilie 2012.

[3] A. Manolea, *op.cit.*, pp. 4-65.

Comunicarea şi influențarea distală

Acțiunea de comunicare este un proces de transmitere a informațiilor. Între două sisteme vii, comunicarea (fig. 1) poate să cuprindă următoarele componente: emițătorul, codul, canalul de comunicare, mesajul, receptorul, conexiunea inversă de la destinatar la emițător[4].

Comunicarea poate fi realizată prin intermediul unor semnale „substanțiale” sau „nesubstanțiale. Privitor la comunicarea neconvențională, putem arăta că „...din punct de vedere fizic funcționarea sistemelor vii poate fi concepută ca o fluctuație de câmpuri energetice, expresie a substratului lor structural material”[5].

Stabilitatea structurii energetice este asigurată de anumite zone conductoare prin care organismul îşi autoreglează energia de câmp. Acestea sunt punctele de acupunctură, care stimulate, emit semnale ce refac homeostazia electrică şi biochimică a organismului, restabilesc echilibrul fiziologic şi de comunicare cu mediul extern.

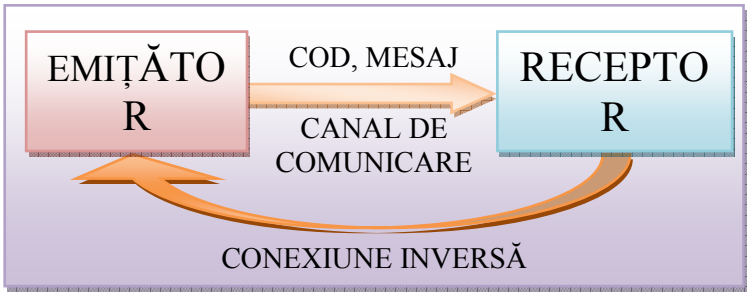

Fig. 1 *Schema bloc a comunicării*[6]

O modificare în plan bioelectric înseamnă o modificare a potențialului de membrană care este corelat direct cu starea funcțională a celulei.

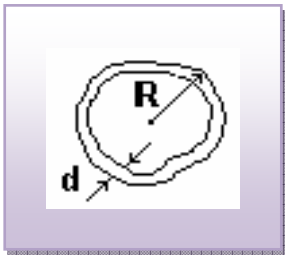

d = grosimea membranei
R = raza celulei sferice

Fig. 2 *Coeficientul de amplificare energetică membranară*[7]

---

[4] D.E. Manolea, A. Manolea, *Influența distală – Teoria şi practica vindecării la distanță*, Editura Aldomar Extrasenzorial, Bucureşti, 1997, p. 21.
[5] D. Constantin, *Inteligența materiei*. Editura Militară, Bucureşti, 1981, p. 23.
[6] O. Brazdău, *Conştiința şi misterele fizicii cuantice*, Jurnal on-line al „Asociației Române de Psihologie Transpersonală”, Nr. 7-8/2003. http://www.arpt.ro/RO/TPBuletin/7-8-2003.htm accesat la 12 aprilie 2012.

Considerând celula o sferă goală, un câmp electric exterior, care străbate membrana, va fi amplificat (Maxwell) în centrul celulei de R/d ori; unde R reprezintă raza sferei care include şi grosimea d a membranei (fig. 2), rezultând formula:

$$C^{amplif} = R/d \qquad (1)$$

La nivelul întregii lumi vii există posibilitatea comunicării prin intermediul câmpului energetic emis de către organism. „Însăşi esența viului credem că am putea s-o exprimăm prin posibilitatea de a comunica, de a realiza o unitate cu mediul ambiant şi, prin niveluri succesive de integrare, cu întreaga lume vie”[8].

Înainte de apariția limbajului articulat, comunicarea presupunea fenomenul de transfer de informații la distanță şi că fenomenele de influențare de la distanță se consideră a fi o funcție „latentă” a subconştientului. În aceste condiții, în cadrul influenței informaționale distale, inductorul şi receptorul se află în afara domeniului de interacțiune senzorială. Acest tip de influențare este un fenomen provocat, declanşat şi controlat integral de către subiectul inductor. Controlul exercitat pentru desfăşurarea fenomenului este conform algoritmului dinainte hotărât şi pentru orientarea acestui fenomen strict spre persoana (persoanele) țintă. La fel se întâmplă şi cu fiecare dintre noi, ca parte a unui întreg. Mintea fiecăruia face parte dintr-un tot unificator care poate fi definit şi câmp mental universal (Câmp Fundamental Existențial, Câmp Neutral, Nonlinear Quantum Field, infrastructură a vidului fizic)[9].

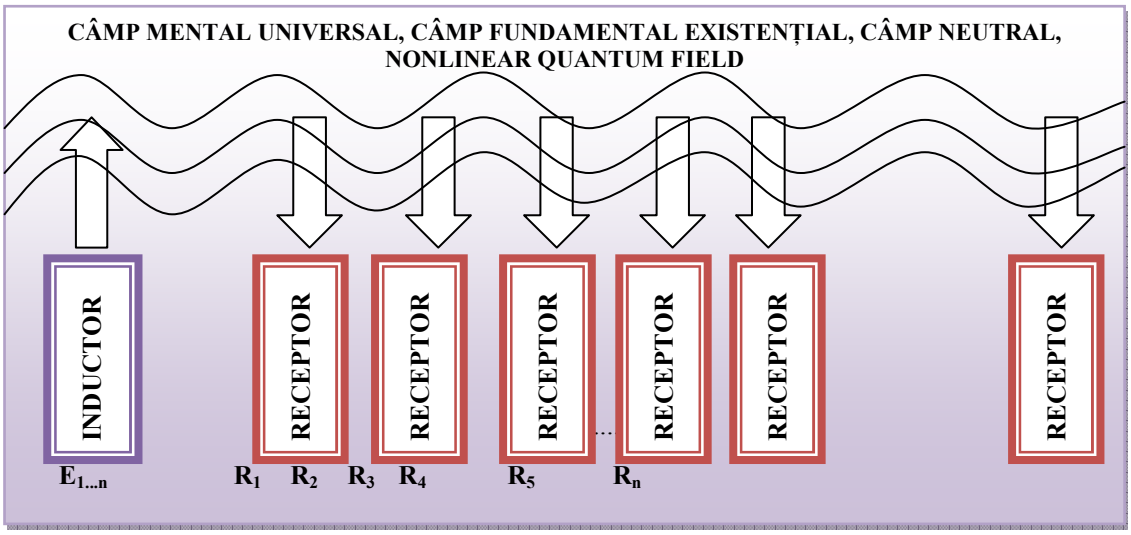

Fig. 3 *Schema bloc a influenței distale conform teoriei câmpului mental universal*[10]

---

[7] D.E. Manolea, A. Manolea, Curs modulat: *Energetica subtilă a ființei umane – Evaluarea, recuperarea, conservarea şi creşterea performanței umane prin tehnica neutrală*, 1996, p. 12.
[8] Dumitru Constantin, *Inteligența materiei*, Editura Militară, Bucureşti, 1981, p. 23.
[9] D.E. Manolea, A. Manolea, *Influența distală – Teoria şi practica vindecării la distanță*, Editura Aldomar Extrasenzorial, Bucureşti, 1997, p. 54.
[10] *Ibidem*, p. 270.

Folosind acest întreg, inductorul poate transcede spațiul pentru a implementa o condiționare nouă sau pentru a amplifica emoții condiționate intrapsihic ori pentru a exacerba elemente instictuale, ceea ce determină efectul la țintă.

Atunci când într-un punct critic inițial se manifestă un factor inițial declanşator (necesitate, conjunctură, fenomenologie, acțiune) de o anumită intensitate şi reclamă o intervenție specifică forțelor armate, această intervenție poate fi completată şi susținută de influența distală psihoinformațional (fig. 3).

Mărimea şi intensitatea influenței distale inițiale se va păstra pe tot parcursul procesului inițiat şi până după instalarea efectului optim. Această mărime determină constanța influenței distale (fig. 4) ce se încadrează între limite care trebuie păstrate pentru a se putea garanta succesul acțiunii[11].

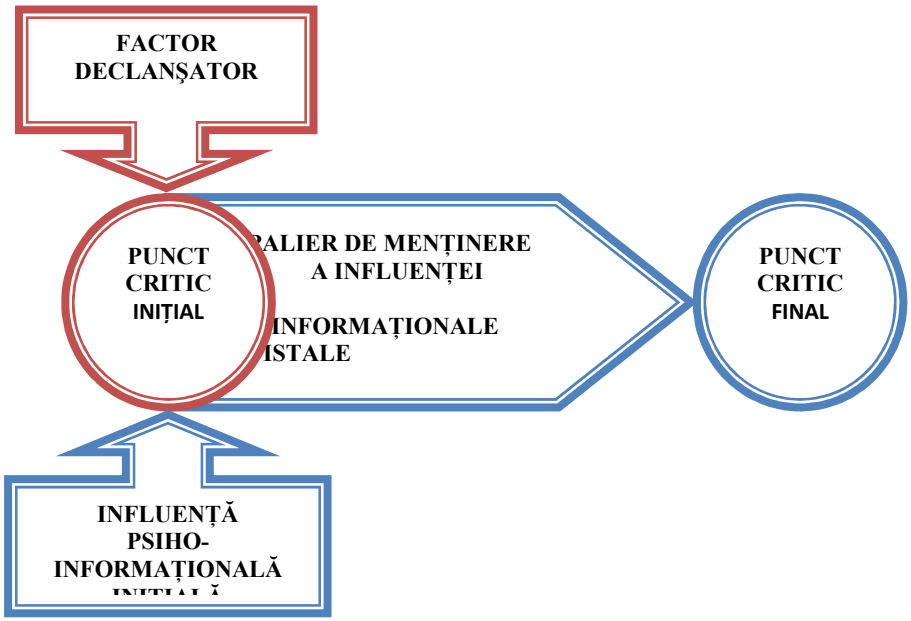

Fig. 4 *Dinamica tehnicii de influențare distală*[12]

Fenomenul Mind Control (controlul minții) în acțiunea beligenă

„Controlul minții este definit, de obicei, ca termen general pentru o serie de teorii şi/sau tehnici controversate concepute pentru a submina controlul unui individ asupra propriei gândiri, comportament, emoții sau decizii, sau pentru a manipula conştiinta unei persoane[13]. În aceste condiții, nu există motive fizice care să demonstreze că nu ar fi posibil controlul minții cu ajutorul câmpurilor electromagnetice, de exemplu. În ceea ce priveşte

[11] *Ibidem,* p. 272.

[12] D.E. Manolea, A. Manolea, *Influența distală – Teoria şi practica vindecării la distanță*, Editura Aldomar Extrasenzorial, Bucureşti, 1997, p. 270.

[13] V.N. Binhi, *Electromagnetic Aspect of Mind Control: A Scientific Analysis*, http://www.michael-robinett.com/private/Electromagnetic%20aspect%20of%20mind%20control%5B1%5D.pdf /accesat februarie 2012.

cercetările făcute pe tema efectelor neurologice ale câmpurilor electromagnetice, acestea au fost studiate de zeci de ani, existând atât cercetări mai vechi[14,15,], cât şi recente[16,17]. Creierul şi sistemul nervos sunt considerate a fi vulnerabile la efectele câmpurilor electromagnetice, deoarece funcționarea lor se bazează pe transmiterea influxurilor nervoase, ceea ce implică procese electrice ce au loc între membranele celulelor nervoase. S-au efectuat studii atât pe oameni, cât şi pe animale, în care au fost vizate efectele câmpurilor electromagnetice slabe asupra funcțiilor cognitive, neurocomportamentale şi neuroendocrine. Forțele armate din alte țări au devenit interesate de acest fel de cercetări şi au urmărit creşterea performanțele soldaților şi de a le diminiua pe cele ale adversarilor. Se cunoaşte că au fost făcuți paşi uriaşi în ceea ce priveşte controlul comportamental, care este deja posibil. Încă din perioada lui George Washington, CIA Fact Book SUA a întreprins activități secrete[18], dar abia după cel de-al Doilea Război Mondial acestea au fost coordonate la nivel guvernamental. Controlul minții era una dintre principalele arii de cercetare ale CIA. În anul 1977, un administrator al cunoscutului proiect MK-ultra a recunoscut în fața senatului american că acest proiect există. Un alt proiect, numit Blue Bird, a fost dezvoltat pentru a descoperi mijloace de a condiționa personalul să împiedice extragerea de informații neautorizate. În anul 1952, Andrija Puharich a prezentat Pentagonului lucrarea intitulată „O evaluare a posibilelor utilizări a ESP în războiul psihologic”, iar în anul 1953 a prezentat metode prin care se poate creşte sau descreşte puterea de transmitere-recepționare exotică de informații.

În anul 1970, serviciile secrete ale SUA au devenit interesate de cercetările parapsihologice sovietice, care utilizau neologismul ceh „psihotronic” pentru a defini cercetările lor. Cu aprobarea Congresului american, serviciile secrete au reuşit să discrediteze cercetările parapsihologice prin campanii repetate de dezinformare. Sovieticii încercau să îşi antreneze cosmonauții astfel încât aceştia să ajungă să comunice telepatic. Au şi reuşit să testeze această capacitate, în anul 1967, când a fost transmis un mesaj telepatic codat de la Moscova la Leningrad.

---

[14] H. Lai, *Research on the neurological effects of nonionizing radiation*, University of Washington, Bioelectromagnetics, 13, 1992, pp. 513-526.

[15] V.N. Binhi, *Neurological Effects of Radiofrequency Electromagnetic Radiation,* în LIN, J. C. (Ed.) Advances in Electromagnetic Fields in Living Systems. NY, Plenum, 1994.

[16] C.M.Cook, A.W. Thomas & F.S. Prato, *Human Electrophysiological and Cognitive Effects of Exposure to ELF Magnetic and ELF Modulated RF and Microwave Fields: A Review of Recent Studies*. Bioelectromagnetics, 23, 2002, pp. 144-157.

[17] V.N. Binhi, *Neurological Effects of Radiofrequency Electromagnetic Radiation*, în LIN, J. C. (Ed.) Advances in Electromagnetic Fields in Living Systems. NY, Plenum, 1994.

[18] N. Begich, *Controlul minții: Suprema Lume Nouă*, Nexus Magazine Vol. 13/Nr. 2, 2006.

De-a lungul timpului, folosirea sistemelor vii pentru cercetarea influenței distale s-a dovedit a avea o multitudine de avantaje atât la nivel experimental, teoretic, cât şi practic[19]. Unii cercetători s-au întrebat: „În cazul în care tendințele comportamentale pot fi influențate în laborator, nu sugerează acest lucru că deciziile, comportamentele şi acțiunile sociale ar putea fi influențate mental în viața de zi cu zi?”[20], iar concluziile desprinse sunt:

- procesele fiziologice sau biochimice ale unei persoane ar putea fi direct influențate de către o altă persoană;
- în special, în situațiile în care două sau mai multe decizii au aproximativ aceeaşi probabilitate, o influență mentală distală ar putea duce procesul decizional spre una dintre alegeri;
- influența mentală distală ar putea să influențeze accesul la anumite amintiri, să modifice percepțiile, sentimentele sau anumite acțiuni, aceste modificări putând avea urmări serioase şi chiar efecte sociale.

Conform celor prezentate, se trag următoarele concluzii:

- rezultatele statistice demonstrează că efectele influenței distale sunt semnificative şi de încredere;
- efectele se fac simțite de la distanță;
- efectele au loc fără ca subiectul receptor să fie conştient de acest lucru;
- este posibil ca un subiect să blocheze influențarea nedorită a activității sale fiziologice.

Realitatea cuantică este un posibil mecanism funcțional al influenței distale psihoinformaționale[21].

În timp ce unii cercetători români operau cu perechea „substanță-energie“ în descrierea psihismului, Wiener a operat cu triada „substanță-energie-informație“. În acest context, arătăm că, în fizica modernă, conştiința nu mai este considerată un „câmp“, precum o definea Ey, ci un „sistem cuantic“, de aici şi noțiunea de „conştiință cuantică“. Mintea este, de asemenea, un sistem cuantic, flash-urile conştiinței şi gândurile fiind evenimente cuantice cerebrale de un nivel înalt. Henry P. Stapp, cercetător la Institutul de Fizică Teoretică al Universității din California, arată că fizica cuantică oferă un ansamblu de cunoştințe capabile să dezlege unele dintre misterele conştiinței: propria conştientizare, conştientizarea faptului că existăm şi că suntem conştienți. Conştiința este un sistem cuantic, iar

[19] W. Braud, *On the Use of Living Target Systems* în Distant Mental Influence Research, 1993.
[20] N. Begich, *Controlul minții: Suprema Lume Nouă*, Nexus Magazine, Vol. 13/Nr. 2, 2006.
[21] A. Manolea, *Condiționarea psihosomatică. Psihodiagnoză şi intervenție psihoterapeutică folosind stările modificate de conştiință*, Universitatea Bucureşti, Şcoala doctorală de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Departamentul Psihologie, Teza de doctorat, 2012, pp.68-78.

reflexivitatea conştiinței este o trăsătură care se conformează caracteristicilor sistemelor cuantice**.** Conştientizarea propriu-zisă este înțeleasă ca un „salt cuantic“ de la o funcționare cerebrală separată a subsistemelor cerebrale către o structurare unitară şi sinergică a acestor subsisteme. În urma unui „salt cuantic“ la nivel cerebral, mintea trece la un nivel superior de înțelegere, iar conştiința la o sferă mai extinsă de cuprindere[22]. O adevărată armonizare între fizica şi conştiința cuantică a fost făcută în cadrul teoriei cibernetice a conştiinței cuantice, unde se arată că există o simetrie între procesele fizice, psihice şi actele mentale.

Sistemul ființă umană este un sistem deschis care admite schimburi substanțiale, radiante şi informațional-energetice cu mediul extern. De asemenea, orice sistem cibernetic, iar ființa umană este un sistem cibernetic prin excelență, realizează şi o imagine proprie bazată pe autoreglări, care în relație cu imaginea mediului capătă pe palierul antropic (social, cultural) o dezvoltare calitativă impresionantă, devenind cunoaşterea de sine, conştiința. Achiziția de informație pe care o realizează subiectul uman se datorează fluxurilor de radiații şi substanță cu care acesta este confruntat. Aflat într-un ocean de radiații, organismului uman îi revine atât rolul de receptor, cât şi cel de emițător al unor radiații, într-un spectru de frecvențe foarte larg.

„La nivelul cel mai elementar, noi nu suntem o reacție chimică, ci o sarcină electrică. Ființele umane şi toate ființele vii sunt o alcătuire energetică într-un câmp de energie conectat la fiecare lucru existent în această lume. Acest câmp pulsatoriu de energie este motorul central al conştiinței noastre, „alfa şi omega” existenței noastre”.

Schrodinger E. şi Heisenberg W. au formulat legile de bază ale mecanicii cuantice conform cărora entitățile subatomice, cum ar fi electronii, care se comportă atât ca particule, cât şi ca unde. Sheldracke duce mai departe gândirea şi formulează teoria Câmpului Morphic care arată că există un câmp în interiorul şi în jurul unei „unități morphice”, căreia îi organizează, în mod caracteristic, structura şi pattern-ul funcțional. Potrivit lui Sheldrake, „câmpul morphic” stă la baza formării şi comportamentului particulelor cuantice numite „holoni”[23].

Un holon este un sistem (sau fenomen), care are o structură auto-organizatoare cu posibilă evoluție disipativă, compus din mai mulți holoni, ale căror structuri se află într-un punct de echilibru între haos şi ordine, între

---

[22] O. Brazdău, *Conştiința şi misterele fizicii cuantice*, Jurnal On-line al „Asociației Române de Psihologie Transpersonală”, Nr. 7-8/2003. http://www.arpt.ro/RO/TPBuletin/7-8-2003.htm accesat 12 apr. 2012.

[23] M. Calabrese, *Hierarchical-Granularity Holonic Modelling,* Doctoral Thesis. University of Milan, Italy, 2011, http://www.google.ro/url/sa/calabrese/hierarchical/granularity/ accesat 12 februarie 2012.

entropie maximă şi entropie minimă. Existența sa este susținută de transferul de materie-energie şi de informații prin care este legat entropic de alți holoni. El este simultan un întreg în sine şi, în acelaşi timp este imbricat în alt holon şi, astfel, este parte din ceva mult mai mare decât el însuşi. Holonii diferă ca dimensiune, existând de la cele mai mici particule subatomice până la universuri ce sunt cuprinse şi în alte multiversuri. Indivizii, societățile şi culturile lor sunt holoni de nivel mediu, creați de interacțiunea forțelor acționale atât de la nivelurile bazale spre cele superioare, cât şi de la cele superioare spre cele poziționate la nivele inferioare. Astfel, holonii sunt legați de conceptul de *autopoiesis* şi de teoria câmpului morphic, acesta din urmă fiind practic modul prin care se transmit şi se împărtăşesc informații. Având la bază descoperirile ştiințifice ale fizicii cuantice, putem arăta că particulele subnucleare sunt supuse acțiunii specifice câmpurilor morfice. În acest fel, se desfăşoară o interacțiune între materie, energie şi informație atât la nivel fizic, biologic, cât şi la nivel psihologic. Conform acestor evenimente explicate prin mecanica cuantică, datorită naturii duale a realității, conform superpoziției stărilor, câmpul biofizic poate fi în două locuri în acelaşi timp atât la factorul acțional (emițător, inductor), cât şi la nivelul neuronal al receptorului (conform teoriei cuplării cuantice – Quantum Entanglement: a Geometric Approach-Bengtsson)[24,25]. Această fenomenologie poate fi o explicație ştiințifică a mecanismului manifestării Influenței Psihoinformaționale Distale.

Structura suport şi mecanismul de manifestare a influenței distale psihoinformaționale

Conform principiului nonseparabilității particulelor, enunțat de către fizicianul francez D'Espagnac Bernard, în anul 1973, două sisteme fizice (S_1 şi S_2), care la un moment inițial (M_1/t_1) au fost în relație directă, vor menține interacțiunea şi la un moment şi timp ulterioare (M_2/t_2), independent de distanța dintre sisteme şi de diferența de timp ($\Delta t=t_2-t_1$) prin ceea ce se numeşte influență instantanee.

Altfel spus, sistemele fizice, oricât ar fi de depărtate în spațiu unele de celelalte în prezent, nu sunt de fapt separate dacă au fost în interacțiune în trecut[26].

---

[24] I. Bengtsson, K. Życzkowski, *Geometry of Quantum States: An Introduction to Quantum Entanglement*, Cambridge University Press, 2006. http://arxiv.org/pdf/quant-ph/0606228v1.pdf, /accesat 12 februarie 2012.

[25] E.G. Steward, *Quantum Mechanics: Its Early Development and the Road to Entanglement*. World Scientific Publishing, 2008.

[26] I. Mânzat, M.T. Mînzat, *Spiritualizare prin psihologie sinergetică*, în „Jurnalul de Psihologie Transpersonală” nr. 14/2010, p. 16.

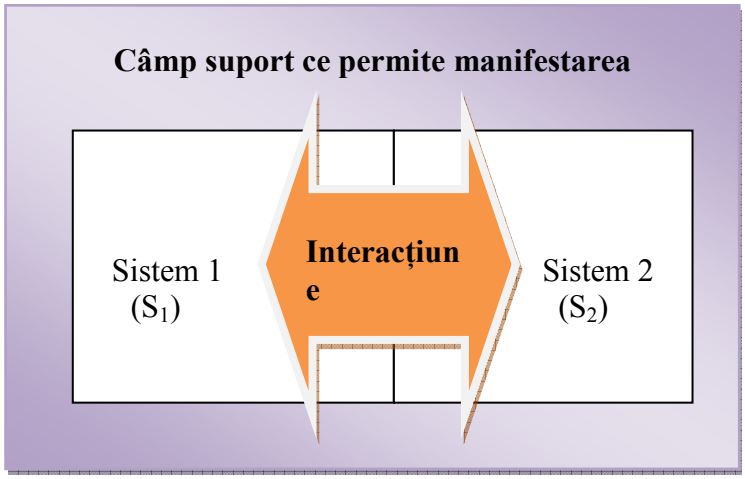

Fig. 5 a *Principiul nonseparabilității particulelor (D'Espagnac Bernard, 1973). Sisteme în interacțiune la momentul M_1 şi timpul t_1 (A)*

Dezvoltarea „Nonlinear Quantum Field Theory”[27] a fost efectuată recent de către Vladimir Poponin (anul 2012), care arată într-un experiment că fenomenul „The DNA Phantom Effect” dă posibilitatea înțelegerii mecanismelor bazale ale fenomenologiei energetice subtile. Acest fenomen a fost evidențiat în cadrul unor cercetări privind măsurarea în soluție a modurilor vibraționale ale ADN. Datele experimentale furnizează explicații asupra modului de propagare a energiei vibraționale a ADN-ului, oferind informații calitative şi cantitative asupra dinamicii neliniare ale câmpurilor ADN fantomă (The DNA Phantom Effect). Experimentele desfăşurate la Moscova, în laboratoarele Academiei de Ştiințe a Rusiei, au folosit un laser „Malvern” şi au evidențiat faptul că ADN-ul uman influențează direct particulele elementare, respectiv cuantele de lumină, ordonându-le.

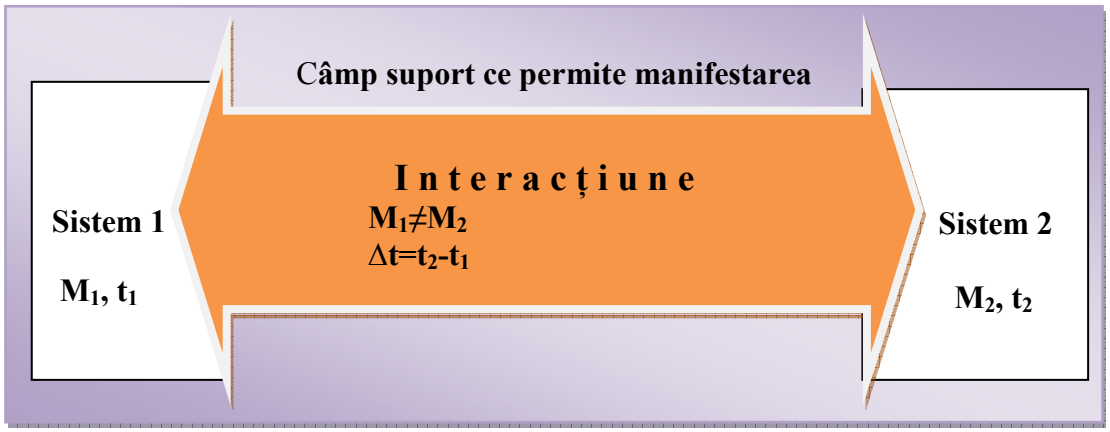

Fig. 5 b *Principiul nonseparabilității particulelor (D'Espagnac Bernard, 1973). Sisteme în interacțiune la momentul M_2 şi timpul t_2 (B)*

[27] V. Poponin, *The DNA Phantom Effect. Direct Measurement of A New Field in the Vacuum Substructure*, 2012. http://www.amebrasil.org.br/2011/node/63?q=node/236, accesat 21 aprilie 2012.

Rezultatul obținut s-a menținut şi după ce ADN-ul a fost îndepărtat. Efectul acesta poate fi interpretat ca o manifestare a unei infrastructuri a vidului fizic pe fondul căreia se pot manifesta energii aproape de energia punctului zero. Această observație este în deplină concordanță cu ceea ce unii autori[28] au numit Câmp Fundamental Existențial, un Câmp Neutral ca mediu de reacție.

Concluzii

În condițiile în care sistemul *ființă umană* este un sistem deschis ce admite schimburi substanțiale, radiante şi informațional-energetice cu mediul extern, acțiunea de comunicare, de transmitere de informații, poate fi extinsă la nivel subliminal, caz în care inductorul şi receptorul se află în afara domeniului de interacțiune senzorială. Influența psihoinformațională distală este un concept holistic ce se bazează pe faptul că, în anumite condiții, mintea poate trece la un nivel superior de înțelegere, iar conştiința la o sferă mai extinsă de cuprindere[29] ce permite comunicarea şi influențarea la distanță fără suport material. Principiile cuantice aduc un suport ştiințific ce explică fenomenologia influenței psihoinformaționale distale, care este aplicată deja în domeniul militar sub diferite denumiri.

Prezentul demers este o argumentare pentru aplicarea sa în organismul militar românesc.

BIBLIOGRAFIE

Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, Bucureşti, 1982.

Dan M., *Managementul influențării sociale în conflictele moderne*, Top Form, Bucureşti, 2009.

Ey H., *Conştiința*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.

Globus G., *The Postmodern Brain* in Benjamin Books, Philadelphia, 1995.

Hameroff S. *Ultimate Computing* North-Holland, 1987.

Iacob D., *Sociologia comunicării: aplicație în ştiința militară.* Bucureşti, Editura AISM, 2002.

[28] A. Manolea, *The cibernetics'subtle energy of the human being. Fundaments of the neutral theory referring to the living beings' system*, Teza de doctorat în Ştiințe, Medicină Complementară, The Open University for the Complementary Medicines, Colombo, SriLanka, 2000, pp. 2-9.

[29] O. Brazdău, *Conştiința şi misterele fizicii cuantice*, Jurnal On-line al „Asociației Române de Psihologie Transpersonală” Nr. 7-8/2003. http://www.arpt.ro/RO/TPBuletin/7-8-2003.htm accesat 12 aprilie 2012.

McTaggart, L., *Câmpul. Căutarea forței secrete a Universului,* Editura Adevăr Divin, Braşov, 2009.

Odobleja Şt., *Psihologia consonantistă şi cibernetică*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2003.

Pribram, K., *Brain and perception: holonomy and structure in figural processing*. Hillsdale, N. J. Lawrence Erlbaum Associates, 1991.

Stapp H. P., *Mind, Matter and Quantum Mechanics*, Springer - Verlag, Berlin, 1993.

Umezawa H., *Advanced Field Theory, Micro Macro and Thermal* Physics in AIP, New York, 1993.

DIMENSIUNEA SUD-ESTICĂ ŞI BALCANICĂ A CONSTRUCȚIEI EUROPENE

SOUTH-EASTERN AND BALKAN DIMENSION OF THE EUROPEAN CONSTRUCTION

Lect.univ.asociat dr. Corina GHEORGHE*
Universitatea „Ovidius”, Constanța

Potrivit ultimei strategii în domeniu a UE (25 mai 2011), Politica Europeană de Vecinătate (PEV) se adresează următoarelor state: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Republica Moldova, Maroc, Teritoriile Palestiniene Ocupate, Siria, Tunisia şi Ucraina. După cum se ştie, Parteneriatul Estic, lansat în 2008, include următoarele state: Belarus, Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan. Aşadar, din această implicită departajare geografică, fațada sudică a PEV include statele rămase dintre cele listate în ultimul document oficial al UE: Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Libia, Maroc. Deoarece aceasta este şi zona geopolitică cea mai efervescentă, dimensiunea sudică a Uniunii Europene joacă un rol foarte important atât în democratizarea acestor state, cât şi în viitorul procesului extensiei frontierelor UE.

According to the latest EU strategy in the field (25 May 2011), the European Neighborhood Policy (ENP) addresses the following countries: Algeria, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Egypt, Georgia, Israel, Jordan, Lebanon, Libya, Moldova, Morocco, Occupied Palestinian Territory, Syria, Tunisia and Ukraine. As we know, the Eastern Partnership, launched in 2008, includes the following countries: Belarus, Moldova, Ukraine, Georgia, Armenia and Azerbaijan. So even the implied outs of geographic south facade of the ENP includes the remaining countries as listed in the latest official EU document: Algeria, Egypt, Israel, Jordan, Lebanon, Libya, Morocco. Since this is the most effervescent geopolitical area, Southern Dimension of the European Union plays a very important role both in the democratization of these countries and the future EU border extension process.

Cuvinte cheie: Balcanii de Vest; unitate geopolitică; Pact de Stabilitate; Inițiativa de Cooperare din Sud-Est.
Keywords: *Western Balkans; geopolitical unit; Stability Pact; South East Cooperation Initiative.*

* e-mail: *corina_turism@yahoo.com*

Se consideră importante dimensiunile sud-estică şi balcanică ale construcției/ vecinătății europene datorită proximității geografice, deoarece ar fi foarte dificil să analizezi fațada sudică fără componenta balcanică, iar aceasta din urmă, fără cea caucaziană a Zonei Lărgite a Mării Negre (ZLMN)/ Zonei Extinse a Mării Negre (ZEMN). Şi mai important este faptul că Grecia este istoric şi politic implicată în fațada sudică prin legăturile sale cu Ciprul, pentru a nu vorbi de conflictul care o opune Turciei. După cum, în acelaşi registru geografic şi tradițional istoric, Turcia, care se află în negocieri de aderare cu UE, se găseşte deopotrivă foarte strâns legată cultural şi prin tradiție cu aproape toate statele din fațada sudică a UE. Iar Turcia – stat succesor al fostului Imperiu Otoman, are evidente interese în Caucaz şi la Marea Neagră, aşadar întrepătrunderea cu Parteneriatul estic este evidentă.

De asemenea, faptul că noua orientare „neo-otomană” a Turciei în Africa de Nord şi în Asia, din ce în ce mai evidentă în ultima perioadă, o situează într-o „relație specială” cu toate statele sudice ale Politicii Europene de Vecinătate (PEV) este un aspect foarte important, dar evident nu unicul.

În al doilea rând, există o *unitate geopolitică* relativ recentă (apărută conceptual în anii 2003-2004), numită „Marele Orient Mijlociu” în terminologia americană, căreia îi corespunde în concepția europeană aceea a „Orientului Mijlociu Extins” şi Africii de Nord. Aşa cum apreciază reputatul istoric şi analist al relațiilor internaționale, Mihai Ionescu, „practic ambele desemnează uriaşul spațiu situat între coastele mauritane ale Africii şi până la frontierele Pakistanului şi Afganistanului cu India şi China. Acest spațiu – aflat permanent pe planşeta planificatorilor Pentagonului – cuprinde puncte de incandescență din punctul de vedere al securității şi stabilității internaționale: Pakistan, Afganistan, Iran, Irak, Israel şi Teritoriile Palestiniene etc”[1]. De aceea, o scurtă, dar semnificativă privire asupra statelor aflate la sudul Zonei Lărgite a Mării Negre aflată în contiguitate teritorială cu componenta sudică a PEV este foarte importantă.

În al treilea, dar nu în ultimul rând, PEV nu poate acționa şi să fie eficientă dacă se acționează compartimentat, el fiind o unitate armonioasă, iar cea mai apropiată componentă față de fațada sudică este cea balcanică şi față de sudul Zonei Lărgite a Mării Negre.

Europa de Sud-Est în dinamica UE

Spațiul Sud-Est european este de multe ori identificat cu Spațiul Balcanic. În mod obişnuit, Spațiul Balcanic nu este privit totdeauna într-o configurație unitară.

---

[1] M. E. Ionescu, *Sfidarea Westphaliei. Relații internaționale 1996-2004*, Politeia, SNSPA, Bucureşti, 2005, pp. 89-90.

Balcanii (Peninsula Balcanică) sunt înconjurați de la sud-vest, prin sud, către sud-est de Marea Adriatică, Marea Ionică, Marea Egee, Marea Marmara şi Marea Neagră[2]. Regiunea Balcanilor a fost o regiune agitată istoric, iar efectele de falie strategică între marile imperii din antichitate până se simt, astăzi, pretutindeni. După dezvoltarea civilizației greceşti şi romane, în acest spațiu periferic, imperiile care au urmat, îndeosebi cel otoman, cel habsburgic şi cel țarist au creat aici o situație complexă pe termen lung. De unde şi numeroasele războaie şi conflicte etnice sângeroase care s-au prelungit până în zilele noastre. Termenul de *balcanizare* reprezintă tocmai această situație conflictuală aproape fără ieşire de care s-a temut Europa. În general, limita nordică a Peninsulei Balcanice este considerată a fi formată din râurile Dunărea, Sava, Kupa şi Golful Kvarner[3]. De altfel, toate variantele cunoscute de delimitare a Balcanilor la Nord cuprind doar o parte şi aproape exclud teritoriul României din Balcani.

Termenul de *Balcani,* folosit pentru denumirea acestei zone, este înlocuit în ultima perioadă din ce în ce mai mult cu cel de *Europa de Sud-Est*. De aici nu rezultă doar că regiunea respectivă are un specific de care trebuie să se țină neapărat seama în rezolvarea conflictualității europene, în reducerea vulnerabilităților, îndeosebi în ceea ce priveşte amenințările asimetrice, ci şi că joacă un rol foarte mare în realizarea unității şi a stabilității continentului european, dar Balcanii nu sunt identici cu Europa de Sud-Est. Acest concept reprezintă, totuşi, altceva şi este legat, mai ales, de eforturile politice şi intelectuale de a „europeniza„ acest spațiu după Primul Război Mondial[4].

Termenul de *Europa de Sud-Est* a fost consacrat, desigur istoriceşte – exista o „Asociație de Studii Sud-Est Europene”, de pildă, la Bucureşti, cu rădăcini în prima jumătate a secolului XX, iar recent, mai ales prin inițiativa din 1999 a Uniunii Europene, impusă de drama iugoslavă şi concretizată în *Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est*. Folosirea acestui termen numai pentru denumirea zonei balcanice ignoră România, Republica Moldova şi, într-o mai mică măsură, Ucraina, care sunt situate, de asemenea, în sud-estul continentului (lucrurile sunt şi mai complicate, dacă ar trebui să răspundem la întrebarea: Cărei porțiuni geografice continentale aparțin statele caucaziene?) şi au un rol semnificativ în stabilizarea zonei şi în evoluția economică a acesteia[5].

---

[2] *Harta politica a Balcanilor din 1917*, în http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/balkan_states_1917.jpg.

[3] *Ibidem.*

[4] Mai nou a apărut şi conceptul de Balcanii de Vest – vezi Judy Batt, ed., *The Western Balkans Moving* în Chaillot Papers, no. 70, Paris 2004, pp. 7-11.

[5] Apariția unor noi „unități geopolitice” în Estul Europei, cum este cazul „Balcanilor de Vest”, este specifică perioadei post-11 Septembrie 2001 şi lărgirii NATO şi UE spre Est.

Se consideră că fac parte din Balcani următoarele țări: Albania; Bosnia şi Herțegovina; Bulgaria; Croația; Grecia; Republica Macedonia (FYROM); Serbia; Muntenegru; Kosovo; Turcia (dar numai partea europeană din jurul Istanbulului, numită uneori Rumelia sau Tracia Răsăriteană). Uneori sunt incluse în această zonă şi România, şi Slovenia, deşi ambele state se feresc cât pot de această etichetă, la fel cum se fereşte şi Croația.

Dintre principalele caracteristici ale acestui spațiu fac parte şi următoarele: o istorie foarte zbuciumată; numeroase efecte induse de falii civilizaționale (granițe confesionale, religioase, imperiale); diversitate de entități etnice, religioase şi civilizaționale care n-au avut timpul istoric necesar sau nu au fost lăsate să-şi definească şi să-şi consolideze condiția, statutul, valorile, interesele şi vecinătatea; conflictualitate ridicată; lipsa unor politici coerente atât pe plan regional, cât şi pe plan european (cel puțin până la adoptarea Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est şi a unei Politici Europene de Securitate şi Apărare – PESA); confruntarea de-a lungul timpurilor a unor interese ale marilor puteri, în general, străine de cele ale țărilor din zonă; lipsa unor resurse energetice abundente de tip fosil (neregenerabile); resurse de inteligență şi creativitate umană.

Pe acest fond, după epuizarea etapei violente a crizei iugoslave, mai precis după războiul din Kosovo, Uniunea Europeană a trecut la elaborarea şi la aplicarea – e drept, destul de firavă – a unor politici pentru sud-estul european. Una dintre acestea se concretizează în *Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est*[6]. Obiectivul acestui pact a fost şi a rămas pregătirea şi sprijinirea țărilor din zonă pentru a fi integrate în Uniunea Europeană. Pactul de Stabilitate este complementar *Proceselor de Stabilizare şi Asociere* şi a celui de *Asociere* şi acționează în calitate de mecanism de conexiune funcțională între Balcanii Occidentali şi Europa de Sud-Est.

Geografia Europei nu poate fi, în mod obiectiv, definită doar sub aspect material, deoarece munții, mările, râurile nu indică exact unde trebuie să se afle granițele Europei extinse. Mai importanți sunt factorii culturali-civilizaționali ce identifică un popor ca aparținând marii familii europene, cei economic şi strategici, inclusiv cei de voință de apartenență. Tratatele Uniunii Europene nu definesc nici ele exact linia unde trebuie să se oprească extinderea Uniunii Europene. De aceea, unii autori au vorbit de un „imperiu postmodern” european şi de apariția unei sfere de interes asemănătoare celei delimitate de SUA, în secolul XIX, prin doctrina Monroe[7].

---

[6] Amănunte despre *Pactul de Stabilitate* (*Stability Pact for South East Europe*), pe http://www.stabilitypact.org

[7] M. Emerson, *The Wider Europe as the European Union's friendly Monroe doctrine*, ceps policy brief no. 27, October 2002, în http://www.ceps.eu/book/wider-europe-european-unions-friendly-monroe-doctrine

Securitatea spațiului sud-est european

Odată cu începutul decăderii Imperiului Otoman şi mutarea centrului civilizației din Levant către Oceanul Atlantic, Balcanii şi întreg sud-estul Europei au devenit treptat şi apoi au rămas partea cea mai puțin dezvoltată a continentului. Zona sudică a Europei n-a suferit din cauza impactului acestei mutații substanțiale a „aventurii atlantice”[8], dar a rămas, totuşi, o „zonă de flanc”, de siguranță strategică pentru ofensiva oceanică a continentului european dezvoltată după secolul XVI. Şi aşa a rămas până azi. Este, însă, timpul unei noi reconfigurări, întrucât, realizând o cooperare/integrare euroatlantică susținută şi benefică, Uniunea Europeană îşi poate redirecționa efortul spre toate orizonturile, aşadar spre Sud, spre Est şi spre Sud-Est[9].

Țările din regiunea sud-estică a Europei au început să-şi câştige independența târziu, abia în secolul al XIX-lea, după războiul ruso-turc din 1877-1878, după războaiele balcanice din anii 1912-1913 şi după Primul Război Mondial. Cel de-al Doilea Război Mondial instituie influența şi dominarea sovietică, această zonă fiind foarte importantă din punct de vedere strategic pentru configurația unei geometrii conflictuale Est-Vest, amplasarea bazelor militare şi supravegherea culoarelor strategice. Cu toate acestea, Iugoslavia, în 1948, şi Albania, în 1961, au ieşit formal de sub influența sovietică. Totuşi, deşi Turcia, membru NATO, avea un „pinten”, iar Grecia era, de asemenea, în alianța nord-atlantică, zona a continuat să fie dominată, pe tot parcursul Războiului Rece, de Uniunea Sovietică, mai puțin accesul la Marea Mediterană prin Marea Neagră, care era controlat de NATO.

Tito (1892-1980), liderul rezistenței antigermane din Iugoslavia celui de-al Doilea Război Mondial, încercase să realizeze unirea într-o federație a tuturor slavilor de sud, inclusiv a celor din Bulgaria, pentru a transforma Balcanii într-o forță remarcabilă, dar mai ales autonomia față de blocurile deja formate pe continentul european. Ideea era periculoasă pentru Moscova, care i-a opus vetoul său. Ulterior, conducătorul iugoslav a renunțat la această idee, apropiindu-se foarte mult de țările din Vest, apoi devenind un lider al Mişcării de Nealiniere. În final, tot proiectul titoist a eşuat, iar Iugoslavia s-a destrămat. În zonă, singurele țări necomuniste au rămas Grecia şi Turcia, un fel de cap de pod al Vestului în zona estică. Nu se poate spune, însă, că cele două țări au avut vreo influență remarcabilă în destrămarea comunismului din zonă. Acest proces a avut o desfăşurare mult mai largă şi nu s-a rezumat doar la zona balcanică sau la sud-estul Europei.

---

[8] M. E. Ionescu, *op. cit.*, p. 94.

[9] M. Emerson, *op. cit.*, în http://www.ceps.eu/book/wider-europe-european-unions-friendly-monroe-doctrine.

În anii 1989-1990, zona balcanică a intrat într-un proces de remodelare geopolitică. Între anii 1990 şi 1995 s-au desfăşurat războaiele din fosta Iugoslavie. În anii 1999-2000, Kosovo s-a separat de Serbia, iar în perioada 2004-2005, şi Muntenegru s-a desprins de Serbia. Kosovo a devenit stat independent. Destrămarea spațiului iugoslav a reconfigurat „geografia” politică, iar Balcanii, îndeosebi Balcanii de Vest, prin evenimentele din Kosovo, Bosnia şi Herțegovina, Macedonia, se află încă într-un proces de reaşezare care va mai dura. Mai nou, s-a făcut vizibilă o nouă unitate geopolitică, şi anume „Balcanii de Vest”, cei de Est fiind incluşi în alta, la fel de nouă, numită Zona Lărgită a Mării Negre sau Zona Extină a Mării Negre (ZEMN).

Numeric, principalele naționalități ale regiunii balcanice se prezintă astfel: grecii (10,8 milioane); turcii (9,2 milioane, în partea europeană a Turciei); sârbii (8,5 milioane); bulgarii (7 milioane); albanezii (6 milioane, din care 3,5 milioane, în Albania); croații (4,5 milioane); bosniacii (2,4 milioane); macedonenii (1,4 milioane); muntenegrenii (0,265 milioane)[10]. În toate țările balcanice există minorități de rromi mai mari sau mai mici. Alte minorități naționale lipsite de un stat propriu mai sunt: găgăuzii, goranii, caracaceanii, arvaniții şi vlahii. După unele lucrări, se consideră că, la sud de Dunăre, există în jur de două milioane de români-vlahi[11].

Preocupările de securitate au fost foarte presante în acest spațiu. În regiune acționează SECI (Inițiativa de Cooperare Sud-Est European) şi SEDM (Conferința Miniştrilor Apărării din Europa de Sud-Est). În Bosnia-Herțegovina, Kosovo şi Macedonia s-au instalat forțe de poliție şi militare ONU şi NATO/UE de menținere a păcii. Contingentele UE de menținere a păcii staționează în Bosnia-Herțegovina. Se consideră că momentele critice de confruntare şi război au fost depăşite în anii 1999-2000, odată cu stingerea conflictului local din Kosovo şi înaintarea pe calea identificării unei soluții politice pentru aşa-numita „problemă” a succesiunii iugoslave. Reaprins în Macedonia, în prima jumătate a anului 2001, conflictul armat interetnic dintre minoritatea albaneză şi majoritatea slavă a fost menținut sub control NATO, UE şi OSCE. Sub acelaşi control se gestionează procesele politice din Kosovo.

Din punct de vedere economico-social, spațiul de securitate sud-est european evidențiază o serie de „slăbiciuni de structură”, care provin din relativa lipsă de resurse naturale, din îndelungata apartenență la un spațiu

---

[10] M. V. Zodian, *Europa de Sud-Est*, în T. Frunzeti, V. Zodian (coord.), *Lumea 2011. Enciclopedie politică şi militară*, CTEA, Bucureşti, 2011, p. 132; M. Foucher, *Fronts et frontières un tour du monde géopolitiaue*, Paris, Fayard, 1991, pp. 513 şi urm.

[11] S. Bianchini, *The Cultural Scope of Balkan Security in Mediterranean Security in the Coming Millenium*, SSI, 1999, pp. 193-220, http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub139.pdf

politic imperial sau contestat imperial, aşezat pe o falie civilizațională generatoare de instabilitate şi framântare. Un loc important îl ocupă, încă, „economia subterană”, tradițională în regiune, dar relansată în atmosfera de conflicte armate şi de dezorganizare a statului şi a economiilor etatist-comuniste.

Acestor „slăbiciuni organice” li se adaugă: impactul negativ al războaielor şi conflictelor armate locale (fosta Iugoslavie, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Macedonia) asupra economiilor naționale şi a circuitelor economice regionale. Unele rezultate nefavorabile obținute în aplicarea reformelor de modernizare de tip comunist, creşterea demografică rapidă din anumite zone (Albania, Kosovo), în condițiile stagnării sau chiar a regresului producției industriale, unele consecințe ale proceselor de regionalizare şi mondializare economică etc. dau o imagine de subdezvoltare accentuată regiunii în comparație cu UE.

Se distinge incapacitatea componentelor complexului balcanic (state-națiuni) de a preveni şi de a gestiona crizele şi conflictele locale. Nici în prezent nu s-a încheiat (definitivat) procesul inaugurat în anii 1989-1990, de remodelare politico-teritorială a regiunii, de când UE a preluat această misiune pe plan internațional. Se adaugă rămânerile în urmă în domeniile asimilării sistemelor moderne de valori democratice, dezvoltarea confuză a regimurilor democratice, reflexele autoritare ale liderilor, semnalele de intoleranță politică, toate denotă o instabilă bază organizatorică-socială a democrației în Balcani. Statele balcanice evoluează parțial între turbulență şi stabilitate. În acest cadru, condiționalitățile pe care procesele integraționiste ale NATO şi UE le-au impus statelor acestei zone au avut şi au în continuare un rol benefic în stabilitate şi în reformă. Serbia, pentru a da un exemplu, dar şi alte state, îşi modelează comportamentul, apropiindu-se de standardele UE şi NATO prin asumarea conştientă a programelor de asociere/integrare la aceste două organizații paneuropene.

Timp de două decenii s-au depus eforturi pentru a se instaura controlul civil asupra forțelor armate. Pe de altă parte, controlul autorităților asupra unor formațiuni şi organizații paramilitare (de tip UCK sau miliții macedonene, sârbe, bosniace etc.) nu pare pe deplin convingător. În unele cazuri, formațiunile militare s-au dovedit atât de agresive, încât au pus în dificultate forțele armate regulate şi forțele internaționale de menținere a păcii (conflictul din prima parte a anului 2001, din Macedonia, dintre milițiile albaneze, susținute din Kosovo, Albania, armata Macedoniei şi milițiile slave) sau incidentele din Kosovo, din perioada 2003-2006.

S-au descoperit şi existența unor nuclee şi rețele teroriste în Balcani, preponderent de orientare islamistă (Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Albania, Macedonia). Grupări teroriste de extremă stângă operează în Grecia şi în

Turcia. Se înregistrează şi zone „tradițional” sau potențial conflictuale cu o fizionomie proprie: Tracia de Est, insulele din partea răsăriteană a bazinului Mării Egee, Cipru, Macedonia de Sud, Albania de Sud, Kosovo, Bosnia-Herțegovina, Voivodina etc[12].

Pe de altă parte, Balcanii sunt un mozaic moştenit istoric de către popoare, culturi şi religii. Raporturile de intoleranță dintre componentele complexului regional au fost mult timp mai puternice decât cele de toleranță. Până în 1999, după înghețul perioadei comuniste, conflictele interbalcanice, interetnice şi interconfesionale s-au soluționat prin recurgerea la arme şi purificarea etnică (Croația, Bosnia-Herțegovina, Kosovo). Se manifestă, deci, o întreagă istorie de dispute teritoriale şi de conflicte etno-culturale şi religioase. De aceea, se impune o intensă activitate de remodelare a concepțiilor şi a mentalităților oamenilor, de educație în spiritul respectării drepturilor şi libertăților civice, al toleranței politice şi religioase, al cooperării pe multiple direcții al conviețuirii în comun[13].

Statele din Balcani sunt marcate de lipsa de resurse energetice proprii, precum şi de insuficiența altora necesare decolării economice fără sprijin extern. Pe de altă parte, un conflict armat în Orientul Apropiat şi Mijlociu, generat de nerezolvarea crizelor din zonă ar influența negativ dinamica economică şi stabilitatea în curs de coagulare. Încetarea sprijinului economic extern (rolul preponderent fiind al UE) ori un eventual eşec al euro în spațiul UE s-ar resimți acut. Cum s-a afirmat repetat şi la diverse nivele internaționale, neîncadrarea pe termen lung a tuturor statelor din Balcani în UE şi NATO – dar şi incapacitatea lor de a edifica un sistem regional de securitate – constituie principalele amenințări în complexul de securitate analizat[14].

Nu doar vulnerabilitățile menționate anterior, sumar, „atârnă” greu în configurarea destinului Balcanilor de Vest. Naționalismul agresiv şi revanşismul care se manifestă în zonele care au fost obiect al disputelor, în ultimul deceniu, este o plagă de care această regiune încă nu a scăpat. Aşa se explică de ce se păstrează forțe internaționale în Kosovo şi în Bosnia-Herțegovina, practic țări aflate sub protectorat internațional. Nici diferendul dintre Grecia şi Turcia nu a fost rezolvat definitiv, în ciuda numeroaselor tentative de mediere. Grecia nu şi-a reglementat definitiv raporturile nici cu Albania sau Macedonia.

Marile puteri au evidențiat față de Balcanii de Vest puncte de vedere diferite, nu rareori învecinate ambigui. Consiliul Miniştrilor de Externe ai CE

---

[12] V. Zodian, M. V. Zodian, *NATO, Balcanii şi România. 1990-2005*, Societatea Scriitorilor Militari, Bucureşti, 2006, p. 228

[13] *Ibidem*, p. 228 şi urm; vezi şi M. E. Ionescu, *op. cit.*, pp. 99 şi urm.

[14] T. Frunzeti, V. Zodian (coord.), *Lumea 2007. Enciclopedie politică şi militară*, CTEA, Bucureşti, p. 348.

(UE) a recunoscut, la 16-17 decembrie 1991, independența Croației şi Sloveniei (parțial, sub presiunea Germaniei). Ulterior, UE a participat la procesele din anii 1992-1996 şi la gestionarea crizelor din Kosovo şi Macedonia. Tratatul de la Amsterdam (1997) a stabilit principiile şi etapele extinderii UE. Cel de-al doilea val de extindere era alcătuit din România şi Bulgaria, care au semnat Tratatul de Aderare la 25 aprilie 2005. Bruxellesul va integra Croația şi toată Europa de Sud-Est. La 3 decembrie 2003, CE a decis să includă în programul de preaderare: Croația, Albania, Bosnia-Herțegovina, Serbia, Muntenegru şi din Macedonia. Toate statele au încheiat acorduri de stabilitate şi asociere (2005-2006).

În anii 2003-2004, UE şi-a revizuit strategia, în acord cu SUA. Cancelarul german G. Schroeder a vizitat Belgradul şi Zagrebul şi a promis o rapidă integrare în UE a Croației şi susținerea pentru Uniunea Serbia-Muntenegru (desfăcută în 2006). În prezent, Germania şi Austria sunt foarte bine poziționate în economiile regiunii, în sectoarele bancar, energetic, construcții, manufacturier, comercial etc. Şi Franța şi-a asumat un rol activ în Serbia, Bulgaria şi România. Pe de altă parte, Italia are şi ea tendința să joace un rol economic şi politic activ în Croația, Serbia, Bulgaria şi România. Italia s-a preocupat cu precădere de cooperarea cu Albania[15].

La început (1989-1992), SUA nu s-au implicat direct în gestionarea crizei declanşate în fosta R.S.F. Iugoslavia. După 1992, americanii au sancționat refuzul lui S. Miloşevici de a accepta democratizarea societății şi restructurarea democratică a federației, practic îndepărtându-se de paradigma tranziției în care se aflau celelalte state fost comuniste europene. SUA au acceptat dorința Sloveniei şi Croației de-a obține şi a-şi apăra independența, după ce UE a făcut acest lucru. Apariția de noi state independente în Europa de Est, Caucaz şi Asia Centrală şi capacitatea acestora de a promova politici externe distincte de F. Rusă au obligat, de asemenea, Statele Unite să-şi reformuleze obiectivele urmărite inițial, să se implice în dinamica politico-diplomatică pe spații largi, dincolo de vechea „Cortină de Fier”.

Washingtonul a câştigat o serioasă influență pe lângă guvernele din Albania şi Macedonia căutând să preîntâmpine atragerea acestor state în conflictul din fosta Iugoslavie. Împreună cu UE şi F. Rusă, SUA au impus restrângerea graduală a spațiului conflictual din fosta Iugoslavie şi au lărgit relațiile cu România, Bulgaria, Grecia şi Turcia.

NATO a furnizat instrumentul principal de acțiune în gestionarea crizelor. Odată cu Acordurile de la Dayton (1995), Washingtonul a elaborat o strategie de abordare a problematicii balcanice, între care se încadrează şi

[15] V. Zodian, M. V. Zodian, *op. cit.*, pp. 271-288.

SECI (*South East Cooperation Initiative*) şi SEDM (*Reuniunea Ministrilor Apararii din Sud Estul Europei*). Treptat, regiunea atinge parametrii de stabilitate relativ normală, în care se conturează mecanisme de dezvoltare a cooperării, bi- şi multilaterale, relații de bună vecinătate şi instrumente de prevenire şi gestionare a crizelor, cu vectori de cooperare fructuoşi implementați în inițiative cu orizont larg.

În mai 2003, americanii au introdus o *Cartă a Adriaticii*, susținută şi de UE. Ulterior, în 2008, Albania şi Croația au intrat în NATO. Sub patronajul SUA şi UE, la 3 iulie 2004, statele din Balcanii de Vest – cu excepția Serbiei-Muntenegru şi a Sloveniei – au decis să constituie un forum regional pentru migrație, azil şi refugiați. În 2006, între SUA, Muntenegru şi Serbia s-au stabilit relații de cooperare şi în domeniul militar, iar între anii 2006 şi 2007, a avut loc transferarea unor baze americane în România şi în Bulgaria.

Inițial, la începutul anilor 1990, Moscova[16], în speranța menținerii „vocii” proprii în zonă, a pledat pentru un „directorat” al marilor puteri în zona Balcanilor. S-a acționat şi pentru o Alianță Balcanică sub egida Kremlinului, agreată de Paris şi Berlin, până la un moment dat, poate şi pentru a da satisfacție lui Gorbaciov, şi luată în calcul la Sofia şi la Bucureşti (până la dispariția URSS).

În anii următori, Moscova a participat la rezolvarea crizei iugoslave, dar s-a opus independenței Kosovo până în ultimul moment, inclusiv când se lua în calcul o intervenție terestră NATO. Se apreciază că preşedintele V. Putin a acceptat – cu anumite condiții – integrarea Balcanilor de Vest şi a spațiului Marea Baltică – Marea Neagră, în structurile euroatlantice în condițiile internaționale post- 11 septembrie 2001[17]. Totuşi, în condițiile în care Europa de Sud-Est evoluează pe traiectoria integrării în NATO şi UE, F. Rusă este în continuare prezentă, cultural şi economic în regiune. Moscova reaminteşte periodic că regiunea a fost un spațiu de „influență tradițională” a Rusiei.

Crizele balcanice au stimulat şi discuțiile asupra raporturilor dintre suveranitate, independență, integritate teritorială şi reglementare internațională a crizelor şi a conflictelor. În martie şi în mai 1991, când peste 20.000 de albanezi s-au refugiat în Italia, autoritățile de la Roma (cu aprobare internațională) au lansat *Operația Pellicano* (1991-1993), prin care forțele armate italiene au distribuit alimente populației. În 1997, după alegerile controversate din mai-iunie 1996, s-a ajuns la un adevărat război civil în Albania. La solicitarea preşedintelui S. Berisha, ONU şi OSCE au declanşat

[16] M. E. Ionescu, *op. cit.*, pp. 174 şi urm.

[17] S. Secrieru, *Rusia după imperiu*, Institutul European, Iaşi, 2008, pp. 158 şi urm.; M. Stuermer, *Putin and the Rise of Russia*, W&N, London, 2008, pp. 183-213.

Operația Alba, la care au luat parte state UE şi NATO. La sfârşitul anului 1997, misiunea a încetat, după organizarea de alegeri generale. România a avut un rol important în conceperea şi în desfăşurarea acestei operații.

În cazul Bosniei-Herțegovina, intervenția militară externă a avut loc în cadrul unui mandat al CS. ONU a acordat NATO, la 31 martie 1993. Anterior, forțele ONU au fost puse în dificultate de către milițiile locale. Chiar şi F. Rusă a aprobat această intervenție. În cele din urmă atât Bosnia-Herțegovina, cât şi Serbia au fost obligate cu forța să respecte atât legile şi regulile internaționale, cât şi principiile societăților democratice; aceste state au primit şi stimulente economice sau politice pentru respectarea regulilor respective şi a normelor securității colective.

Comunitatea internațională, prin NATO şi UE, a reuşit să mențină şi Macedonia în afara conflictului armat iugoslav şi să o sprijine în depăşirea tensiunilor slavo-albaneze din perioada 1999-2000. Includerea statelor balcanice în NATO a contribuit, în mod direct, la normalizarea relațiilor dintre ele, blocarea oricăror evoluții spre conflicte armate directe, stimularea restructurărilor necesare în vederea integrării în UE.

Concluzii

După anul 2000 şi mai ales după anii 2004-2009, Balcanii de Vest au intrat, în linie dreaptă, în procesele de integrare în NATO şi UE. Fără doar şi poate, persistă încă tensiuni în noul stat independent Kosovo, între Kosovo şi Serbia sau Albania şi Bosnia – Herțegovina. Totuşi, Croația şi Albania au fost primite în NATO, iar Croația şi Turcia sunt în curs de îndeplinire a condițiilor de integrare în UE. Statele din Balcanii de Vest au încheiat Acorduri speciale cu UE, care introduc şi unele prevederi de preaderare.

BIBLIOGRAFIE

Batt Judy, ed., *The Western Balkans Moving* în Chaillot Papers, no.70, Paris 2004.

Bianchini S., *The Cultural Scope of Balkan Security* în *Mediterranean Security in the Coming Millenium*, SSI, 1999, http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub139.pdf

Emerson M., *The Wider Europe as the European Union's friendly Monroe doctrine*, ceps policy brief no. 27, October 2002, http://www.ceps.eu/book/wider-europe-european-unions-friendly-monroe-doctrine

Frunzeti T., V. Zodian (coord.), *Lumea 2007. Enciclopedie politică şi militară*, Editura CTEA, Bucureşti, 2007.

Frunzeti T., V. Zodian (coord.), *Lumea 2011. Enciclopedie politică şi militară*, CTEA, Bucureşti, 2011.
.
Ionescu, M. E., *Sfidarea Westphaliei. Relații internaționale 1996-2004*, Politeia, SNSPA, Bucureşti, 2005.
Secrieru S., *Rusia după imperiu*, Institutul European, Iaşi, 2008.
Stuermer, M., *Putin and the Rise of Russia*, W&N, London, 2008.
Zodian, V., Zodian, M. V., *NATO, Balcanii şi România. 1990-2005*, Societatea Scriitorilor Militari, Bucureşti, 2006.
Stability Pact for South East Europe, pe http://www.stabilitypact.org.
Harta politica a Balcanilor din 1917,
http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/balkan_states_1917.jpg

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: *Laura MÎNDRICAN*
Corector: *Mariana ROŞCA*
Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*
ISSN (on-line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 396 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: buletinul@unap.ro
Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0453

B. 368/2013 C. 229/2013